Puolustusvoimat
Försvarsmakten

Soldatens handbok 2024

Puolustusvoimat
Försvarsmakten

Soldatens handbok

2024

Huvudstaben
Utbildningsavdelningen
HELSINGFORS

BESLUT

26.10.2023

HT910

PEKOULOS:n ak AT26316; "PUOLUSTUSVOIMIEN OHJESÄÄNTÖTOIMIKUNNAN KOKOUS 5/2023 (26.10.2023) (PVOHJESTMK 5/2023)"

SOLDATENS HANDBOK 2024

Soldatens handbok 2024 fastställs för användning inom beväringsutbildningen.

Denna handbok ersätter Soldatens handbok 2022.

Utbildningschef vid Huvudstaben
Brigadgeneral Manu Tuominen

Sektorchef
Överstelöjtnant Antti Vasara

Huvudstaben
Utbildningsavdelningen
PL 919
00131 HELSINKI

Puh. 0299 800
Faksi 0299 510191

Y-tunnus 0952029-9
www.puolustusvoimat.fi

Innehållsförteckning

1 Till läsaren och utbildaren 8

1.1 Till läsaren ... 8
1.2 Till utbildaren ... 9

2 Allmänna utbildningsarrangemang samt innehåll och tjänstgöringsuppgifter 10

2.1 Grunderna för, syftet med och målsättningarna för beväringsutbildningen ... 10
2.2 Vilken nytta har du av beväringstjänsten förutom att du får militär utbildning? ... 11
2.3 Tjänstgöringsuppgifter och urval ... 12
2.4 Planering av beväringsutbildningen, dess uppbyggnad och viktigaste innehåll ... 14
2.4.1 Rekrytskedet ... 14
2.4.2 Utbildningsgrensskedet ... 18
2.4.3 Specialutbildningsskedet ... 18
2.4.4 Trupputbildningsskedet ... 19
2.4.5 Ledar- och utbildarutbildningsprogrammet ... 20
2.4.6 Underofficersutbildningen ... 22
2.4.7 Reservofficersutbildningen ... 23
2.5 Grunderna för nätbaserat lärande inom beväringsutbildningen ... 24
2.5.1 Omvänt klassrum i beväringsutbildningen ... 24
2.5.2 Instruktioner gällande den virtuella lärmiljön ... 25
2.5.3 Stöd för det nätbaserade lärandet ... 25

3 Orienterande utbildning och allmän militärutbildning 27

3.1 Grunderna i Finlands säkerhetspolitik samt värnplikten ... 28
3.1.1 Grunderna i Finlands säkerhetspolitik ... 28
3.1.2 Allmän försvarsplikt ... 30
3.2 Allmän militärutbildning ... 31
3.2.1 Indelningen av den militära personalen ... 31
3.2.2 Militär disciplin och ordning ... 31
3.2.3 Soldatens uppträdande och gott uppförande ... 33
3.2.4 Befälsförhållanden ... 34
3.2.5 Tilltal ... 35
3.2.6 Hälsning ... 35
3.2.7 Hedersbetygelse ... 36
3.2.8 Anmälan ... 37
3.2.9 Likabehandling och jämställdhet under beväringstjänsten ... 37
3.2.10 Förebyggande av osakligt beteende samt anmälningsförfarande ... 37
3.2.11 Rusmedelsfostran ... 38
3.2.12 Stödpersonal och beväringskommittén ... 39
3.3 Soldatens rättigheter och skyldigheter samt militär rättsvård ... 40
3.3.1 Soldatens rättigheter och skyldigheter ... 40
3.3.2 Militär rättsvård ... 41
3.3.3 Skadeståndsärenden ... 43

3.4 Underhållet inom garnisonen 44
3.4.1 Materialansvar 44
3.4.2 Medicinalvård och åtgärder vid insjuknande 44
3.4.3 Underhållstjänster 45
3.4.4 Hygienen i kasernförhållanden 46
3.5 Beredskap, handräckning och säkerhet 46
3.5.1 Uppställning av en övnings- eller krigstida trupp 46
3.5.2 Handräckning 47
3.5.3 Dejoureringen i grundenheten 47
3.5.4 Operationssäkerhet 48
3.5.5 Arbets- och tjänstgöringssäkerhet 49
3.5.6 Trafiksäkerhet och persontransporter 51
3.6 Sluten ordning 52
3.7 Krigsmannaed och -försäkran 53

4 Vapen- och skjututbildningsprogrammet 55

4.1 Säker hantering av vapen 56
4.2 Allmänna säkerhetsföreskrifter gällande skjutning 58
4.2.1 Säkerhetsföreskrifter 58
4.2.2 Skyddande av hörseln 60
4.3 Stormgevärets egenskaper och underhåll av stormgeväret 61
4.3.1 Stormgevärets egenskaper 61
4.3.2 Användarens granskningar av vapnet 64
4.3.3 Ledd vapengranskning 64
4.3.4 Underhåll av stormgeväret 66
4.4 Grunderna i skytte 66
4.4.1 Skjutställningar 66
4.4.2 Kulbanan 72
4.4.3 Sikten och siktande 74
4.4.4 Andningen 77
4.4.5 Avfyring 77
4.4.6 Spridning och träffmedelpunkten 78
4.4.7 Inskjutning av stormgeväret och flyttande av sikten 79
4.5 Funktion på skjutområde och skjutbana 81
4.5.1 Inledande av grundskjutning 81
4.5.2 Skarpskjutningsskedet 82
4.5.3 Funktion vid tavlorna 84
4.6 Skjutning mot rörligt mål 85
4.7 Stridsskjutningar 87
4.8 Användningen av stormgevär vid stridsskjutning och strid 87
4.8.1 Hantering av stormgeväret och eldverksamhet i en stridssituation 87
4.8.2 Skjutställningar i stridssituationer 88
4.9 Andra vapen och annan stridsutrustning
som varje krigsman bör kunna använda 91
4.9.1 Splitterladdning 91
4.9.2 Bandmina (TM 65 77) 92
4.9.3 Lätt pansarskott (66 KES 88) 95
4.9.4 Lätt pansarskott (66 KES 12) 98
4.9.5 Handgranat och andra granater 100

5 Stridsutbildning 105

5.1 Stridsutbildningen under rekrytskedet 106
5.2 Stridsfältet som omgivning 107
5.3 Strids- och fältutrustningen 108
5.4 Soldatens förmåga att orientera och bedömning av avstånd 110
5.4.1 Att läsa kartan samt karttecken 110
5.4.2 Mätning av koordinater på kartan och angivande av position 115

5.4.3 Användningen av marschkompass ... 117
5.4.4 Bedömning och mätning av avstånd ... 118
5.5 Fotmarsch ... 120
5.5.1 Förberedelser för marsch ... 120
5.5.2 Åtgärder under marsch ... 120
5.5.3 Underhållsåtgärder efter marsch ... 120
5.6 Soldatens skidkunnighet ... 121
5.6.1 Skidmarsch ... 122
5.6.2 Användning av pulka ... 122
5.7 Överlevnad ... 123
5.7.1 Allmänna terrängfärdigheter ... 123
5.7.2 Inkvartering i fältförhållanden ... 123
5.7.3 Fälthygien och miljöskydd ... 129
5.7.4 Funktion som närpostkarl (postkarl i skyddsställningen) ... 131
5.7.5 Förberedelser för mörkerverksamhet samt mörkerverksamhet ... 131
5.7.6 Första hjälpen (vid olycksfall) ... 134
5.8 Skydd ... 138
5.8.1 Höjning av beredskapen ... 138
5.8.2 Krigets rättsregler ... 138
5.8.3 Grunder för användning av maktmedel samt en postkarls användning av skjutvapen ... 140
5.8.4 Verksamhet vid en passerkontrollplats och postkarlens verksamhet vid skyddande av objekt ... 141
5.8.5 Postkarlen i nästet i en stridssituation ... 142
5.8.6 Närstrid ... 144
5.9 Tagande av skydd ... 145
5.9.1 Skyddsutbildning (CBRN-skydd) ... 148
5.9.2 Kraven på en eldställning, fältbefästning av den samt eldverksamhet från gropen ... 154
5.9.3 Rörelser på stridsfältet (inkl. sätt att bära vapen samt framryckningssätt) ... 158
5.9.4 Patrullens eld och rörelse ... 162
5.9.5 Skydd mot direkt och indirekt eld ... 162
5.9.6 Användning av spejare och spejarnas verksamhet ... 164
5.9.7 Skydd mot stridsvagnar ... 165
5.9.8 Skydd mot fiendens luftvapen (en luftburen fiende) ... 168
5.9.9 Skydd mot informationspåverkan ... 170
5.9.10 Första hjälpen i strid ... 171
5.10 Stridsberedskap och verksamhet vid strid ... 173
5.10.1 Lägesmedvetenhet och verksamhetsmodeller vid strid ... 173
5.10.2 Lägesbedömning och beslutsfattande ... 176
5.10.3 Att fullgöra sin uppgift ... 180
5.10.4 Stridsparets och patrullens samarbete ... 182
5.10.5 Stridsparets och patrullens verksamhet som en del av en grupp ... 186

6 Programmet för funktionsförmåga 193

6.1 Utveckling av den personliga funktionsförmågan genom att ställa upp mål 195
6.2 Soldatens fysik ... 196
6.2.1 Begrepp inom fysisk förmåga ... 196
6.2.2 Målsättningen för programmet Soldatens fysik ... 198
6.2.3 Uthållighetsträning ... 198
6.2.4 Styrketräning ... 199
6.2.5 Mätning av den fysiska förmågan ... 203
6.3 Soldatens psyke ... 204
6.3.1 Självförtroende ... 205
6.3.2 Motivation, stridsvilja och viljan att vinna ... 206
6.3.3 Krigets berättigande och att förbinda sig till uppgiften, moralisk stress och dess förebyggande ... 207
6.3.4 Stärkande av gruppens sammanhållning ... 207

6.3.5 Att känna igen och förebygga stridsrelaterad stress 208
6.3.6 Återställande av funktionsförmågan efter en belastande situation . 209
6.4 Balansen mellan ansträngning och återhämtning –
hemligheten med att utveckla sin funktionsförmåga 210
6.4.1 Näringens betydelse 210
6.4.2 Vätskans betydelse 210
6.4.3 Se till att du får tillräcklig sömn och vila 211
6.5 Stöd för funktionsförmågan under beväringstjänsten 211

7 Mot reserven 213

7.1 Militärpass och tjänstgöringsintyg 214
7.2 Övervakningen av värnpliktiga 214
7.3 Utbildning i reserven 215
7.3.1 Reservens utbildningssystem 215
7.3.2 Försvarsutbildningsföreningen MPK 215
7.4 Studier och karriär 216
7.5 Försvarsmakten som arbetsgivare 216
7.5.1 Militärvetenskaplig utbildning och officersyrket 217
7.5.2 Underofficersyrket och fortbildning för underofficerskåren 220
7.5.3 Avtalsbunden soldat vid Försvarsmakten;
utbildare och specialuppgifter 221
7.5.4 Civilpersonalens uppgifter och utbildning 222
7.6 Krishanteringsuppgifter 222
7.7 Sociala frågor under undantagsförhållanden 223
7.8 Arrangemang vid uppställning av trupper 223

Bilagor 225

Litteratur 225
Gradbeteckningar 226
Armén och Flygvapnet: officerare, institutofficerare och kadetter 226
Armén och Flygvapnet: underofficerare, beväringschefer och manskap 227
Marinen: officerare, institutofficerare och kadetter 228
Marinen: underofficerare, beväringschefer och manskap 229
Specialofficerare, militärtjänstemän och specialofficerstecken 230
Militärpräster och vapenslagsfärger 231
Vapenslagsmärken 232
Fickkort i cybersäkerhet 234
Grundskjutningar under rekrytskedet 236
Frivillig försvarsutbildning 242
Inskjutningskort (RK62 och RK95) 243

Soldatens handbok

© Huvudstabens utbildningsavdelning

ISBN 978-951-25-3418-0
978-951-25-3419-7 (PDF)

SAP 10360560

Fotografier, grafisk planering och layout samt teckningar:
Försvarsmaktens servicecenter / enheten för lärande och bildtjänster

Tryckt hos: Punamusta Oy, 2023

[1]

Till läsaren och utbildaren

Soldatens handbok samt de kursenliga arbetsutrymmena på lärplattformen PVMoodle erbjuder all den väsentliga information som behövs i utbildningen under rekrytskedet och i veckoproven. I detta kapitel får beväringen och utbildaren information om bokens syfte och hur den används som stöd för utbildningen och tjänstgöringen.

Soldatens handbok ger de allmänna grunderna för inlärningen av militära färdigheter inom alla försvarsgrenar. Boken är avsedd som lärobok i synnerhet under rekrytskedet, men den stöder utbildningen även under de övriga utbildningsskedena, ger information om sociala frågor och säkerhetsfrågor i anslutning till tjänstgöringen och information med tanke på tiden som reservist.

Grunderna för soldatens verksamhet inom olika vapenslag och utbildningsgrenar presenteras i handledningar och handböcker som används som läroböcker under de skeden som följer på rekrytskedet. Inom ledarutbildningen används därtill andra läroböcker såsom Chefens handbok och Utbildarens handbok.

1.1 Till läsaren

Den bästa överblicken över boken får man genom innehållsförteckningen. Innehållsförteckningen motsvarar i huvudsak kursstrukturen under rekrytskedet.

Ögna igenom boken. I början av varje nytt kapitel beskrivs målsättningen för kursen eller programmet och målen för kunnandet enligt rubriken. Centrala begrepp och viktiga saker är skrivna med fet stil och därtill finns separata inforutor. Texten kompletteras med bilder och tabeller. I slutet av varje kapitel finns frågor och eventuella problemsituationer att fundera på och diskutera kring.

Ytterligare information om det som tas upp får du i PVMOODLE samt i de handledningar och det studiematerial som anges i käll- och litteraturförteckningen.

Detaljerade vecko- och dagsprogram finns i enhetens arbetsutrymme i PVMOODLE och på anslagstavlan. Där ser du kommande övningar och lektioner.

I veckoprogrammen kan man skriva in de sidor i reglementen eller Soldatens handbok som det är tänkt att man ska bekanta sig med före lektioner och övningar samt annat studiematerial i PVMOODLE, till exempel mikrofilmer.

De vanligaste reglementena finns även på internet, på adressen puolustusvoimat.fi/sv/reglementen samt i PVMOODLE.

Det lönar sig att bekanta sig med utbildningstemana i förväg. På så sätt minskar du din egen stress och kan delta i diskussionen och stöda andras lärande. Den enda dumma frågan är den som inte ställs!

Man lär sig soldatens färdigheter genom praktisk utbildning och genom att öva saker och ting så många gånger att de blir rutin. Det lönar sig inte att öva fel. Du lär dig inte rätt om du inte förstår varför något görs.
I Soldatens handbok ges anvisningar och rekommendationer om utbildningen och den övriga tjänstgöringen.

OBS!

De juridiskt bindande, detaljerade föreskrifter som gäller utbildningen, tjänstgöringssäkerheten och den övriga tjänstgöringen bygger på lag och på de skyldigheter som fastställs i Försvarsmaktens normsamling.

Spara boken som ett minne från beväringstjänsten. Du kan repetera de viktigaste sakerna i Soldatens handbok då du som reservist förbereder dig för kommande repetitionsövningar.

1.2 Till utbildaren

Soldatens handbok delas ut till varje beväring och kvinna som gör frivillig militärtjänst under den första veckan av rekrytskedet. Boken följer beväringen under hela beväringstjänsten och med till reserven.

Syftet med boken är att stöda inlärningen och verksamheten under rekrytskedet. Målet är dessutom att förenhetliga läroinnehållet inom olika försvarsgrenar, vapenslag och truppförband. Boken förnyas med två års mellanrum, så att den information den innehåller är uppdaterad.

OBS!

I utbildningen ska föreskrifterna om tjänstgöringssäkerhet och säkerhetsföreskrifterna samt anvisningarna om trafiksäkerhet iakttas.

Utbildningen tar även upp de väsentliga skillnaderna mellan fredstida och krigstida förfaringssätt.

Bokens temahelheter består av de olika utbildningshelheterna inom beväringstjänsten. I början av varje kapitel finns en ingress som leder in läsaren på utbildningshelheten och målen för den.

I själva texten behandlas de centrala begreppen och verksamheten ur soldatens synvinkel. Bilderna har integrerats i texten genom bildreferenser. Största delen av bilderna har lånats från annat utbildningsmaterial. Avsikten är att innehållet i boken knyts samman med det studiematerial som används under lektionerna och med verksamheten. Utnyttja det utbildningsmaterial som framställts skilt för undervisningen och som du får tillgång till via PVMOODLE.

Beväringarnas lärande bör styras med hjälp av självstudie-, gruppstudie- och förhandsuppgifter samt genom att man i vecko- och dagsprogrammen skriver in de sidor i boken som hör ihop med den aktuella utbildningen samt det studiematerial som fås i PVMOODLE.

Din uppgift som utbildare är att väcka beväringarnas intresse för temat och knyta samman det som behandlas med det som de redan lärt sig och upplevt. Bäst går det genom att man i förväg förbereder beväringarna för kommande teman och fogar det som behandlas till helheter som tagits upp tidigare.

Förklara bakgrunden till det som lärs ut för dem som utbildas, koncentrera dig på kärnan i innehållet, väck tankar och diskussion och motivera. Uppmuntra beväringarna att ställa frågor, eftersom det underlättar ditt arbete och förbättrar inlärningsresultatet. I slutet av varje kapitel finns frågor och tänkbara problemfall. Uppgifterna är inte avsedda för repetition av det som tagits upp i boken utan de är tänkta att väcka diskussion.

Veckoproven för veckorna 3–5 under rekrytskedet bygger på kapitel 5 Strids- och marschutbildning i Soldatens handbok. Veckoproven utgör en del av grundexamen för soldat.

[2]

Allmänna utbildnings-arrangemang samt innehåll och tjänstgöringsuppgifter

Detta kapitel ger en allmän bild av beväringstjänsten och dess genomförande. Dessutom beskrivs den nytta man har av beväringstjänsten samt olika möjligheter att utföra tjänsten. Medan du läser kan du fundera på dina egna målsättningar under beväringsutbildningen.

I detta kapitel beskrivs

- **beväringstjänstens syfte, dess målsättningar, mål, uppbyggnad och nyttan med den**
- **planeringen av beväringsutbildningen, dess uppbyggnad och viktigaste innehåll samt grunderna i nätbaserat lärande**
- **olika tjänstgöringsuppgifter och urvalsmetoder.**

2.1 Grunderna för, syftet med och målsättningarna för beväringsutbildningen

Enligt 36 § i värnpliktslagen (1438/2007) utbildas och tränas de värnpliktiga under beväringstjänsten för uppgifter inom det militära försvaret, och på så sätt skapas förutsättningar för produktion av de trupphelheter som behövs i händelse av krig.

Målsättningen för beväringsutbildningen är att producera prestationsdugliga trupper och specialpersonal för reserven samt säkerställa både det kunnande och den funktionsförmåga som individen behöver och truppens prestationsförmåga i undantagsförhållanden.

Behovet av personal och kunnande inom Försvarsmaktens krigstida trupper utgör grunden för beväringsutbildningen. Genom beväringsutbildningen produceras största delen av den kunniga, motiverade och handlingskraftiga personal

som de krigstida trupperna förutsätter. Varje beväring och kvinna som gör frivillig militärtjänst utbildas för en krigstida uppgift.

Antalet personer som behövs för Finlands militära försvar är så stort, att allmän värnplikt ur ekonomisk synvinkel är det enda sättet att säkerställa den personal som Försvarsmakten behöver. För att kunna upprätthålla den allmänna värnplikten och trygga de krigstida truppernas prestationsförmåga har Försvarsmakten som mål att utbilda hela den tjänstdugliga årsklassen och frivilliga kvinnor. Beväringsutbildningen och reservistutbildningen planeras som en logisk helhet.

Utgångspunkter för beväringsutbildningen är de specialbehov som råder under undantagsförhållanden, kraven på personalens kunnande och funktionsförmåga och att den är förenlig med det finländska utbildningssystemet. Utbildningen knyts samman med personens tidigare kunskaper, färdigheter och förmåga samt behoven i arbetslivet och under krigstid.

Det kunnande som den värnpliktige skaffat sig före beväringstjänsten identifieras vid uppbådet, genom förhandsförfrågan samt de intervjuer som sker i början av tjänstgöringen. Informationen beaktas vid valet till olika utbildningar. Det specialkunnande som beväringarna förvärvat före tjänstgöringen utnyttjas även i beväringarnas specialuppgifter.

Beväringstjänsten utgör en del av individens utbildning och karriär samt livslånga lärande.

Försvarsmakten medverkar, tillsammans med läroinrättningar och arbetsgivare, till att det kunnande som erhållits under beväringstjänsten ska kunna räknas till godo.

Valet till olika utbildningar sker enligt det krigstida behovet och i samband med valet beaktas personens färdigheter, intresse och ledarskapsförmåga. Med tanke på värnpliktssystemets funktion och trovärdighet är det viktigt att de som väljs ut till ledaruppgifter är de lämpligaste med avseende på deras ledaregenskaper.

Senast under trupputbildningsskedet **utbildas beväringarna i krigstida sammansättning,** med krigstida materiel samt om möjligt i omgivningar och övningar som motsvarar principerna för krigstida användning. **Beväringarna placeras i reserven i samma sammansättning.**

Den krigstida placeringen meddelas till beväringarna senast i samband med hemförlovningen. Samtidigt strävar man efter att meddela tidpunkten för den första repetitionsövningen samt möjligheterna att på eget initiativ och på frivillig grund utveckla det egna kunnandet och den egna funktionsförmågan samt att upprätthålla den krigstida truppens sammanhållning i reserven.

Inom beväringsutbildningen utvecklas kunskaperna, färdigheterna och attityderna hos dem som utbildas i syfte att säkerställa den enskilda soldatens kunnande och funktionsförmåga samt truppens prestationsförmåga. Inom beväringsutbildningen stöds det individuella lärandet och utvecklingen av funktionsförmågan samt lärandet av färdigheter att fungera i grupp.

I och med att stridsfältet blir allt mera tekniskt blir det allt mera krävande, mångformigt och osymmetriskt, vilket kräver en stark fysisk men även psykisk, social och etisk förmåga. Beväringarnas funktionsförmåga utvecklas målinriktat och med inriktning på helheten under hela tjänstgöringen, och olika saker betonas under olika utbildningsskeden.

Målet för utvecklingen av beväringarnas kunnande och funktionsförmåga är att uppnå en sådan nivå där beväringarna, då de överförs till reserven, tillsammans med sin trupp med framgång klarar av sina stridsuppgifter inom sin egen försvarsgren, sitt vapenslag och sin utbildningsgren vid kontinuerlig stridskänning som pågår i minst två veckors tid och kan utnyttja alla sina resurser i en avgörande strid som pågår i 3–4 dagar utan uppehåll.

2.2 Vilken nytta har du av beväringstjänsten förutom att du får militär utbildning?

Man har **praktisk nytta av beväringsutbildningen i arbetslivet, studierna och inom hobbyer** efter beväringstjänsten. Beväringstjänsten erbjuder kunskaper, färdigheter och erfarenheter.

Beväringsutbildningen fostrar beväringarna att ta ansvar för sig själv och för sina tjänstgöringskamrater. Man lär sig samarbeta, arbeta i grupp, vara punktlig och systematisk.

Under utbildningen lär man sig fungera målinriktat och koncentrera resurserna i syfte att uppnå målet. Utbildningen utvecklar allas förmåga till samarbete och grupparbete, Beväringsutbildningen utvecklar både den psykiska och fysiska förmågan.

Beväringstjänsten ger möjlighet att uppleva att man lyckats och erbjuder utmaningar samt möjligheter att finna gränserna för sin egen prestationsförmåga. Beväringstjänsten ger idrottsliga färdigheter och utvecklar den fysiska förmågan. Dessutom lär man sig ett sunt levnadssätt och hälsosamma matvanor. Beväringsutbildningen lär dig att röra dig och klara dig i naturen. Dessutom lär du dig nyttiga förstahjälpsfärdigheter.

Beväringarnas ledar- och utbildarutbildning inleder en livslång systematisk utveckling som ledare för människor. Inom ledar- och utbildarutbildningen bekantar du dig med engagerat ledarskap och utbildningsförmåga. Utbildningen ger goda grunder med tanke på ledar- och utbildaruppgifter samt möjlighet att vänja dig vid att leda. Som beväringschef ansvarar du för dina underordnade och för den utrustning du fått. Du fungerar i en verklig ledaruppgift, vilket inte skulle vara möjligt vid enbart teoretiska studier.

Dessutom har en beväringschef möjlighet att avlägga frivilliga nätbaserade studier i PVMOODLE under sin fritid.

Vapenfri tjänstgöring

I 67–69 § i värnpliktslagen (1438/2007) bestäms följande om vapenfri tjänstgöring:

- En värnpliktig som intygar att han av samvetsskäl vilka grundar sig på övertygelse hindras att fullgöra sin värnplikt i vapentjänst och som ansöker om vapenfri tjänst befrias från vapentjänst och förordnas till vapenfri tjänst (67 §).
- För en vapenfri tjänstepliktig ordnas tjänstgöringen så att hans övertygelse inte råkar i konflikt med tjänstgöringsuppdragen. En vapenfri tjänstepliktig är inte skyldig att i tjänsten bruka vapen eller ammunition, inte heller att öva sig i deras bruk eller att delta i vården av dem. Detsamma gäller andra redskap och annan materiel vars direkta syfte är att förgöra eller skada fienden. I övrigt ska en vapenfri tjänstepliktig fullgöra tjänstgöring enligt denna lag och på honom ska tillämpas bestämmelserna om militärpersoner (68 §).
- Tjänstgöringstiden för en vapenfri tjänstepliktig är 255 dagar, om han inte förordnas till utbildning som förutsätter en tjänstgöringstid om 347 dagar (69 §).

De som gör vapenfri tjänst utbildas inte till väpnade soldater i krigstida trupper utan till sådana uppgifter vilkas utförande inte förutsätter att man använder eller lär sig använda vapen. De som gör vapenfri tjänst kan väljas ut och utbildas för garnisonsbetonade uppgifter eller specialuppgifter som är viktiga med tanke på verksamheten. De som gör vapenfri tjänst kan i undantagsfall även utbildas för förmansuppgifter.

De som gjort vapenfri tjänst hör till reserven på samma sätt som de som gjort vapentjänst. De som gjort vapenfri tjänst kan placeras i en krigstida trupp som truppförbandet har produktionsansvaret för enligt den utbildning den värnpliktige fått och hans lämplighet, t.ex. i övervaknings-, sambands- och underhållsuppgifter.

Ansökningsblanketter fås på regionalbyråerna, i truppförbandet och på internet på adressen puolustusvoimat.fi/sv/blanketter. Ansökan fylls i enligt anvisningarna och ska förses med sökandens underskrift. Ansökan sänds till regionalbyrån eller till kommendören för det truppförband där man tjänstgör.

Studierna motsvarar åtta studieveckor, och för studierna ansvarar Försvarshögskolan. För godkända studier får man ett intyg från Försvarshögskolan.

Beväringstjänsten ger möjlighet att tjänstgöra i fredsbevarande uppgifter samt erbjuder grundläggande utbildning för och en väg till militära yrken. Utbildning inom de internationella beredskapstrupperna ger företräde till krishanteringsuppgifter. Exempelvis förarutbildning, militärpolisutbildning, utbildning inom signal- och ledningssystemsektorn och olika uppgifter inom underhållet ger dessutom kunnande som kan identifieras och erkännas i det civila.

2.3 Tjänstgöringsuppgifter och urval

Beväringsutbildningen bygger på den tidigare utbildning som samhället gett. Vidare beaktas den civila utbildning som beväringarna fått och kommer att få enligt ur det krigstida behovets synvinkel. Du avancerar inom beväringsutbildningen utgående från dina egna färdigheter och egenskaper samt de resultat du uppvisat. Det är möjligt att hitta den krigstida uppgift som lämpar sig bäst för vars och ens del.

Syftet med de urval som görs är att i så stor utsträckning som möjligt få varje värnpliktig vald till den tjänstgöringsuppgift som passar honom bäst.

Beväringarnas tjänstgöringsuppgifter bygger på den krigstida truppstrukturen och trupproduktionsplanen. Urvalen baserar sig på kraven på kunnande och funktionsförmåga i respektive uppgift inom de krigstida trupperna samt på de för alla gemensamma urvalskriterierna som sammanfattas på urvalsblanketten. Till kriterierna hör att också den värnpliktiges intresse för uppgiften beaktas. Största delen av beväringarna placeras som färdiga helheter i sina krigstida trupper då de hemförlovas.

Urvalet bland beväringarna sker enligt följande:

- Vid uppbådet fastställs kontingenten och truppförbandet.
- Innan tjänstgöringen börjar bestäms, på åtgärd av truppförbandet, enligt förhandsförfrågan och resultaten i grundprov 2, som avläggs på nätet, varje rekryts grundenhet och pluton under rekrytskedet.
- Valet till utbildningsgren sker vanligen i slutet av rekrytskedet. Enligt valet till utbildningsgren bestäms inom vilken utbildningsgren beväringen avlägger grundkursen under utbildningsgrensskedet.
- Valet till riksomfattande specialuppgifter sker vanligen i slutet av rekrytskedet.
- Valet till ledarutbildning och manskapets tjänstgöringsuppgifter sker (förordnande till utbildning) sker i slutet av utbildningsgrensskedet.
- Valet till reservofficerskursen sker i slutet av första skedet av underofficerskursen.
- Den slutliga krigstida placeringen fastställs under trupputbildningsskedet.

Tjänstgöringsintyg och personbedömning

Syftet med tjänstgöringsintyget och personbedömningen är att beskriva innehållet i den utbildning som erhållits under beväringstjänsten eller frivillig tjänstgöring för kvinnor, det kunnande som uppnåtts, arbetserfarenheten (tjänstetiden) och de personliga färdigheterna samt den fysiska förmågan.

Målsättningen när det gäller att identifiera det kunnande som uppnåtts under beväringstjänsten är att samhället kan bedöma och erkänna det kunnande som förvärvats inom Försvarsmakten i samband med civila studier och i arbetslivet. På så sätt effektiveras även studietiden, och överlappningar ur samhällets synvinkel undviks i studierna och utbildningen.

Du kan påverka din egen framtid och främja din yrkeskarriär genom de val du gör under beväringstjänsten och genom att slutföra tjänstgöringen.

Det kunnande som förvärvats under tjänstgöringen verifieras genom tjänstgöringsintyget och personbedömningen samt genom separata examensintyg och studieböcker. Det detaljerade innehållet i utbildningen verifieras med hjälp av utbildnings- eller undervisningsplaner.

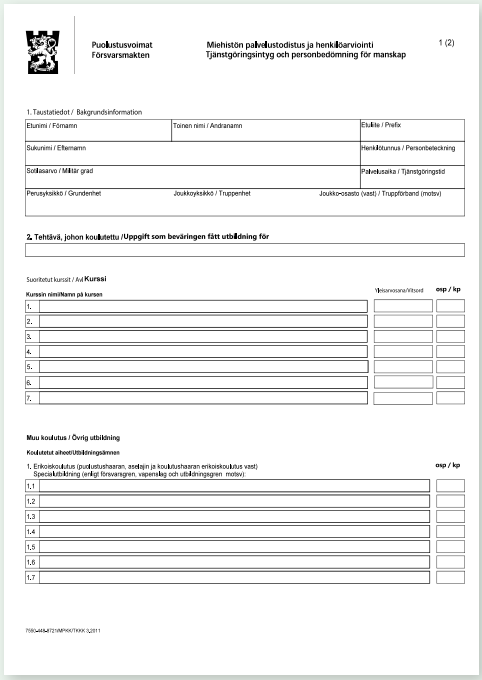
Varje beväring som hemförlovas får i samband med hemförlovningen ett tjänstgöringsintyg och en personbedömning på Försvarsmaktens officiella blankett. Uppgifterna bygger på beväringsutbildningen samt på de kunskaper och färdigheter som respektive beväring uppvisat under tjänstgöringen. Blanketten undertecknas av enhetschefen. Det lönar sig att spara blanketten för senare behov på samma sätt som andra skolbetyg och arbetsintyg.

Över de kurser som du avlagt och den övriga utbildning som du genomgått som beväring samt över den arbetserfarenhet du fått kan du dessutom få separata intyg och detaljerade beskrivningar. Sådan utbildning som leder till intyg kan förutom underofficers- och reservofficersutbildningen vara utbildning som leder till tillstånd eller rättigheter, såsom förarutbildning, inklusive utbildning som ger yrkesbehörighet, samt utbildning eller annan verksamhet som anses kunna utnyttjas efter beväringstjänsten. Inom vissa utbildningsgrenar ger utbildningen särskilda kompetensbrev, såsom körkort eller examensintyg, som direkt kan utnyttjas i det civila.

Utförd beväringstjänst kan räknas som arbetserfarenhet, och för studieprestationer under beväringstjänsten kan man få tilläggspoäng när man ansöker till vissa läroinrättningar. Studieprestationerna eller en del av dem kan även räknas till godo i studierna.

Tjänstgöringsintyget samt andra ovannämnda intyg kan användas som dokument då man söker till läroinrättningar och söker arbete samt vid bedömning av hur utbildningen kan räknas till godo i studierna. De utbildningshelheter som hör till beväringstjänsten godkänns vanligen i samband med valfria eller allmänna studier på högskole-, yrkeshögskole- och institutnivå.

Varje läroinrättning, högskola och institution vid universitet bestämmer själv hur den utbildning, praktik samt arbetserfarenhet som hör samman med beväringstjänsten räknas till godo då man söker till och/eller studerar vid läroinrättningen. Information om hur studierna i anslutning till beväringstjänsten räknas till godo får du från läroinrättningen i fråga.

Puolustusvoimat
Försvarsmakten

Miehistön palvelustodistus ja henkilöarviointi
Tjänstgöringsintyg och personbedömning för manskap

1 (2)

1. Taustatiedot / Bakgrundsinformation

Etunimi / Förnamn	Toinen nimi / Andranamn	Etuliite / Prefix
Sukunimi / Efternamn		Henkilötunnus / Personbeteckning
Sotilasarvo / Militär grad		Palvelusaika / Tjänstgöringstid
Perusyksikkö / Grundenhet	Joukkoyksikkö / Truppenhet	Joukko-osasto (vast) / Truppförband (motsv)

2. Tehtävä, johon koulutettu /Uppgift som beväringen fått utbildning för

Suoritetut kurssit / Avl. Kurssi

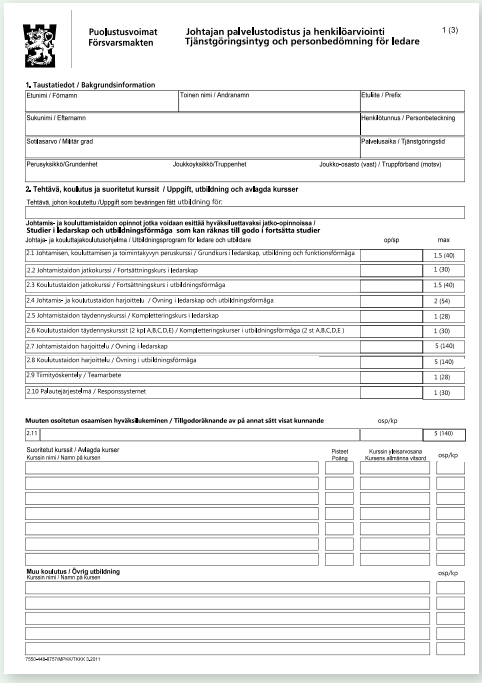
Kurssin nimi/Namn på kursen	Yhteensanoina/Vitsord	osp / kp
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

Muu koulutus / Övrig utbildning

Koulutetut aiheet/Utbildningsämnen

1. Erikoiskoulutus (puolustushaaran, asetsjin ja koulutushaaran erikoiskoulutus vast) Specialutbildning (enligt försvarsgren, vapenslag och utbildningsgren motsv)	osp / kp
1,1	
1,2	
1,3	
1,4	
1,5	
1,6	
1,7	

7593-446-8721MPI667XXX 1.2011

Puolustusvoimat
Försvarsmakten

Johtajan palvelustodistus ja henkilöarviointi
Tjänstgöringsintyg och personbedömning för ledare

1 (3)

1. Taustatiedot / Bakgrundsinformation

Etunimi / Förnamn	Toinen nimi / Andranamn	Etuliite / Prefix
Sukunimi / Efternamn		Henkilötunnus / Personbeteckning
Sotilasarvo / Militär grad		Palvelusaika / Tjänstgöringstid
Perusyksikkö/Grundenhet	Joukkoyksikkö/Truppenhet	Joukko-osasto (vast) / Truppförband (motsv)

2. Tehtävä, koulutus ja suoritetut kurssit / Uppgift, utbildning och avlagda kurser

Tehtävä, johon koulutettu /Uppgift som beväringen fått utbildning för:

Johtamis- ja kouluttamistaidon opinnot jotka voidaan esittää hyväksiluettavaksi jatko-opinnoissa / Studier i ledarskap och utbildningsförmåga som kan räknas till godo i fortsätta studier

Johtaja- ja koulutusjakoutusohjelma / Utbildningsprogram för ledare och utbildare	op/kp	max
2.1 Johtamisen, kouluttamisen ja toimintakyvyn peruskurssi / Grundkurs i ledarskap, utbildning och funktionsförmåga		1.5 (40)
2.2 Johtamistaidon jatkokurssi / Fortsättningskurs i ledarskap		1 (30)
2.3 Koulutustaidon jatkokurssi / Fortsättningskurs i utbildningsförmåga		1.5 (40)
2.4 Johtamis- ja koulutustaidon harjoittelu / Övning i ledarskap och utbildningsförmåga		2 (54)
2.5 Johtamistaidon täydennyskurssi / Kompletteringskurs i ledarskap		1 (28)
2.6 Koulutustaidon täydennyskurssit (2 kpl A,B,C,D,E) / Kompletteringskurser i utbildningsförmåga (2 st A,B,C,D,E)		1 (30)
2.7 Johtamistaidon harjoittelu / Övning i ledarskap		5 (140)
2.8 Koulutustaidon harjoittelu / Övning i utbildningsförmåga		5 (140)
2.9 Tiimityöskentely / Teamarbete		1 (28)
2.10 Palautejärjestelmä / Responssystemet		1 (30)

Muuten osoitetun osaamisen hyväksilukeminen / Tillgodoräknande av på annat sätt visat kunnande

	osp/kp	
2.11		5 (140)

Suoritetut kurssit / Avlagda kurser Kurssin nimi / Namn på kursen	Pisteet Poäng	Kurssin yhteisarvosana Kursens slutbetyg vitsord	osp/kp

Muu koulutus / Övrig utbildning
Kurssin nimi / Namn på kursen — osp/kp

7593-446-8715MPI667XXX 1.2011

Till **ledarutbildning** väljs under utbildningsgrensskedet de beväringar som enligt urvalskriterierna bedöms som lämpligast. Det antal som väjs beror på trupproduktionsbehovet. Manskapets tjänstgöringsuppgifter fastställs utgående från det kunnande, de allmänna urvalskriterierna (bl.a. det egna intresset) samt de krav på kunnande och funktionsförmåga som uppgiften ställer.

Alla beväringar bereds lika möjligheter att bli valda till ledarutbildning.

Försvarsmaktens målsättning är att finna, rekrytera och utnyttja de värnpliktiga i varje kontingent som lämpar sig bäst för **specialtrupper** och som har sådant kunnande som är viktigt för Försvarsmakten. **Ansökan via specialansökan** (se puolustusvoimat.fi/sv/web/varusmies/uppgifter-som-soks-fore-tjanstgoringen) sker före uppbådet eller efter uppbådet innan beväringstjänsten inleds.

Man kan söka till **specialuppgifter** för beväringar (se varusmies.fi/erityistehtavat) genom riksomfattande ansökan under de tre första veckorna av rekrytskedet. Målet är att utbilda värnpliktiga som avlagt högskoleexamen eller som kommit tillräckligt långt i sina studier eller som annars har förvärvat det kunnande som krävs i krigstida uppgifter som motsvarar deras specialområde. Valet till specialuppgifter sker i slutet av rekrytskedet samtidigt som valet till olika utbildningsgrenar. Dessutom ordnas tilläggsansökan för beväringschefer under UO2/Reservofficerskursen.

Att fundera på

- Vill du ha krigsmannautbildning, specialutbildning för manskap eller underofficers- eller reservofficersutbildning?
- Vad och vilka särskilda färdigheter har du att ge Försvarsmakten och vad kan Försvarsmakten ge dig?
- Vad förutsätter dina målsättningar av dig under rekrytskedet och utbildningsgrensskedet?

2.4 Planering av beväringsutbildningen, dess uppbyggnad och viktigaste innehåll

Utbildningen planeras så att den är målinriktad, utmanande, motiverande och belönande. Beväringarnas initiativförmåga, aktivitet och självständighet stöds och deras tjänstgöring värdesätts. Utbildningen är saklig och krävande, och militär disciplin utgör en del av den. Genom ändamålsenliga tjänstgörings- och fritidsarrangemang upprätthålls beväringarnas aktivitet och regleras den ansträngning tjänstgöringen innebär. Under normala förhållanden betonas tjänstgörings- och trafiksäkerheten.

Innehållet i utbildningsskedena och -perioderna planeras enligt målsättningarna och målen för kunnandet i form av kurser som är gemensamma för alla beväringar eller för utbildningsgrenen, program som gäller under hela tjänstgöringen (bl.a. vapen- och skjutprogrammet, programmet för funktionsförmåga) samt utbildning, lärandesituationer och delövningar som är gemensamma för alla beväringar.

Ytterligare information om grunderna för beväringsutbildningen får du på internet på sidorna intti.fi.

2.4.1 Rekrytskedet

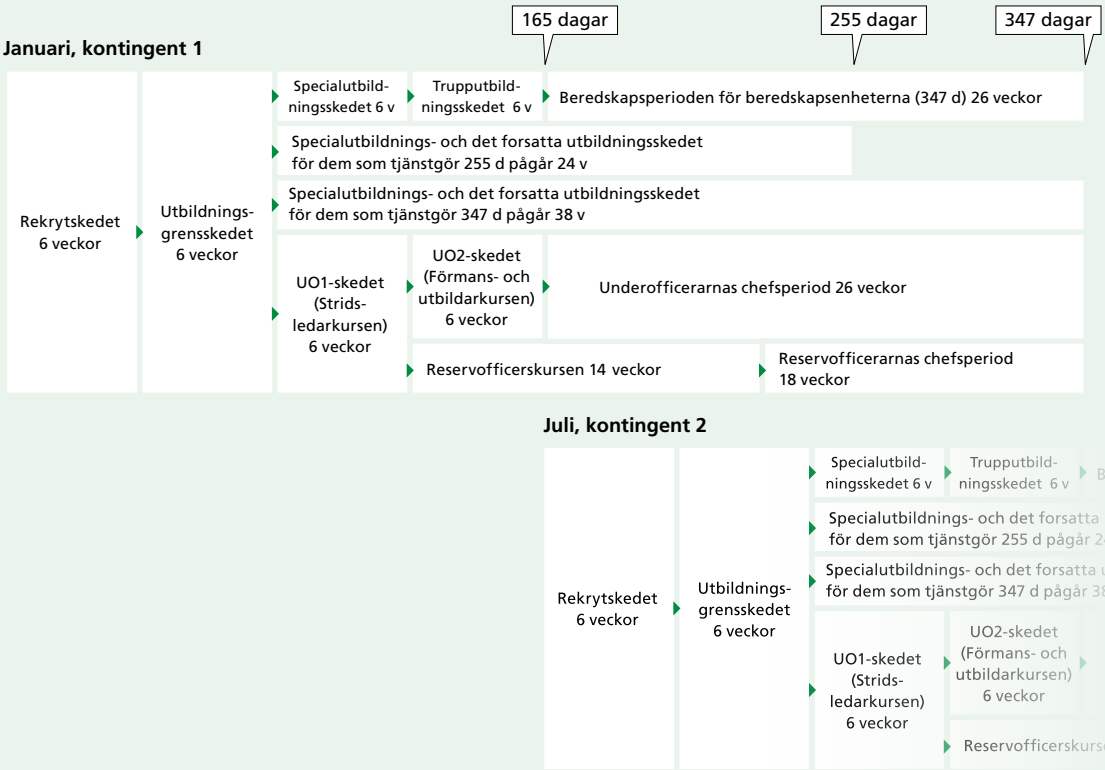
Målsättningen för rekrytskedet är att den som utbildas har soldatens grundläggande färdigheter efter att skedet avslutats. Under rekrytskedet lär sig beväringarna grunderna i att fungera som enskild soldat, som en del av en patrull. Det viktigaste är säker hantering och användning av stormgevär och ammunition samt grundläggande skjutskicklighet.

Därtill är målsättningen att den som utbildas, efter rekrytskedet, har anpassat sig till beväringstjänsten, klarar av den enskilda krigsmannens uppgifter, kan bevara sin funktionsförmåga och är redo för utbildningen under utbildningsgrensskedet med avseende på sin funktionsförmåga.

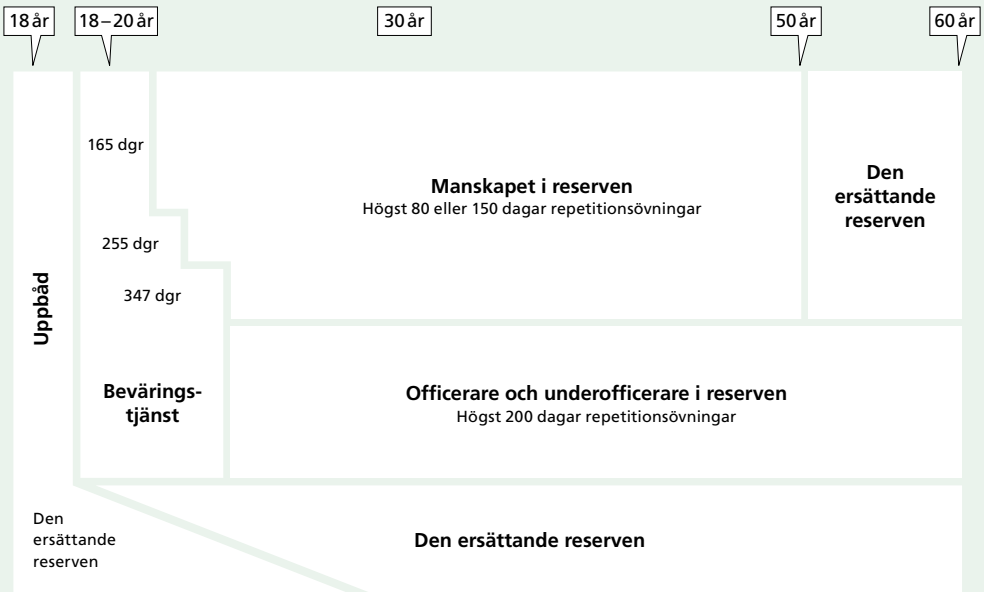
Målen för kunnandet under rekrytskedet är att den som utbildas, efter avslutat skede,

- kommer ihåg grundläggande saker som gäller tjänstgöringen, soldatens rättigheter och skyldigheter samt målen för rekrytskedet
- kan fungera i en militär organisation i enlighet med Allmänna tjänstereglementet, säkerhetsbestämmelser och gott uppförande
- kommer ihåg grunderna i arbets- och tjänstgöringssäkerhet och kan förfarandet vid Försvarsmaktens persontransporter
- kan läsa en taktisk karta och använda marschkompass
- kan skjuta med stormgevär och hantera sitt vapen säkert samt använda grundläggande stridsutrustning (bandmina, splitterladdning, handgranat och lätt pansarskott)
- känner till grundenhetens och truppförbandets underhållsarrangemang i sådan utsträckning att han eller hon förstår sin egen andel i underhållet
- känner till sitt ansvar för det material han eller hon har till sitt förfogande, åtgärderna om en persedel försvinner eller skadas och känner till de eventuella följderna av det
- kan sköta sin egen hälsa och sin personliga hygien i de förhållanden som råder under beväringstjänsten
- har de färdigheter som den enskilda krigsmannen behöver för att överleva på stridsfältet
- har de färdigheter som den enskilda krigsmannen behöver för att skydda truppens egen verksamhet
- har de grundläggande färdigheter som den enskilda krigsmannen behöver för att kunna skydda sig mot fiendens verksamhet (för eld, observation, informationskrigföring och CBRN-vapen).

Den allmänna indelningen av beväringstjänsten samt de olika utbildningsskedenas och -periodernas längd

Värnpliktstiden (43 år)

Under rekrytskedet bör varje rekryt avlägga grundexamen för soldat samt avlägga krigsmannaed eller avge krigsmannaförsäkran och därmed förtjäna att bli utnämnd till manskapets tjänstgöringsgrad. Under rekrytskedet utförs dessutom de lämplighets- och konditionstest som behövs samt valet till olika utbildningsgrenar och därtill hörande intervju.

Innehållet i rekrytskedet är detsamma för alla beväringar. Som stöd för utbildningen utnyttjas det studiematerial som är gemensamt för hela Försvarsmakten och som varje beväring kan studera i PVMOODLE. Materialet omfattar bl.a. mikrofilmer.

Rekrytskedet räcker sex veckor, d.v.s. tjänstgöringsveckorna 1–6.

Rekrytskedet bygger på de fyra kurser som fastställts av Huvudstaben samt den avslutande veckan under rekrytskedet enligt följande:

- Den **orienterande kursen** under tjänstgöringsveckorna 1–2, till vilken även det första veckoslutet hör. Under det första veckoslutet ordnas bl.a. de anhörigas dag och ankomstfest.
- De tre s.k. temakurserna inom strids- och marschutbildning, **Överlevnad, Skydd och Tagande av skydd**, ordnas under tjänstgöringsveckorna 3–5 (se kapitel 5).
- Den **avslutande veckan under rekrytskedet**, som omfattar valet till olika utbildningsgrenar, och arrangemangen kring detta, vapen- och skjututbildning, delövningar enligt programmet för funktionsförmåga, restutföranden, underhållsutbildning samt krigsmannaed/-försäkran och övning inför dessa ordnas tjänstgöringsvecka 6.

Under tjänstgöringsveckorna 3–5 infaller det andra veckoslutet som man är i tjänst under rekrytskedet. Under detta veckoslut ordnas åtminstone en stormgevärsskjutning samt en patrullutmaningsövning som hör till programmet för funktionsförmåga. Därtill ordnas livräddningsutbildning enligt resurserna i garnisonen.

Vid sidan av kurserna verkställs rekrytskedets vapen- och skjutprogram (se kap. 4) samt programmet för funktionsförmåga (se kap. 6).

I rekrytskedet ingår dessutom allmän militärutbildning, intervjuer av de värnpliktiga som hålls av utbildarna och chefen samt rust- och bykesbyte och granskningar varje vecka.

Under rekrytskedet mäts beväringens kunnande i fråga om grundläggande kunskaper och färdigheter genom grundexamen för soldat. Skjutskickligheten mäts enligt skjutprogrammet på det sätt som presenteras i kapitel 4.

Underhållsutbildning

Under rekrytskedet ingår underhållsutbildningen i den övriga utbildningen. Inom underhållsutbildningen koncentrerar man sig på de underhållsåtgärder genom vilka soldaten bevarar sin stridsförmåga på stridsfältet och håller i skick den statliga egendom som han eller hon fått till sitt förfogande. Målet är att den som utbildas, efter rekrytskedet:

- känner till underhållsarrangemangen i sin grundenhet och truppförbandet i sådan utsträckning att han eller hon förstår sin andel i underhållet som helhet
- känner sitt ansvar för det material som han eller hon har till sitt förfogande, åtgärderna då en persedel försvinner eller skadas samt känner till eventuella följder av detta
- kan sköta sin hälsa och personliga hygien
- känner till grunderna i miljövård och fälthygien
- kan grunderna i första hjälpen.

Urvalsgrunder och urvalsblankett

På valet till olika utbildningar (val till ledarutbildning samt till olika manskapsuppgifter) inverkar

- grundprov 1
- grundprov 2
- den fysiska förmågan
- grundexamen för soldat
- den bedömning som gjorts av personalen
- den bedömning som gjorts av beväringsförmän
- den bedömning som gjorts av jämställda
- ledaruppgiftsbanan
- beväringens motivation att lära sig och prestera
- beväringens eget intresse för utbildning.

Ovannämnda punkter poängsätts på urvalsblanketten som ses på sidan här invid enligt Huvudstabens gemensamma anvisningar. Ytterligare faktorer som inverkar på urvalet är uppgifter om brott, kraven på kunnande och funktionsförmåga enligt uppgift, civil utbildning och annan kompetens som man skaffat sig i det civila. Intresset för olika manskapsuppgifter beaktas enligt de krav som uppgiften ställer då det är möjligt och ändamålsenligt.

Grundexamen för soldat

Under rekrytskedet avlägger varje soldat grundexamen för soldat. Syftet med examen är att säkerställa att den som utbildas har uppnått de mål för kunnandet som uppställts för rekrytskedet. Grundexamen för soldat mäter kunnandet i det som är viktigast under rekrytskedet samt deltagandet i utbildning, och att man avlagt den ger poäng inför valet till utbildningsgren.

Om något utförande som ingår i grundexamen för soldat är outfört bör det i allmänhet göras före valet till utbildningsgren och innan utbildningsgrensskedet börjar. Grundexamen för soldat bör vara utförd innan utbildningsprovet (krigarens prov) avläggs under utbildningsgrensskedet.

Även de beväringar som hör till tjänstduglighetsklass B deltar i grundexamen för soldat enligt sina personliga förutsättningar.

Poängsättning i grundexamen för soldat

1. Stormgevärsskjutning nr 2 (STG 2)

▪ Utmärkt 46–50 poäng	5 poäng
▪ Berömlig 41–45 poäng	4 poäng
▪ God 36–40 poäng	3 poäng
▪ Nöjaktig 31–35 poäng	2 poäng
▪ Försvarlig 26–30 poäng	1 poäng
▪ Svag 0–25 poäng	0 poäng

2. Stormgevärsskjutning 3 – 5 (STG 3 – 5)

▪ Utmärkt 6 träffar (alla 10–9)	5 poäng
▪ Berömlig 6 träffar (alla 10–8)	4 poäng
▪ God 6 träffar	3 poäng
▪ Nöjaktig 5–4 träffar	2 poäng
▪ Försvarlig 3–2 träffar	1 poäng
▪ Svag under 1–0 träffar	0 poäng

3. Stormgevärsskjutning nr 7 (STG 7)

▪ Utmärkt 12 träffar = I kl.	5 poäng
▪ Berömlig 11 träffar = I kl.	4 poäng
▪ God 9–10 träffar = II kl.	3 poäng
▪ Nöjaktig 7–8 träffar = III kl.	2 poäng
▪ Försvarlig 5–6 träffar = III kl.	1 poäng
▪ Svag 0–4 träffar = ingen kl.	0 poäng

4. Bedömning av kurserna i stridsutbildning under rekrytskedet

Deltagande i minst tre av de viktigaste utbildningsevenemangen under kursen ger 0–3 poäng och kurstenten därtill 0–2 poäng. Poängsättning enligt kurs:

▪ Stridsutbildning 1 (”Överlevnad”)	0 – 5 poäng
▪ Stridsutbildning 2 (”Skydd”)	0 – 5 poäng
▪ Stridsutbildning 3 (”Tagande av skydd”)	0 – 5 poäng

5. Marsch

▪ har inte slutförts	0 poäng
▪ har slutförts	1 poäng

Maximalt poängtal i grundexamen för soldat (punkterna 1–4 tillsammans) är 36 poäng.

Vitsord och urvalspoäng:

Inte godkänd	0 – 17	0 urvalspoäng
Utförd	18 – 22	1 urvalspoäng
Väl utförd	23 – 28	2 urvalspoäng
Utförd med berömligt resultat	29 – 36	3 urvalspoäng

Grundexamen som utförts med berömligt resultat belönas med ett dygn duglighetspermission!

Valet till utbildningsgren

Valet till utbildningsgren sker under slutet av rekrytskedet. Utgående från valet till utbildningsgren fastställs den utbildningsgren inom vilken beväringen avlägger sin grundkurs under utbildningsgrensskedet (tjänstgöringsveckorna 7–12). Vid valet till utbildningsgren beaktas det preliminära intresset och de preliminära förutsättningarna för ledarutbildning så att man i plutonerna och kurssammansättningarna under utbildningsgrensskedet erhåller ett sådant antal beväringar som är intresserade av ledarutbildning som motsvarar det beräknade utbildningsbehovet.

Rekryterna poängsätts på följande sätt vid valet till utbildningsgren:

▪ P1-provet	0–4 poäng
▪ P2-provet	0–4 poäng
▪ Fysisk förmåga	0–4 poäng
▪ Motivation att lära sig och prestera	0–4 poäng
▪ Intresse för ledarutbildning	0–4 poäng
▪ Grundexamen för soldat	0–3 poäng
▪ Totalt maximalt	23 poäng.

I urvalet beaktas även den information som erhållits genom förhandsförfrågan, intervjuerna och de uppgiftsenliga kraven på kunnande och funktionsförmåga.

2.4.2 Utbildningsgrensskedet

Målsättningen för utbildningsgrensskedet är att den som utbildas, efter avslutat skede, har de grundläggande kunskaper och färdigheter som utbildningsgrenen förutsätter. Utbildningen ger förutsättningar att fungera i uppgifter inom utbildningsgrenen, som en del av en patrull, grupp och pluton (motsv.).

Utbildningsgrensskedet räcker sex veckor, d.v.s. tjänstgöringsveckorna 7–12.

Under utbildningsgrensskedet får beväringarna den utbildning som det kritiska kunnandet inom utbildningsgrenen förutsätter. Under utbildningsgrensskedet sker även valet till ledarutbildning och olika manskapsuppgifter samt bestäms tjänstgöringstiderna.

Huvudstaben beordrar det som ska utbildas gemensamt till alla beväringar under utbildningsgrensskedet. Målen för kunnandet i fråga om den gemensamma utbildningen och separata övningar eller separat utbildning är desamma inom alla försvarsgrenar. Försvarsgrenarna ger order om innehållet i kurserna enligt försvarsgren, vapenslag och utbildningsgren samt målsättningar och mål. Innehållet i kurserna och delövningarna enligt försvarsgren, vapenslag och utbildningsgren är detsamma i alla truppförband.

Under utbildningsgrensskedet avläggs en grundkurs som utgör sex kursveckor. Dess beräkningsmässiga utbildningstid är tre hela utbildningsdagar (cirka 27 timmar), vilket ger ett kompetenspoäng.

Under kursveckorna reserveras tid för det som utbildas gemensamt till alla enligt Huvudstabens order (inkl. programmet för funktionsförmåga och vapen- och skjutprogrammet). Grundkursen enligt utbildningsgren kan även omfatta strids- eller skjutövningar.

Målsättningen i fråga om grundkursen inom utbildningsgrenen är att den som utbildas, efter avlagd kurs, har de (kritiska) grundläggande kunskaperna och färdigheterna enligt utbildningsgrenen, kan använda det personliga vapnet eller gruppvapnet (eller systemet) i en stridssituation och kan uppfylla de stridsuppgifter som beordras honom eller henne som en del av en grupp inom utbildningsgrenen. Dessutom kan den som utbildas röra sig i den stridsmiljö som är mest sannolik för den trupp som produceras och utnyttja det skydd den erbjuder. Försvarsgrenarna fastställer noggrannare mål för kunnandet beträffande grundkurserna inom utbildningsgrenen.

Målen för kunnandet under utbildningsgrensskedet är att soldaten efter avlagd kurs

- kan skjuta med lätt pansarskott och kasta skarp handgranat
- kan fungera i separat fastställda uppgifter i samband med effektiverad och höjd beredskap
- har de färdigheter som utbildningsgrenen förutsätter och är med avseende på sin funktionsförmåga redo för den mera krävande utbildningen under specialutbildningsskedet.

Bedömning av utbildningsgrensskedet

Under utbildningsgrensskedet bedöms beväringarnas kunskaper och färdigheter genom provet enligt utbildningsgren utgående från försvarsgrenarnas anvisningar. Staberna för försvarsgrenarna fastställer provets uppbyggnad inom sin försvarsgren.

För godkänt utförande av provet enligt utbildningsgren beviljas beväringen ett utbildningsmärke. Utbildningsmärket får inte användas om man inte avlagt provet enligt utbildningsgren med godkänt resultat. Mätningen av skjutskickligheten sker enligt skjutprogrammet (se kap. 4).

De saker som enligt Huvudstabens order **utbildas gemensamt till alla beväringar under utbildningsgrensskedet** är följande:

- Närstridsövning 2
- Övning i första hjälpen i strid 2
- Räddningsövning (vid behov)
- Vapen- och skjututbildningsprogrammet (se kap. 4)
- Programmet för funktionsförmåga (se kap. 6)
- Aggressionskontroll
- Ansökan till studier och att söka sig ut i arbetslivet
- Underhållsarrangemang (bl.a. rust- och bykesbyte samt granskningar)
- Skyddsövning 2.

Under utbildningsgrensskedet utförs därtill sådana utföranden som har med valet till utbildning att göra och som inte har utförts under rekrytskedet (ev. grundexamen för soldat, restutföranden av konditionstest och grundprov, lämplighetsbedömningar, bedömning av jämställda, ledaruppgiftsbanan, bedömning av motivationen att lära sig och prestera samt intresseförfrågan) samt intervjuer, information och förflyttningsarrangemang som behövs i samband med urvalen.

2.4.3 Specialutbildningsskedet

Målsättningen för specialutbildningsskedet är att den som utbildas, efter avslutat skede, har de militära kunskaper och färdigheter som den egna uppgiften förutsätter. Utbildningen ger färdighet att fungera i den egna krigstida uppgiften, som en del av en patrull, grupp och pluton (motsv.). Under specialutbildningsskedet avlägger den som utbildas de fortsättnings- och kompletteringskurser som uppgiften kräver samt avlägger specialexamina. Försvarsgrenarna fastställer målen för kunnandet beträffande de egna kurserna.

Under specialutbildningsskedet får beväringarna utbildning i de militära kunskaper och färdigheter som behövs i de egna uppgifterna. Då specialutbildningsskedet börjar inleder de som valts till ledarutbildning underofficerskursen.

Huvudstaben ger order om de saker som utbildas gemensamt till alla beväringar under specialutbildningsskedet. Målen för kunnandet beträffande den gemensamma utbildningen samt de separata övningarna eller den separata utbildningen är desamma i alla försvarsgrenar.

Försvarsgrenarna ger order om innehållet i kurserna under specialutbildningsskedet samt målsättningar och mål.

Under specialutbildningsskedet är målet för utvecklingen av funktionsförmågan att soldaten efter avslutat skede klarar av att fungera som en del av sin krigstida trupp och sin bevara funktionsförmåga och att han eller hon med avseende på sin funktionsförmåga är redo för den krävande militära utbildningen under trupputbildningsskedet och längre krigsövningar än tidigare.

Specialutbildningsskedet räcker sex veckor, d.v.s. tjänstgöringsveckorna 13–18.

Specialutbildningsskedet består av sex kursveckor, som enligt utbildningsskedets behov är antingen fortsättnings- eller kompletteringskurser. Fortsättningskurserna är längre kurser som fördjupar grundkursen. Kompletteringskurserna är kortare kurser som ger ett visst specialkunnande. Kurserna kan också bestå av strids- eller skjutövningar eller omfatta en sådan.

Under slutet av specialutbildningsskedet börjar den centraliserade övningsverksamheten. Inom en del av utbildningsgrenarna fortsätter det utbildningsskede som består av systemövningar och förberedande kompletteringsutbildning.

För det som enligt Huvudstabens order utbildas gemensamt till alla beväringar reserveras vanligen tid på måndagar och fredagar. Saker som utbildas gemensamt under specialutbildningsskedet är

- Närstridsövning 3
- Övning i första hjälpen under strid 3
- Vapen- och skjututbildningsprogrammet (se kap. 4)
- Programmet för funktionsförmåga (se kap. 6)
- Säkerhetspolitik 2
- Sociala frågor i samband med övergången till reserven
- Underhållsarrangemang (bl.a. rust- och bykesbyte samt granskningar)

Under specialutbildningsskedet bedöms kunnandet genom kursbedömningarna. Försvarsgrenarna fastställer grunderna för kursbedömningarna. Under specialutbildningsskedet inleds bedömningen av truppernas utbildningsnivå på det sätt som fastställts av staben för försvarsgrenen.

2.4.4 Trupputbildningsskedet

Målsättningen för trupputbildningsskedet är att de som utbildas, efter avslutat skede, behärskar uppgifterna enligt den krigstida placeringen och klarar av att uppfylla de fastställda kraven på prestationsförmågan som en del av sin trupp. Därtill är målsättningen att den som utbildas behärskar upprätthållandet av sin funktionsförmåga och stridsduglighet på stridsfältet och är redo att utveckla sin funktionsförmåga i reserven.

Målen för kunnandet under trupputbildningsskedet är att den som utbildas, efter avslutat skede

- behärskar uppgifterna enligt sin krigstida placering och klarar av att uppfylla de krav på prestationsförmågan som fastställts
- behärskar användningen av det individuella vapnet och gruppvapnet i trupproduktionssammansättning
- kan utföra de stridsuppgifter som beordrats honom eller henne som en del av en pluton (motsv.) inom sin egen utbildningsgren samt behärskar olika sätt att röra sig i den stridsmiljö som är mest sannolik för den trupp som produceras och kan utnyttja det skydd den erbjuder
- behärskar åtgärderna vid alarm samt i skyddsuppgifter och kan fungera i beordrade beredskapsuppgifter
- kan upprätthålla och utveckla och vid behov återställa sin egen funktionsförmåga i förhållandena på stridsfältet och är med avseende på sin funktionsförmåga redo för sin krigstida uppgift
- kan upprätthålla sin funktionsförmåga på den nivå som den krigstida uppgiften förutsätter även i reserven.

Beväringsutbildningen når sin kulmen under trupputbildningsskedet, som räcker sex veckor, d.v.s. tjänstgöringsveckorna 19–24.

Trupputbildningsskedet utgör kulmen för utbildningen med avseende på verksamheten och färdigheterna. De viktigaste övningarna, såsom den sista krigsövningen som allmänt kallas ”slutkrig”, ordnas under trupputbildningsskedet. Under trupputbildningsskedet koncentrerar man sig på övningar som utvecklar samarbetet mellan de olika vapenslagen. Utbildningen under trupputbildningsskedet ger färdigheter att fungera i en krigstida uppgift och uppfylla de de krav på prestationsförmågan som fastställts.

Trupputbildningsskedet består av följande delar:

- trupputbildningskurserna
- kursen Mot reserven.

Kursen Mot reserven omfattar följande delar:

- Försvarsmakten som arbetsgivare
- uppgörande av ledar- och växelverkansprofil
- slutenkät och responsmöte
- bedömning av målsättningen för trupputbildningsskedet och chefsperioden samt utvecklingsplan för reserven
- övervakning av värnpliktiga samt utbildning av reserven (inkl. frivillig försvarsutbildning)
- sociala frågor under undantagsförhållanden
- krishanteringsuppgifter (säkerhetspolitik 3)
- hemförlovningsgranskning
- överlåtelse av persedlar samt persedelgranskning
- militärpass och tjänstgöringsintyg (info) samt överlåtelse av dessa till dem som hemförlovas
- hemförlovningsfest och/eller -parad samt övning inför dessa
- övriga händelser i truppförbandet.

Därtill reserveras tid för det som enligt Huvudstabens order utbildas gemensamt till alla beväringar under trupputbildningskursveckorna:

- hemförlovningstest (test av den fysiska konditionen samt skjutskicklighetstest enligt skjutprogrammet)
- vår krigshistoria
- operations- och cybersäkerhet
- krigets rättsregler 2 (inkl. konventionen gällande vissa konventionella vapen (CCW) och V tilläggsprotokollet gällande explosiva lämningar efter krig (ERW))
- närstridsövning 4
- övning i första hjälpen i strid 4 (delövning)
- Vapen- och skjututbildningsprogrammet (se kap. 4)
- Programmet för funktionsförmåga (se kap. 6)
- underhållsarrangemang (inkl. rust- och bykesbyte samt granskningar).

Under trupputbildningsskedet mäts kunnandet genom mätning av den krigstida truppens utbildningsnivå.

2.4.5 Ledar- och utbildarutbildningsprogrammet

Målsättningen för ledar- och utbildarutbildningsprogrammet är att under beväringstjänsten skapa en grund bestående av de kunskaper och färdigheter hos dem som utbildas att leda och utbilda sig egen krigstida trupp. Den som genomgått ledar- och utbildarutbildningsprogrammet måste självständigt kunna leda och utbilda sin egen trupp.

Målet för ledarutbildningen är att chefen behärskar principerna för ledandet av sin egen trupp och självutveckling enligt modellen för engagerat ledarskap i olika situationer och verksamhetsmiljöer. **Målet för utbildarutbildningen** är att chefen behärskar utbildandet av sin egen trupp enligt nivån på de prestationskrav som ställs på truppen.

Beväringarnas ledar- och utbildarutbildningsprogram verkställs som en studiehelhet som omfattar 20 studiepoäng (560 timmar) inom ramen för underofficers- och reservofficerskurserna samt under chefsperioden.

Ledar- och utbildarutbildningsprogrammet bygger på teoretiska studier i ledarskap och utbildning samt praktisk övning under underofficers- och reservofficerskursen samt under chefsperioden. Ledar- och utbildningsprogrammet bygger på modellen för engagerat ledarskap, som betonar ledning av människor och djupt lärande.

Att vänja sig vid att fungera som chef och utbildare sker genom att man leder och utbildar sin egen trupp under chefsperioden och senare under övningar i reserven. Responssystemet under programmet stöder tillväxten som chef och utbildare och uppmuntrar till en öppen responskultur. Programmet ger en grund för och positiv attityd till utvecklingen av det egna växelverkansbeteendet även under tiden efter tjänstgöringen.

Ledarutbildningen som helhet beskrivs i boken Puolustusvoimien johtajakoulutus (2000). Grunderna i utbildningsförmåga och praxisen inom verksamheten beskrivs i boken Utbildarens handbok. Dessa källor används inom grundutbildningen och fortbildningen av alla militära chefer samt i kompletterande studier. Grunderna i ledarskap finns i Chefens handbok, som är avsedd som stöd för och undervisningsmaterial inom den ledar- och utbildarutbildning som riktas till Försvarsmaktens personal.

Genom Chefens handbok strävar man även efter att främja att beväringsutbildningen räknas till godo i civila studier och att det kunnande som erhållits under beväringstiden utnyttjas på andra håll i samhället.

I början av underofficerskursen loggar de som utbildas under ledning in i den elektroniska ledarpärm som finns PV-MOODLE. Pärmen är beväringens personliga lagringsplats för elektroniskt material under tjänstgöringen. I den elektroniska ledarpärmen sparas de delövningar som utförts i samband med ledar- och utbildarutbildningen samt de studiepoäng som avlagts. Den elektroniska ledarpärmen gör det möjligt att följa med sitt eget lärande.

Utbildaren registrerar studiepoängen i den elektroniska ledarpärmen. Då tjänstgöringen avslutas får beväringschefen automatiskt ett studieregisterutdrag ur den elektroniska ledarpärmen till sin e-post. Med hjälp av studieregisterutdraget kan beväringen verifiera sitt kunnande i reserven, t.ex. då han eller hon söker till fortsatta studier.

Beväringschefen är skyldig att spara de bedömningsblanketter över ledarskaps- och utbildningsprestationer och de profiler som producerats samt de protokoll över teampalavrer som han eller hon fått.

Läroplan för ledar- och utbildarutbildningsprogrammet

UTBILDNINGSSKEDEN OCH STUDIEPERIODER	TIMMAR (studiepoäng)
UO I	
1.1 Grundkurs i ledarskap, utbildning och funktionsförmåga	40 (1.5 sp)
UO (I) II och RUK-KURSERNA	
1.2 Fortsättningskurs i ledarskap	30 (1.0 sp)
1.3. Fortsättningskurs i utbildningsförmåga	40 (1.5 sp)
1.4 Övning i ledarskap och utbildningsförmåga	54 (2.0 sp)
KURSEN I LEDARSKAP	
1.5 Kompletteringskurs i ledarskap	28 (1.0 sp)
1.6 Kompletteringskurs i utbildningsförmåga (valbar 2 x 15 / à 0.5 sp)	30 (1.0 sp)
(A) Kompletteringskurs i vapen- och skjututbildning	
(B) Kompletteringskurs i stridsskjutningar	
(C) Kompletteringskurs i redskap och materiel	
(D) Kompletteringskurs i fysisk fostran	
(E) Kompletteringskurs i simulatorutbildning	
1.7 Övning i ledarskap	140 (5.0 sp)
1.8 Övning i utbildningsförmåga	140 (5.0 sp)
1.9 Teamarbete	28 (1.0 sp)
1.10 Responssystemet	30 (1.0 sp)
TOTALT	560 (20 sp)
1.11 Tillgodoräknande av på annat sätt visat kunnande	140 (5.0 sp)

Målet när det gäller **responssystemet** är att stöda den som utbildas i hans eller hennes utveckling som chef och utbildare samt i uppnåendet av målen för lärandet. Förutsättningen för att man ska kunna utvecklas som chef och utbildare är att man får trovärdig, äkta och uppmuntrande respons från sin närområgivning. Responsen ska stöda utvecklingen av självförtroendet hos den som utbildas.

Responssystemet består av muntlig och skriftlig respons samt responssamtal. Under underofficers- och reservofficerskursen insamlas öppen respons av jämställda som stöd för utvecklingen. Responsen kan kompletteras med en växelverkansprofil.

Med responssamtal avses samtalen mellan utbildaren och beväringschefen under chefsperioden. Responssamtal hålls minst två gånger under chefsperioden. Vid responssamtalet används profilen och övrig respons som stöd. Det sista samtalet är samtidigt slutrespons för beväringschefen. Det senaste profilresultatet inverkar på tjänstgöringstyget för ledare.

Genom frågeserien beträffande ledarskaps- och växelverkansbeteende får den som utbildas en ledar- eller växelverkansprofil. Frågeserien beträffande ledarskapsbeteende besvaras av beväringschefens underordnade, jämställda, utbildare samt beväringschefen själv. Frågeserien beträffande växelverkansbeteende används om den som utbildas inte har några direkta underordnade. Frågeserien beträffande växelverkansbeteende besvaras av beväringschefens förmän och jämställda / representanter för intressentgruppen.

Utvecklingsplanen utgör en central del av ledar- och utbildarutbildningsprogrammet. Målet för utvecklingsplanen är att stöda tillväxten och utvecklingen som chef.

Uppgörandet av utvecklingsplanen inleds under UO2/ Reservofficerskursen. Den som utbildas samlar in öppen respons av jämställda, utifrån vilken han eller hon börjar göra sin utvecklingsplan. Responsen av jämställda kan vid behov kompletteras med en växelverkansprofil.

För den som utbildas produceras en profil två gånger under chefsperioden. Den första profilen produceras i början av chefsperioden och den andra i slutet av chefsperioden.

Efter att den första profilen erhållits fortsätter den som utbildas att komplettera den utvecklingsplan han eller hon har börjat med enligt den respons som profilen producerat. I utvecklingsplanen kan inkluderas slutlsatserna av den övriga respons som erhållits fram till dess.

Efter att den andra profilen erhållits uppdateras den tidigare utvecklingsplanen genom att man gör en andra utvecklingsplan, vars sikte är inställt på tiden efter tjänstgöringen. Uppdateringen av utvecklingsplanen är samtidigt ett sammandrag av all den respons och de profiler som den som utbildas erhållit under tjänstgöringen.

Teampalavrer ordnas 1–2 gånger per månad under chefsperioden. I början sker **teamarbetet** under ledning av enhetschefen, vice enhetschefen eller utbildaren. I arbetet tillämpas normal mötespraxis. Resultatet av teamarbetet och de förslag som kommer från beväringsförmännen behandlas i samband med de veckoparoller som chefen håller. Med tanke på utvecklingen som chef och utbildare

är det viktigt att beväringscheferna får dela med sig av sina erfarenheter av ledarskap och utbildning till jämställda.

2.4.6 Underofficersutbildningen

Målsättningen för underofficerskursen är att de som utbildas, efter att de utfört sin beväringstjänst, är kunniga och driftiga förmän och utbildare, som behärskar ledningen av en grupp enligt den egna utbildningsgrenen i strid eller kan fungera i sin specialuppgift samt kan utbilda den trupp som de leder.

Målet för underofficerskursen är att, av dem som utbildas, producera driftiga gruppchefer som

- kan fungera i sin uppgift enligt utbildningsgrenen
- kan leda en avdelning av en grupps storlek i strid eller fungera i sin specialuppgift
- kan utbilda den grupp han eller hon leder
- behärskar upprätthållandet, utvecklingen och återställandet av sin egen funktionsförmåga som gruppchef
- förstår hur en gruppchef stöder, upprätthåller och utvecklar den egna gruppens funktionsförmåga och stridsduglighet.

Drygt 20 procent av beväringarna utbildas till underofficerare. De som utbildas väljs utgående från de färdigheter och den lämplighet de uppvisat under rekryt- och utbildningsgrensskedet (urvalsblanketten). Antalet utbildningsplatser varierar från truppförband till truppförband enligt deras trupproduktionsuppgifter. Man försöker dock bereda duktiga och intresserade möjlighet till utbildning.

Underofficersutbildningen omfattar underofficerskursen och underofficerarnas chefsperiod.

Underofficerskursen räcker 12 veckor. Kursen omfattar två skeden, 1 och 2 skedet. Skedena räcker 6 veckor var. Underofficerskursen ger den som utbildas färdigheter att fungera i sin uppgift inom den egna utbildningsgrenen, leda en avdelning av en grupps storlek i strid samt utbilda den grupp han eller hon leder. Under första skedet av underofficerskursen (UO1) sker valet till reservofficerskursen. Under UO1 avläggs dessutom de till utbildningsgrensexamen hörande restutförandena som behövs. Under 2:a skedet av underofficerskursen (UO2) sker de arrangemang som behövs i samband med avslutandet av kursen samt förflyttningarna.

Underofficerarnas **chefsperiod** börjar då underofficerskursen slutförts och pågår till slutet av tjänstgöringen, vanligen 26 veckor. Den ledda övningen i ledarskap och utbildningsförmåga sker så att underofficerarna fungerar som utbildare för manskapet i följande kontingent och får kompletterande utbildning i enlighet med läroplanen för ledar- och utbildarutbildningsprogrammet.

Målsättningen för 1 skedet av underofficerskursen (UO1, **stridsledarkursen**) är att producera kunniga och handlingskraftiga chefer, som klarar av att leda soldater (växelverkan) och leda en typisk uppgift inom den egna utbildningsgrenen (ledningsprocessen) i de förhållanden som råder på stridsfältet (funktionsförmåga).

Målet är att den som utbildas efter avslutat skede 1) känner till betydelsen av ledarskap, utbildning och funktionsförmåga och metoderna inom gruppens verksamhet på stridsfältet, 2) kan knyta samman det de lärt sig med praxisen i typiska uppgifter inom den egna utbildningsgrenen, 3) kan tillämpa det de lärt sig vid ledningen av en uppgift genom målinriktad växelverkan samt 4) har vuxit som ansvarsbärare och i fråga om sociala färdigheter.

Undervisningen under 1 skedet av underofficerskursen (UO 1) **verkställs** i form av intensiva, kursformade närstudier i flerform. Det viktigaste studiematerialet utgörs av Chefens handbok och Utbildarens handbok samt de handledningar och handböcker som gäller utbildningsgrenen.

UO1-skedet indelas i tre två veckor långa skeden. Det gemensamma utbildningsskedet (Y), specialutbildningsskedet som ger övning i typiska uppgifter för utbildningsgrenen (E) och det tillämpade skedet (S). Y-skedet omfattar en grundkurs i ledarskap, utbildning och funktionsförmåga och undervisning om ledarskapsprocessen. E-skedet omfattar övning av uppgifter som är typiska för en grupp inom utbildningsgrenen och en krävande ledarskapsövning enligt utbildningsgrenen. S-skedet omfattar specialiserad vidareutbildning och tillämpande övning samt repetition av typiska uppgifter inom utbildningsgrenen i en oavbruten övning i krävande förhållanden.

Målsättningen för 2 skedet av underofficerskursen (UO2, **Förmans- och utbildarkursen**) är att producera kunniga och handlingskraftiga förmän och utbildare, som klarar av att leda och utbilda soldater inom sin utbildningsgren för förhållandena på stridsfältet.

Målet är att den som utbildas, efter avslutat skede

- kan principerna för utbildning
- kan verkställa utbildning, uppgöra övningsplaner och utbildningskort som stöder övningen, och förstår responsens betydelse för lärandet

- kan innehållet i modellen för engagerat ledarskap, kan tolka en profil och uppfattar responsens betydelse för utvecklingen som chef samt
- känner igen fenomenen på ett modernt stridsfält och särdragen i ledandet av strid samt känner igen stridens inverkan på individen och truppen.

2:a skedet av underofficerskursen verkställs i form av kursformade närstudier i flerform. Det viktigaste studiematerialet är Utbildarens handbok, Chefens handbok, Liikuntakoulutuksen käsikirja samt de handledningar och handböcker som gäller utbildningsgrenen. Kursen indelas i två skeden:

- ett cirka tre veckor långt skede med gemensam utbildning (Y-skedet), som omfattar
  - Fortsättningskurs i ledarskap (1 vecka)
  - Fortsättningskurs i utbildningsförmåga (ca 2 veckor)
- ett cirka tre veckor långt specialiserat utbildningsskede (E-skedet), som omfattar
  - tillämpande övning av ledarskap och utbildningsförmåga (1–2 veckor)
  - en strids- och skjutövning (1–2 veckor).

Därtill omfattar underofficerskursen av Huvudstaben beordrad gemensam utbildning för alla beväringar. Saker som utbildats gemensamt åt alla under underofficerskursen är:

- Kurser enligt beväringarnas ledar- och utbildarutbildningsprogram samt responssystemet
- Vapen- och skjututbildningsprogrammet (se kap. 4)
- Programmet för funktionsförmåga (se kap. 6)
- hur man känner igen användning av narkotika samt övervakning (UO1)
- räddningsövning (UO1)
- trafiksäkerhet 3 (UO1)
- beredskapsutbildning (UO1)
- operations- och cybersäkerhet (UO2)
- säkerhetspolitik 2 (UO2)
- övningar i sluten ordning och utbildning i uppträdande
- övning 3 i första hjälpen i strid (UO1)
- närstridsövningarna 3 (UO1) och 4 (UO2)
- underhållarrangemang (bl.a. rust- och bykesbyte samt granskningar).

Hur väl målen för underofficerskursen har uppnåtts bedöms genom kurstentamina samt genom praktiska prov. Dessutom bedöms varje kursdeltagares ledarbeteende och fysiska kondition.

2.4.7 Reservofficersutbildningen

Målsättningen för reservofficersutbildningen är att de som utbildas, efter slutförd tjänstgöring, behärskar verksamheten i en avdelning av en plutons (motsv.) storlek inom den egna utbildningsgrenen och kan leda den i strid eller fungera i sin specialuppgift, kan utbilda den trupp de leder samt känner till de allmänna grundläggande kunskaper, värderingar och den attitydgrund som krävs av en reservofficer,

Målet för reservofficerskursen är att, av dem som utbildas, producera handlingskraftiga plutonchefer (motsv.) som

- kan grunderna för verksamheten i en pluton (motsv.) inom den egna utbildningsgrenen och kan leda den i strid eller kan fungera i sin specialuppgift
- kan utbilda den trupp de leder och känner till principerna för hur utbildningen av truppen leds
- känner till de allmänna, grundläggande kunskaper som krävs av reservofficerare
- känner till en reservofficers värderingar och attitydgrund
- behärskar upprätthållandet, utvecklandet och återställandet av den egna funktionsförmågan som chef för en avdelning av en plutons (motsv.) storlek
- förstår hur chefen för en avdelning av en plutons (motsv.) storlek stöder, upprätthåller och utvecklar sin egen trupps funktionsförmåga och stridsduglighet
- förstår betydelsen av det egna exemplet och den styrka det medför för verksamheten i den trupp man leder samt gruppsammanhållningens och den goda andans betydelse för att truppen ska orka.

Knappt 10 procent av beväringarna utbildas till reservofficerare. De som utbildas till reservofficerare väljs utgående från den skicklighet och lämplighet de uppvisat under 1 skedet av underofficerskursen (urvalsblanketten).

Reservofficersutbildningen består av reservofficerskursen och de kompletterande kurser som ingår i chefsperioden för reservofficerare.

Reservofficerskursen räcker 14 veckor. Reservofficerskursen ger dem som utbildas färdigheter att leda en avdelning av en plutons (motsv.) storlek inom sin egen utbildningsgren i strid eller fungera i sin specialuppgift samt färdigheter att utbilda den trupp som de leder.

Reservofficerarnas chefsperiod börjar då reservofficerskursen har avslutats och pågår till slutet av tjänstgöringen, vanligen 18 veckor. Under chefsperioden får officersaspiranterna övning i att fungera som chef eller utbildare för sin pluton eller en avdelning av samma storlek eller i specialuppgifter inom sitt eget specialområde samt får kompletterande utbildning. Under den ledda ledarskaps- och utbildningspraktiken fungerar officersaspiranterna som utbildare för manskapet i följande kontingent samt i chefsuppgifter enligt trupproduktionen och får kompletterande utbildning enligt beväringarnas ledar- och utbildarutbildningsprogram.

Reservofficerskursen består av en orienterande kurs samt fortsättningskurser. Fortsättningskurserna planeras så att de kan genomföras under en kalendervecka, och utbildningstiden för dem räknas vanligen som tre hela utbildningsdagar. En kurs kan också bestå av en strids- eller skjutövning.

För det som utbildas gemensamt till alla enligt Huvudstabens order reserveras tid under kursveckorna. Saker som utbildas gemensamt under reservofficerskursen är: Kurser enligt beväringarnas ledar- och utbildarutbildningsprogram samt responssystemet

- Vapen- och skjututbildningsprogrammet (se kap. 4)
- Programmet för funktionsförmåga (se kap. 6)
- räddningsövning
- beredskapsutbildning
- informationskrigföring samt operations- och cybersäkerhet
- säkerhetspolitik 2
- övningar i sluten ordning och utbildning i uppträdande
- närstridsövning 4
- underhållarrangemang (bl.a. rust- och bykesbyte samt granskningar).

Staberna för försvarsgrenarna fastställer de detaljerade målen för reservofficersutbildningen. Hur väl målen för reservofficerskursen har uppnåtts bedöms genom tentamina och praktiska prov.

Utbildningen för krigstida reservofficerare fortsätter under repetitionsövningar och frivilliga övningar. Den utbildning, erfarenhet och praktik i ledarskap som övningar och civila uppgifter för med sig formar den finländska reservofficeren.

2.5 Grunderna för nätbaserat lärande inom beväringsutbildningen

Försvarsmaktens virtuella lärmiljö (PVVOY) är avsedd stödja utvecklingen av beväringarnas och reservisternas kunnande samt kompetensen hos Försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets avlönade personal. Den virtuella lärmiljön PVMOODLE, som beväringarna har till sitt förfogande, fungerar inom öppna internet och möjliggör nätbaserade studier med hjälp av offentligt material. Nätbaserade studier kan vid behov utnyttjas under alla skeden av beväringsutbildningen och används vanligen i början av kurserna och som informativa inslag under kursdagarna.

2.5.1 Omvänt klassrum i beväringsutbildningen

Inom beväringsutbildningen tillämpas principerna för omvänt klassrum, där den virtuella lärmiljön möjliggör utförande av elektroniska inlärningsuppgifter. Sammanfattningsvis omfattar beväringsutbildningen, som stöds av den virtuella lärmiljön, tre delar: att man bekantar sig med det man ska lära sig, diskuterar de tankar som det väckt samt praktisk övning.

Först bekantar ni er tillsammans, i stugsammansättning eller i form av en annan grupp eller självständigt, med grunderna i det ni bör lära er med hjälp av digitalt material, t.ex. genom att titta på mikrofilmer eller utföra inlärningsuppgifter. Därefter diskuterar ni under utbildarens ledning om de tankar och frågor som det material ni sett väckt. Avslutningsvis övar ni i praktiken det ni bör lära er under utbildarens ledning t.ex. under en terrängövning.

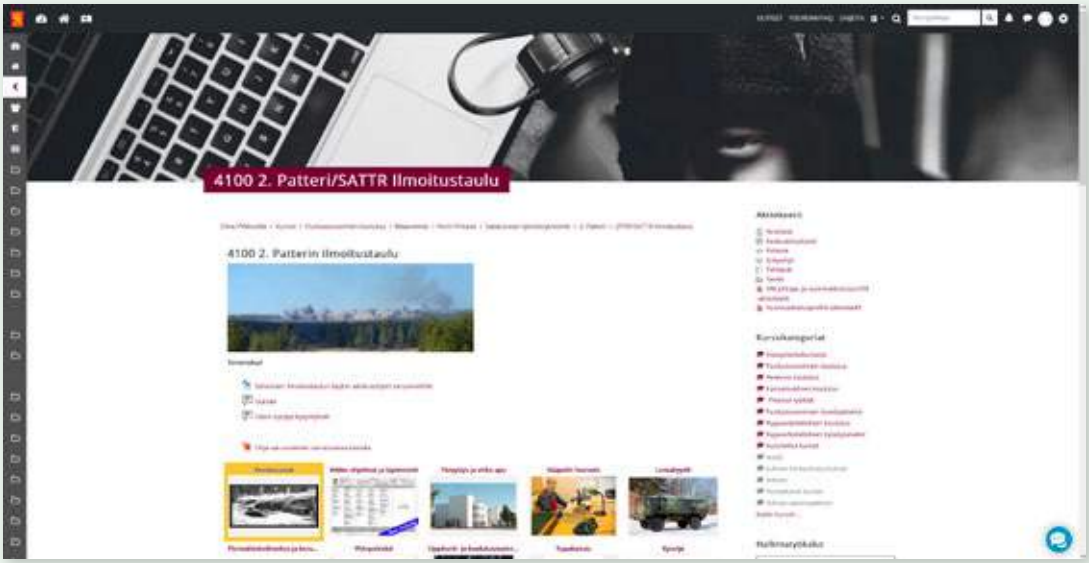
De tre delarna av beväringarnas nätbaserade studier, som går från att man bekantar sig med det man ska lära sig till att man diskuterar och övar i praktiken:

1. Introduktion
- Man förbereder sig med hjälp av digitalt material
- Självstudier i grupp eller ensam
- Grunderna i det man ska lära sig

2. Diskussion
- Handledd eller ledd diskussion
- Frågor och mera utmanande innehåll behandlas eller ett sammandrag görs

3. Övning
- Det man ska lära sig tillämpas och övas
- Upprepningar och automatisering av färdigheten

Exempel på hur en grundenhets anslagstavla kan se ut

Du kommer till din egen grundenhets anslagstavla via första sidan på Oma PVMOODLE.

Den virtuella lärmiljön gör det även möjligt att smidigt, under ledning eller självständigt, repetera med hjälp det digitala läroinnehållet under kurserna och utbildningsdagarna.

2.5.2 Instruktioner gällande den virtuella lärmiljön

För alla som inleder sin beväringstjänst skapas ett användarnamn i PVMOODLE. De delas ut i grundenheten under de första tjänstgöringsdagarna.

I samband med den första inloggningen ska du byta både det lösenord till användarnamnet som du fått i grundenheten och den e-postadress som är knuten till användarnamnet. Det är viktigt att byta ut e-postadressen, eftersom du kan byta ut ditt lösenord automatiskt via din egen e-postadress ifall du skulle glömma det.

Som beväring kan du delta i alla öppna arbetsutrymmen i PVMOODLE och i sådana arbetsutrymmen som du redan är ansluten till eller till vilka du fått ett lösenord för inloggning av din utbildare.

Det arbetsutrymme i PVMOODLE-arbetsutrymmet som kommer i första hand för dig som beväring är din egen grundenhets anslagstavla. Från grundenhetens anslagstavla kommer du via länkar till de elektroniska veckoprogrammen, allt det digitala läromaterial som behövs och till de arbetsutrymmen som reserverats för dig, såsom truppförbandets gemensamma och andra motsvarande arbetsutrymmen. Eventuella veckoprov och responsförfrågningar under de olika utbildningsskedena och kurserna under beväringstjänsten finns även på den egna grundenhetens anslagstavla i PVMOODLE.

2.5.3 Stöd för det nätbaserade lärandet

Du kan be om råd och stöd i fråga om den virtuella lärmiljön av utbildarna under dina kurser och av PVVOY-stödet (pvvoytuki@pvmoodle.fi, 0299 851 634, Online Chat Help i lärplattformen PVMOODLE).

I frågor som gäller innehållet i utbildningen kan du vända dig till utbildarna under kursen. I allmänna frågor som gäller användningen av den virtuella lärmiljön lönar det sig att vända sig till PVVOY-stödet. Via PVVOY-stödet kan du även göra förslag i syfte att utveckla den virtuella lärmiljön.

[3]

Vad handlar detta kapitel om?
Den orienterande kursen omfattar de två första veckorna av tjänstgöringen. Målet för den orienterande kursen är att den som utbildas, efter slutförd kurs, kommer ihåg de grundläggande saker som gäller tjänstgöringen. Kursen omfattar rikligt med information om utförandet av beväringstjänsten, och omfattar både allmän militärutbildning och säkerhetsutbildning. Vidare lär man sig saker som har med underhåll och säkerhetspolitik att göra. Du har tillgång till läroinnehållet i den orienterande kursen i PVMOODLE under hela den tid du tjänstgör.

Orienterande utbildning och allmän militärutbildning

Detta kapitel omfattar de grundläggande saker gällande tjänst-göringen som lärs ut under den orienterande kursen.

Efter kursen

- **kommer du ihåg de grundläggande saker som gäller tjänstgöringen**
- **kommer du ihåg soldatens rättigheter och skyldigheter**
- **kan du fungera i en militär organisation enligt Allmänna tjänstereglementet, säkerhetsföreskrifterna och goda seder**
- **kommer du ihåg grunderna i arbets- och tjänstgöringssäkerhet och kan förfaringssättet vid persontransporter inom Försvarsmakten.**

3.1 Grunderna i Finlands säkerhetspolitik samt värnplikten

Målet för beväringarnas studier i säkerhetspolitik är att ge information om vårt lands säkerhetspolitik och komplettera tidigare skolundervisning. Betoningen ligger på försvaret och i synnerhet det militära försvaret som en del av Finlands säkerhetspolitik.

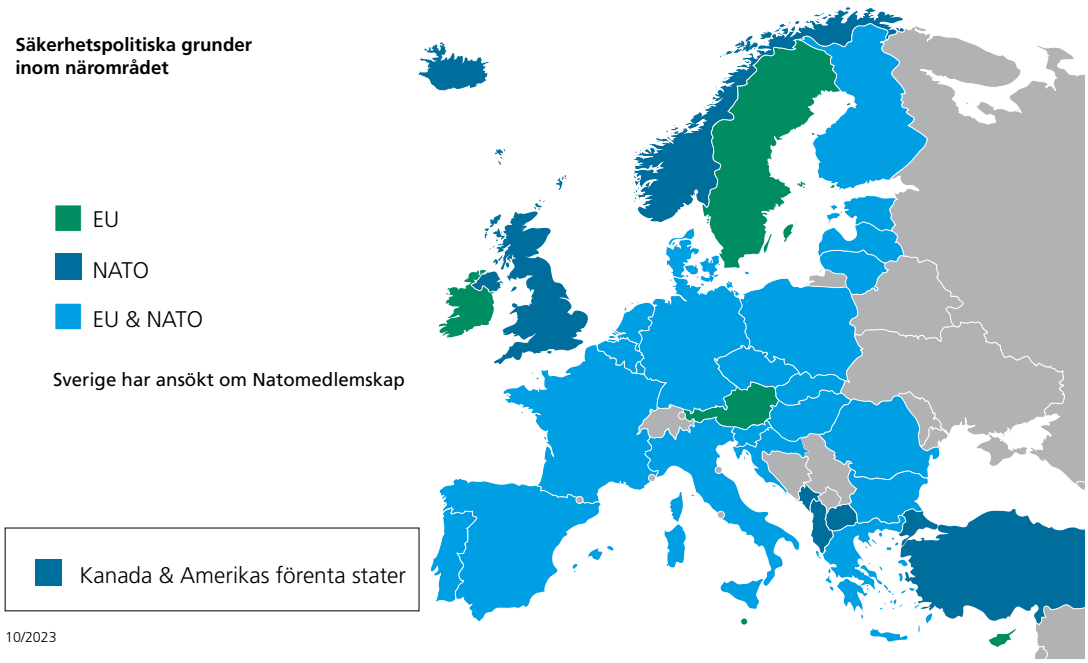
I detta underkapitel behandlas förutom den allmänna säkerhetssituationen i världen även utvecklingen inom i synnerhet Nordeuropas och Finlands säkerhetsmiljö samt den allmänna värnpliktens betydelse. Om du är intresserad av säkerhetspolitik kan du söka ytterligare information i den säkerhetspolitiska informationsbanken (turpopankki.fi).

3.1.1 Grunderna i Finlands säkerhetspolitik

Försvarsmaktens uppgifter enligt lag är

1. Det militära försvaret av Finland, som omfattar
   - övervakning av markområdet, vattenområdet och luftrummet samt tryggande av den territoriella integriteten
   - tryggande av folkets levnadsmöjligheter, grundläggande rättigheter och statsledningens handlingsfrihet samt försvaret av den lagliga samhällsordningen
   - givande av militärutbildning och ledning av den frivilliga försvarsutbildningen samt främjande av försvarsviljan
2. stödjande av andra myndigheter, som omfattar
   - handräckning i syfte att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, förhindra och avbryta terroristbrott samt för annat tryggande av samhället
   - deltagande i räddningsverksamhet genom att utställa sådan materiel, personal och sådana experttjänster som behövs för räddningsverksamheten
3. deltagande i bistånd, samarbete för övervakning av område eller lämnande av annat internationellt bistånd och i internationell verksamhet i enlighet med 222 artikeln i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller 42 artikeln 7 punkten i fördraget om Europeiska unionen
4. deltagande i internationell militär krishantering och i militära uppgifter inom annan internationell krishantering.

Försvaret utvecklas att motsvara de ökade krav som verksamhetsmiljön ställer. Finland måste kunna svara mot militär påtryckning, ett militärt hot som utvecklas snabbt och ett omfattande militärt anfall. Genom försvarsförmåga tryggas Finlands självständighet och territoriella integritet. Försvarsförmågan består av försvarssystemets militära prestationsförmågor samt det nationella myndighetssamarbetet och det internationella försvarssamarbetet.

Den militära områdesindelningen

Varje manlig finsk medborgare är värnpliktig från ingången av det år när han fyller 18 år till utgången av det år när han fyller 60 år.

I och med Rysslands krig mot Ukraina beslöt Finland och Sverige att ansöka om Natomedlemskap. Finland godkändes som Natomedlem 4.4.2023. Nato stärker Finlands försvarsförmåga. Å andra sidan är Finland en säkerhetsproducent i alliansen, vilket betyder att Finland vid behov bidrar till att försvara alliansens övriga medlemmar. Finland svarar dock i första hand själv för övervakningen och försvaret av sitt eget territorium. Vid sidan av Natomedlemskapet stärker Finland sitt nationella försvar och intensifierar sitt internationella försvarssamarbete både bilateralt och multilateralt. Samarbete har blivit allt viktigare när det gäller att upprätthålla, utveckla och använda den nationella försvarsförmågan. Försvarssamarbetet med Sverige har utvecklats målmedvetet, även i fråga om operativ verksamhet.

Den långsiktiga utvecklingen av försvarsförmågan bygger på beslut som fattats under årtionden. Den beredskap som den förändrade verksamhetsmiljön förutsätter, trupper och system som snabbt står till förfogande samt en omfattande och utbildad reserv främjar Finlands möjligheter att svara mot både en snabbt uppstående och en utdragen militär kris. Den allt spändare säkerhetssituationen i Europa påverkar Finland. Trots att den skärpta internationella situationen riktas inget direkt militärt hot mot Finland. Man måste dock vara beredd på att militära maktmedel eller hot om sådana kan komma att riktas mot Finland. I egenskap av Nato- och EU-medlem kan Finland inte ställa sig utanför om säkerheten på dess närområde eller i Europa skulle vara hotad.

Syftet med Finlands utrikes- och säkerhetspolitik är att förhindra att Finland blir part i en militär konflikt. I synnerhet Östersjöområdets stabilitet och den nordliga dimensionen är viktiga för Finland med tanke på samhällets säkerhet och funktion.

3.1.2 Allmän försvarsplikt

Enligt grundlagen är ”varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag.”

Enligt värnpliktslagen ”är varje manlig finsk medborgare värnpliktig från ingången av det år när han fyller 18 år till utgången av det år när han fyller 60 år”.

Den allmänna värnplikten uppfattas som den verkliga grundstenen i det nationella försvaret. Endast med dess hjälp kan vi producera den resurs som är viktigast för att kunna försvara hela landet: en försvarsvillig, skicklig reserv som kan använda de redskap som anvisats den. Att värnplikten är kostnadseffektiv kan inte bestridas.

Grunden för värnplikten står att finna i medborgarnas skyldighet att försvara landet, om vilken bestäms i grundlagen. Det sätt på vilket den genomförs bestäms i värnpliktslagen, lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor och övriga förpliktande lagar och förordningar som kompletterar värnpliktslagen. Med termen ”allmän värnplikt” avses i

Finland målsättningen att utbilda hela den tjänstdugliga manliga åldersklassen.

Kännetecknande för ett försvarssystem som bygger på allmän värnplikt är en liten fredstida reserv, som utökas genom att beordra reserven i tjänst. Upprätthållandet av en värnpliktsarmé förutsätter att Försvarsmakten är starkt integrerad i samhället och dess strukturer. Å andra sidan stärker värnpliktssystemet samhällets förmåga att hantera kriser genom att ge medborgarna de färdigheter som behövs.

Fullgörandet av värnplikten omfattar beväringstjänst, repetitionsövning, extra tjänstgöring och tjänstgöring under mobilisering samt deltagande i uppbåd och kontroll av tjänstdugligheten. En värnpliktig är i tjänst eller hör till reserven eller den ersättande reserven.

En värnpliktig förordnas att inleda sin tjänstgöring senast under det tredje kalenderåret efter uppbådet. Beväringstjänstens längd är 165 dagar för dem som utbildas för manskapsuppgifter, men 347 dagar för dem som utbildas till officer, underofficer och de mest krävande manskapsuppgifterna samt 255 dagar för dem som utbildas för manskapsuppgifter som kräver särskilda färdigheter. Skyldigheten att göra beväringstjänsten under fredstid upphör vid utgången av det år då den värnpliktige fyller 30 år.

Lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor fastställer grunderna för militärtjänsten för kvinnor. Den frivilliga militärtjänsten för kvinnor ordnas i samband med och på samma sätt som beväringstjänsten. Förordningen om frivillig militärtjänst för kvinnor innehåller allmänna anvisningar om hur man söker till och förordnas till tjänstgöring. Resan till urvals- och informationstillfället, som ordnas av regionalbyrån, ersätts inte men kostnaderna för anskaffning av läkarintyg har ersatts i efterskott från och med 2018. Kvinnor som gjort frivillig militärtjänst hör till reserven på samma sätt som de män som gjort sin beväringstjänst.

Den som hör till manskapet hör efter beväringstjänsten till reserven fram till utgången av det år då personen fyller femtio år. Officerare, institutofficerare och underofficerare hör till reserven fram till utgången av det år då de fyller 60 år. En värnpliktig som hör till reserven är skyldig att delta i repetitionsövningar, en till manskapet hörande värnpliktig sammanlagt 80 dagar, en för de manskapsuppgifter som kräver särskilda färdigheter eller för manskapets mest krävande uppgifter utbildad värnpliktig 150 dagar samt en värnpliktig som utbildats till underofficer, institutofficer eller officer 200 dagar.

3.2 **Allmän militärutbildning**

Målet för den allmänna militärutbildningen är att den som utbildas kommer ihåg de grundläggande saker som ansluter sig till tjänstgöringen och kan uppträda som soldat. Till militärt uppträdande hör bland andra gott uppförande, tilltal, hälsning, hedersbetygelse och anmälan.

I detta underkapitel behandlas även beväringens rättigheter och skyldigheter. De saker som tas upp i detta underkapitel har till största delen beordrats noggrant i Allmänna tjänstereglementet (ALLMTJR), som skapar enhetliga beteende- och verksamhetsmodeller som berör Försvarsmaktens militära personal. Allmänna tjänstereglementet är en militär order som förpliktar Försvarsmaktens militära personal.

3.2.1 Indelningen av den militära personalen

Enligt 2 kapitlet i Allmänna tjänstereglementet indelas den militära personalen i befäl, underbefäl och manskap. Förutom dessa arbetar många civilanställda inom Försvarsmakten. De har en kristida uppgift och de som är värnpliktiga har dessutom en militär grad i reserven.

En beväring går i början av sin beväringstjänst under benämningen rekryt. Kommendören för truppförbandet utnämner rekryterna till soldater eller matroser i slutet av rekrytskedet.

I fråga om en soldat kan användas t.ex. någon av följande militära grader beroende på försvarsgren eller vapenslag

- jägare i infanteriet och kustförbanden
- kanoniär i artilleriet och kustförbanden
- pionjär i pionjärtrupperna och kustförbanden
- signalman i signaltrupperna och kustförbanden
- bilsoldat i biltrupperna
- flygsoldat i flygvapnet.

I stället för ovannämnda grader kan till exempel följande militära grader enligt trupp användas: gardesjägare, pansarjägare, pansarman eller kustjägare.

De gradbeteckningar som finns på militäruniformen visar personens militära grad eller tjänstgöringsgrad i en militär organisation. Gradbeteckningarna presenteras enligt försvarsgren i bokens bilagor.

3.2.2 Militär disciplin och ordning

Med militär disciplin förstås att man noggrant följer givna order och föreskrifter. Syftet med disciplin uppnås då individens beteende bygger på tillräcklig självdisciplin och truppens verksamhet på en gemensam vilja att lösa givna uppgifter. Bakom detta ligger varje individs självdisciplin och vilja att på eget initiativ göra sitt bästa i sin egen uppgift och förbehållslöst ställa sig under sina förmäns ledning och lita på dem.

Under strid yppar sig disciplin så att varje soldat fullgör sin uppgift så länge han har krafter kvar. En soldat lämnar inte sin trupp under några som helst omständigheter.

Samhället har anvisat Försvarsmakten uppgiften att bruka den väpnade makten. Av denna orsak krävs särskild disciplin av alla soldater. Att den militära ordningen upprätthålls stöds av de straffstadganden i strafflagen som gäller soldater.

I krig kan försummelser eller misslyckanden någonstans leda till förlust av människoliv någon annanstans. Därför bör man sköta sin uppgift till fullo, även om det inte skulle vara fråga om ens eget liv – det kan vara fråga om någon annans.

Kännetecken för en god grundenhet:

1 Man förstår reglernas och bestämmelsernas innebörd och följer dem

Bestämmelserna i Allmänna tjänstereglementet samt föreskrifterna om säkerhet i tjänsten och andra säkerhetsföreskrifter iakttas i tjänstgöringen. Det finns klara spelregler för hur man ska uppträda. Man ingriper oförskräckt och omedelbart då någon låter bli att följa reglerna. Man kan lita på andra.

2 Man känner ansvar för sig själv, den egna utrustningen och verksamheten

Var och en ansvarar för sitt eget handlande och bär ansvar för vad man gjort och inte gjort. Var och en har omsorg om sitt yttre och sin utrustning samt om materiel som man har på sitt ansvar. Persedlar bör inte försvinna. Utrustningen vårdas efter användning, och dess skick följs med genom granskningar.

3 Allmän snygghet och ordning upprätthålls

Upprätthållandet av snygghet och ordning i både terrängen och kasernerna är en grundförutsättning för tjänstgöringssäkerheten. Oordning och osnygghet är ofta delorsaker i farliga situationer och vid olyckor, t.ex. fall och halkolyckor. Genom att städa väl och hålla god ordning kan man även förbättra brandsäkerheten och den allmänna trivseln.

Man upprätthåller god ordning genom att avlägsna alla onödiga saker, söka upp en förvaringsplats för det som sparas, ordna med egna platser för de saker som används, komma överens om att var och en lägger saker och hjälpmedel på rätt plats efter användning och föra skräp och avfall till de kärl och platser som reserverats för ändamålet.

Var och en håller reda på sin egen utrustning och sitt utbildningsmaterial och de är antingen i användning eller packade. Materialet förvaras välordnat i transportlådor, lastade i ett fordon eller i förråd. Därtill bör alla tillsammans ha ansvar för att de gemensamma utrymmena såsom stugor och klassrum är städade och i ordning.

4 Punktlighet och gott uppförande

Truppen uppställer sig punktligt vid beordrad tidpunkt. Man rör sig och uppträder raskt. Lärande- och utbildningsmoment inleds och avslutas punktligt. Uppträdandet är militäriskt och följer reglerna för gott uppförande. Språkbruket är sakligt och artigt, och man bör inte såra någon genom sitt språkbruk.

3.2.3 Soldatens uppträdande och gott uppförande

Utgångspunkten är att man tar hänsyn till andra människor i det man gör. Den enskilda soldaten ger genom sitt uppträdande en bild av sig själv, sin enhet och sitt truppförband samt allmänt taget av hela Försvarsmakten. Gott uppförande är artigt och till nytta i arbetslivet och inom olika hobbyer. Betydelsen av gott uppförande betonas i en militär organisation, där man samarbetar och utgör en del av en grupp.

> Varje soldat ska iaktta gott uppförande och uppträda enligt sin ställning gentemot förmän, jämställda och underordnade både i och utanför tjänsten. Alla former av mobbning och pennalism är förbjudna.

Centrala anvisningar för hur man bör bete sig som soldat:

- **Hälsning**
  - Hälsa på dina vänner och bekanta. Besvara alltid en hälsning. Hälsa gemensamt på alla när du ansluter dig till en grupp. Det är artigt att hälsa på alla militärer och inom Försvarsmakten anställda personer även utanför garnisonsområdet.
- **Tilltal**
  - Börja alltid tilltala en främmande person genom att nia. Initiativet till duande tas av den person som är äldre.
- **Handskakning**
  - Skaka hand med en person du träffar för första gången, se personen i ögonen och presentera dig själv. Om du bär handskar (motsv.), ta av dig handsken när du hälsar.
- **Presentera dig själv**
  - Presentera dig för personer som du träffar för första gången. Presentera dig i telefon. Presentera dig genom att säga ditt för- och efternamn tydligt.
- **Presentera andra**
  - Presentera främmande personer för varandra. Presentera en yngre person för en äldre och en man för en kvinna.
- **Diskussion**
  - Lyssna på den person som talar till dig och se honom eller henne i ögonen. Se den som du tilltalar i ögonen. Avbryt inte den som talar mitt i en mening. Delta och berätta din egen åsikt och be om de andras åsikt. Om du har något speciellt på hjärtat, tänk färdigt ut vad du ska säga. Tala med tydlig röst och använd skriftspråk så blir du bäst förstådd. Diskutera däremot inte på allmänna platser med så hög röst att du stör andra.

5 Man stöder sina tjänstekamrater och bygger upp sammanhållning
Det känns tryggt att höra till en grundenhet och alla hör till samma trupp. Var och en gör som individ sitt bästa för att lösa truppens uppgift och uppnå målen. Truppens intressen går före ens egna. Man får stöd av sina tjänstgöringskamrater och på motsvarande sätt stöder och hjälper man dem också oombedd.

6 Principerna för engagerat ledarskap följs
Ledarskap utgår från en människobild som betonar tillväxtorientering. Gott militärt ledarskap bygger på fyra hörnstenar. Dessa är att skapa tillit mellan den som leder och dem som leds, chefernas inspirerande sätt att stöda och sporra sina underordnade, kontinuerligt lärande samt att visa människor uppskattning och bemöta dem som individer.

Förmannen ska vara rättvis mot sina underordnade och bemöta dem likvärdigt. Han eller hon bör slå vakt om deras välbefinnande, informera sig om deras önskemål, vägleda dem och ge dem råd samt sträva efter att vara ett gott och sporrande föredöme.

7 Målinriktad verksamhet
Utbildningen bygger på krigstida förhållanden och uppgifter samt de krav dessa ställer. De som utbildas vet varför de utbildas och i vilken trupp de placeras. Alla känner till det slutresultat som eftersträvas.

8 Man fokuserar på det som är väsentligt med tanke på krigstida kunskaper och färdigheter
I all utbildning och verksamhet koncentrerar man sig på det som är väsentligt med tanke utbildningsmålen och de krav som ställs på soldatens prestationsförmåga. Alla förstår varför saker och ting görs på överenskommet sätt och vad som är viktigt i vilket sammanhang.

9 Positivt inlärningsklimat
Man förbereder sig för lärandesituationen i förväg genom att bekanta sig med det som nämns i vecko- och dagsprogrammet och lösa de förberedande uppgifterna. Man deltar aktivt i undervisningen och inlärningen är interaktiv.

Man ger konstruktiv respons på utbildningen och tar emot respons. Man förstår betydelsen även av tung utbildning och utför funktioner och uppgifter i anslutning till den pliktmedvetet och väl. Man förstår att de kunskaper och färdigheter man fått är till nytta även efter beväringstjänsten.

10 Lärande organisation
De färskaste kunskaperna och erfarenheterna används som grund för verksamheten. I verksamheten sporrar man varandra att försöka. Det är tillåtet att göra fel då man övar, och man lär sig av dem. Den egna verksamheten utvärderas och utvecklas enligt den respons man fått. I syfte att förbättra verksamheten tar man initiativ och ger förslag. Verksamheten utvecklas utgående från erfarenheterna.

- **Punktlighet**
  - Kom till överenskommen plats inom utsatt tid. Meddela om du blir försenad eller förhindrad. Be artigt om ursäkt om du blir försenad.
- **Tack – varsågod – förlåt**
  - Tacka när du får något. Tacka för maten när du har ätit. På detta sätt visar du att du uppskattar det du får. Besvara ett tack. Be om ursäkt om du betett dig olämpligt.
- **Var uppmärksam och artig**
  - Använd högra sidan på gatan, i trappor och på trånga platser. Väj för mötande till höger. Låt dem som kommer ut från trånga platser passera innan du själv går in. Öppna dörren för äldre och damer. Erbjud din sittplats i allmänna färdmedel till äldre personer eller personer med nedsatt rörelseförmåga.
- **Användning av mobiltelefon**
  - Stäng av mobiltelefonen i situationer då du inte kan tala. Lyssna till meddelanden du fått under pauser eller då evenemanget har avslutats. Tala så att du inte stör andra om du talar på offentliga platser och i färdmedel. Tala kortfattat så att du inte upptar andras tid i onödan.
- **Skräpa inte ned**
  - Lägg skräp i skräpkorgen. Sortera skräpet då det är möjligt.
- **Klädsel och användning av kläder**
  - Din klädsel inverkar starkt på vad andra människor tänker om dig och hur de uppskattar dig. Klä dig enligt situationen. Håll dina kläder rena och snygga. Då du rör dig utomhus ska du använda huvudbonad. Utan huvudbonad kan man röra sig utomhus bara tillfälligt, då en speciell situation eller uppgift kräver det. Ta av dig huvudbonaden och ytterkläderna när du kommer in. Tillsammans med militär uniform är det inte tillåtet att använda synliga civila kläder eller smycken eller piercingar som är uppseendeväckande eller utgör en säkerhetsrisk. Ät inte med mössan på.
- **Alkohol och narkotika**
  - Uppträd inte uppbenbart berusad på allmän plats, vid offentliga evenemang eller på militärområde. Beträffande användningen av narkotika råder det s.k. nolltolerans inom Försvarsmakten. Enligt strafflagen är det förbjudet att använda narkotika (straffbart bruk av narkotika).

Genom följande åtgärder främjar du funktionen i en stor trupp och minskar på de övrigas väntetid:

- **Uppställning i klass och auditorium**
  - Fyll sittplatserna framifrån, stå på din plats i kön, träng dig inte förbi. Stör inte andra. Börja inte göra dig klar att gå innan lektionen eller evenemanget är slut. Förbered dig och handla snabbt då du är först i kön.
- **När du rör dig**
  - Använd höger sida när du rör dig i korridorer och trappor. Släpp ut den som är på väg ut innan du själv går in.
- **Måltider**
  - Tvätta eller desinficera händerna innan du äter. Ta av dig mössan. Ta bara så mycket mat som du äter, så att det räcker till alla och så att inget går till spillo. Börja äta samtidigt som alla andra vid bordet. Sluka inte maten och smaska inte, utan ät lugnt. Håll armbågarna borta från bordet. Städa upp efter dig på bordet och för de kärl du använt till uppsamlingsställningarna.

3.2.4 Befälsförhållanden

Befälsrätten skapar grunden för effektiv och snabb funktion inom truppen under strid. Befälsrätten klarlägger ansvarsförhållandena.

Med **befälsrätt** avses att en person har rätt att ge order och föreskrifter som förpliktar en annan person. Befälsrätten är bestående eller tillfällig. Exempel:

- chefen för en grundenhet har **bestående befälsrätt** över alla sina underordnade
- dejouren i en grundenhet har **tillfällig befälsrätt** över alla beväringar i grundenheten.

Förman är var och en som har bestående eller tillfällig befälsrätt i förhållande till en annan person i Försvarsmaktens tjänst. En person som är underställd någons befälsrätt är dennes **underordnade**.

Med direkt förman för en soldat avses soldater som befinner sig direkt ovanför den berörda soldaten i en linjeorganisation enligt Försvarsmaktens fastställda lednings- och förvaltningsstruktur.

Befälsrätten gäller i tjänsten och i tjänstefrågor även utom tjänsten under den tid ifrågavarande personer står i tjänsteförhållande till Försvarsmakten. Gruppchefen har oberoende av militär grad bestående befälsrätt över soldaterna i sin grupp.

En soldat som hör till manskapet och som fått tillfällig befälsrätt genom förmans order eller enligt särskilt beordrande är endast i tjänstefrågor förman för det manskap som underställs hans befälsrätt.

Befälsförhållandet är i kraft även då vederbörande inte bär militär uniform. En civilklädd militär förman ska vid behov bestyrka sin tjänsteställning med Försvarsmaktens personkort.

Som underordnad ska du exakt utföra de order som förmannen gett. Om orderns lagenlighet är oklar för dig som

underordnad kan du för ditt rättsskydds skull be att få ordern skriftligen. Om förmannens order är sådan att du som underordnad klart skulle bli tvungen att bryta mot lag eller din tjänsteplikt ska du meddela den som givit ordern om detta. Om förmannen trots detta upprepar sin order ska du som underordnad vägra att lyda ordern. Då ska du omedelbart underrätta din närmaste direkta förman om att du vägrat lyda order. Om den som givit ordern är din närmaste direkta förman ska du göra anmälan till förmannen för den som givit ordern.

Både förmannen och den underordnade ska försäkra sig om att ordern har förståtts rätt. Vid behov kan man be om att få ordern skriftligen. Vanligen bestämmer förmannen vad som ska göras och vad som är slutresultatet. I ordern kan ingå direktiv. Den underordnade besluter på vilket sätt han fullföljer ordern.

I det militära språket är ett **kommando** en kort order eller ett tecken på vilket man gör ett överenskommet utförande. Blanda inte ihop begreppen order och kommando.

De underordnade ska på uppmaning upprepa den uppgift eller order som förmannen gett. Den underordnade bör fråga om något är oklart. Bakom en order finns alltid ett syfte och mål som orderns utförande bör leda till. Gör det klart för dig vad syftet med ordern är. På så sätt kan du fungera rätt även om omständigheterna plötsligt skulle förändras.

Om uppgiftens utförande ska meddelas om detta skilt beordrats och alltid utan dröjsmål om uppgiften inte har kunnat utföras eller det är uppenbart att den inte kan utföras inom given tidsram. På så sätt får förmannen tid att reagera på det som skett och rätta till situationen.

3.2.5 Tilltal

Det är artigt att tilltala, och tilltal hör till gott uppförande. När en underordnad tilltalar en förman eller om förmannen tilltalar den underordnade står denne i grundställning, om inte förmannen befriar honom eller henne från det. Se förmannen i ögonen. Då en förman tilltalas iakttas grundprincipen tilltal – presentation – ärende.

Soldater tilltalas enligt grad. Generallöjtnant, generalmajor och brigadgeneral tilltalas dock general och viceamiral, konteramiral och flottiljamiral tilltalas amiral. Kadetter tilltalas, oberoende av tjänstegrad, kadett. Då specialofficerare tilltalas används bara den militära graden och det prefix som gäller deras ansvarsområde (ingenjör, medicinal, tekniker eller musik) lämnas bort. Militärpräster tilltalas enligt tjänstgöringsgrad fältbiskop, fältprost och militärpastor. Alla militära tjänstemän tilltalas militärtjänsteman. Om det är uppenbart att förmannen inte känner igen den som tilltalar honom ska den underordnade säga sitt namn. Till exempel: ”Herr kapten, rekryt Andersson, …” Efter tilltal och presentation framförs ärendet.

När du som underordnad anmäler dig, anmäler en trupp och inleder samtal med förmannen, använd ”herr” och förmannens grad som tilltalsord. När du tilltalar kvinnor, använd ordet ”fru”. Upprepa inte tilltalsorden om diskussionen fortsätter. En förman kan tilltala en underordnad genom att använda militärgrad, militärgrad och efternamn eller enbart efternamnet.

Lektioner och paroller inleds genom att deltagarna anmäls för den som leder eller håller evenemanget. När man besvarar eller ställer frågor under lektion stiger man upp och tilltalar den som håller lektionen, om inte denne beordrar annat.

Om förmannen inte känner den underordnade ska den underordnade presentera sig. Exempel: Under lektionen frågar förmannen: När blev Finland självständigt? Om förmannen känner dig vid namn svarar du: ”Herr löjtnant, den 6 december 1917”. Om förmannen inte känner dig vid namn svarar du: ”Herr löjtnant, rekryt Andersson, den 6 december 1917.”

3.2.6 Hälsning

På Försvarsmaktens område hälsar en soldat på alla soldater som enligt militär- eller tjänstgöringsgraden är äldre än honom eller henne, började från sergeant, samt på gruppcheferna vid sin egen grundenhet. Då man iklädd militär uniform rör sig utanför Försvarsmaktens område hälsar man på ovannämnda förmän enligt situationen och omständigheterna. Vid användning av civil klädsel iakttas allmänt gott uppförande gällande hälsning.

I egenskap av soldat bör du alltid hälsa på en äldre soldat när du blir tilltalad av honom eller henne eller när du inleder ett samtal med honom eller henne. Då du hälsar kan du använda ett verbalt uttryck i enlighet med normalt gott uppförande. En äldre soldat besvarar hälsningen.

Hälsning och dess besvarande utförs såväl stillastående som då man är i rörelse. Man hälsar dock inte då man springer. Vanligen hälsar man heller inte på den som befinner sig på ett längre avstånd än 50 meter.

Om flera soldater går eller är tillsammans och någon av dem hälsar eller besvarar en hälsning ska de andra göra på samma sätt. Bara chefen för en avdelning i sluten ordning hälsar och besvarar hälsning. Man avslutar hälsningen först efter att förmannen upphört att besvara hälsningen, till exempel genom att sänka handen.

Hur gör du då du har ärende till enhetschefen i hans rum?
- Förbered ditt ärende. Knacka på dörren eller tryck på summern. Stig sedan raskt in i rummet när du fått lov.
- Hälsa på chefen i dörren. Ställ dig framför honom på ca tre stegs avstånd eller till exempel framför skrivbordet, presentera dig och framför ditt ärende hela tiden stående i grundställning. Tala stående i grundställning. Förmannen kan befria dig från grundställning genom kommandot "Lepo" eller genom att be dig sätta dig ned.
- Då du har framfört ditt ärende, hälsa på chefen stående på den plats där du framförde ditt ärende, gör vändning åt vänster och avlägsna dig raskt från rummet.

Hur gör du då du har ärende till enhetens utbildare i deras rum?
- Knacka på dörren eller tryck på summern. Stig sedan raskt in i rummet då du fått lov.
- Hälsa på dem som befinner sig i rummet.
- Gå fram till den person som du har ärende till. Om flera till rangordningen äldre soldater är närvarande och den man har ärende till befinner sig längre bort från dörren ber man först den närmaste om lov att framföra sitt ärende. Exempel: "Herr översergeant, korpral Back, ärende till löjtnant Brandtberg". Framför ditt ärende hela tiden stående i grundställning om inte förmannen befriar dig från denna.
- När du har framför ditt ärende, hälsa på förmannen, gör vändning till vänster och avlägsna dig raskt ur rummet.

Då två soldater går i bredd går den yngre på vänstra sidan. Av tre soldater går den äldsta och av fyra de två äldsta i mitten och den yngsta på deras vänstra sida.

Utan tillstånd får man inte gå igenom avdelning i sluten ordning, inte heller mellan chefen och hans avdelning eller mellan personer som samtalar. Då du diskuterar med andra, ställ dig så att det finns plats att röra sig.

Om du som underordnad vill tilltala en förman som befinner sig i sällskap med en högre förman är det artigt att be den sistnämnde om tillstånd: "Herr fänrik, rekryt Eriksson, ärende till översergeant Holmberg.

En enskild soldat är inte skyldig att hälsa
- då han eller hon utför stridsuppgift eller vaktuppgift om inte annat sägs i vaktanvisningarna
- då han eller hon dirigerar trafik
- då han eller hon signalerar
- då han eller hon äter
- under pauser eller då han eller hon arbetar i matsal eller kök
- i kyrka, kapell eller under andakt eller begravning
- under tävling eller träning eller då han eller hon är funktionär
- i tvättrum, bastu, på badstrand eller som sängliggande patient
- i biograf- eller teatersalong, på restaurang eller inomhus på soldathemmet.

Det är naturligtvis tillåtet att hälsa även då om det känns lämpligt.

Då man rör sig till fots, på skidor, med cykel eller med fordon hälsar man inte om det kan leda till risk för olyckor.

Då man rör sig som avdelning hälsar man på chefen för den egna grundenheten, högre direkta förmän än denne och på alla generaler och amiraler.

3.2.7 Hedersbetygelse

En enskild militär och trupp avger hedersbetygelse
- för republikens president
- främmande stats överhuvud
- egen och främmande stats flagga, då den under solenna former hissas eller halas samt då den bärs i spetsen för eskort eller kortege
- örlogsfartygs flagga, då man går ombord på fartyg och lämnar det, truppförbandsfana och truppenhetsfana
- den avlidne i begravningsfölje och vid kransnedläggning
- då egen och främmande lands nationalsång, Försvarsmaktens honnörsmarsch samt det egna truppförbandets honnörs- eller traditionsmarsch framförs.

En enskild soldat stannar då han ska avge hedersbetygelse. Han vänder sig mot föremålet för hedersbetygelsen eller om detta är i rörelse vinkelrätt mot dess rörelseriktning. Därefter gör han som det bestämts om stillastående soldats hälsning genom att stå i grundställning, lyfta handen i hälsningsställning och följa föremålet för hedersbetygelsen med blicken.

3.2.8 Anmälan

Anmälan stöder och påskyndar den militära organisationens funktion. Vidare är den en del av soldatens rättsskydd och tjänstgöringssäkerheten. Exempelvis det att du anmäler dig efter permission intygar att du återvänt från permissionen tryggt och inom utsatt tid.

Som underordnad är du skyldig att hålla din närmaste förman underrättad om permission, kommendering, sjukdom eller annan frånvaro. Om man blir försenad bör man utan dröjsmål anmäla detta till det egna truppförbandet eller, om detta inte är möjligt, till närmaste verksamhetspunkt inom Försvarsmakten.

3.2.9 Likabehandling och jämställdhet under beväringstjänsten

Inom Försvarsmakten tjänstgör beväringar med varierande bakgrund och personliga egenskaper: bland dem finns kvinnor och män samt personer som har olika etnisk bakgrund, religion eller övertygelse.

Med likabehandling och jämställdhet i fråga om beväringar med olika bakgrund avses att jämlikhetsprincipen i grundlagen och jämställdhet ska kunna förverkligas.

Likabehandling och jämlikhet handlar om lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Alla människor är lika värda oberoende av kön eller någon annan orsak som gäller hans eller hennes person såsom ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt eller hälsotillstånd.

Alla beväringar har lika möjligheter att bli valda till ledarutbildning eller bli utbildade för olika manskapsuppgifter.

Försvarsmakten har förbundit sig att främja jämställdhet och likabehandling.

3.2.10 Förebyggande av osakligt beteende samt anmälningsförfarande

Gott uppförande hör till militärt uppträdande. Gott uppförande är att göra saker tillsammans, uppmuntra och hjälpa samt ta hänsyn till andra. Även språkbruket bör vara sakligt. Svordomar eller kränkande språkbruk hör inte till militär utbildning och inte till militärt uppträdande.

Inom beväringsutbildningen finns olika slags människor. Man behöver inte gilla alla, men man måste komma överens med alla. Man behöver inte heller dela allas åsikter. Att man är olika och har olika åsikter får dock inte leda till diskriminering. Det är fråga om diskriminering då till exempel en persons kön eller någon annan egenskap leder till osakligt beteende.

OBS!

Osakligt beteende godkänns inte inom Försvarsmakten.

I fråga om trakasserier, mobbning och missbruk av förmansställning råder nolltolerans inom Försvarsmakten. Var och en som gör beväringstjänst ska för sin del se till att ingen behandlas osakligt. Osakligt beteende leder alltid till att den som blir utsatt för det blir ledsen.

Osakligt beteende kan vara verbalt, icke-verbalt eller fysiskt. Det kan ta sig uttryck i hot, påtryckningar, elaka och insinuerande meddelanden, att man blir utesluten ur gemenskapen, hånfullt språk och skvaller, att man kallar någon vid öknamn, till och med våldsamt beteende eller sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön. Sexuell uppmärksamhet utvecklas till trakasserier om den fortsätter trots att den som blivit föremål för uppmärksamheten meddelar att han eller hon tycker att den är motbjudande. Osakligt beteende kan även uppfylla rekvisitet för brott enligt strafflagen.

Om du upplever osakligt beteende under beväringstjänsten, prata först med ifrågavarande person och säg att du upplever hans eller hennes beteende som osakligt. Be personen upphöra med det beteende som du upplever som osakligt. För bok över det som sker, det lönar sig till exempel att spara textmeddelanden som bevis. Om det osakliga beteendet fortsätter, ta kontakt med din närmaste förman, chefen för grundenheten eller stödpersonalen i garnisonen, till exempel socialkuratorn, militärprästen eller beväringskommittén.

Om den som beter sig osakligt är din förman, ta kontakt med hans eller hennes förman. Det är förmännens skyldighet att ingripa i osakligt beteende omedelbart då de fått kännedom om sådant. Det är förmannens uppgift att entydigt konstatera hurudant beteende som inte är godtagbart. Om det är skäl att misstänka tjänstgöringsbrott eller andra militära brott är en behörig disciplinär förman skyldig att inleda en förundersökning. Efter förundersökning behandlas ärendet i disciplinförfarande. Polisen har ansvaret för undersökning av ärekränkning och sexualbrott.

Varje beväring som upplever att han eller hon blivit osakligt bemött eller lägger märke till att sådant sker är skyldig att anmäla om saken. Förmännen och personalen kan ingripa endast i sådana fall som kommit dem till kännedom. Det lönar sig att anmäla om osakligt beteende och söka stöd för att rätta till situationen.

Anvisningar om hur man anmäler finns på anslagstavlan och stugmappen i grundenheten. I en trupp där andan och gruppsammanhållningen är god förekommer inte osakligt beteende.

3.2.11 Rusmedelsfostran

Användningen av rusmedel föranleder ekonomiska, hälsomässiga, sociala och individuella olägenheter. Experiment med narkotika kan leda till en allvarlig utslagnings- och brottsspiral.

I fråga om beväringar tillämpas nolltolerans när det gäller användning av rusmedel under beväringstjänsten.

Bland den finländska befolkningen är den allt mera omfattande användningen av cannabis en oroande utvecklingsriktning, som påverkas av föreställningen om att cannabis skulle vara förknippad med mindre olägenheter för hälsan än vad som verkligen är fallet. Användningen av cannabis kan dock leda till betydande olägenheter för hälsan.

I unga år kan cannabis vara synnerligen skadligt för hjärnans utveckling, den psykiska hälsan och den kognitiva förmågan. Riklig användning av cannabis medför risk för ångest- och depressionsstörningar. Användning av cannabis i unga år ökar risken för att insjukna i schizofreni i vuxen ålder med nästan det dubbla.

I likhet med många andra rusmedel kan en riklig användning av cannabis omedelbart leda till symptom på psykos, som förutsätter vård. Långvarig användning av cannabis leder till sämre uppmärksamhet och minne. Riklig användning av cannabis är också förenad med sämre skolframgång och risk för utslagning. Långvarig användning av cannabis påverkar andningsvägarna på motsvarande sätt som tobaksrökning. Regelbunden användning medför ihållande hosta, långvarig luftrörskatarr och lungemfysem.

I fråga om användningen av **alkohol** är den mängd etanol man intagit den viktigaste skadliga faktorn. Alkohol leder till akuta olägenheter som beror på att man är berusad samt på längre sikt till fysiska och psykiska hälsorisker. Akuta risker som förknippas med förtäring av alkohol är bland andra är alkoholförgiftning och olyckor.

Att man fortsätter att dricka rikliga mängder alkohol leder snart till symptom som man inte alltid förstår att förknippa med alkoholbruk – till exempel sömnproblem, depression eller magproblem. På sikt löper man risk att bli beroende av alkohol. Fortsatt riskanvändning av alkohol ökar sannolikheten för allvarliga skador.

Att sluta med t**obaksrökning och användning av andra nikotinprodukter** (t.ex. snus) höjer konditionen och gör det lättare att orka, varvid soldatens funktionsförmåga och arbetsförmåga förbättras och man inte blir sjuk lika lätt.

Till tobaks- och nikotinberoende hör både ett fysisk beroende av nikotin samt ett psykiskt och socialt beroende. Den känsla av välbefinnande och abstinenssymptomen som nikotin föranleder upprätthåller beroendet. Abstinenssymptom är bland andra tilltagande irritation, koncentrationssvårigheter, huvudvärk, sömnsvårigheter samt sug efter tobak.

Nikotin försämrar mikroblodcirkulationen, vilket leder till att skador och sår läker långsammare. Nyttan av att sluta röka är betydande med tanke på hälsan. Smak- och luktsinnet, den fysiska prestationsförmågan samt kroppens motståndskraft förbättras redan inom ett par veckor efter att man sluta röka. En följd av att man slutar röka är också att risken för lungcancer minskar med hälften och risken för hjärninfarkt minskar avsevärt..

Snus innehåller betydligt mera nikotin än cigarretter och används i medeltal under en längre tid än cigarretter. Därför har en snusare ofta ett starkare nikotinberoende än en tobaksrökare. Den vanligaste olägenheten för hälsan som snus förorsakar är lokala slemhinneskador i munnen. Snusande ökar infektionsrisken och utgör risk för infektionsspridning, eftersom man sällan tvättar händerna innan man lägger in en portion snus i munnen eller avlägsnar den, och använt snus lämnas ofta på allmänna platser. Att övergå till snus är inte ett bra sätt att sluta röka, eftersom det finns risk att nikotinberoendet består eller till och med stärks.

Den nikotinhaltiga vätska som används i e-cigarretter verkar på samma sätt som andra nikotinprodukter. Det finns fortfarande synnerligen litet information om långtidsverkningarna av att man använder e-cigarretter och man kan inte rekommendera dem som hjälp med att sluta röka.

Hjälp med att sluta med tobaks- och nikotinprodukter finns att få inom hälso- och sjukvården, där man tillsammans med en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården gör upp en plan om att sluta röka. Anvisningar till förvaltningsenheterna finns i ordern Tupakoimattomuuden edistäminen Puolustusvoimissa (AP12376, 2019).

MED STÖD AV 65 § I VÄRNPLIKTSLAGEN (14382007) kan till en undersökning som utreder bruket av narkotika med den värnpliktiges samtycke förordnas en värnpliktig som har för avsikt att verka i en uppgift som förutsätter noggrannhet, tillförlitlighet, självständig omdömesförmåga eller god reaktionsförmåga och där utförandet av uppgiften under påverkan av narkotika eller beroende av narkotika kan

1. äventyra den värnpliktiges eller andras liv, hälsa eller säkerheten i samband med tjänstgöringen;
2. äventyra trafiksäkerheten; eller
3. äventyra skyddet i fråga om uppgifter som erhållits i tjänstgöringsuppdrag och därmed orsaka olägenhet eller skada för de allmänna intressen som skyddas av sekretessbestämmelser.

En värnpliktig som tjänstgör kan förordnas till en undersökning oberoende av de förutsättningar som avses i 1 mom. om det finns motiverat skäl att misstänka att han är narkotikapåverkad under tjänstgöringen eller är beroende av narkotika. Den som vägrar genomgå undersökning är skyldig att underkasta sig kroppsbesiktning enligt 8 kap. 30 § i tvångsmedelslagen ((806/2011).

3.2.12 Stödpersonal och beväringskommittén

Militärprästerna har som uppgift att under alla förhållanden stöda upprätthållandet och utvecklingen av den etiska förmågan och psykiska uthålligheten inom Försvarsmakten samt att trygga religionsfriheten.

Vem som helst som tjänstgör inom Försvarsmakten kan alltid, oavsett övertygelse, vända sig till militärprästen då han eller hon behöver någon som lyssnar eller någon att prata med. Militärprästerna är bundna av absolut tystnadsplikt.

Militärprästerna är utbildade att fungera som stöd i situationer där en individ eller en gemenskap har drabbats av en kris eller oväntad händelse. Militärprästerna deltar som en del av Försvarsmaktens multiprofessionella stödnätverk i förverkligandet av krisstöd och psykosocialt stöd.

Militärprästerna ombesörjer att religionsfriheten förverkligas och stöder vid behov dem som hör till andra trossamfund i frågor som gäller religionsutövningen under tjänstgöringen. Grundenheternas, truppenheternas eller truppförbandets andakter, som vanligen ordnas utom tjänstetid, är frivilliga för alla. Vid sidan av eventuella gudstjänster som ordnas inom tjänstetid erbjuds en alternativ sammankomst som är avsedd för utveckling av den psykiska förmågan, och det är fritt att välja i vilken man deltar. I fråga om krigsmannaeden iakttas Allmänna tjänstereglementet. Under andra fältandakter gör man så att de som inte vill delta i andakten förflyttar sig till platsen för förberedelse inför förbimarsch (motsv.) på kommandot ”Förbered er för fältandakt”.

Socialkuratorerna har som uppgift att stöda beväringarnas psykiska och fysiska förmåga, för att beväringarna ska kunna tjänstgöra fullt ut och delta i utbildningen utan störande faktorer.

I sociala frågor som ansluter sig till tjänstgöringen har du som värnpliktig en i lagen fastställd rätt att vid behov få sakkunnig hjälp. Socialkuratorernas tjänster finns tillgängliga i alla truppförband inom Försvarsmakten. Försvarsmaktens socialkuratorer stöder även Gränsbevakningsväsendets beväringsenheter.

I socialkuratorns arbete ingår rådgivning i socialskyddsfrågor under tjänstgöringen och i frågor som gäller studier, arbetsliv och ekonomi. Även hur man orkar med tjänstgöringen och utmaningar i det civila livet är saker som man kan ta upp med socialkuratorn. I situationer där tjänstgöringen avbryts vägleder socialkuratorerna de beväringar som behöver stöd att söka sig till stödtjänsten Time out eller till kommunernas uppsökande ungdomsarbete.

Om dina civila angelägenheter är i skick kan du utföra din beväringstjänst utan att fundera alltför mycket på hemfrågor. Om någonting som är viktigt för dig ändå förblivit oklart eller det sker en överraskande och oönskad förändring i ditt liv påverkas ditt humör. Låt inte situationen bli alltför invecklad bara för att du inte gör någonting åt den. Det är alltid bra att diskutera svåra saker eller problem med andra.

Beväringskommittéerna är en del av Försvarsmaktens verksamhet och truppförbandens organisation. I varje truppförband inom Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet som utbildar beväringar finns en beväringskommitté (BevKom) som består av beväringar.

Beväringskommittéernas uppgift är att delta i utvecklandet av tjänstgöringsförhållandena samt stödja beväringarnas trivsel och funktionsförmåga. BevKom-verksamheten är en del av responssystemet under beväringstjänsten och ett viktigt redskap för samarbetet mellan truppförbandets kommendör och beväringarna. Den centrala målsättningen inom arbetet i beväringskommittén är att rikta förbättringsförslag som gäller beväringarnas ställning och tjänstgöringsförhållanden till truppförbandets ledning och högre staber.

Beväringskommittéerna bland annat vägleder och ger råd i frågor som gäller beväringstjänsten, ordnar fritidsverksamhet för beväringarna, till exempel kurser, evenemang, idrottsklubbar, tar initiativ och gör anskaffningar i syfte att utveckla tjänstgöringsförhållandena samt deltar i många truppförband i arrangemanget av beväringarnas permissionstransporter.

Beväringskommittéerna är till för alla beväringar, och varje beväring kan genom sin egen insats påverka beväringskommittéernas verksamhet. Om du har en utvecklingsidé som gäller tjänstgöringsförhållandena, tveka inte att ta kontakt med beväringskommittén i ditt eget truppförband.

Beväringarnas idrottsklubbar (Biffen, VLK) sporrar beväringarna att delta i olika och nya motionsformer. Verksamheten bygger på beväringarnas intresse att ägna sig åt motion. För klubbarnas förutsättningar att ordna verksamhet svarar en handledare som utsetts bland personalen, men inom klubbarna leder beväringarna själva verksamheten. Militäridrottsförbundet ordnar utbildning för dem som leder beväringarnas idrottsklubbar. Militäridrottsförbundet (Sotilasurheiluliitto ry, SOTUL) är en riksomfattande motionsorganisation, som tillsammans med beväringskommittéerna och medlemsföreningarna inom garnisonerna producerar motionstjänster under fritiden för beväringarna och personalen inom Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet.

De populäraste motionsformerna är olika bollgrenar, träning i gym, kampsporter samt joggning. För deltagande i idrottsklubbarnas verksamhet kan de mest aktiva premieras med duglighetspermission. Vid sidan av idrottsklubbarna ordnar även Militäridrottsförbundet motionsevenemang samt tävlingar i olika grenar.

Ytterligare information om verksamheten får du via beväringskommittén samt på Militäridrottsförbundets webbsida sotilasurheilu.fi.

3.3 **Soldatens rättigheter och skyldigheter samt militär rättsvård**

Målet för utbildningen i rättsvård är att den som utbildas kommer ihåg soldatens rättigheter och skyldigheter samt grunderna i militär rättsvård.

I egenskap av soldat lyder du under de militära straffstadgandena från den tidpunkt då du trätt i tjänst eller varit skyldig att träda i tjänst tills du hemförlovats efter slutförd tjänstgöring eller på grund av att du avbrutit tjänstgöringen.

3.3.1 Soldatens rättigheter och skyldigheter

Enligt värnpliktslagen är du värnpliktig för fosterlandets och den lagliga samhällsordningens försvar. Därför förväntas du fullgöra vissa fastställda plikter. För att du ska kunna fullgöra dessa plikter samvetsgrant har du även rättigheter.

I egenskap av värnpliktig som utför sin tjänstgöring enligt värnpliktslagen har du rätt till kostnadsfri inkvartering, förplägnad, beklädnad, hälso- och sjukvård samt annat uppehälle liksom även ekonomiska och sociala förmåner på det sätt som därom skilt stadgas eller bestäms.

I frågor som gäller socialskyddet under din tjänstgöring har du som värnpliktig rätt att vid behov få sakkunnig hjälp.

Den fredstida tjänstgöringens syfte är att utbilda soldaten så att han kan lösa sin uppgift under alla omständigheter i såväl fredstid som krigstid. I egenskap av soldat bör du göra ditt bästa för att tillgodogöra dig de kunskaper och färdigheter du lär dig under utbildningen samt upprätthålla ditt kunnande och din funktionsförmåga under den tjänstgöring som avses i värnpliktslagen. En soldat är förpliktad att visa sin förman ovillkorlig lydnad och att punktligt följa förmannens lagenliga order och föreskrifter.

I egenskap av soldat bör du finna dig i tjänstgöringen, den militära ordningen och samarbetet med andra soldater. Du måste bör ta egna initiativ och förbehållslöst underordna dig att ledas av dina förmän och lita på dem.

I egenskap av soldat är du förpliktad att omsorgsfullt och enligt givna order och föreskrifter använda och sköta staten tillhörig egendom som delats ut till dig. Detta gäller både det personliga vapnet och annan utrustning som delats ut för personligt bruk och egendom som truppen använder gemensamt.

I egenskap av soldat bör du enligt gott uppförande uppträda raskt, rakryggat och sakligt samt enligt situationen. Var samvetsgrann i dina förehavanden och noggrann med din klädsel och ditt yttre. Utgående från hur du uppträder som soldat bedöms din yrkesskicklighet samt Försvarsmakten och den trupp till vilken du hör.

Med stöd av värnpliktslagen kan till undersökning som utreder bruket av narkotika med den värnpliktiges samtycke förordnas en värnpliktig som har för avsikt att verka i en uppgift som utsätter noggrannhet, tillförlitlighet, självständig omdömesförmåga eller god reaktionsförmåga och där utförandet av uppgiften under påverkan av narkotika eller beroende av narkotika kan äventyra den värnpliktiges eller andras liv, hälsa eller säkerheten i samband med tjänstgöringen, trafiksäkerheten eller skyddet i fråga om information som erhållits i tjänstgöringsuppdrag. Om det finns skäl att misstänka att den värnpliktige är narkotika påverkad under tjänstgöringen eller beroende av narkotika kan han förordnas till undersökning oberoende av de förutsättningar som avses ovan.

I egenskap av soldat bör du leva i sämja med dina tjänstekamrater. Veteranernas ädla princip ”man lämnar inte sin kamrat” gäller fortfarande och även i framtiden: man hjälper oombedd den som behöver hjälp. Du förtjänar de andras aktning genom att ta hänsyn till dem i din verksamhet, främja gemensamma mål och genom att vara artig. Det ökade internationella samarbetet betonar betydelsen av öppenhet och tolerans.

För sina yngre och oerfarna tjänstgöringskamrater ska soldaten vara ett stöd och inverka på dem genom sitt eget föredömliga uppförande. När man är i svårigheter måste man våga vända sig till sina förmän.

Soldaten tjänar sitt fosterland och sitt folk oberoende av sin politiska eller ideologiska ståndpunkt. I egenskap av soldat får du inte låta mutor eller andra saker locka dig att bryta mot, försumma eller undvika dina skyldigheter.

I egenskap av förman bör soldaten vara rättvis mot sina underordnade och se till deras bästa. Förmannen bör målmedvetet upprätthålla disciplin och militär ordning. De som utmärkt sig bör tackas och belönas. De som gjort sig skyldiga till förseelser och brott ska bestraffas. Disciplinär makt kan utövas endast av en disciplinär förman som fastställts i lagen om försvarsmakten (255/2014) och som hör till Försvarsmaktens personal.

Strafflagen skyddar dig som soldat mot förmans missbruk av befälsrätt, orättvis behandling och kränkningar samt obefogade beskyllningar. I egenskap av soldat har du rätt till saklig, rättvis och människovärdig behandling som överensstämmer med god sed samt människovärdigt bemötande.

3.3.2 Militär rättsvård

Med militär rättsvård avses handläggning av militära brott i militärt disciplinärt förfarande eller i domstolsförfarande. Den militära rättsvården har som mål att upprätthålla militär disciplin och ordning i syfte att garantera den enskilda soldatens rättsskydd och på så sätt trygga Försvarsmaktens handlingsförmåga.

De viktigaste bestämmelserna om den militära rättsvården ingår i:

- strafflagen, särskilt dess 45 kapitel som berör militära brott
- lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (MDBBL), som innehåller bestämmelser om bland annat disciplinära förmän och deras befogenheter, förundersökning, handläggning av disciplinära ärenden, verkställighet av påföljder och om förfarandet vid begäran om avgörande samt anförande av disciplinbesvär
- militära rättegångslagen, som omfattar bestämmelser om handläggningen av militära brottmål i domstol samt definitionen på icke egentliga militära brott, till exempel snatteri som riktar sig mot en annan soldat eller lindrig misshandel som riktar sig mot en annan soldat.

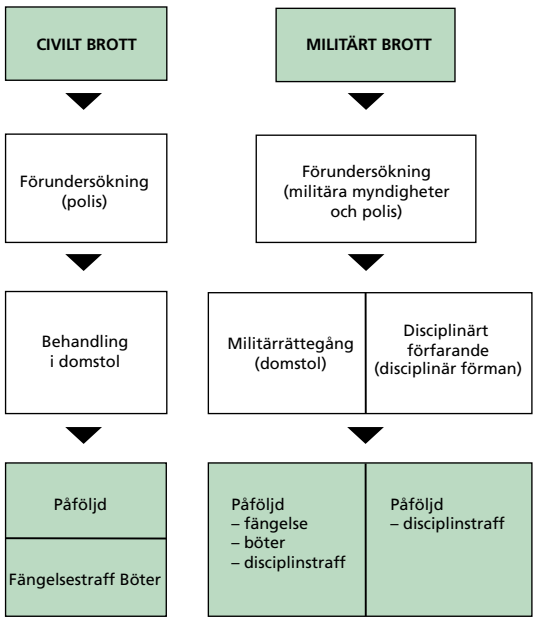
Militära brott enligt 45 kap. strafflagen är bland andra

- frånvarobrott, såsom
  - olovlig frånvaro, t.ex. då man utan lov avlägsnat sig från kasernområdet eller överskridit sin permission, kvällsfritid, veckovila eller att man i förtid avlägsnat sig på permission
  - rymning, olovlig frånvaro i minst fem dygn så att detta har medfört eller kunnat medföra ett betydande avbrott i soldatens utbildning eller annars betydande olägenhet för tjänstgöringen
- lydnadsbrott, såsom
  - tredska, t.ex. man har vägrat eller underlåtit att lyda en förmans order eller dröjt med att lyda den
  - våldsamt motstånd mot förman
  - hindrande av förman, för vilket man bestraffas separat och strängare om soldaterna tillsammans gör sig skyldiga till lydnadsbrott
- tjänstgöringsbrott, såsom att man
  - bryter mot eller underlåter att fullgöra en skyldighet som hör till tjänstgöringen
  - bryter mot eller underlåter att iaktta en genom reglemente eller på annat sätt utfärdad föreskrift som gäller tjänstgöring eller militär ordning.
- det är fråga om brott i vakttjänst då en soldat som utför vakt- eller jourtjänst olovligen avlägsnar sig från sin post eller jourtjänstuppgift eller inte på utsatt tid infinner sig till nämnda uppdrag eller underlåter att fullgöra det eller i övrigt bryter mot bestämmelserna om vakt- och jourtjänstgöring
- andra brott
  - det är fråga om olämpligt uppträdande av krigsman bl.a. då en soldat, som när han eller hon inte är i tjänsteuppdrag inom ett kasern- eller annat område som används av Försvarsmakten, på offentlig plats eller vid en offentlig tillställning uppträder uppenbart berusad eller genom att föra oljud eller genom sitt uppträdande i övrigt orsakar störning eller väcker förargelse.

Det viktigaste reglementet gällande tjänstgöring och militär ordning är **Allmänna tjänstereglementet** (ALLMTJR). Övriga centrala dokument är t.ex. säkerhetsföreskrifterna. Den plikt som ingår i tjänstgöringen och bestämmelserna om detta lärs ut till soldaterna så att man kan följa dem. Om något trots detta känns oklart, bör du fråga förmannen om saken.

En soldat är skyldig att iaktta krigets rättsregler och reglerna om användning av maktmedel samt de särskilda anvisningar som givits om dem.

Militärt disciplinförfarande

Påföljd	Disciplinär förman			
	Enhetsfältväbeln	Enhetschefen	Truppenhetskom-mendören	Truppförbandskom-mendören
Disciplinstraff				
Anmärkning	Ja	Ja	Ja	Ja
Extratjänst	1–3 ggr	1–5 ggr	1–5 ggr	1–5 ggr
Utegångsförbud	Nej	1–10 dygn	1–15 dygn	1–15 dygn
Varning	Nej	Ja	Ja	Ja
Disciplinärbot	Nej	Nej	Nej	1–30 dagar

En soldat gör sig skyldig till tjänstgöringsbrott även då han eller hon under tjänstgöringen är till den grad påverkad av alkohol eller annat rusmedel att tjänstgöringsförmågan är nedsatt, eller om han eller hon för att skaffa sig befrielse, permission från eller annan lättnad i tjänsten skadar sin hälsa eller gör försök till detta eller lämnar osann uppgift i denna avsikt.

Även bl.a. misshandels-, egendoms-, förfalsknings- och skadegörelsebrott, s.k. icke egentliga militära brott, som begåtts av en soldat handläggs som militärt rättegångsärende i disciplinärt förfarande eller i domstol, på samma sätt som militära brott. Förutsättningen är att gärningen riktar sig mot Försvarsmakten eller en annan soldat. Det är till exempel straffbart att avsiktligt eller på grund av grövre än lindrig oaktsamhet tappa bort eller skada utrustning, och påföljden är oftast ersättningsskyldighet.

Påföljder som enligt lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten används vid militära brott är

- disciplinstraff
  - anmärkning
  - extratjänst (1–5 ggr)
  - varning
  - utegångsförbud (1–15 dygn)
  - disciplinbot (1–30 dagar)
  - arrest (domstol 1–30 dygn)
- bötesstraff (domstol)
- fängelsestraff (domstol).

Då man bestämmer påföljden verkar som

- **försvårande** omständigheter bland annat att
  - det är fråga om flera brott
  - gärningen begåtts i närvaro av församlade soldater så att den har kunnat äventyra disciplinen och ordningen
  - personen missbrukat sin förmansställning då han begått brottet
- **förmildrande** omständigheter att
  - förmannens klandervärda uppträdande har varit ägnat att minska gärningsmannens förmåga att följa lagen.

Den disciplinäre förmannen kan enligt lagen (MDBBL) avstå från att göra förundersökning samt från att efter förundersökning påföra disciplinär påföljd om gärningen berott på ouppmärksamhet, tanklöshet eller okunnighet som med beaktande av omständigheterna är ursäktlig eller om gärningen annars ska anses vara ringa med hänsyn till upprätthållandet av disciplin och ordning.

Militära brott kan vid behov även handläggas i domstol. Den lägsta rättsinstansen vid militära brott är tingsrätten. Handläggningen av ärendet sker i en sammansättning som förutom domaren omfattar två militärmedlemmar, men i övrigt på samma sätt som handläggningen av civila mål. Som åklagare fungerar en väl insatt distriktsåklagare som är skilt förordnad som militäråklagare. Den åtalade har rätt att anlita biträde. Om den som åtalats själv inte kan bevaka sin rätt kan domstolen förordna ett rättegångsbiträde åt honom eller henne. Till biträdet kan under vissa förutsättningar betalas arvode av statens medel. Ändring i tingsrättens beslut kan sökas genom besvär hos Helsingfors hovrätt. Den högsta instansen i fråga om militära brott är högsta domstolen.

Klara bestämmelser om förfaranden och befogenheter samt högre myndigheters övervakningsverksamhet skapar grunden för rättsskyddet inom den militära rättsvården. Lagligheten i Försvarsmaktens verksamhet och den militära rättsvården leds och övervakas av Försvarsmaktens assessor. Truppförbandets kommendör granskar de disciplinära avgörandena i truppförbandet fyra gånger per år. Kommendören för försvarsgrenen granskar de disciplinära avgörandena en gång per år på föredragning av en militärjurist. I förfarande som han eller hon upplever som felaktigt har den enskilda soldaten rätt att söka rättskydd hos en högre förman eller riksdagens justitieombudsman genom att ta upp det med dem eller genom klagomål.

Om rätten hos den som påförts disciplinstraff eller den som fått ett fällande disciplinbeslut, men inte ådömts en påföljd att söka ändring i det disciplinbeslut han eller hon fått, bestäms i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten.

Ändring i ett disciplinbeslut som fattats av kommendören för en truppenhet, chefen för en grundenhet eller fältväbeln vid en grundenhet kan sökas genom att man riktar en begäran om avgörande till kommendören för truppförbandet.

Ändring i disciplinbeslut som fattats av kommendören för truppförbandet eller honom överordnad disciplinär förman och i beslut som kommendören för truppförbandet fattat utgående från begäran om avgörande får sökas genom disciplinbesvär hos domstol.

Begäran om avgörande i ett disciplinbeslut ska göras skriftligen inom sju dagar från att man fått ta del av disciplinbeslutet, och disciplinbesvär likaså skriftligen inom sju dagar från att man fått ta del av ifrågavarande beslut.

Disciplinbesvär handläggs av den domstol som handlägger de militära brotten i truppförbandet. Disciplinbesvär kan lämnas in till den disciplinära förman som påfört straffet eller till chefen för grundenheten, enhetsfältväbeln eller truppförbandets dejour. Besvär handläggs vid ett domstols-sammanträde, där den som söker ändring har rätt att närvara. Vid handläggningen får den som söker ändring anlita rättsbiträde.

Förvaltningsklagan kan inlämnas till förmannen för den person som är föremål för klagan eller till övervakande förvaltningsmyndighet. En förvaltningsklagan är en anmälan om misstänkt lagstridigt förfarande eller administrativ olägenhet. En förvaltningsklagan kan göras av vem som helst och den är inte formbunden. Det rekommenderas att den lämnas in i skriftlig form.

Klagan kan även riktas till riksdagens justitieombudsman, till vars uppgifter bl.a. hör att övervaka lagligheten i de militära myndigheternas verksamhet. En klagan som riktas till justitieombudsmannen är inte bunden vid formföreskrifter.

3.3.3 Skadeståndsärenden

Då en beväring vållar Försvarsmakten skada handläggs ärendet i allmänhet av den militära myndigheten. Om den skadevållandes ansvar är oklart eller om han vägrar ersätta skadan, överförs frågan till domstol för avgörande.

Då en beväring i tjänstgöringsuppdrag genom felaktigt förfarande eller försummelse vållar staten skada och vållar skadan avsiktligt eller på grund av oaktsamhet eller ovarsamhet blir han eller hon tvungen att ersätta skadan. Skadeståndsbeloppet kan förlikas, varvid man beaktar skadans storlek, gärningens art, skadevållarens ställning och övriga förhållanden. Om skadevållarens ansvar begränsas endast till lindrigt vållande, står staten för förlusten.

Om skadan vållats utanför tjänstgöringen måste beväringen ersätta skadan även om det felaktiga handlandet begränsar sig till lindrigt vållande. I undantagsfall kan förlikning beträffande ersättningen ske, ifall man anser en full ersättningsskyldighet vara orimligt betungande. Härvid beaktas skadevållarens tillgångar samt övriga omständigheter.

En beväring kan få ersättning ur statens medel för privat egendom som det varit nödvändigt eller behövligt att ha med i tjänstgöringen och som i samband med tjänstgöringen, p.g.a. tjänstgöringsförhållandena, förkommit eller skadats genom olyckshändelse, t.ex. ett armbandsur. Skadebeloppet måste dock på ett tillförlitligt sätt kunna klarläggas.

Om den skada som vållats beväringens egendom beror på Försvarsmaktens eller på en vid Försvarsmakten tjänstgörande persons verksamhet betalas ersättning av statens medel ifall den uppkomna skadan har samband med Försvarsmaktens verksamhet.

Om en person som är i Försvarsmaktens tjänst eller en utomstående vållar en beväring egendom skada och den uppkomna skadan inte har samband med Försvarsmaktens verksamhet, har den som lidit skada rätt att få ersättning av den som förorsakat skadan.

Ersättning för personskador kan sökas av skadevållaren eller av statens medel på samma grunder som i fråga om brott mot egendom.

Försvarsmakten ansvarar för beväringens hälso-och sjukvård under hela den tid beväringen tjänstgör. Lagen om olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom tryggar den under tjänstgöringen skadades eller insjuknades uppehälle efter tjänstgöringstidens slut. För eventuella kostnader svarar Statskontoret.

3.4 **Underhållet inom garnisonen**

I detta underkapitel behandlas underhållet inom garnisonen. Du bör känna ditt ansvar för den utrustning du innehar, känna till åtgärderna då en persedel tappas bort eller skadas samt känna till de eventuella följderna av detta. Därtill bör du kunna grunderna i miljöskydd samt fälthygien under beväringstjänsten.

3.4.1 Materialansvar

I egenskap av beväring ansvarar du för att den personliga utrustning du innehar samt truppens material (i synnerhet fälttygsutrustningen) hanteras och förvaras omsorgsfullt samt för dess stridsduglighet och underhåll.

Du bör vårda den utrustning du anförtrotts enligt anvisningarna efter användning och hantering samt regelbundet varje vecka.

Om den utrustning du har på ditt ansvar försvinner eller dess stridsduglighet försämras då du utför en tjänstgöringsuppgift till följd av oaktsam eller ovarsam hantering och vård är du ersättningsskyldig enligt punkt 3.3.3.

3.4.2 Medicinalvård och åtgärder vid insjuknande

Försvarsmakten har som uppgift att ordna hälso- och sjukvården för de personer som den ansvarar för, vilket omfattar hälsovård och sjukvård. I **hälsovården** ingår personlig hälsovård och truppens hälsovård samt miljöhälsovård. I **sjukvården** ingår öppen vård, första hjälpen, sjuktransport och sjukhusvård.

På det lokala planet ordnas hälso- och sjukvården av den hälsostation som stöder truppförbandet i samarbete med partnerskapssjukhuset och privata aktörer. Man söker sig till den service som hälso- och sjukvården erbjuder i enlighet med riksomfattande och garnisonens anvisningar och föreskrifter. Om krigsövningar ges skild order. Behovet av vård bedöms på hälsostationen antingen per telefon eller på mottagningen. Syftet är att utreda hur akut ditt behov är att träffa en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

Inom Försvarsmakten används flextjänst. Med det avses en tillfällig (1–3 dygn) tjänstelättnad som beväringen och hans eller hennes utbildare sinsemellan kommer överens om. Då behöver du nödvändigtvis inte besöka mottagningen.

Åtgärder vid insjuknande i tjänst och under permission

Insjuknande i tjänst

- Du bör meddela din förman om du känner dig sjuk. Under tjänstgöringen har du rätt att utan onödigt dröjsmål få en bedömning av vårdbehovet av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Tandvård ordnas enligt lokala behov och beroende på omständigheterna antingen av Försvarsmakten själv eller som köptjänst.
- Anmälan om insjuknande och mottagning sker i kasernförhållanden enligt de anvisningar som finns i din enhet och ditt truppförband.
- På mottagningen får du ett intyg som du bör visa för fältväbeln eller dejouren i din enhet omedelbart då du återvänt till enheten. Dejouren i enheten för bok över tjänstelättnaderna och meddelar enhetsfältväbeln om beväringarnas tjänstduglighet.
- I brådskande och livshotande fall är var och en, oberoende av ställning, skyldig att ringa det allmänna nödnumret 112 och följa de anvisningar som ges på nödnumret.

Insjuknande under permission

- Om du insjuknar eller skadas under permission, fritid eller kommendering bör du i första hand ta kontakt med den centraliserade telefonrådgivningen (tfn 0299 576 888) inom ramen för Försvarsmaktens hälso- och sjukvård. Sjuksköterskan vid telefonrådgivningen ger de direktiv som behövs, till exempel anvisningar om att söka sig till dejourmottagning inom den offentliga hälso- och sjukvården eller anvisningar om egenvård och att söka sig till garnisonens hälsostation under tjänstetid. Under vardagar kan man be hälsostationen vid det egna truppförbandet om direktiv.
- Meddela så snabbt som möjligt om ditt insjuknande även till din egen grundenhet (exempelvis till dejouren i din enhet) eller till garnisonens dejour eller vaktchef samt hälsostationen i din egen garnison.
- Ett sjukintyg som erhållits från den civila hälsovården befriar dig inte från skyldigheten att återvända till din egen garnison, om ditt hälsotillstånd tillåter dig att resa. De tjänstelättnader som behövs bestäms vid garnisonens hälsostation under tjänstetid.
- Under beväringstjänsten kan vården ordnas också vid inrättningar inom den offentliga hälso- och sjukvården. För att kunna söka vård hos en privatläkare bör man i förväg få en betalningsförbindelse från garnisonens hälsostation. För att få ersättning för vårdkostnaderna bör du lämna in kvitton i original över läkararvoden, poliklinik-, sjukhus- och apotekskostnader och andra motsvarande utgifter samt eventuella transportavgifter som föranletts av sjukdomen och andra kvitton till garnisonens hälsostation.
- Då du är på permission kan du på egen bekostnad även uppsöka privat läkare för vård. Ett sjukintyg, en läkemedelsordination eller vårdanvisning som utskrivits av en civil läkare ska visas för en läkare i garnisonen. Om garnisonens läkare inte samtycker till den civila läkarens utlåtande eller vårdordinationer kan han eller hon, om han eller hon så bedömer, hänvisa dig till en specialist.
- Obs! Om du är på permission av tvingande personliga skäl (HSL) är du inte på Försvarsmaktens hälsovårdsansvar och Försvarsmakten är inte skyldig att ersätta uppkomna vårdkostnader.

3.4.3 Underhållstjänster

Beklädnadsvården
Av den utrustning som delas ut till värnpliktiga bildas fält-, tjänste-, permissions- och paraduniformer som lämpar sig för olika väderförhållanden och uppgifter. Du ansvarar själv för förvaringen och skötseln av den utrustning du tilldelats och för byte av den till hel och ren utrustning

Då du märker att en persedel saknas eller är försvunnen, meddela genast gruppchefen om saken.

Utanför kasernområdet är det tillåtet att använda civil uniform under permission och under fritiden. Med militäruniform får man använda sådana egna kläder som inte syns utåt. Var och en håller sina civila kläder i skick på egen bekostnad. Det är alltid förbjudet att kombinera militära persedlar med civila då detta kan föranleda förvirring eller förringa militäruniformens värde.

Din klädsel ger det första intrycket av dig själv och ditt truppförband då du rör dig i militäruniform. Det beror på dig hurudant intrycket blir!

Tillstånd att använda egna idrottsredskap, -kläder och skor kan ges vid olika motionsevenemang. Man kan inte få ersättning för användningen av sådana. Det är förbjudet att använda militär klädsel vid partipolitiska evenemang, demonstrationer, maskerader och med dem jämförbara evenemang.

Postverksamhet
Alla som gör militärtjänst har möjlighet att ta emot och sända post på sin tjänstgöringsplats. Paket som nätbutiker och de närmaste anhöriga skickar, brev och postkort hämtas efter säkerhetskontroll direkt till den egna grundenheten eller Postens paketautomat i Soldathemmet. Vid säkerhetskontrollen äventyras aldrig brevhemligheten, eftersom ankommande och utgående post övervakas noggrant under hela leveranskedjan, ända tills den överlåts.

Eftersom postarrangemangen varierar enligt tjänstgöringsplats bör den som gör militärtjänst fråga t.ex. kompanifältväbeln om postarrangemangen. Förutom paketpost är det bra att komma ihåg att sända brev och postkort, eftersom det är ett personligt sätt att överraska mottagaren och ett trevligt minne från "milin".

Terränguniformen får man aldrig själv tvätta hemma, eftersom tvätt med vanliga tvättmedel försvagar uniformens skyddsnivå mot mörkerspaning. Byt alltså ut din smutsiga uniform till en hel.

3.4.4 Hygienen i kasernförhållanden

Den personliga hygienen och truppens hygien
Tvätta dig efter hård ansträngning och då du svettats. Byt våt utrustning till torr och torka våt utrustning på den plats som anvisats för detta. Byt om möjligt ut smutsig och trasig utrustning. Tvätta alltid tänderna efter en måltid eller tugga på xylitoltuggummi eller -pastiller. Tvätta alltid händerna med tvål och vatten innan du äter och efter varje wc-besök. Om det inte är möjligt, använd alltid åtminstone desinficerande servetter eller desinfektionsmedel för händerna när du har tillgång till sådana.

OBS!

Att tvätta händerna är det viktigaste i fråga om personlig hygien!

Gemensam inkvartering i kasernförhållanden ökar risken för att smittsamma sjukdomar sprids. Därför är det viktigt att inkvarteringsutrymmena är städade och att i synnerhet beröringsytorna är rena. Om du har insjuknat i en smittsam sjukdom är det din skyldighet att undvika att smitta andra.

Inkvarteringshygien
Med inkvarteringshygien avses de åtgärder och konstruktionsmässiga krav på inkvarteringsutrymmena, genom vilka man strävar efter att förebygga hälsorisker i samband med inkvartering. Vid gemensam inkvartering är var och en skyldig att upprätthålla snygghet och beakta sina tjänstgöringskamraters boendetrivsel och behov av vila. Bespara dina tjänstgöringskamrater från onödigt oljud!

En militär trupp kan genom sitt eget förfarande förebygga uppkomsten av olägenheter för hälsan i inkvarteringsutrymmena. Genom att städa inkvarteringsutrymmena och ta hand om avfallshanteringen förebygger man skadedjur och de sjukdomar de sprider. Uppkomsten av fuktskador och problem med inomhusluften kan man förhindra genom att säkerställa tillräcklig ventilation och genom att torka våt eller fuktig utrustning, såsom tält och utomhusutrustning, på en annan plats än i inkvarteringsutrymmena.

Uppkomsten av fuktskador och problem med inomhusluften kan förhindras genom att man säkerställer tillräcklig ventilation, sköter om utrustningen, förvarar utomhusutrustningen och torkar våt eller fuktig utrustning i de utrymmen som är avsedda för det. Truppens material och utrustning, såsom bivackutrustning, bör förvaras på en annan plats än i inkvarteringsutrymmena.

Städa ditt inkvarteringsutrymme och håll ordning på dina saker. För avfall till den plats som anvisats för det minst en gång per dag. Till exempel livsmedelsavfall och använda livsmedelsförpackningar lockar flugor samt vilda djur och skadedjur till sig. Vädra inkvarteringsutrymmet dagligen, täpp inte till luftventilerna.

Om du har symptom eller lägger märke till brister i inomhusluften, ta kontakt med enhetsfältväbeln eller en representant för beväringskommittén. De för saken vidare till arbetarskyddschefen vid förvaltningsenheten, fastighetens ägare och den som ansvarar för fastighetsunderhållet. De bedömer behovet av åtgärder och vidtar sådana vid behov. Ifall du har symptom bör du dessutom besöka hälsostationens mottagning.

3.5 Beredskap, handräckning och säkerhet

I detta underkapitel presenteras grundläggande fakta om beredskap, handräckning och frågor som gäller säkerhet, och som varje soldat bör känna till. Du bör komma ihåg grunderna för hur en trupp uppställs och för handräckningsuppgifter samt de viktigaste säkerhetsfrågorna i samband med grundenhetens verksamhet och beväringsutbildningen.

3.5.1 Uppställning av en övnings- eller krigstida trupp

En trupp uppställs enligt samma principer både vid övningar under beväringstjänsten, vid repetitionsövningar och vid krigstida tjänstgöring.

Vid uppställningen av en trupp bör var och en som hör till manskapet
- granska sin egen utrustning
- delta i granskningen av gruppens utrustning
- ge sina personuppgifter till gruppchefen som sammanställer en förteckning åt pluton- eller troppchefen.

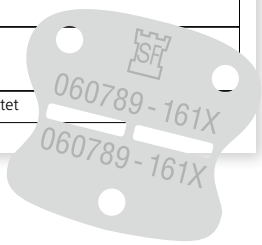
Även om gruppchefen är frånvarande ska granskningarna och uppgörandet av en namnlista över medlemmar i gruppen inledas omedelbart och resultatet ska vidarebefordras till pluton- eller troppchefen.

Kontrollera först din egen utrustning:
- Har du med dig id-brickan och id-kortet eller övnings-id-korten?
- Är ditt vapen bekant för dig, i funktionsskick och är all den tilläggsutrustning och de tilläggsredskap som behövs med?
- Är de patroner som utdelats av rätt typ? (Obs! Vapnets kassett får fyllas och vapnet får laddas först på förmannens order.)
- Överensstämmer skyddsutrustningen och förstahjälpsutrustningen med övningsordern eller fördelningslistan?
- Är den övriga fälttygsutrustning som eventuellt redan utdelats, såsom handgranater och pansarskott, hela och fungerande?
- Överensstämmer din fälttygs- och fältutrustning med de givna förteckningarna?
- Är din fältflaska rengjord och fylld med vatten eller idrottsdryck enligt anvisningarna?

Exempel på ett övnings-id-kort
Ett övnings-id-kort kan dessutom innehålla följande uppgifter: personbeteckning, hemkommun, församling, fredstida grundenhet och truppförband.

ID-KORT

Personbeteckning	
Efternamn	
Samtliga förnamn	
Militär grad	
Skriven i	
Hemort	Regionalbyrå
Närmaste anhörig (släktskap och namn)	
Adress till närmaste anhörig	
Underskrift av innehavaren av kortet	

Id-bricka (metall, bärs i en ked runt halsen) och id-kort.

Då du har granskat din utrustning, meddela gruppchefen om detta. Om du har upptäckt brister i din granskning bedömer gruppchefen deras inverkan med tanke på verksamheten. Gruppchefen frågar dig vid behov om personuppgifterna enligt de anvisningar som delats ut.

Vid övningar under fredstid utdelas smällpatroner och patroner enligt utbildarnas anvisningar. Om utdelningen av patroner under krigstid beordras i mobiliseringsplanen.

Då soldaterna har granskat sin egen utrustning övergår man till att granska den utrustning som delats ut till truppen. Granskningarna kan göras antingen under ledning av gruppchefen, enligt reglementen eller på ett separat överenskommet sätt. I fråga om grupper med tunga vapen ligger tyngdpunkten för granskningen på gruppvapnets och den tillhörande ammunitionens funktionsskick. Fordonsförarna granskar fordonet och dess lastning enligt de anvisningar som givits om detta samt meddelar om eventuella brister till gruppchefen. Den övriga gruppen deltar i granskningen.

Om mobilapparater och smartutrustning ges särskilda säkerhetsanvisningar i samband med att truppen uppställs.

Resultatet av granskningen av grupperna sammanställs till resultat på pluton- och kompaninivå, som antecknas i protokollet över granskning av krigsberedskapen. I protokollet nämns även eventuella brister. Enhetens krigsberedskap konstateras avslutningsvis av dess chef. Samtidigt överförs truppen från den som uppställt den till den fungerande chefen under övningen eller till den krigstida chefen.

3.5.2 Handräckning

I truppförbandet kan tillsättas handräckningsavdelningar i syfte att verkställa begäran om handräckning och med tanke på olyckor, eldsvådor, efterspaning av försvunna personer och andra liknande fall. De beväringar som förordnats till en handräckningsavdelning ska efter avslutad dagstjänst befinna sig på kasern- eller lägerområdet.

3.5.3 Dejoureringen i grundenheten

Dejoureringen är en del av den allmänna ordningen och säkerheten i grundenheten. Dejoureringen säkerställer att funktionerna fortsätter på normalt sätt utanför tjänstetiden. Genom dejourering säkerställs även en snabb höjning av beredskapen.

Den ordnade dejoureringen säkerställer bland annat lugn nattsömn, väckning och att förnuftiga åtgärder vidtas till exempel vid eldsvåda eller alarm. Uppgiften som hjälpdejour utgör även övning för postkarlens och den egentliga dejourens arbete.

Chefen för eller fältväbeln vid grundenheten beordrar en **enhetsdejour** och **hjälpdejourer**. Enhetsdejouren har i frågor som gäller dejoursuppgifter befälsrätt över varje beväring eller reservist i enheten. Dejourens och hjälpdejourens uppgifter finns i **dejoursanvisningarna** för enheten.

Av dejoursanvisningarna framgår bland annat dejourens utrustning, vem dejouren lyder under och hans eller hennes anmälningsplikt, skyldigheter och rättigheter, möjligt deltagande i annan tjänstgöring och anvisningarna om användning av maktmedel.

Läs anvisningarna innan du inleder dejoursuppgiften. Om du inte förstått någon punkt i anvisningarna, kontrollera med dejouren eller din förman.

Dejouren i grundenheten har som uppgift att bland annat
- alarmera enheten och leda åtgärderna fram till att den avlönade personalen tar ansvaret
- övervaka att god ordning iakttas i enheten
- väcka enheten och övervaka morgongöromålen
- sammanställa och sända enhetens styrkeanmälningar till enhetsfältväbeln

- anteckna dem som sjukanmält sig i enhetens sjukjournal samt sända dem under ledning till läkarens mottagning
- ansvara för uppställning av enheten för tjänst
- uppställa enheten till måltid och övervaka att måltiden sker enligt god bordssed samt att mat hämtas till dem som ordinerats bäddvila
- övervaka dem som befriats från utetjänst och ordinerats bäddvila
- anmäla avvikande händelser som inträffat i enheten till enhetschefen och enhetsfältväbeln
- anmäla händelser som kräver snabba åtgärder, såsom olycksfall, eldsvådor, störningar i ordningen till truppförbandets dejour, om inte chefen, enhetsfältväbeln eller någon annan i enhetens avlönade personal är på plats, samt vidta de åtgärder saken fordrar
- övervaka förvaringen av den statliga egendom enheten innehar, i synnerhet de vapen som finns i vapenställningarna, genom att granska vapnens antal och att ställningarna är låsta
- övervaka, att utomstående inte utan lov uppehåller sig på enhetens område
- upprätthålla särskilt beordrad förteckning, kartotek eller tabell, varav enhetens närvarande styrka framgår
- dela ut och ta emot permissionssedlar samt bevärings- och reservistkort
- granska att de beväringar som på fritiden avlägsnar sig från enheten har föreskriven klädsel och ser vårdade ut
- övervaka kvällsgöromålen
- se till att dörrarna till grundenheten blir låsta till natten samt granska att förråd, kontor och fönster är stängda och onödig belysning är släckt
- föra dejourbok.

De speciella anvisningar som gäller din egen enhet finns i enhetens dejoursanvisningar. Bekanta dig med dem i god tid innan din tur börjar. Dejouren vid grundenheten beordrar enheten i tjänst genom att kommendera förberedelse i tillräckligt god tid.

Då enheten förbereder sig för tjänst ges sådana direktiv som tjänstens art, väderleken och utrustningen förutsätter samt direktiv om enhetlig klädsel. Dejouren får grunder för detta i veckoprogrammet eller av den som leder övningen.

Uppställning kommenderas i allmänhet cirka fem minuter innan inomhus- eller utomhustjänsten inleds. Man får inte kommendera uppställning för tidigt, och inte utan orsak ha truppen att vänta på uppställningsplatsen.

3.5.4 Operationssäkerhet

Med operationssäkerhet avses att man skyddar information som är viktig med tanke på personalens verksamhet och den militära verksamheten och förhindrar att den avslöjas för motståndaren.

De datasystem och nät som är närvarande överallt innebär att varje soldats beteende har stor betydelse för operationssäkerheten redan under fredstid. Information hanteras genom såväl digitala anordningar som på papper och muntligen.

Varje soldat ansvarar för sin del för att operationssäkerheten förverkligas genom att iaktta de anvisningar som givits samt genom att ta upp de olägenheter som han eller hon observerat.

Motståndaren kan genom spaning övervaka olika datanät och samla information i dem, och kan genom att kombinera informationen på olika sätt klarlägga din krigstida trupps planer, rörelser, utrustning, försvarsvilja och annan värdefull information. Motståndaren utför spaning även i helt öppna källor, såsom sociala medier. Information kan avslöjas genom felaktigt beteende, till exempel genom glömda anteckningshäften, samtal som sker på fel plats samt genom detaljer på fotografier.

Operationssäkerhetens betydelse betonas redan under fredstid, men i synnerhet efter att trupperna har uppställts och i det skede då förberedelserna för strid inletts, då den enskilda soldaten använder informationsnät med hjälp av sin mobil- och smartutrustning och håller kontakt med sina närstående på olika sätt.

I egenskap av soldat får du inte nämna din egen krigstida uppgift, enhet, i synnerhet dess prestationsförmåga och verksamhetssätt eller uppgifter, i offentliga medier eller vid samtal. Vidare bör man undvika att publicera truppens

Verksamhet vid brandalarm samt räddning (J3)

Då du upptäcker en eldsvåda i en byggnad

- slå larm (genom att ropa och/eller med eventuellt brandlarm)
- du kan försöka släcka begynnande eldsvådor med släckningsfilt eller handsläckare – om möjligt – äventyra dock inte din egen eller andra människors säkerhet
- ta dig ut och hjälp också andra att ta sig ut
- stäng dörrarna efter dig då du avlägsnar dig från byggnaden
- kryp eller åla vid behov, eftersom det är minst rök och värme på golvnivå
- avlägsna dig via trapporna, eftersom du kan bli instängd i en hiss
- ring 112 när du är i säkerhet
- visa brandkåren till platsen.

Tillägna dig de rätta sätten att trygga informationen till exempel när det gäller användningen av sociala medier, då du håller kontakt med närstående och vid kommunikation med andra människor.

kommande verksamhet eller platsinformation, eftersom just information av den här typen även intresserar motståndaren. Till exempel i sociala medier kan man lätt plocka ut sådan information och dra slutsatser med hjälp av den.

Enskilda informationsfragment i kombination med annan information som erhållits genom spaning kan avslöja sekretessbelagd information och riskera din trupps säkerhet.

Information som en gång behandlats på nätet är det svårt, ofta omöjligt, att avlägsna slutgiltigt.

I egenskap av soldat är du skyldig att se till att sekretessbelagd information och utrustning som anförtrotts dig under tjänstgöringen inte kommer i händerna på obehöriga och att de hanteras rätt. Skyldigheten att iaktta sekretess gäller både beväringar och reservister och gäller såväl under tjänstgöringen som efter den. Var och en är också skyldig att respektera andras integritet, vilket betyder att du inte får publicera bilder eller information om dina tjänstgöringskamrater utan deras tillstånd.

För att få fotografera på ett militärt område eller under en övning bör man ha förmannens tillstånd. Varje truppförband har preciserande regler gällande fotografering.

Att operationssäkerheten brister beror ofta på fel och slarv från individens sida. Var och en bör alltså berätta om de brister och avvikelser som han eller hon lagt märke till. Om du är osäker på hur väl operationssäkerheten uppfylls, fråga närmaste förman som hör till Försvarsmaktens personal.

3.5.5 Arbets- och tjänstgöringssäkerhet

Försvarsmaktens målsättning i fråga om arbets- och tjänstgöringssäkerhet är noll olycksfall samt en öppen anmälningskultur som bygger på initiativ. Målet är att alla skador och olyckor anmäls alla skador och olyckor, att man delar med sig av bästa praxis och anmäler i förväg om omständigheter samt faktorer som kan föranleda fara eller skada.

Med arbets- och tjänstgöringssäkerhetsverksamhet avses den helhet som består av metoder och verksamhetsmodeller och med vilken personer skyddas för de faror som arbetet, tjänstgöringen och omgivningen utgör för dem. Säkerställandet av tjänstgöringssäkerheten bör stå i fokus när det gäller beväringarnas tjänsteuppgifter.

Inom tjänstgöringssäkerhetsarbetet betonas den militära utbildningen, där beväringarna utsätts för förhöjda risker. De krav som gäller säkerhetsarrangemangen har givits i form av Försvarsmaktens order och föreskrifter. Sådana är bl.a. säkerhetsföreskrifter, reglementen, handböcker samt övriga förpliktande normer. Försvarsmakten arbetar också för beväringarnas trygghet under fritiden.

Den som leder utbildning eller annan tjänsteuppgift och de som utbildar truppen har ansvar för tjänstgöringssäkerhetsarrangemangen i tjänsteuppgifter. Utbildaren ska vara på det klara med de föreskrifter och anvisningar som gäller användningen av och säkerheten i fråga om den utrustning som används och övervaka att varje redskap används på det sätt som det är avsett för. Även en beväringschef bör förstå sitt ansvar och sin uppgift när det gäller den egna truppens säkerhet. En beväringschef bör kunna bedöma riskerna för tjänstgöringssäkerheten i den uppgift som han eller hon fått samt beakta dessa risker i truppens verksamhet.

Beväringens ansvar och uppgifter

Var och en ska

- veta vad truppen håller på med och den egna rollen som en del av gruppen (den egna och gruppens uppgift)
- iaktta de föreskrifter om tjänstgöringssäkerheten som ansluter sig till den egna uppgiften
- beakta säkerhetshetsriskerna för honom eller henne själv och den egna truppen
- ha omsorg om sin egen och den egna truppens säkerhet genom de medel som står till buds
- kunna använda de vapen och redskap som används i uppgiften på ett säkert sätt i sin uppgift
- se till att vapnets eller redskapets säkerhets- eller skyddsutrustning inte avlägsnas eller kopplas bort utan tillstånd
- meddela till förmannen om han eller hon inte tillräckligt bra kan använda de vapen eller redskap eller de sprängmedel som krävs i uppgiften
- upprätthålla snygghet och ordning, som för sin del minskar olycksrisken
- använda den personliga skyddsutrustningen och annan utrustning som utdelats
- hålla ordning och städa, vilket minskar olycksrisken
- meddela sin förman om alla fel och brister (t.ex. förhållandena, redskapen) som kan föranleda fara för säkerheten och om möjligt avlägsna dem.

Anmälan om farliga situationer

- Man bör meddela sin förman om alla observerade faror, tillbud och olycksfall. Observerade faror kan till exempel vara att man hittat en smällpatron i vapnet i samband med att vapnet rengörs. Det är alltså ett fenomen som kan föranleda fara för människan, men som ännu inte lett till någon skada.
- Som tillbud kan betraktas till exempel att en smällpatron avlossats i samband med att vapnet rengörs utan att någon närvarande föranleddes skada. Med ett tillbud avses alltså en farlig situation där det varit nära att det uppstått personskador.
- Det är synnerligen viktigt att man meddelar om observerade farliga situationer och tillbud. Med hjälp av anmälningarna kan man förebygga motsvarande situationer och uppkomsten av personskador. Syftet är inte att söka skyldiga. Man kan lätt göra anmälan genom att fylla i ett "vaarakortti (se bilden) eller genom att göra en elektronisk anmälan i ett informationssystem (tas i bruk 2021). När du fyllt i kortet ge det till din närmaste förman eller lämna det i den postlåda som är avsedd för ändamålet.

Fem bud gällande arbets- och tjänstgöringssäkerhet

1. Rikta inte ditt vapen mot någon annan människa än fienden.
2. Tänk efter och identifiera farorna innan du agerar.
3. Ropa seis, när du ser en hotande fara.
4. Meddela alltid öppet och aktivt om farliga situationer.
5. Iaktta alltid säkerhetsföreskrifterna.

Varje beväring svarar för sin del för att han eller hon iakttar de föreskrifter och direktiv som gäller tjänstgöringssäkerheten och som enligt det som han eller hon lärt sig hör till den egna uppgiften. Var och en ska känna till principerna för arbets- och tjänstgöringssäkerhetsverksamheten samt förstå deras betydelse för säkerheten i den egna verksamheten samt dess utveckling. Beväringarna bör kunna fungera som en del av truppen så att ingen genom sin egen verksamhet riskerar sin egen eller truppens övriga soldaters säkerhet. Därtill bör varje beväring kunna beakta de risker som truppens verksamhet innebär för honom eller henne själv.

Man övar sig i att utveckla tjänstgöringssäkerheten i den egna verksamheten under hela tjänstgöringen. Det bästa sättet att förbättra säkerheten är att se till att personalen är kunnig. En central princip under olika skeden av utbildningen är att först lära sig att utföra prestationerna på ett säkert sätt och först sedan sträva efter att göra utförandena snabbt. Man bedömer först färdigheterna hos dem som utbildas att göra utförandena säkert innan man övergår till följande mer krävande skede av utbildningen. Förutom den bedömning som utbildarna gör är det viktigt att också de som utbildas själv bedömer om de har tillräckliga färdigheter.

Under en väl arrangerad övning upplever de som utbildas att riskerna för olyckor har beaktats och minskats till en godtagbar nivå. Utbildningen är trygg då en militär trupp kan använda sina vapen och redskap på rätt sätt och klarar av att beakta de risker som omgivningen medför. Även under undantagsförhållanden är det viktigt att bedöma de risker som stridsuppgifterna kommer att medföra för truppens säkerhet, och på så sätt minska de förluster som beror på truppens egen verksamhet.

Tjänstgöringssäkerheten påverkas i synnerhet i fråga om brandsäkerheten av det allt större antalet egna elapparater. Den som äger apparaten ansvarar för att den mobil- och smartutrustning, de fick- och pannlampor, reservenergikällor, e-cigarretter, rakapparater och motsvarande elapparater jämte laddningsutrustning som används i tjänsten eller under fritiden används enligt ändamålet och följer med dess skick. Anvisningarna om tjänstgöringen och stuganvisningarna bör iakttas, och en apparat som man misstänker är trasig får inte användas. Alla elapparater som anskaffats i det civila håller inte för användning i terrängförhållanden.

3.5.6 Trafiksäkerhet och persontransporter

Trafiksäkerhet
Beväringar utgör en riskgrupp ur trafiksäkerhetssynpunkt. Flest personskador i trafiken sker bland personer i åldern 15–24 år. Risken att omkomma i trafiken är mer än trefaldig för riskgruppen i jämförelse med den övriga befolkningen. Hälften av dem som under de senaste tio åren har råkat ut för en olycka med dödlig utgång skulle ha räddats om de använt säkerhetsbältet. Av dem som skadades skulle t.o.m. tre av fyra ha klarat sig undan med lindrigare skador eller rentav helt oskadda. Det är obligatoriskt för alla som färdas i bil att använda bilbälte.

Många trafikolyckor bland beväringar har berott på att föraren somnat. Det är alltid farligt att köra när man är trött. Undvik därför att köra trött genom att vila tillräckligt före avfärd, vila på en p-plats under resan, pigga upp dig genom en promenad eller ett besök på ett kafé och genom att hålla medpassagerarna vakna samt genom att vid behov byta förare. Passagerarna ska hålla föraren uppmärksam och vaken genom att prata med honom eller henne. Även om du känner dig pigg vid resans början kan trötthet överraska under resans gång. Beakta även trötthet som beror på sjukdom eller läkemedel.

Kom ihåg att vila tillräckligt även under permissionen!

Att köra berusad är ett brott, där kostnaderna inte ersätts av försäkringar. Även den som överlåter sin bil till en berusad person gör sig skyldig till ett brott.

Förarens humör inverkar på körstilen och bedömningsförmågan. Glöm brådska och stress då du kör, kör inte när du är uppjagad, arg eller irriterad, eftersom det kan göra ditt körbeteende mera aggressivt.

En olycka är oåterkallelig. Det som gjorts kan inte göras ogjort, och följderna av en trafikolycka som redan inträffat kan inte annulleras genom att man iakttar hastighetsbegränsningarna eller använder bilbältet nästa gång. Fundera om riskbeteende i trafiken är värt det.

Använd inte mobiltelefon när du kör. Att man koncentrerar sig på två saker samtidigt ökar olycksrisken mångdubbelt. Samma gäller andra saker som inte har med körning att göra, såsom att ställa in navigatorn eller radion, varvid uppmärksamheten riktas bort från trafiken.

Beväringarnas trafikolyckor beror på
- felaktiga trafikattityder
- för stor situationshastighet
- liten körvana
- att föraren somnar vid ratten.

Låt inte din kamrat påverka ditt körsätt. Bara du själv känner väglaget och ditt fordon. Uppmuntra aldrig någon annan att överskrida sin körförmåga.

Kom alltid ihåg att
- hålla ett tillräckligt långt säkerhetsavstånd
- vara förutseende i alla körförhållanden
- anpassa hastigheten till väglaget, utrustningen, trafiksituationen och körvanan.

Se till att din bil är i skick och säker i trafiken. Använd reflexband eller -bricka då du rör dig till fots. Använd dig av kostnadsfria permissionstransporter och kollektivtrafik.

Persontransporter
Persontransporter inom Försvarsmakten kan även ske med lastbilar. Persontransport på lastbilsflak ska ske på säten som är godkända för persontransport och som skyddar dem som transporteras och säkerställer att arbets- och tjänstgöringssäkerheten under transporten är tillräcklig även i olyckssituationer.

Rätt användning av sätena i lastutrymmet förutsätter att utbildning om deras användning ges för att ett tillräckligt kunnande ska kunna säkerställas. Varje beväring ges utbildning om hur man förfar vid persontransport innan beväringen för första gången deltar i persontransport på ett lastbilsflak. Utbildningen om användningen av sätena i lastutrymmena ges under ledning av Försvarsmaktens avlönade personal. Om du inte har fått den användarutbildning som persontransport förutsätter och du borde resa på lastbilsflak ska du omedelbart meddela din förman om det.

Under transport ska man använda säkerhetsbältena och de ska vara reglerade till rätt längd och rätt fästa. Ovanför sätet finns en bälteskapare med tanke på nödsituationer. Då ett öppet lastflak är täckt med presenning under persontransporten ska det i persontransportutrymmet på en klart synlig plats finnas ett redskap (t.ex. en kniv) med vilken man vid behov kan göra en nödutväg i presenningen. I ett fordon som används för persontransport finns en sambands- eller signalanordning mellan lastutrymmet och förarhytten.

Vid kombinerad transport av truppens material och personer får materialet (bivackutrustning, gruppens fälttygsutrustning etc.) transporteras endast i ett utrymme som avdelats från persontransportutrymmet med en mellanvägg. I utrymmet för persontransport får man endast ha med sig sin personliga utrustning (vapen, ryggsäck eller motsv.). Vapnet placeras i ställningen och den övriga personliga utrustningen läggs under sätet och/eller mellan flakets kant och benen.

Då du reser i fordonets förarhytt bör du undvika att ha skyddshjälmen och stridsutrustningen på dig om inte stridsuppgiften förutsätter det. Skyddshjälmen eller stridsutrustningen kan föranleda ytterligare skador (pisksnärtskada på grund av hjälmens vikt eller att säkerhetsbältet är för löst p.g.a. stridsutrustningen) i en eventuell olyckssituation. Då man transporteras på flak i sätesmoduler kan man ha skyddshjälmen och stridsutrustningen på sig. Sätesmodulens konstruktion och säkerhetsbältet rätt använt minskar risken för ytterligare skador som beror på utrustningen.

- Lösgör kassetten från vapnet och försäkra dig om att det inte finns någon patron i patronboet
- Stig upp på flaket genom att stödja dig på fordonet med ena handen och hålla vapnet och utrustningen i den andra
- Lägg den personliga utrustningen under sätet
- Lägg vapnet i ställningen
- Lossa vid behov på säkerhetsbältet, reglera nackstödet och sätt dig på din plats
- Trä armarna genom axelremmarna, fäst midjebältet och spänn det på bägge sidorna
- Spänn axelremmarna
- Håll säkerhetsbältet fäst under hela transporten

Ha omsorg om din egen säkerhet vid persontransport genom att iaktta föreskrifter och anvisningar.

3.6 **Sluten ordning**

Sluten ordning övas varje vecka under rekrytskedet. Övningen av sluten ordning förbereder även rekryterna för krigsmannaedgång och -försäkran.

Sluten ordning kallas gruppens gruppering och verksamhet, då de enskilda soldaternas och gruppernas platser är noggrant bestämda i förhållande till varandra. Utförandena är exakta, samtidiga och sker på bestämda kommandon.

- Genom övning av sluten ordning vänjs de som utbildas vid instinktiv reaktion och precision.
- Övningen av sluten ordning utgör en viktig del när det gäller att upprätthålla disciplin och skapa anda inom truppen.
- Sluten ordning gör det möjligt att exakt leda också stora avdelningar och skapar en grund för verksamheten på stridsfältet.
- Genom sluten ordning skapar man även grunder för förfarandet i annan undervisning under den militära utbildningen.

Vid sluten ordning anger den som leder truppen takten för truppens funktion genom sina kommandon. Kommandot består vanligen av en **förberedande** del och en **utförande del**, såsom i ”KÄÄNNÖS OIKEAAN (förberedande) – PÄIN (utförande)!”

Lär dig att lyssna rätt på kommandona och vid behov att kommendera rätt. Under den förberedande delen berättar man vad som görs därnäst. Därefter kommer en kort paus. Under pausen har man tid att tänka ut hur man ska göra. En ny chef håller lätt en för kort paus. En ny trupp å andra sidan sätter sig i rörelse fastän order om utförande inte ännu har givits. Efter pausen ger man order om utförande med vikt på första stavelsen. Då gör alla på rätt sätt och samtidigt.

Förfaringssätten i sluten ordning kan användas i all utbildning där målet är en instinktiv kontroll över exakta utföranden.

Övning av sluten ordning förbättrar din reaktionsförmåga, kontrollen över vapnet, kroppen och psyket samt din fysiska kondition!

3.7 **Krigsmannaed och -försäkran**

Krigsmannaeden ordnas och övas under sista veckan av rekrytperioden (tjänstgöringsvecka 6).

Krigsmannaed avläggs och krigsmannaförsäkran avges enligt följande formulär:

Jag N.N. lovar och försäkrar *(I eden)* inför Gud den allsmäktige och allvetande, *(I försäkran)* på heder och samvete, att vara en pålitlig medborgare, trogen Finland.

Jag vill tjäna mitt land uppriktigt och med all min förmåga eftersträva och främja dess väl och bästa.

Jag ska alltid, såväl i fred som i krig, försvara mitt fosterland, dess lagliga statsskick och landets lagliga överhöghet. Om jag märker eller får veta något som är i görningen för att störta landets lagliga överhöghet eller för att upphäva landets statsskick ska jag genast meddela myndigheterna detta.

Jag viker inte i något läge från min trupp eller från min post, utan så länge jag har krafter ska jag fullgöra mitt uppdrag.

Jag lovar att uppföra mig redbart och rakryggat, att lyda mina överordnade, följa lagar och förordningar samt bevara tjänstehemligheter som anförtrotts mig. Jag ska också vara rättfram och hjälpsam mot mina kamrater i tjänst. Jag ska aldrig bryta mot min tjänsteplikt, varken på grund av släktskap, vänskap, avund, ovänskap eller fruktan eller på grund av gåvor eller annan orsak.

Om jag får i uppgift att leda andra ska jag vara rättvis mot dem, se till deras välbefinnande, informera mig om deras önskemål, vara deras rådgivare och handledare och själv vara ett gott och sporrande föredöme.

Allt detta vill jag göra på heder och samvete.

(De svärtade punkterna upprepas efter förestavaren).

[4]

Vad handlar detta kapitel om?
Säker hantering av vapen och ammunition hör till varje soldats grundläggande färdigheter. Under vapen- och skjututbildningen lär du dig hantera vapen säkert och tryggt. I PVMOODLE finns egna arbetsutrymmen som innehåller elektroniskt material för vapen- och skjututbildningen.

Vapen- och skjututbildningsprogrammet

Säker hantering av vapen och ammunition hör till varje soldats grundläggande färdigheter. Utbildningen verkställs resultatinriktat, så att man under rekrytskedet lär dig grunderna i rätt och säker hantering av vapen och ammunition samt grunderna i skytte. Det som man lärt sig under rekrytskedet fördjupas till krigsmannens skjutskicklighet under de delövningar och skjutningar som ordnas under följande utbildningsskeden. Således pågår vapen- och skjututbildningen under hela tjänstgöringen som en resultatinriktad inlärningsprocess.

I detta kapitel berättas om målen för lärandet i fråga den vapen- och skjututbildning som ordnas under rekrytskedet samt det viktigaste innehållet i den. Som stöd för lärandet och för studier på egen hand finns det ett arbetsutrymme för vapen- och skjututbildning i PVMOODLE (ASE- JA AMPUMAKOULUTUS TYÖTILA), som innehåller det elektroniska undervisningsmaterialet om vapen- och skjututbildning.

Målen för vapen- och skjututbildningen under rekrytskedet är att soldaten:

- **behärskar (NIVÅ 3) underhållet av stormgeväret (rengöring och behandling med skyddsämnen)**
- **förstår (NIVÅ 2) principen för hur stormgeväret fungerar och verkar**
- **förstår (NIVÅ 2) skyttens ansvar och de säkerhetsföreskrifter som gäller grundskjutningar**
- **förstår (NIVÅ 2) de grundläggande faktorerna i ett bra skott samt kan skjuta in sitt stormgevär**
- **kan (NIVÅ 2) hantera stormgeväret och dess ammunition säkert och känner igen dem**
- **kan (NIVÅ 2) skjuta med stormgevär i olika skjutställningar (uppnår minst resultatet 2 nöjaktigt i stormgevärsskjutning 7) – kan vid behov skjutas under utbildningsgrensskedet, innan stridsskjutningar ordnas)**
- **känner till (NIVÅ 1) principerna för hur skytte övas**
- **känner till (NIVÅ 1) åtgärderna efter att vapnet avfyrats (träffens verkan, granskning av närområdet och den övriga omgivningen.**

4.1 Säker hantering av vapen

Användning av vapen och stridsmedel är en grundläggande färdighet i fråga om alla soldater. Man måste behärska rätt och säker användning av dem så att verksamheten i alla stridssituationer och i alla förhållanden sker instinktivt på så sätt, att inga egna förluster uppstår. Av denna orsak repeteras de helheter gällande säker vapenhantering som lärs ut under rekrytskedet genom upprepad utbildning under hela tjänstgöringen. På detta sätt säkerställer man att kunskaperna och färdigheterna stannar i soldatens minne, så att de vid behov kan tas i bruk under repetitionsövningar för reserven eller i en stridssituation.

Hanteringen av vapen indelas i formell och lägesmässig vapenhantering.

Vid formell vapenhantering fungerar soldaten ledd enligt kommandon och enligt anvisningarna för hantering av vapen och säkerhetsföreskrifterna. Då laddas, säkras och granskas vapnet alltid under ledning.

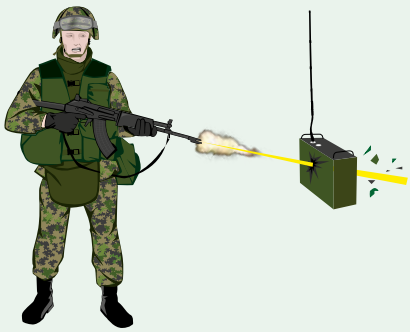
Vid lägesmässig vapenhantering fungerar soldaten utgående från den beordrade uppgiften, självständigt eller som del av en större trupp, enligt föreskrifterna om tjänstgöringssäkerhet och de anvisningar som givits under vapenhanteringsutbildningen. Lägesmässig vapenhantering är exempelvis stridsutbildning samt grund-, special- och stridsskjutningar. Om ammunition har använts vid lägesmässig vapenhantering sker vapengranskningen efter övningen alltid under ledning.

Termer som används vid hantering av vapen är vapenhanden och stödhanden. Vapenhanden är den hand med vilken man avfyrar vapnet. Med stödhanden görs som regel allt annat som hör till vapenhanteringen.

OBS!

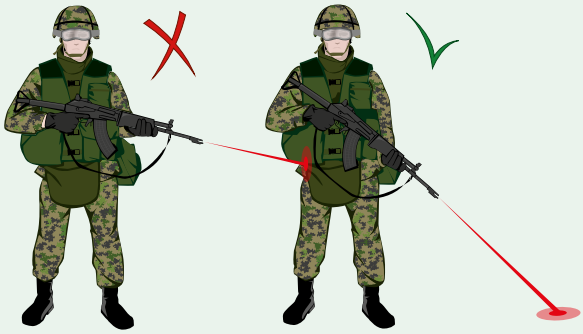
Krigsmannen ska hela tiden vara medveten om det personliga vapnets, tilläggsutrustningens och den övriga stridsutrustningens tillstånd och användningsskick.

Vid hantering av vapen ska man alltid iaktta följande regler och man bör behärska dem under hela tjänstgöringen:

Ett skjutvapen ska alltid hanteras som om det vore laddat

Det är ingen skillnad om vapnet är laddat eller om det är ett övningsvapen som inte är laddat; ett vapen ska alltid hanteras på samma sätt.

Kontroll över pipan

Vapnets pipa ska alltid vara riktad åt ett säkert håll.

Vid vapenhantering iakttas ”laserregeln”: man får aldrig peka med vapnet mot något sådant som man inte vill förstöra.

Identifiera målet och försäkra dig om att det inte finns någon bakom det

Det får inte finnas egna krigsmän eller utomstående bakom målet.

Fingerkontroll

Man ska medvetet hålla avtryckarfingret mot vapnets stomme.

Fingret läggs på avtryckaren först när man fattat ett medvetet beslut om att skjuta.

4.2 **Allmänna säkerhetsföreskrifter gällande skjutning**

Detta underkapitel tar upp de allmänna anvisningar som du med tanke på tjänstgöringssäkerheten bör komma ihåg då du deltar i skjutövningar.

4.2.1 Säkerhetsföreskrifter

Säkerhetsföreskrifterna iakttas vid skjutningar under fredstid, och i tillämpliga delar även under krigstid.

OBS!

Varje soldat måste känna till det centrala innehållet i de säkerhetsföreskrifter som gäller skjutning och kunna följa dem i sin verksamhet.

Hantering och innehav av vapen och ammunition

- **Ingen får på eget initiativ börja hantera vapen, ammunition eller sprängämnen vilkas hantering han/hon inte känner till.**
- Om förmannen beordrar en militärperson att skjuta med ett vapen, hantera sprängämnen eller redskap som innehåller sprängämnen, som den som fått ordern inte känner till eller känner sig osäker på, måste han/hon meddela den som gett ordern om detta innan skjutningen eller hanteringen inleds.
- Det är **förbjudet att utan lov inneha** ammunition, sprängämnen eller skjutvapen.
- Under alla övningar där vapen, ammunition eller sprängämnen hanteras är varje enskild militärperson skyldig att avbryta övningen genom att **ropa SEIS**, om han/hon märker att det håller på att hända någonting sådant som kan utgöra fara för övningsavdelningen, utomstående eller egendom.
- **Ett vapen får aldrig riktas mot personer eller föremål som kan skadas.**

Förhindrande av vådaskott

De flesta vådaskotten har skett efter övning i samband med att vapnet granskas, under transport, på ett bilflak eller i samband med vapnets rengöring. Peka aldrig med vapnet mot något annat objekt än målet - kontrollera alltid efter skjutningen att patronläget är tomt - gör en blindavfyring bara genom att sikta mot målet eller i luften. Vårda och förvara ditt vapen med kassetten lösgjord från vapnet.

Hantering av ammunition

- I samband med att ammunition delas ut ska varje skytt kontrollera att ammunitionen är av rätt slag och ren, och att den är felfri. Varje soldat ska **kunna skilja skarpa patroner, smällpatroner och laddningsövningspatroner från varandra.**
- **Efter en skjut-/stridsövning är var och en skyldig att överlåta överbliven övnings- eller skarp ammunition samt sprängmedel och pyrotekniska medel till övningsledaren eller till sin närmaste förman senast vid ankomst till kasernen, även om han eller hon inte skulle ha fått någon särskild order om detta.**
- **Skarp ammunition och övningsammunition får aldrig blandas.**

Rapportering om farliga situationer

Eventuella olyckstillbud ("nära ögat"-situationer) bör alltid anmälas till förmannen för att man ska kunna känna igen farliga situationer. Försvarsmakten sammanställer ett register över farliga situationer som används för utveckling av verksamheten och utbildningen.

Förvaring av vapen

I vapenställningen får man inte förvara laddade vapen, inte heller får det finnas patroner i patronläget eller kassetterna. Kassetten ska lösgöras innan vapnet läggs i ställningen. **Vapnet ska vara säkrat.** Kassetterna ska vara lösgjorda från vapnen och fyllda kassetter får inte förvaras någon annanstans än i ett låst förråd.

Hantering av övningsammunition

- Smällpatroner ska hanteras lika försiktigt och varsamt som skarpa patroner. Särskild vikt bör fästas vid skyddandet av hörseln. För detta ändamål bör man använda öronproppar eller hörselskydd.
- **Med ett vapen som saknar rekylförstärkare får man inte skjuta smällpatroner.** Åt krigsmän som inte har rekylförstärkare på sitt vapen får man inte ens dela ut smällpatroner, och innehavaren av ett sådant vapen får inte ta emot smällpatroner även om han skulle erbjudas sådana.

Då övningsammunition används under en stridsövning eller under utbildning svarar varje soldat för att:

- hörseln är skyddad tills man får tillstånd att avlägsna hörselskyddet
- han eller hon kontrollerar de system som har samband med användning av övningsammunition (t.ex. fästande av rekylförstärkare/patronkross) då övningen inleds och då de skeden av övningen som sker med övningsammunition inleds
- han eller hon inte skjuter mot personal på ett avstånd under 30 m om han eller hon märker att personerna inte har tillräcklig hörselskyddsutrustning på sig
- han eller hon inte skjuter mot ett hinder som är på mindre än 0,5 m avstånd
- han eller hon avbryter verksamheten då rekylförstärkaren/patronkrossen lossnar eller stockar sig och meddelar utbildaren om det skedda
- han eller hon meddelar till utbildaren om verksamhet som bryter mot ovannämnda bestämmelser och som sker under övningen
- han eller hon känner till det egna vapnets aktuella tillstånd (bl.a. om vapnet är laddat, säkrat samt pipans sido- eller höjdriktning) och för att **han eller hon lägger endast sådan övningsammunition som är avsedd för vapnet i kassetten eller bältet (och säkerställer att det inte finns skarp ammunition bland övningsammunitionen).**

Efter stridsövning eller -utbildning ska varje enskild man utan särskild order, genom att titta efter eller vid behov känna efter med ett finger, granska att det inte blir smällpatroner kvar i vapnets patronläge eller kassetterna. Alla överblivna smällpatroner ska överlämnas till närmaste direkta förman senast då man kommer till kasernen.

Granskning och säkring av vapnet

- **Ett skjutvapen ska alltid hanteras som om det vore laddat.** Då du tar i ett vapen bör du alltid först kontrollera att det inte finns någon patron i patronläget eller kassetten och därefter säkra det.
- Vapnet får inte laddas eller hanteras laddat utan order. Vapnet ska alltid säkras och hållas säkrat när det inte används eller hanteras.
- Ge aldrig någon ett laddat vapen utan att varna honom eller henne om att det är laddat.
- Då man börjar hantera ett vapen ska man alltid, genom att titta efter eller vid behov känna med ett finger, försäkra sig om att det inte i patronläget, kassetten eller på någon annan plats finns patroner som kunde hamna i pipan då vapnet hanteras.

Skjutövningar

Varje soldat ansvarar för att han eller hon:

- använder beordrad skyddsutrustning
- har granskat vapnet eller vapensystemets skjutskick före skjutningen
- inte skjuter med ett vapen eller ett vapensystem i vars pipa eller rör det kommit in skräp, sand, snö eller som observeras fungera på ett onormalt sätt
- känner till vapnets eller vapensystemets tillstånd (om vapnet är laddat, uppspänt, säkrat och pipans/rörets riktning)
- kontrollerar vapnens farliga bakre område innan vapnet avfyras
- håller vapnet eller vapensystemet riktat åt ett säkert håll då det laddas
- håller vapnen och vapensystemen riktade mot det egna eldområdet under eldverksamhet. I andra fall hålls vapnen riktade i en säker riktning och vid behov säkrade
- känner till sitt eget eldområde och de målanordningar som används vid skjutningen
- beskjuter endast mål som befinner sig inom deras eget eldområde
- inte beskjuter mål, bakom vilka eller i vilkas omedelbara närhet det finns personal
- skjuter så att projektilerna inte träffar objekt som förorsakar farliga rikoschetter genast efter att de lämnat pipan eller röret
- inte skjuter mot objekt som inte är mål, t.ex. stenar
- omedelbart ropar "SEIS" och säkrar sitt vapen om de hör kommandot "SEIS" eller observerar
  - ett fel, en skada eller funktionsstörning som hotar säkerheten
  - obehörig rörelse på det farliga området (människa, fordon, fartyg eller en obemannad flygfarkost, ett luftfartyg eller flyganordning som inte hör till skjutningen)
  - en brand som sprider sig inom det farliga området
  - att säkerhetsförbindelsen bryts eller
  - någon annan tvingande orsak att avbryta verksamheten.
- överlåter överbliven ammunition efter skarpskjutningsskedet till fälttygsplatsen eller den person som den som leder skjutningen har beordrat, även om de inte skulle ha fått särskild order om det och
- iakttar de säkerhetsbestämmelser och anvisningar om säkerhet som beordrats dem.

4.2.2 Skyddande av hörseln

OBS!

> **Skydda din hörsel enligt de anvisningar om skyddande av hörseln som givits. Din hörsel är oersättlig. Utan hörselskydd kan ett enda skott leda till en bestående hörselskada.**

Skydda alltid din hörsel före skjutningen. Utbildaren ger order om huruvida man ska använda öronproppar, kupformade hörselskydd eller bådadera. Du ansvarar själv för att du iakttar givna anvisningar och lägger hörselskydden på plats. Sätt omsorgsfullt in öronpropparna i örongångarna.

Ungefär 90 procent av bullerskadorna uppstår i situationer där hörselskydd inte använts. Det vanligaste vapnet som förorsakar hörselskador är stormgeväret. Smällpatronerna är de vanligaste patrontyperna som föranleder hörselskador.

En bullerskada föranleds vanligen av ett vådaskott i samband med vapnet hanteras eller rengörs. Den vanligaste enskilda orsaken till att hörselskyddet saknas är således en överraskande situation, där man inte varit beredd att skydda sin hörsel. Hantera alltså smällpatroner lika noggrant som skarpa. Kontrollera alltid efter skjutning och när du börjar hantera ett vapen att det inte finns patroner kvar i vapnet.

En bullerskada kan leda till att man blir döv, att örat inte uppfattar vissa ljudnivåer eller att det konstant ringer i öronen. Symptom på bullerskada är att det slår lock för och susar eller piper i öronen, öronvärk, blödning från örat, nedsatt hörsel eller andra symptom från öronen. Genom snabbt ordnad vård kan man förhindra och lindra skadorna.

Om du har ett eller flera av ovannämnda symptom efter att du blivit utsatt för plötsligt buller, berätta genast om dem för din utbildare, varvid du utan dröjsmål sänds vidare till läkare för undersökningar och vård. Vården av en lindrig bullerskada består i att öronen skyddas för ytterligare buller, att man utför hörselkontroll och följer med symptomen samt rök- och skjutförbud. Vid behov görs en ny hörselkontroll. Kraftigt ringande i öronen utan att hörseln är nedsatt kan vårdas med syre i övertryck.

Anmälan om olycksfall görs i fråga om alla skador, oberoende av vårdlinje.

Användning av öronproppar

Använd öronpropparna så här:

Välj en öronpropp av rätt storlek.

Se till att dina händer är rena. Rulla proppen mellan fingerspetsarna så att den blir smal.

Dra ytterörat snett bakåt med den ena handen och för snabbt in den hoptryckta öronproppen i örongången. Håll fingret mot proppen tills den utvidgats (ca 20 sekunder).

Om proppen håller på att komma ut ur örongången är den inte rätt insatt. Upprepa proceduren och försäkra dig om att proppen är tillräckligt långt insatt i örongången.

4.3 **Stormgevärets egenskaper och underhåll av stormgeväret**

4.3.1 Stormgevärets egenskaper

Målet är att var och en som utbildas, efter avslutat rekrytskede, klarar av att ta isär ett stormgevär på 5 sekunder och sätta ihop det på 15 sekunder samt fylla 30 patroner i kassetten på 35 sekunder.

De vanligaste stormgevärsmodellerna som är i användning är RK 62, RK 62M1 och RK95.

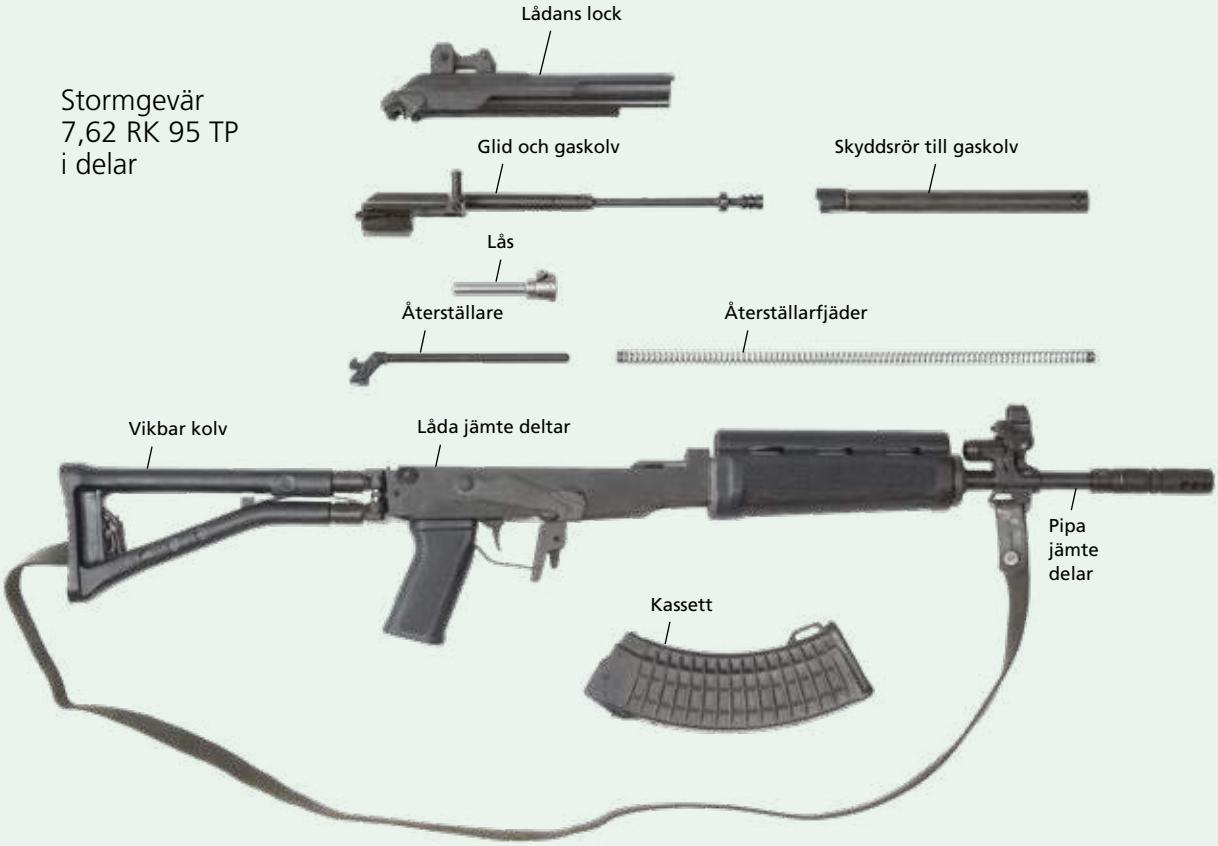
Stormgevärets egenskaper

- Effektivt skjutavstånd i praktiken 300 m.
- Stormgeväret fungerar automatiskt (laddar, avfyrar och avlägsnar hylsan).
- Med vapnet kan man skjuta både skottvis eld och serieeld.
- Vapnet har dioptersikten för dagsljus och öppna sikten som försetts med tritiumampuller.
- Med tanke på användning i skymning kan en ljusförstärkare 2000 fästas vid vapnet som nattsikte.
- I kassetten ryms 30 patroner, och en fylld kassett väger 0,8 kg.
- Eldransonens storlek är tre fyllda kassetter, d.v.s. sammanlagt 90 patroner.
- Till soldatens stridsutrustning hör sex kassetter.
- Eldhastigheten vid skottvis eld är 20–30 skott i minuten. Skottvis eld är effektivare än serieeld.
- Eldhastigheten vid serieeld kassettbytet inberäknat är 120–180 skott i minuten och den teoretiska eldhastigheten vid serieeld är 700 skott per minut.
- I RK 95 är det möjligt att använda gevärsgranat, nattsikte samt ljuddämpare och framstöd.
- Vapnets vikt utan bajonett och kassett är 3,5 kg.
- Skottet är farligt på upp till ca 4 km avstånd.

Stormgevär 7,62 RK 62 ihopsatt

Stormgevär 7,62 RK 95 TP i delar

Utrustning

Fästande av rekylförstärkare vid stormgeväret

Då man skjuter med smällpatroner ska rekylförstärkare användas.
Den fästs vid stormgevärets pipa enligt följande bilder.

7,62 RK 62

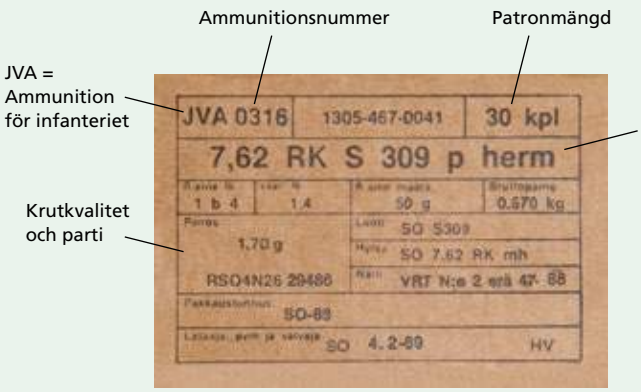

7,62 RK 95

Information på patronasken

Innehåll:

7,62 RK	=	Patron för stormgevär
S 309	=	Helmantelkula typ S nr 309
p herm	=	Förpackningen lufttät
vj 313	=	Spårljuspatron nr 313
vj S pv th	=	Spårljuspatron S, förpackningen rysk
als lkp	=	Aluminiumkärna, patron med kort bärvidd
pl pap	=	Kula av trä, smällpatron

4.3.2 Användarens granskningar av vapnet

De granskningar som användaren gör indelas i granskning av vapnets tillstånd och granskning av vapnet i samband med att patronerna avlägsnas.

Krigsmannen ska hela tiden vara medveten om huruvida vapnet är laddat eller inte. Patronläget ska alltid granskas då vapnet tas i bruk. Granskning görs till exempel efter en paus, då man går in, lägger vapnet i ställningen, tar vapnet från ställningen eller efter att man laddat det.

I en strids- och stridsutbildningssituation består granskningen av vapnets tillstånd framför allt av att man säkerställer att vapnet har en patron i patronläget.

Granskningen av vapnets tillstånd görs med vapnet säkrat, varvid man drar gliden bakåt, granskar patronläget genom att titta efter och vid behov känna efter med ett finger. I samband med granskningen kan man även granska vapnets sikten, att tilläggsutrustningen har fästs rätt och i vilken ställning vapnets gasport är (7.62 RK 95).

Krigsmannen granskar vapnet i samband med att patronerna avlägsnas. Innan man kontrollerar patronläget ska man känna efter att kassetten inte är på plats. Patronläget granskas genom att man tittar eller vid behov känner efter. Efter det gör man en ledd och siktad tomavfyring i ofarlig riktning. Om krigsmannen är ensam ansvarar han själv för att han gör en siktad tomavfyring i en ofarlig riktning.

Man gör en tomavfyring med vapnet för att avlägsna vapnets uppspänning i följande situationer:

- Vapnet har vårdats och konstateras fungera efter att det satts ihop.
- Ammunitionen har avlägsnats från vapnet.
- Då man förflyttar sig till inkvarteringsutrymmena.
- Vapnet läggs i förvar.

Vapnets tillstånd ska alltid granskas före tomavfyring. Den som leder truppen kan beordra tomavfyring även i andra situationer, om han bedömer att det ökar säkerheten.

4.3.3 Ledd vapengranskning

Vapnen granskas under ledning alltid före och efter en övning. Mitt under en övning kan ledd granskning av vapen utföras utgående från övningsledarens bedömning till exempel då man övergår från övning med smällpatroner till övning med skarpa patroner.

I samband med vapengranskning granskas både vapnen och kassetterna. I fråga om vapnen granskas att det inte finns någon patron i patronläget. I fråga om kassetterna granskas deras förmodade tillstånd, eftersom det kan uppstå en sådan situation under övningen att det finns smällpatroner i kassetten, men att de inte har laddats i vapnet.

Exempel på hur vapnets tillstånd granskas

1. Stöd vapnets kolv mot armhålan. Samtidigt stöder du lådans bakre del mot utrustningen, vilket håller vapnet stadigt på plats.
2. Kassetten är fäst eller lösgjord beroende på situationen.
3. Håll fingret utanför varbygeln.
4. Vapnet är säkrat, vilket förhindrar dubbelladdning.
5. Luta vapnet åt vänster och dra gliden försiktigt bakåt, varvid du ser om det finns en patron i patronläget.
6. Granska patronläget vid behov (t.ex. i mörker) genom att känna efter via patronutkastet om det finns en patron i patronläget.

OBS!

Krigsmannen ska alltid vara medveten om huruvida vapnet är laddat eller inte.

Vapnets tillstånd ska alltid granskas innan man gör en tomavfyring.

Exempel på granskning av vapnet i samband avlägsnande av patronerna

1. Stöd vapnets kolv mot armhålan. Samtidigt stöder du lådans bakre del mot utrustningen, vilket håller vapnet stadigt på plats.
2. Rikta vapnet i en ofarlig riktning och håll fingret på vapnets stomme, utanför varbygeln.
3. Lossa kassetten med stödhanden.
4. Kontrollera med stödhanden att kassetten har lossnat. Gör detta genom att känna efter i öppningen där kassetten fästs.
5. Luta vapnet åt vänster och dra gliden försiktigt bakåt med stödhanden, varvid du ser om det finns en patron i patronläget.
6. Granska patronläget vid behov (t.ex. i mörker) genom att känna efter via patronutkastet om det finns en patron i patronläget.

Vapengranskning
Granskningen sker i den form som granskaren beordrar, d.v.s. knästående, liggande (på skjutbanan) eller stående (t.ex. i eldställningen). Vapengranskningen sker alltid så att vapnens pipor riktas i en ofarlig riktning.

Vapnen granskas bakifrån med blicken och vid behov så att man känner efter med fingret i patronläget. Alla kassetter bör granskas. Patroner kan lämnas kvar i kassetterna på granskarens order. Kassetterna får inte fästas utan lov.

Då truppens vapen har granskats görs en siktad tomavfyring i en ofarlig riktning på granskarens order: "SIKTAD TOMAVFYRING – AMPUKAA". Hörselskydden får avlägsnas på granskarens order då truppens alla vapen har granskats, dock så att det område där det råder fara för buller iakttas.

Krigsmannens åtgärder på kommandot "PATRONERNA BORT – JAG GRANSKAR / GRANSKA VAPNEN":
1. Stöd vapnets kolv mot armhålan
2. Rikta vapnet i en ofarlig riktning och håll fingret mot vapnets stomme, utanför varbygeln
3. Avlägsna kassetten från vapnet och lägg alla kassetter med mynningen mot granskaren
4. Avlägsna patronen från patronläget
5. Känn efter med stödhanden i öppningen där kassetten fästs
6. Kontrollera patronläget genom att titta efter och vid behov känna efter med ett finger
7. Luta vapnet åt vänster och dra försiktigt gliden bakåt så att granskaren kan se eller vid behov känna efter i patronläget
8. Släpp gliden framåt
9. Säkra vapnet.

Exempel på ledd vapengranskning

4.3.4 Underhåll av stormgeväret

Under krigsövningar och i terrängförhållanden kräver vapnet dagligt underhåll.

Vapnet underhålls efter skjutningen så att
- pipan oljas då den kallnat
- vapnet rengörs och oljas efter 2-3 timmar
- vapnet rengörs och oljas på nytt efter 2-3 dygn.

Stormgeväret plockas isär för rengöring genom att man först lösgör kassetten och kontrollerar att vapnet inte är laddat. Därefter lösgörs locket till lådan, gliden och låset samt återställarfjädern och skyddet till gascylindern.

Plocka isär vapnet i rätt ordningsföljd. Hantera delarna omsorgsfullt och försiktigt. Undvik i synnerhet att skada lådans lock, där baksiktet sitter (RK 62).

OBS!

När du putsar ditt vapen bör du ha kassetten lösgjord från vapnet!

Kontrollera alltid innan du vidtar underhållsåtgärder genom att titta efter, och vid behov känna efter med ett finger, att det inte finns någon patron i patronläget!

Hantera ditt vapen så att det inte är riktat mot en annan person!

Utför underhållet med vapnets egna rengöringsredskap. Kontrollera före rengöringen att läskstången är rak och rätt ihopsatt.

Pipan rengörs via mynningen, patronläget bakifrån och från gaskammaren avlägsnas sot. Gnid inte så hårt att pipans mynning far illa. Stöd läskstången med den andra handen så att det inte uppstår en mynningskon i pipan.

Lådan och övriga delar rengörs med trasa. När man rengör vapnet bör man kontrollera att
- det inte finns sot i gaskammaren och på gaskolvens ände
- slagstiftet rör sig fritt i låset
- att det är rent i förvaringsutrymmet för putstillbehören och hålrummet kring avfyringsmekanismen
- flamsläckaren inte rör på sig
- siktinrättningarna är i skick och baksiktet är stabilt
- locket till lådan inte har lossnat
- kassetterna är i skick.

Kassetten tas upp för underhåll genom att man lösgör dess fjäder.

Om du upptäcker ett fel på vapnet, meddela omedelbart detta till förmannen. Olja vapnet efter rengöring och sätt ihop det.

Ett vapen som blivit fuktigt måste först torkas omsorgsfullt och sedan inoljas.

OBS!

Olja som blandats med vatten är inte ett smörj- eller skyddsmedel!

Man får inte stöta till vapnet, vrida det eller använda det som hävarm eller stol eller lämna det på en sådan plats där det kan hamna under ett hjul eller band. Vapnet är ett precisionsverktyg, som skadas vid felaktig hantering. Med ett skadat vapen träffar man inte!

Vapnets glidytor bör alltid oljas med lätt olja!

Vintertid förvaras vapnet ute eller intill tältets vägg vid sovplatsen, eftersom värmeväxlingar annars kan leda till att vapnet fryser. Innan man inleder vapenunderhåll på vintern låter man vapnet värmas upp i rumstemperatur. Då pipan värms upp bildas fukt, som måste avlägsnas innan vapnet sätts i förvar.

4.4 Grunderna i skytte

4.4.1 Skjutställningar

Det främsta syftet med en god skjutställning är att ge vapnet ett så stabilt och orörligt stöd som möjligt. Av denna orsak ska skjutställningen vara sådan att kroppens benbyggnad ger stöd. Enbart med hjälp av musklerna kan man inte hålla vapnet orörligt, eftersom musklerna tröttnar och ger upphov till mikrorörelser, som då de ökar gör att kroppen börjar skaka.

Skjutställningen bör bibehållas oförändrad skott efter skott. Detta är möjligt genom att man slappnar av ordentligt och söker en så naturlig ställning som möjligt.

Du kan kontrollera skjutställningen genom att sikta på målet och sluta ögonen för en stund; i en god skjutställning hålls siktpunkten oförändrad även om du emellanåt sluter ögonen. Du kan kontrollera vapnets ställning genom att sikta mot målet och andas lugnt. I en god skjutställning rör sig vapnet vertikalt över målet och drar inte åt sidorna.

På grund av att kroppar är olika konstruerade lämpar sig exakt samma skjutställning inte för alla skyttar. Skillnader finns närmast i kroppens vinkel i förhållande till vapnet samt i vänstra handens plats. Lär dig att inta en avspänd och naturlig ställning som är karaktäristisk för dig själv.

I en god skjutställning är musklerna avslappnade och blodomloppet och andningen sker så obehindrat som möjligt. Ställningen måste vara stabil, så att minsta möjliga muskelspänning behövs för att upprätthålla den. Ögat måste få sikta utan hinder.

Tillämpade skjutställningar bygger på dessa grundläggande skjutställningar och tillämpas enligt verksamhetsmiljön och situationen på stridsfältet. I de tillämpande ställningarna ligger fokus på vapnets stöd i eldställningen.

Liggande skjutställning är den stabilaste av skjutställningarna, eftersom kroppen vilar mot skjutunderlaget och båda armbågarna får ett stabilt stöd av underlaget. Ställningen är bra då

- vapnet hålls stabilt med minsta möjliga muskelspänning
- skyttens kropp hålls i samma ställning under hela skjutningen
- skyttens huvud befinner sig i upprätt ställning
- skjutställningen känns bra
- siktbilden rör sig vertikalt i takt med att skytten andas
- skytten efter att skottet avlossats ser sin egen tavla i siktena.

Inta liggande skjutställning på kommandot "SKJUTSTÄLLNING – LIGGANDE". På den förberedande delen av kommandot intar man grundställning och på den utförande delen av kommandot går man ner på knä och fortsätter rörelsen genom att gå ned i liggande ställning, stödd på armbågarna. Man tar tag i vapnet och sträcker ut benen åt sidorna. I liggande skjutställning bör kroppen befinna sig i rak ställning bakom vapnet, varvid ryggraden och axlarna bildar en T-bokstav, och axlarna är vända mot tavlan.

Om det är svårt att inta en rak, liggande skjutställning kan man underlätta ställningen genom att dra upp benet i vinkel på vapenhandens sida. Samtidigt ska skytten vända kroppen en aning i riktning mot stödhandens sida. Denna skjutställning kallas traditionell.

Vid liggande skjutställning fattar skytten tag i vapnet med ett stadigt grepp och drar vapnets kolv mot halsen, och stöder den mot nyckelbenet eller strax nedanför det. Armbågarna breds ut åt sidan, varvid huvudet sänks till samma nivå som siktet och axlarna är så avslappnade som möjligt. Det finns inga spänningar i axellinjen då axlarna är på samma nivå. Stödhanden hålls antingen vid övergången mellan kassetten och vapnet eller på handskyddet.

Liggande skjutställning

Traditionell liggande skjutställning

Att stödhanden tar tag om handskyddet passar en skytt med långa extremiteter. Skytten tar ett normalt, stadigt grepp om vapnet och pressar det mot sin axel, varvid kassettens glapp kan avlägsnas. Man bör undvika att avlägsna kassettens glappande rörelser i sidled genom vinkla vapnet, eftersom vapnet då vänder sig på grund av rekylen då man skjuter dubbla skott, vilket leder till att det andra skottet misslyckas.

Att hålla stödhanden vid övergången mellan vapnet och kassetten passar i synnerhet en skytt med korta extremiteter. Skytten pressar vapnet mot sig genom att hålla stödhandens handflata mot övergången mellan vapnet och kassetten, varvid kassettens glappande rörelse kan avlägsnas. De som skjuter från vänster sida ska dessutom kontrollera att tummen inte blir bakom uppspänningstappen då man skjuter. Dessutom ska man notera att då man skjuter iklädd stridsutrustning och skyddsväst ökar utrustningsskiktet mellan vapnet och kolven, vilket leder till ett ökat behov av att fatta tag om vapnet med stödhanden i övergången mellan vapnet och kassetten.

För att ett rent skott ska vara möjligt håller skytten det avfyrande fingret bort från vapnets stomme och ser till att

Stödhandens tag om stormgevärets handskydd (skytt med långa extremiteter)

Stödhandens tag om övergången mellan kassetten och vapnet (skytt med korta extremiteter)

avfyringsrörelsen riktas rakt bakåt. Om avtryckaren hamnar vid roten av pekfingret kan greppet korrigeras så att skytten flyttar tummen på vapenhanden till locket på lådan.

Då man siktar hålls huvudet upprätt och kinden eller hakan trycks lätt mot vapnets kolv. Ögat befinner sig cirka 5–8 centimeter från baksiktet. Om man använder skyddsväst på skjutbanan kan man vika in dess krage så att den blir dubbel på vapenhandens sida. Vapnets kolv placeras nedanför halsen vid nyckelbenet, antingen under det eller på det. Kinden eller området kring hakan trycks lätt mot rörkolven beroende på typen av vapen och skyttens ansiktsform. Liggande skjutställning kontrolleras genom att man lyfter vapnet i siktställning med båda ögonen slutna, öppnar ögonen och kontrollerar om tavlan syns i siktena och om siktena sammanfaller på ett naturligt sätt. Om de sammanfaller, men befinner sig på sidan om tavlan, korrigeras den felaktiga ställningen genom att man vänder på hela kroppen medan stödhandens armbåge hålls på plats. Höjdriktningen korrigeras genom att man flyttar kroppen framåt eller bakåt.

Ett allmänt fel hos en oerfaren skytt är för hög skjutställning. Vapnets kolv placeras då inte ordentligt mot axeln, utan hamnar för lågt. Som en följd av detta kan skjutställningen förändras efter varje skott, vilket förorsakar ökad spridning. Som följd av en för hög ställning måste skytten även lägga huvudet på sned för att kunna sikta. Den felaktiga ställningen korrigeras genom att man flyttar armbågarna längre utåt, tills vapnets kolv i sin helhet vilar mot axeln och huvudet kommer rakt bakom baksiktet.

De vanligaste felen vid liggande skjutställning:

- kroppens vinkel i förhållande till skjutriktningen är för stor
- skyttens ryggrad är vriden
- det högra knäet är för mycket böjt
- ställningen är för hög, varvid armbågarna är för nära kroppen
- nacken och axlarna är spända
- stödhandens grepp och plats är fel
- vapnets kolv är för dåligt tryckt mot axeln (stridsutrustningen)
- greppet om vapnet är för lätt
- det siktande ögat är för nära baksiktet
- hjälmen är för löst spänd och skymmer sikten
- skyddsvästens krage har inte vikts in på vapenhandens sida
- man styr pipan mot den egna tavlan med armarna och överkroppen.

Vid skjutning i liggande ställning byter skytten kassett med hjälp av stödhandstekniken. För att kassettbytet ska lyckas förutsätts att vapnets kolv pressas mot armhålan och armbågarna flyttas närmare kroppen, varvid armhålan stöder vapnet och armbågarna stöder skyttens överkropp. Samtidigt för skytten avtryckarfingret till omkastaren i fingersäkringsställning. Att man håller kolven nära kroppen ger ett bättre stöd och kräver mindre styrka.

Vapenhandens grepp om stormgevärets handtag och huvudets ställning

Användning av stödhanden vid byte av kassett

Användning av stödhanden vid laddning av vapnet

Att snabbt byta kassett med stödhandstekniken förutsätter att vapnet vänds så att kassettmynningen är vänd mot stödhanden. Efter att den nya kassetten har fästs vänder en högerhänt skytt vapnet åt andra hållet och laddar det genom en snabb rörelse med handryggen. Man måste söka rätt plats för armbågarna genast efter laddningsrörelsen genom att lägga vapnets kolv mot axeln, sikta mot målet och på nytt placera armbågarna i rätt bredd.

Observationer angående stödhandstekniken:

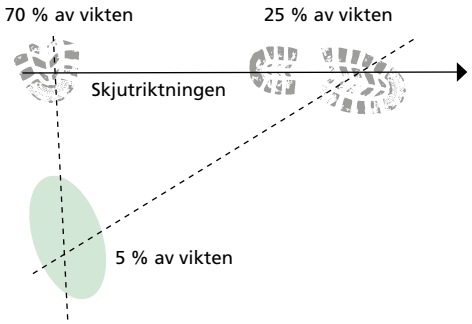
- tekniken underlättar stödhandens funktioner, som till exempel användningen av fastställda handtecken
- tekniken gör att krigsmannen har kontinuerlig beredskap att avfyra en patron.

Knästående skjutställning intas på kommandot ”SKJUTSTÄLLNING – KNÄSTÅENDE”. På kommandots förberedande del intar man grundställning och på den utförande delen tar man ett steg framåt med benet på stödhandens sida och sätter sig på huk på benet på vapenhandens sida. Då skytten går ned på knä vänder han eller hon sig en aning i vapenhandens riktning.

Efter det vänder skytten låret på vapenhandens sida en aning utåt, varvid ställningen blir stabilare. Samtidigt kan man stiga litet utåt med foten på stödhandens sida så att smalbenet är i nästan lodrät ställning. Fotbladet pekar antingen rakt framåt eller vänds en aning mot vapenhandens sida. Hur stabil ställningen är beror på stödpunkternas förhållande till varandra. Små förflyttningar i stödpunkterna har stor betydelse när skytten söker en bra knästående ställning. I knästående ställning rör vapnet sig mera i sidled, och man måste få rörelsen att hållas inom MILPOL-tavlans område genom att söka rätt ställning och korrigera den.

Vid knästående skjutställning stöds underarmen eller sträckmuskeln på vapenhandens sida mot knäet och sitter man på den bakre fotens häl eller innersida. Ryggen hålls relativt rak, medan hälen stöds mellan skinkorna eller en aning mot skinkan på det bakomvarande benet. Detta gör ställningen stadigare. Skytten stöder stödhan-

Stödpunkterna och viktfördelningen vid knästående skjutställning

Knästående skjutställning

dens underarm antingen mot knäskålen på stödhandens sida eller mot låret, beroende på ryggens och extremiteternas proportioner. Stödhandens plats är, beroende på skyttens proportioner, antingen på handskyddet eller vid övergången mellan vapnet och kassetten.

I knästående skjutställning rör kassetten lätt vid underarmen på stödhandens sida i en linje, där underarmen fungerar som en förlängning av låret uppifrån sett. Vapnets kolv placeras strax nedanom halsen, i trakten kring nyckelbenet som vid liggande ställning. Huvudet hålls upprätt och ryggen rak. Skytten kan hålla vapenhandens över- och underarm i vågrätt läge, eller sänka den genom att slappna av i överarmsmusklerna om han eller hon föredrar det. Att man håller armen i vågrätt läge riktar rekylen bättre mot axeln via kolven, om vapnets kolv är dåligt tryckt mot skyttens axel.

Kroppens ställning i förhållande till tavlan ska kontrolleras innan skjutningen inleds. Skytten kontrollerar skjutställningen genom att sluta ögonen och lyfta vapnet i siktställning. Då skytten öppnar ögonen kontrollerar han eller hon siktlinjen. Om vapnet inte är riktat mot målet, ska man vrida på ställningen, medan vristen på det bakre benet hålls på plats. Man kontrollerar balansen i ställningen genom att be skytten lyfta knäet på vapenhandens sida från underlaget. Om skytten lutar över på vapenhandens sida och låret är spänt lyckas han eller hon inte lyfta knäet. Ställningen bör korrigeras genom att skytten flyttar tyngdpunkten så att den vilar mera på vristen.

De vanligaste felen vid knästående skjutställning:
- kroppen befinner sig i vinkel i förhållande till skjutriktningen
- stödhandens armbåge är inte under vapnet
- tyngdpunkten är på knäet på vapenhandens sida
- grenställningen är för smal
- huvudet är inte upprätt eller är framåtlutat
- vapnets kolv vilar mot överarmen
- hållningen i skjutställningen är dålig
- stödhandens armbåge och låret på stödhandens sida är inte i linje
- benets och fotbladets plats på stödhandens sida är fel
- hjälmen är för löst spänd och skymmer sikten.

Då man skjuter i knästående ställning byter skytten kassett och laddar vapnet med stödhandstekniken enligt samma princip som i liggande ställning. I praktiken går skytten ned i liggande ställning för att byta kassett. Genom denna princip lär sig skytten att skydda sig under kassettbytet på stridsfältet.

Stående ställningar är symmetrisk och osymmetrisk stående ställning. Under rekryttiden utbildas grunderna i båda, tyngdpunkten förläggs till osymmetrisk skjutställning. Kunnandet fördjupas under senare utbildningsskeden.

Jämförelse mellan symmetrisk och osymmetrisk stående skjutställning:

- Vid symmetrisk skjutställning är frontriktningen vänd mot skjutriktningen. Då fås det bästa skyddet av skyddsutrustningen i skjutriktningen.
- Det är möjligt att röra sig och skjuta ur symmetrisk skjutställning.
- Osymmetrisk skjutställning lämpar sig bättre än symmetrisk stående skjutställning för längre skjutavstånd, eftersom den ger ett bättre stöd för vapnet.
- Vid osymmetrisk stående skjutställning går det långsammare att röra sig och observationer kan göras mera begränsat.

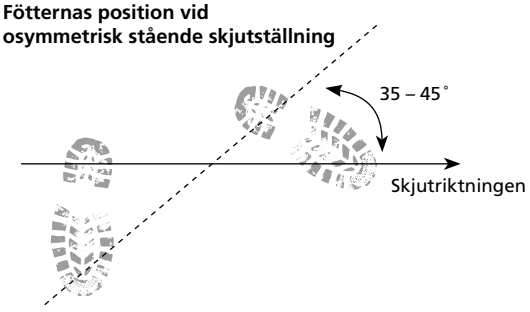
Stående skjutställning intas på kommandot ”SKJUTSTÄLLNING – STÅENDE”. På den förberedande delen av kommandot intar man grundställning och på den utförande delen tar man ett steg framåt med foten på stödhandens sida och vänder sig mot vapenhandens sida så att kroppen vänds 35–45 grader utåt från skjutriktningen. Benen hålls nästan raka och fotbladen placeras i bredd med axlarna. Då man skjuter i osymmetrisk ställning får man inte luta sig bakåt, utan tyngdpunkten bör ligga en aning på det främre benet, varvid rekylen är lättare att hantera.

Skytten håller med stödhanden i handskyddets framdel, medan armbågen hålls utåt från kroppen.

Med vapenhanden håller man ett stadigt grepp om vapnets handtag. Överarmen och kroppen bildar då en vinkel om 35–90 grader. Genom att höja armbågen på vapenhandens sida kan man få vapnets kolv att stöda stabilare mot axeln. Vapnet dras med båda händerna tätt mot axeln. Ett för lätt tag om vapnet förstärker verkningarna av ett avfyringsfel. Rekylen förorsakar då ett större fel än normalt, i synnerhet om skjutställningen inte är rätt.

Vid stående skjutställning ska huvudet hållas rakt, eftersom det att huvudet hålls upprätt gör det lättare att hålla balansen. Skytten kontrollerar att riktningen är rätt genom att med slutna ögon lyfta vapnet i siktställning, och efter att ögonen öppnats, kontrollera att vapnet är riktat mot tavlan. Skytten vänder sig genom att flytta det bakre benet, medan det främre benet fungerar som fästpunkt.

Fötternas position vid osymmetrisk stående skjutställning

Osymmetrisk stående skjutställning

De vanligaste felen vid osymmetrisk stående skjutställning:

- grenställningen är för smal eller bred
- tyngdpunkten ligger på det bakre benet eller för mycket på det främre
- det siktande ögat är för nära baksiktet
- vapnets kolv stöds inte ordentligt mot axeln
- greppet om vapnet är för lätt
- huvudet hålls snett
- skytten befinner i vinkel i förhållande till skjutställningen
- hjälmen är för löst spänd och skymmer sikten.

Vid skjutning i stående skjutställning byter skytten kassett och laddar vapnet med hjälp av stödhandstekniken genom att gå ned i knästående. Genom denna princip lär soldaten sig att skydda sig vid kassettbyte på stridsfältet.

4.4.2 Kulbanan

Efter att kulan lämnat pipan börjar den flyga framåt med ständigt avtagande hastighet. Samtidigt börjar den på grund av tyngdkraften falla allt snabbare mot marken. Flygbanan är således alltid litet bågformig.

Flygbanan hos en kula som flyger långsamt är mera bågformig än den hos en som flyger snabbt. Bågformigheten är större i slutet av flygbanan än i början, eftersom kulans hastighet avtar hela tiden på grund av luftmotståndet

Kulbanan inverkar på siktandet. För att skytten ska få skottet att träffa det mål mot vilket han eller hon siktar ska siktlinjen – d.v.s. den raka linje som går genom siktena till målet – skära kulans bågformiga flygbana i målet. Då skytten siktar mot målet pekar pipan således mot en punkt ovanför siktpunkten.

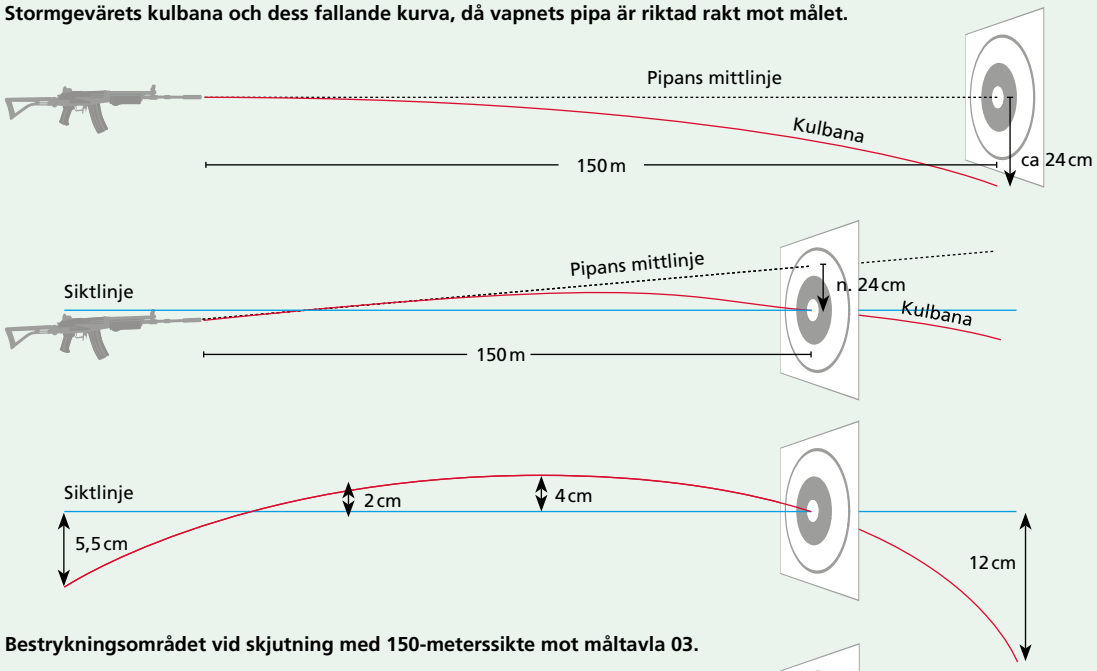
Vapnets siktlinje ligger i allmänhet ovanför skottets flygbana vid pipans mynning (eftersom siktena befinner sig 5 cm ovanför pipan). Av denna anledning skär kulbanan siktlinjen i början av luftfärden så att den befinner sig ovanför siktlinjen för att i slutet av luftfärden sjunka under siktlinjen.

Detta faktum har två följder. Först och främst blir skytten tvungen att skjuta in vapnet för det skjutavstånd som ska användas i respektive fall. Stormgevärets siktanordning kan lätt och snabbt ställas in för olika skjutavstånd. För det andra bör skytten, då han eller hon befinner sig bakom ett hinder, komma ihåg att kulan flyger under siktlinjen under början av luftfärden. Därför måste skytten sikta tillräckligt mycket över hindret.

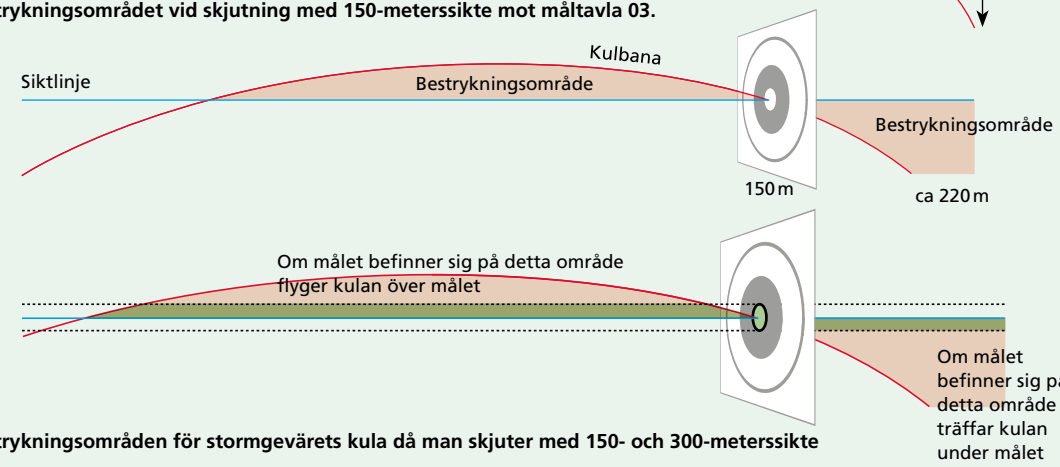
Bestrykningsområde kallas den del av kulbanan, under vilken kulan inte stiger ovanför eller sjunker nedanför det mål mot vilket man siktar. Bestrykningsområdet är desto längre, ju rakare kulbanan är. Ju högre målet är, desto längre blir bestrykningsområdet. Skytten måste förstå bestrykningsområdets betydelse för att kunna använda sitt vapen effektivt på stridsfältet.

Kulbana och bestrykningsområde

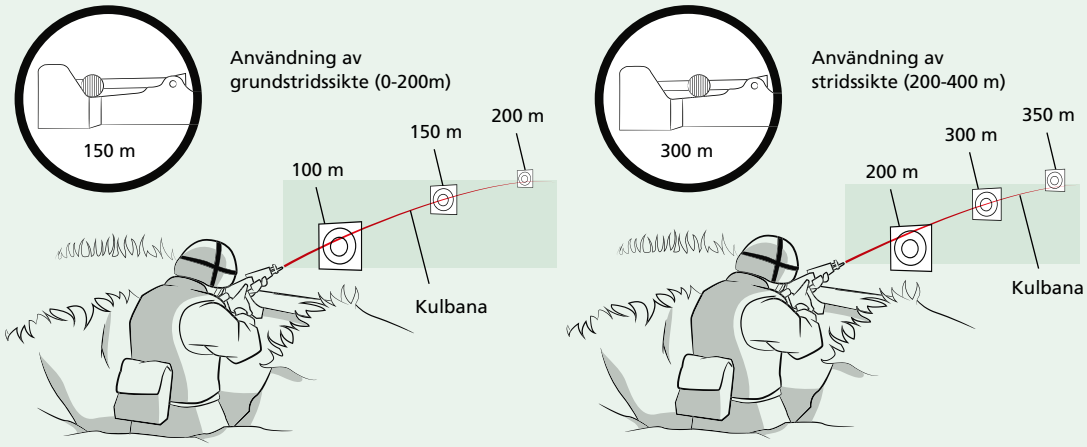
Stormgevärets kulbana och dess fallande kurva, då vapnets pipa är riktad rakt mot målet.

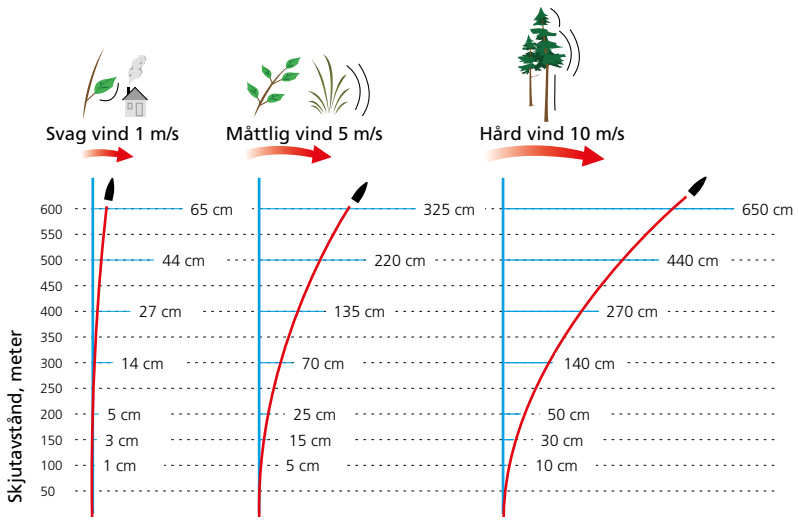
Bestrykningsområdet vid skjutning med 150-meterssikte mot måltavla 03.

Bestrykningsområden för stormgevärets kula då man skjuter med 150- och 300-meterssikte

Vindens totala inverkan vid sidovind (cm) vid skjutning med patronerna JVA 0316 och JVA 0313

Följande faktorer inverkar på kulbanan:

- vinden
- lufttrycket
- rotationsavvikelsen
- skjutavståndet
- terrängvinkeln
- ammunitionens egenskaper
- lufttemperaturen och -fuktigheten.

Den väderleksfaktor som har den största inverkan på kulbanan är vinden. På ett skjutavstånd under 300 m inverkar mot- och medvind så litet på kulbanan att man i praktiken inte behöver beakta vindens inverkan. Däremot inverkar sidovind avsevärt redan på ett kort skjutavstånd. Vindens styrka kan du bedöma på följande sätt:

- Vid svag vind (1 m/s) rör sig trädens blad och de tunnaste grenarna, och röken stiger snett uppåt.
- Vid måttlig vind (5 m/s) rör grenarna sig, gräset böjer sig och lössnö börjar flyga.
- Vid hård vind (10 m/s) gungar stora träd, damm och fin sand flyger och lössnö virvlar kraftigt.

Rotationsavvikelser uppstår i kulans rotationsriktning och har inverkan först på långa skjutavstånd, då kulans hastighet avtar. De räfflor som finns i vapnets pipa gör att kulan roterar snabbt längs sin längdaxel så att kulan flyger stabilt med spetsen före.

De faktorer som inverkar på kulbanan minimeras då skytten skjuter in sitt vapen på ett visst avstånd.

Vindens inverkan

4.4.3 Sikten och siktande

Stormgevärets siktinställning för 150 meters avstånd kallas **grundstridssikte**. Ha alltid vapnet inställt på grundstridssikte då det inte finns skäl för annat. Med grundstridssikte kan man för bestrykningsområdets del skjuta på ett avstånd av 0–200 m.

Notera att grundstridssikte (150 m) innebär att baksiktet bör justeras så långt bak som möjligt. Då du justerar siktet framåt kommer läget för 100 m först, och först därefter ökar avståndstalet.

Stormgevärets siktinställning för 300 meters avstånd kallas **stridssikte**. Stridssiktet inställs då målet ligger på ett avstånd som är större än 200 meter. Med stridssikte kan man för bestrykningsområdets del skjuta på ett avstånd av 200-400 meter.

Stormgevärets siktinställningar tillåter skjutning även på längre avstånd än 400 meter. Eldens effekt börjar dock försvagas då spridningen ökar. Därför skjuter man hellre mot mål som ligger på längre avstånd med maskingevär och gevär med kikarsikte.

Med stormgevär siktar man så att kornets spets syns i målets mitt och den främre tunneln är i mitten på det bakre hålet.

Blicken fästs på kornet, varvid kornet syns med större skärpa än tavlan och det bakre hålet.

Lär dig från början att sikta mitt i målet. Sikta alltid på samma sätt, eftersom träffpunkten annars varierar. Kontrollera också att framsiktet syns i mitten på det bakre hålet.

Om fram- och baksiktets position i förhållande till varandra ändras, flyttas träffpunkten i tavlan i felets riktning. Då man siktar ska vapnet hållas rakt i sidled.

Syftet med att **sikta** är att med hjälp av siktanordningen rikta vapnet så noggrant som möjligt mot målet och att hålla vapnet riktat mot målet under avfyrandet.

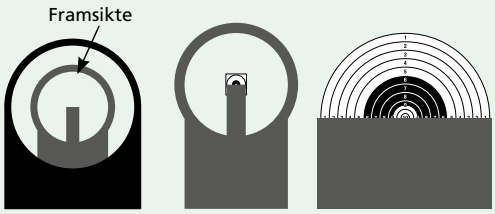
Siktandet sker i allmänhet med det öga som ser bättre eller dominerar. Hos de flesta människor är detta höger öga.

Testa vilket öga som ser bättre genom att fästa blicken vid någon punkt, hålla armen rak och föra en upprätt tumme till den utvalda punkten. Slut efter detta ögonen turvis utan att röra på tummen. Då du ser med det bättre ögat täcker tummen den utvalda punkten och då du ser med det sämre ögat tycks tummen vara på sidan om den valda punkten.

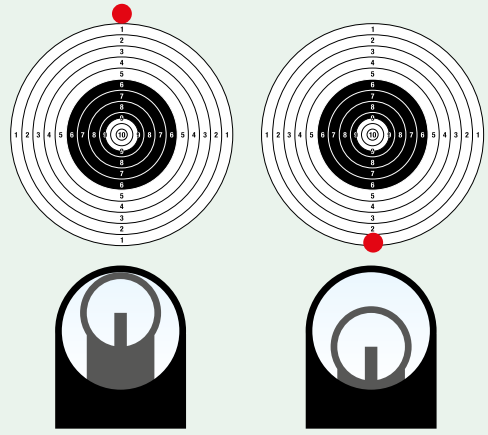
I siktande ingår:
- observation, upptäckande av mål och identifiering av mål
- fokusering av siktbilden
- eftersiktande.

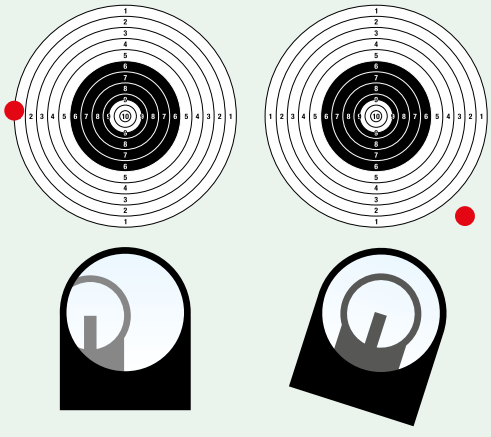
Håll huvudet upprätt, så att ögats ställning är naturlig. Då är ögonmusklerna avslappnade, ögats lins har rätt form och synradien kommer rätt in på näthinnan. Då du siktar via ögonvrån blir ögongloben oval, och siktbilden avbildas inte tydligt på näthinnan utan framför eller bakom den.

Siktande med stormgevär

Siktfelets inverkan på träffen

Det öga som siktar måste kunna fungera utan hinder. Detta främjas av att man håller huvudet upprätt och siktar med båda ögonen öppna. Fel ställning på huvudet gör siktbilden otydligare och försvårar också balansorganets funktion.

Att sluta det fria ögat kräver ansträngning och utgör en fortgående påfrestning. Att sluta det ena ögat förorsakar tryck på ögat. Samtidigt förstoras ögats pupill, vilket leder till en utvidgning av pupillen även i det siktande ögat. Av denna orsak lönar det sig att lära sig att sikta med båda ögonen öppna.

Att sikta med båda ögonen öppna är svårt till en början. Det kan underlättas av att man placerar t.ex. en bit ljus kartong framför det ena ögat. För en del är det lättare att skjuta med det ena ögat åtminstone delvis slutet. Knip dock inte ihop ögat med kraft, eftersom alla spänningstillstånd stör skjutandet.

Särskilt en skytt som använder glasögon bör se till att han alltid siktar genom glasögonens mittpunkt. Att man siktar nära linsens kant kan förorsaka överlopps brytning och siktfel.

Ögat tål inte ett långvarigt oavbrutet noggrant siktande, utan tröttnar snabbt, varvid den bild det återger blir otydligare. Den bild ögat ger är som skarpast under de 2–5 första sekunderna av siktandet och blir otydligare efter ca 10 sekunder.

Avfyringen måste alltså ske senast inom 6–8 sekunder efter att vapnet har riktats mot målet. Om mera tid går åt upptäcker ögat inte längre inexaktheter i siktbilden och godkänner den s.k. skenpricken.

Man måste låta ögat vila om skottet inte går av inom tio sekunder efter att siktandet har inletts. Vila ögat genom att rikta blicken långt bort.

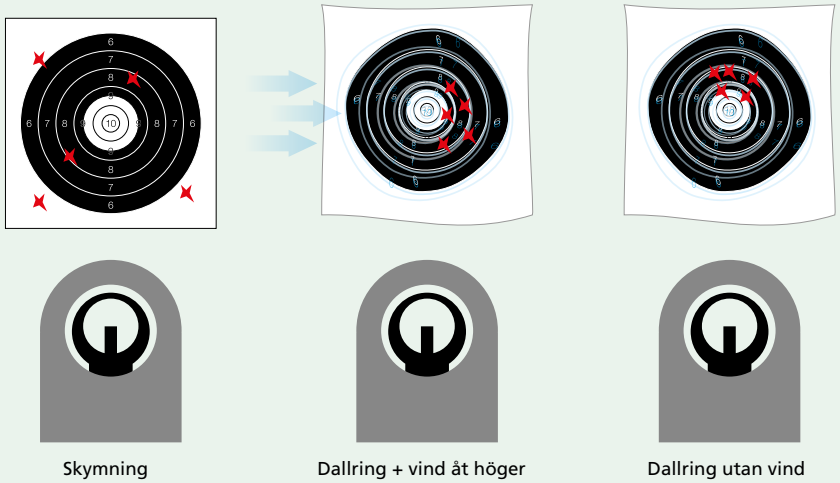
Ögat ser inte föremål som befinner sig på olika avstånd som skarpa samtidigt. Därför lönar det sig att ställa in blicken på kornet, varvid det bakre hålet och tavlan syns betydligt otydligare än kornet. Man får inte flytta blicken mellan baksiktet, framsiktet och tavlan, eftersom ögat inte hinner anpassa sig fortgående till olika avstånd.

Öva siktande mycket före den första skjutningen. Upprepa sikt- och avfyringsövningarna under hela militärtjänsten i olika skjutställningar och situationer då vapen används.

Belysningen har avsevärd inverkan på siktandet. I skymning och i dålig belysning försvagas träffsäkerheten och träffarna sprider sig inom ett större område. Också starkt solsken på låg höjd kan leda till samma slutresultat som när man skjuter i skymning. I värsta fall bländas skytten av att ljuset reflekteras i den vita delen av tavlan. Det bländande ljusets inverkan kan minskas genom att man använder polariserade glasögon.

Då solen värmer marken vid **mycket varmt väder** uppstår dallringar, som inverkar på träffsäkerheten. Den varma luften får tavlan att "röra på sig". En liten vindpust kan fördubbla den sidoavvikelse som beror på dallringen i vindens riktning. Om det inte blåser stiger träffarna till följd av dallringarna. En tillräckligt stark och virvlande vind kan blanda om luften mellan skytten och tavlan så att det inte uppstår dallringar som stör siktandet. Ett lätt sätt att

Belysningens och dallringens inverkan

Skymning | Dallring + vind åt höger | Dallring utan vind

kontrollera om det förekommer dallringar är att rikta en kikare mot tavlan. Om det förekommer dallringar är det svårt att rikta in kikaren och tavlan "fladdrar".

4.4.4 Andningen

Andningstekniken är av avgörande betydelse för hur skottet lyckas. Bröstkorgens, magens och axlarnas rörelser i takt med andningen gör att vapnet rör sig, vilket gör det svårt att avfyra vapnet under andningen även om målet befinner sig mitt i siktet. Därför ska skytten hålla andan då han eller hon siktar och avfyrar vapnet.

Skytten börjar hålla andan i samband med utandningen, varvid det autonoma nervsystemet slappnar av. Man ska undvika att hålla andan under inandningen, eftersom muskelspänningen då ökar. Principen med andningsteknik är densamma oberoende av vilket vapen man skjuter med.

När du skjuter, börja hålla andan när siktbilden blir skarpare. Innan man börjar hålla andan bör man andas normalt. Då du andas ut strax innan du avfyrar skottet, låt en aning luft strömma ur lungorna så att mellangärdet slappnar av. Lyft vapnet upp till mitten av målet under den långsamma utandningen.

Håll andan medan du avfyrar skottet. Om du inte lyckas avfyra skottet under den tid du siktar noggrant, avbryt avfyringen och vila. Vädra lungorna med 2–3 djupa andetag under vilan innan du försöker på nytt.

Då du skjuter mot en vändande tavla kan du hålla andan även på ett enklare sätt. Håll andan bara då du skjuter. Börja träna andningsrytmen redan under övningsskedet.

4.4.5 Avfyring

Stormgevärets avtryckare är trög. Den kräver att skytten använder kraft, vilket gör det svårare att hålla stormgeväret stabilt. Ha alltså ett stadigt tag om vapnet.

Det finns skillnader i vapnens avfyringsmekanismer. I vissa vapen finns inget förtryck, utan vapnet avfyras genom att man drar avtryckaren bakåt med en jämn, kontinuerlig rörelse. En avfyringsmekanism som har förtryck gör det möjligt att avlägsna förtrycket, d.v.s. nå avfyringströskeln, vilket gör det möjligt att bestämma avfyringstidpunkten noggrannare. Även om vapnet skulle röra sig under siktandet bör du försöka skjuta avkramade skott, eftersom verkningarna av vapnets rörelser vanligen är mindre då än om skottet avfyras med en knyck. Samma gäller vid skjutning mot rörliga mål.

Avfyringstekniken, d.v.s. felfri avfyring, är av avgörande betydelse. Lär dig avfyra så att vapnet inte svänger i sidled vid avfyringsögonblicket. Stormgeväret avfyras med den del av pekfingret som är mellan första och andra leden, om den avfyrande handens proportioner möjliggör det.

Dra avtryckaren bakåt med jämn kraft. Vapnets förtryck avlägsnas genom att man kramar avtryckaren tills fingret känner avfyringströskeln Lär dig att känna efter var avfyringströskeln börjar och avlägsna förtrycket snabbt innan du fortsätter att krama avtryckaren tills vapnet avfyras. Efter att skottet avfyrats, håll vapnet riktat mot målet i 1–2 sekunder. Till fortsatt siktande hör eftersiktande och analys av avfyringen medan vapnet fortfarande är riktat mot målet. Håll avtryckaren intryckt under hela eftersiktandet.

Man kan öva avfyringen och det fortsatta siktandet genom att lägga ett litet mynt ovanpå flamsläckaren (RK95) eller på framsiktet (RK62). Om avfyringen och det fortsatta

Rätt grepp om handtaget

Pekfingrets ställning på avtryckaren

siktandet har lyckats, hålls myntet kvar ovanpå vapnet. Det lönar sig att göra övningen stridsparsvis, till exempel 5 skott var i tur och ordning.

Till övningen av avfyring bör alltid höra analys av avfyringen. Det utvecklar skyttens färdigheter att bedöma och utveckla sin egen teknik. Vid analys av avfyringen går skytten för sig själv igenom det avfyrade skottet genom att ställa sig själv tre frågor och underordnade frågor:

1. Hölls vapnet stabilt under avfyringsögonblicket?
   - Var skjutställningen bra?
   - Var greppet om vapnet lämpligt stadigt?
   - Var musklerna avslappnade?
   - Var siktbilden i mitten?
2. Syntes framsiktet bra och tavlan tillfredsställande?
   - Drog siktandet ut på tiden eller avlossades skottet i tid?
   - Lyckades avfyringen tidsmässigt?
3. Var avfyringen ren?
   - Var avfyringen ”kramande”?
   - Hade förtrycket avlägsnats före avfyringen?
   - Svängde vapnet i sidled vid avfyringsögonblicket?

Målet för analysen är att skytten själv kan berätta hur skottet lyckades och var i tavlan skottet träffade. Utbildaren stöder denna process genom repetitionsfrågor.

Då du skjuter utan att kassetten stöder mot underlaget, t.ex. stående eller knästående, är det oundvikligt att vapnet svänger i sidled. Svängningsrörelsen är inte jämn utan varierar. I början av siktandet, då du lyfter vapnet och riktar det mot tavlan är svängningsrörelsen stor. Svängningarna minskar då du håller andan och siktar noggrant. Denna lugna period räcker några sekunder. Efter en lugn period ökar vapnets svängningar igen på grund av att musklerna tröttnar. Om du inte får skottet att brinna av när vapnets rörelser är som minst, avbryt och börja från början på nytt.

Vid skjutning mot vändande tavlor eller i en stridssituation ska utförandet godkännas i den form som man lyckas prestera i den aktuella situationen. Låt siktbilden röra sig inom det område mot vilket du siktar och dra avtryckaren bakåt med jämn kraft tills vapnet avfyras. Sträva efter att koppla samman den siktbild du ser i mitten med avfyringen av vapnet.

Vid skjutning av dubbla skott bör du inte låta avtryckaren återställas till ursprungsläget utan bara till avfyringströskeln, varvid du kan avfyra vapnet snabbt på nytt när du har återskapat siktbilden. Med träning kan du skjuta avkramade skott även i situationer som kräver snabbhet och en noggrant bestämd avfyringstidpunkt.

Vid grundskjutningar (t.ex. STG6) brinner det första skottet i ett dubbelskott mot en tavla som vänder efter 5 sekunder av efter cirka 2,5 sekunder. Efter det första skottet har du vanligen cirka 2 sekunder på dig att hantera rekylen, skärpa siktbilden och skjuta ett nytt, siktat skott. Du bör alltså skjuta två separata, siktade skott. Ha ett något stadigare tag om vapnet än normalt och sträva efter att hålla vapnet rakt, eftersom rekylen efter det första skottet ofta gör att vapnet vänds.

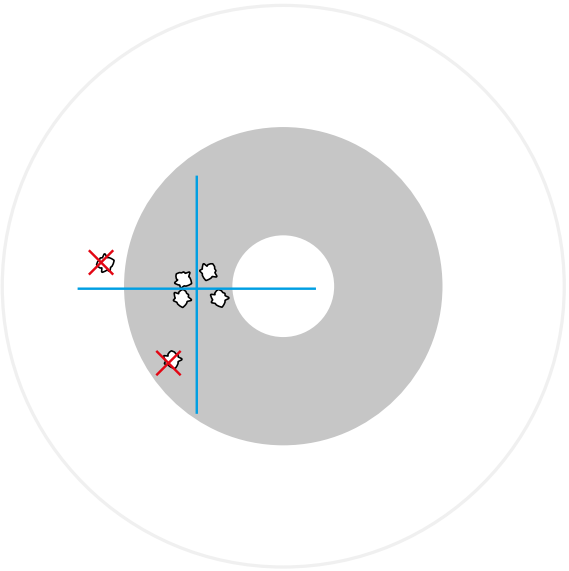
4.4.6 Spridning och träffmedelpunkten

Även om flera skott rent tekniskt skjuts i identiska förhållanden, med standardiserade tekniska utgångsvärden och samma siktpunkt avviker träffarna från varandra. Avvikelserna beror på tillfälliga fel, och företeelsen kallas spridning.

Spridningen beror på skytten, vapnet, väderleken och patronerna. Att träffarna avviker i sidled från träffmedelpunkten kallas för sidospridning medan spridning i höjdled kallas för höjdspridning.

Den största enskilda orsaken till spridning är skytten själv. Skytten kan ge upphov till spridning genom sina sikt- och avfyringsfel samt genom att vapnet inte hålls stabilt. För att man ska kunna minska verkningarna av dessa fel krävs mycket träning.

Till och med nya vapen har små olikheter som inverkar på spridningen. Vapnens pipor och patronlägen slits under användning, och en mynningskon kan uppkomma på grund av ett felaktigt rengöringssätt. Dessa tillsammans förorsakar den spridning som beror på vapnet. Eventuella glappande rörelser i siktena ökar spridningen.

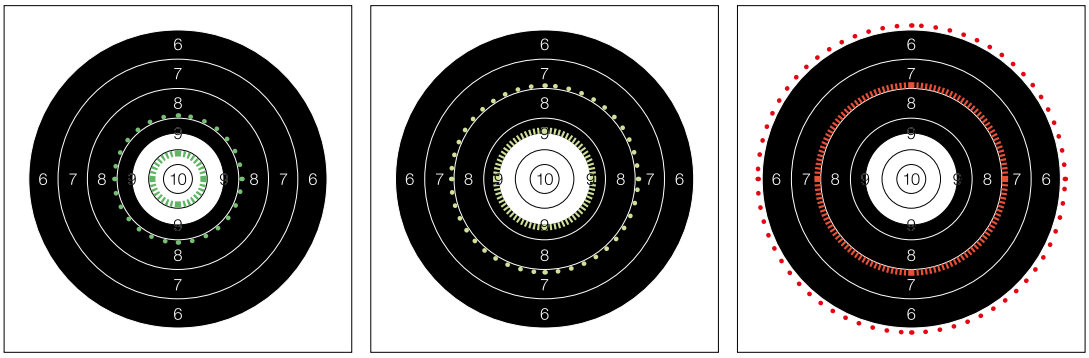

Fastställande av träffmedelpunkten

Sikt- och avfyringsfelens inverkan på spridningen

Siktspridning

Avfyringsspridning

God skytt | Vanlig skytt | Svag skytt

Förändringar i väderleken inverkar på spridningen under skjutningens gång. Av väderleksförhållandena är det vinden som har störst inverkan.

Den spridning som beror på vapnet och patronen är i allmänhet liten jämfört med den spridning som beror på skytten. Spridningsmönstret för 10 skott med ett bra stormgevär på 150 meters avstånd är i medeltal cirka 10 centimeter i diameter.

En bra och vanlig skytt kan ha samma siktspridning, men en bra skytt avfyrar i allmänhet vapnet bättre. Siktspridningen i fråga om en svag skytt behöver inte vara särskilt stor, men en svag skytt gör större fel vid avfyringen.

Träffmedelpunkten befinner sig i spridningsmönstrets mitt. Nära den finns det tätt med träffar. På båda sidor om de lodräta och vågräta axlar som går genom träffmedelpunkten förekommer lika många träffar då skottens antal är stort.

Träffmedelpunkten definieras så att träffarna först delas med en lodrät linje så att lika många träffar finns på båda sidor av linjen. Efter detta delas figuren på samma sätt med en vågrät linje. Linjernas skärningspunkt är träffmedelpunkten. Man låter i allmänhet bli att beakta en träff som tydligt avviker från det uppkomna spridningsmönstret eller klungan. Orsaken till avvikelsen är i allmänhet ett sporadiskt avfyringsfel som skytten gjort.

Utgående från en liten klunga är det lätt att bestämma träffmedelpunkten. En klunga som befinner sig på sidan kan flyttas till tavlans mitt genom att man flyttar siktena. Man får träffmedelpunkten att sammanfalla med siktpunkten genom att skjuta in vapnet. Stormgeväret skjuts in på 150 meters sträcka (grundstridssikte, 0-200 m). Vapnet skjuts in genom att man flyttar dess sikten i sid- och höjdled.

4.4.7 Inskjutning av stormgeväret och flyttande av sikten

Hur stormgeväret skjuts in beror på vapnets modell. Här ges anvisningar om hur stormgevären RK 62 och RK 95 skjuts in. Skjut in vapnet skede för skede och anteckna siktets inställningar på ett siktkort eller i ditt inskjutningshäfte. Det är lättare att skjuta in vapnet på nytt om du antecknar inställningarna ifall de av någon anledning förändras.

Du måste lyckas med inskjutningen av vapnet innan du kan övergå till följande skjutning! Olika vapen skjuts in på olika sätt. Lär dig att skjuta in det vapen du använder.

Siktkort

Inskjutning av stormgevär 62 på 150 meter

Skjut in RK 62 i sidled på följande sätt:

- Håll vapnet i skjutriktningen, rätt vänt.
- Flytta kornet på framsiktet mot träffarna genom att skruva upp skruven på den sida där träffarna finns och dra åt den på motstående sida. Obs! Kornet flyttas först när skruven dras åt.
- Kom ihåg att en knäpp på skruven motsvarar 2 centimeter på tavlan och ett helt varv 25 centimeter på tavlan.
- Anteckna den nya inställningen (siktkortet eller inskjutningshäftet).

Skjut in RK62 i höjdled på följande sätt:

- Säkerställ att siktlöparen på baksiktet har varit inställd på 150 meter under skjutningen.
- Kontrollera diopterskivans inställning innan du öppnar låsskruven.
- Öppna låsskruven till diopterskivan en aning med nyckeln till siktet och gör så här:
  - flytta skivan uppåt om träffarna befinner sig lågt på tavlan.
  - flytta skivan nedåt om träffarna befinner sig högt på tavlan
  - Obs! diopterskivans mellanrum (1 mm) motsvarar ca 32 cm på tavlan
- Kontrollera diopterskivans inställning efter att den flyttats.
- Dra åt diopterskivans låsskruv med nyckeln till siktet.
- Anteckna den nya inställningen (siktkortet eller inskjutningshäftet).
- Kontrollera att diopterskivans inställning inte har ändrats då du dragit åt skruven.
- Kontrollera att siktlöparen på baksiktet fortfarande är inställd på 150 meter.

Inskjutning av stormgevär 95 på 150 meter

Skjut in RK 95 i sidled på följande sätt:

- Håll vapnet i skjutriktningen, rätt vänt.
- Flytta kornet på framsiktet mot träffarna genom att skruva upp skruven på den sida där träffarna finns och dra åt den på motstående sida. Obs! Kornet flyttas först när skruven dras åt.
- Kom ihåg att en knäpp på skruven motsvarar 2 centimeter på tavlan och ett helt varv 25 centimeter på tavlan.
- Anteckna den nya inställningen (siktkortet eller inskjutningshäftet).

Skjut in RK95 i höjdled på följande sätt:

- Säkerställ att diopterskivan har varit inställd på 150 meter under skjutningen och att skruven på baklocket varit åtdragen.
- Kornet flyttas i träffarnas riktning genom att reglera skruven på framsiktet enligt följande:
  - Vrid skruven medsols (dra åt, d.v.s. sänk skruven) om träffarna befinner sig lågt
  - Vrid skruven motsols (lossa på d.v.s. höj skruven) om träffarna befinner sig högt
  - Kom ihåg att ett varv på skruven på 150 m avstånd motsvarar 24 cm på tavlan.
- Anteckna den nya inställningen (siktkortet eller inskjutningshäftet).
- Kontrollera att diopterskivan fortfarande är inställd på 150 meter och att skruven på baklocket är åtdragen.

Inskjutning av nattsikten

Nattsikten skjuts in i sidled på samma sätt som dagsikten med beaktande av ovannämnda skillnader mellan modellerna.

I höjdled skjuts RK 62 in genom att öppna låsskruven till nattsiktets reglerskruv och därefter lossa på (träffarna nere) eller dra åt (träffarna uppe) siktskårans reglerskruv. Ett helt varv motsvarar ca 120 cm på tavlan på 150 meters avstånd.

I höjdled inskjuts RK 95 genom att man vrider nattkornet lika högt som dagkornet så att en av ljusöppningarna är vänd mot skytten.

Att fundera på

- Hur bygger du upp en bra skjutställning, och av vilka delar består ett bra skott?
- Vad är det för skillnad mellan grundstridssiktet och stridssiktet?

4.5 **Funktion på skjutområde och skjutbana**

Du bör komma ihåg följande saker då du är på ett skjutområde eller på en skjutbana.

Hantering av vapen
- Hantera alltid ett vapen som om det vore laddat.
- Rikta aldrig vapnet mot något annat än målet.
- Försäkra dig om att den ammunition du fått är av beordrat slag.
- Skjutledaren eller utbildaren ger order om fästande av kassetten och laddning av vapnet.
- Vapnet säkras alltid innan man sätter sig i rörelse eller då det finns andra personer framför vapnet.
- Hantera inte sådana vapen som du inte känner till och för vilkas hantering du inte fått utbildning.

Hantering av sprängämnen och ammunition
- Ta inte emot ammunition som du inte känner till och för vars hantering du inte fått utbildning.
- Hantera den ammunition du fått noggrant enligt de direktiv som givits. Rätt hantering förebygger uppkomsten av farliga situationer.
- Okreverad ammunition som finns i terrängen ska märkas ut med en triangel.
- Om du hittar okreverad ammunition, meddela din utbildare om detta så att ammunitionen kan märkas ut och röjas senare. Röjningen utförs av en person som är särskilt utbildad för ändamålet.

Rörelser
- Syftet med begränsningarna är att förhindra att personer hamnar på det farliga området och utsätts för livsfara.
- Avlägsna dig aldrig från truppen utan tillstånd av utbildaren.
- Rör dig endast längs beordrade rutter, och fråga om du är osäker på rutten.
- Meddela utbildaren om att du nått målet.
- Titta efter var du stiger - det finns okreverad ammunition på skjutområden. Följ postkarlarnas order och direktiv.
- Det är tillåtet att göra upp eld endast med tillstånd av utbildaren och på separat beordrade platser. Det kan råda explosionsfara på området.

Verksamhet på målområdet
- Det är tillåtet att röra sig på målområdet i samband med skjutningar bara enligt order eller med tillstånd av den som leder skjutningen eller en särskilt bemyndigad person.
- När man rör sig på målområdet bör man sträva efter att använda öppen formation eller rutter som konstaterats ofarliga.

4.5.1 Inledande av grundskjutning

Efter de förberedelser som gjorts på banan och efter att dessa granskats håller den som leder skjutningen en säkerhetsparoll för den skjutande truppen och dess funktionärer i enlighet med Försvarsmaktens säkerhetsföreskrift D1.4. Säkerhetsparollen hålls till exempel bakom skyddstaket då truppen kommit till skjutplatsen. Under parollen beordrar den som leder skjutningen undervisningssyftet med skjutningen, hur den utförs, tidtabellen, resultatgränserna och hur parallellutbildningen ordnas. Dessutom repeterar han eller hon reglerna för säker hantering av vapen, de centrala säkerhetsföreskrifterna och försäkrar sig genom att fråga om alla har förstått saken. Vid behov ska de faktorer som har med säkerhet att göra läras ut. Vid parollen kan man även utse de funktionärer som behövs vid skjutningen.

Efter säkerhetsparollen sänder den som leder skjutningen dem som får parallellutbildning till ifrågavarande punkter och fördelar skyttarna enligt skjutplatserna. Man förflyttar sig till skjutplatserna på kommandot ”TILL SKJUTPLATSEN – MARSCH”. På detta kommando förflyttar sig de som utbildas i ordningsföljd till den beordrade skjutplatsen och förbereder den.

Vidta följande åtgärder då du gör i ordning skjutplatsen för inskjutning:
- lägg skjutunderlaget så att alla vapen bildar en enhetlig linje – ”framsiktet i nivå med betongkanten”
- ta fram kassetterna och lägg dem i vänstra främre hörnet av skjutunderlaget (högerhänta skyttar)
- lägg hörselskydden på skjutunderlaget
- lägg inskjutningskortet och nyckeln för reglering av siktet på skjutunderlaget
- lägg ryggsäcken och stridsutrustningen bakom din skjutplats
- gör i ordning en lapp för ögat (vid behov)
- reglera klädseln och din utrustning med tanke på skjutningen
- avlägsna föremål som stör skjutningen ur fickorna
- lägg vapnet på skjutplatsen eller i vapengaffeln på skjutledarens order, om det inte finns personal på målområdet.

De allmänna arrangemangen på skjutplatsen

OBS!

Vapnens skjutskick ska granskas enligt föreskrifterna för respektive vapen och enligt anvisningarna om utbildning innan skjutning med skarp ammunition inleds.

Efter förberedelserna på skjutplatsen förbereder sig skyttarna för vapengranskning genom att lösgöra låset och underhålla vapnet. Detta utförs till exempel på kommandot "GÖR ER KLARA FÖR VAPENGRANSKNING". Vapnen granskas alltid före dagens första skjutning av den som leder skjutningen eller av utbildarna. Granskningen startar till exempel på kommandot "SKYTTARNA BAKOM SKJUTPLATSERNA – SKYTTARNA INTAR VAPENGRANSKNINGSSTÄLLNING". Låset fästs efter granskningen till exempel på kommandot "IHOP". Vapen som konstaterats smutsiga ska rengöras och granskas på nytt.

Efter vapengranskningen kontrollerar skyttarna att siktena är rätt inställda och att reglerskruvarna är ordentligt åtdragna. Vid de första skjutningarna ska utbildaren själv kontrollera nedannämnda saker i samband med vapengranskningen. Därtill ska skytten granska att lådans lock är ordenligt fäst och att tryckutjämningsventilen är i rätt läge.

Före de första skjutningarna kontrollerar och vid behov utbildar utbildaren följande saker:

- Vapnets sikten är nära mittpunkten på reglermånen.
- Reglerskruvarna på vapnets sikten är åtdragna.
- Skymningssiktena har vänts bort.
- Baksiktet är inställt på rätt avstånd.
- Skruven på locket till lådan på RK95TP är åtdragen och ventilspaken är parallell med pipan.

Skjutning med skarpa patroner föregås alltid av formell övning i syfte att avlägsna sikt- och avfyringsfel. Före skjutning med skarpa patroner kan man dessutom repetera skjutställningen och avfyringsskedet under ledning av utbildaren. Vid behov ställs truppen i en båge, varefter man visar ett modellutförande. Övningen kan också ordnas så att var och tränar individuellt under utbildarens övervakning. Först efter noggrann repetition och övning finns det förutsättningar att inleda inskjutningen. Samtidigt kan man dela ut ammunition till skjutplatserna.

Teman för repetitionsutbildning är:

- att man säkerställer vilken tavla som är ens egen och att man vänder kroppen mot den egna tavlan
- intagande av skjutställning och utförande av andningstest
- avfyringen
- övning av de olika skedena av skjutning
- byte av kassett och laddning av vapnet.

Innan skjutning övas ska den som leder skjutningen beordra "SKJUTNINGENS ÖVNINGSSKEDE BÖRJAR". I det skede då skjutning övas får truppen inte ha tilldelats skarp ammunition. Övningsskedet avslutas på kommandot "SKJUTNINGENS ÖVNINGSSKEDE HAR AVSLUTATS".

Vapengranskningsställning

Vapnet på höger axel med pipan riktad bakåt och låset (med slagstiftet framåtvänt) på vänster axel

4.5.2 Skarpskjutningsskedet

I början av skarpskjutningsskedet sker vanligen inskjutning, varvid man skjuter in vapnet och repeterar skjutningen av grundskott.

Skjutningen med skarp ammunition och därtill anslutna övningsskeden leds av den som leder skjutningen. Skjutningen leds med hjälp av standardiserade kommandon.

Skjutledaren inleder skjutningen med skarp ammunition genom kommandot "SKJUTNINGENS SKARPA SKEDE BÖRJAR eller "SKJUTNINGENS SKARPA SKEDE – FORTSÄTTER".

Skjutledaren beordrar skyttarna att lägga patroner i kassetten till exempel genom kommandot "KASSETTEN – MED TRE PATRONER, FYLL". På den förberedande delen av kommandot intas ställning och på den utförande delen sätts patronerna i kassetten.

I samband med att patroner läggs i kassetten ger den som leder skjutningen order om att skydda hörseln genom kommandot "SKYDDA HÖRSELN". Då man skjuter under skyddstak bör man alltid använda kupformade hörselskydd. Man kan och det lönar sig att använda dubbla hörselskydd även andra gånger om andra skyttars skott stör din koncentration. Då du har lagt det beordrade antalet patroner i kassetten och skyddat din hörsel, lägg vapnet

och kassetterna färdigt på liggunderlaget, stig upp, ställ dig bakom din skjutplats och inta vila.

OBS!

Läkarordination om användning av dubbelt hörselskydd ska ovillkorligen iakttas.

På skjutplatsen bör skytten exakt följa de order som ges!

Under skarpskjutningsskedet ska vapnet alltid vara riktat mot tavlorna, d.v.s. målområdet.

Då alla skyttar har ställt sig bakom sin skjutplats kontrollerar den som leder skjutningen med blicken att alla har skyddat hörseln. Då truppen är klar kommenderar den som leder skjutningen skjutställningen, till exempel "SKJUTSTÄLLNING – LIGGANDE". Inta skjutställning enligt punkt 4.4.1 på detta kommando.

Då skyttarna är i liggande ställning kommenderar den som leder skjutningen ännu "KASSETTEN – FÄST, LADDA OCH SÄKRA". Fäst kassetten, vänd omkastaren nedåt och ladda vapnet på detta kommando och säkra därefter vapnet genom att vända omkastaren tillbaka uppåt.

Inta därefter skjutställning och kontrollera den enligt punkt 4.4.1. Då din skjutställning är klar, inta beredskapsposition som vid grundskjutning.

Beredskapsposition

- i beredskapsposition vid stående och knästående skjutställning är vapnet riktat nedåt i ca 45° vinkel
- vid liggande skjutställning i beredskapsposition lyfts huvudet så att det är ovanför siktena, pipan pekar en aning nedåt
- vapnets kolv stöds mot axeln
- vapnet är säkrat
- fingret hålls utanför varbygeln

Beroende på skjutprogrammet inleds skjutningen på kommandot "AMPUKAA" eller "TAVLORNA" som ges av den som leder skjutningen. Skjut på detta kommando det antal patroner som beordrats, eller på det sätt som övats, i din egen måltavla.

Om det blir en störning i vapnets funktion under skjutningen, håll vapnet riktat i en säker riktning, avlägsna störningen och fortsätt att skjuta. Om du inte känner igen störningens art eller inte kan avlägsna den, anmäl genom att ropa "STÖRNING". Om störningen inträffar vid skjutning i liggande ställning, böj dessutom benet och vänd fotbladet uppåt. Om störningen inträffar i knästående eller stående ställning bör du förutom att ropa lyfta upp den hand med vilken du avfyrar vapnet. Den som leder skjutningen kommer och avlägsnar störningen genast då han eller hon har möjlighet.

OBS!

VAR OCH EN som lägger märke till en hotande fara är skyldig att genast avbryta eldverksamheten under skjutningen genom att kommendera "SEIS".

Vid skjutning måste eldverksamheten avbrytas om man upptäcker hotande fara eller någonting som eventuellt medför fara för personalen, materielen eller egendom. Eldverksamheten avbryts genom att kommendera "SEIS". Då är var och en skyldig att upprepa kommandot, säkra sitt vapen, hålla det riktat i en säker riktning och vänta på fortsatta direktiv. Efter att eldverksamheten avbrutits beslutar den som leder skjutningen om huruvida eldverksamheten återupptas. Eldverksamheten fortsätter genom att den som leder skjutningen kommenderar "SKJUTNINGENS SKARPA SKEDE FORTSÄTTER".

Den som leder skjutningen avslutar eldverksamheten genom kommandona "TULI SEIS" samt då skjutningen avslutas "PATRONERNA BORT – JAG GRANSKAR/GRANSKA VAPNEN".

Granskning i anslutning till avlägsnandet av patroner samt av kassetterna utförs alltid då man går fram till tavlan mellan de olika skarpskjutningsskedena eller då truppen beordras ställa sig i en båge för utbildning.

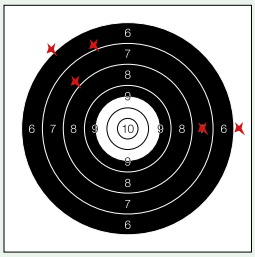
På kommandot "TULI SEIS", säkra vapnet och håll det riktat mot målområdet. På kommandot "PATRONERNA BORT - JAG GRANSKAR VAPNEN", lösgör kassetten och vänd alla kassetter med öppningen bakåt och, då den som leder skjutningen anländer, dra gliden bakåt så att han eller hon lätt kan kontrollera patronläget. Detta underlättar truppens verksamhet på skjutbanan.

Då alla skyttars vapen har granskats avslutar den som leder skjutningens skarpa skede genom att kommendera "SKJUTNINGENS SKARPA SKEDE HAR AVSLUTATS" eller "SKJUTNINGENS SKARPA SKEDEN HAR AVSLUTATS".

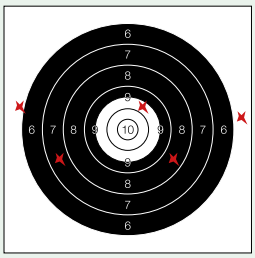
Hörselskydden tas av på order "HÖRSELSKYDDEN KAN AVLÄGSNAS".

Träffigurer och orsaker

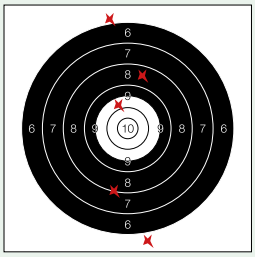
1. Man säkerställer att skjutställningen hålls oförändrad
2. Kassetten stöds från olika håll
3. Vapnet hålls emellanåt snett

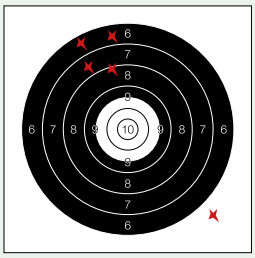
1. Skjutställningen är krampaktig, varvid skytten vrider vapnet
2. Kassettens glappande rörelse har inte avlägsnats

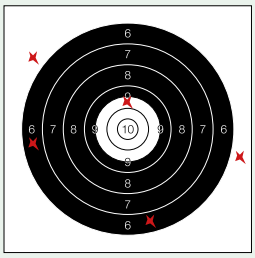
1. Skjutställningen för upprätt
2. Avfyringsfel (knyck)

1. Skytten orkar inte koncentrera sig
2. Siktat för länge
3. Avfyringsfel

1. Skjutställningen för ostadig
2. Siktfel
3. Rekylskräck
4. Inget eftersiktande
5. Avfyringsfel

4.5.3 Funktion vid tavlorna

Då patronerna har avlägsnats och vapnen har granskats beordrar den som leder skjutningen förflyttning till tavlorna genom att kommendera ”TILL TAVLORNA, MARSCH”. Man tar vapnet med sig om man inte beordras lämna det på skjutplatsen. Till tavlorna går man raskt längs fastslagna rutter.

Gå fram till din egen tavla och inta vila. Till uppträdandet på en skjutbana hör att skytten inte rör vid sin egen tavla innan resultaten kontrollerats. Medan resultaten kontrolleras kan du själv fastställa din träffmedelpunkt. Fundera vidare på om något av dina skott klart berodde på fel i avfyringen och uteslut det då du fastställer träffmedelpunkten. Gör dig redo att meddela till den som leder skjutningen om hur du tänker flytta siktena eller om det räcker med att korrigera fel i ställningen eller avfyringen.

Meddela din egen tavla till den som leder skjutningen när han eller hon kommer fram till den. Till exempel: ”Herr premiärlöjtnant, rekryt Mats Backmans tavla”. Den som leder skjutningen markerar dina träffar med krita eller tusch så att de inte blir antecknade som nya träffar senare och ger dig respons på skjutningen. Du får råd om hur du kan förbättra din prestation, och vanligen frågar den som leder skjutningen även dig om du tycker att siktena måste flyttas och vilka delområden av skjutningen som du tänker förbättra under nästa serie. Skrivaren antecknar träffarna i skjutprotokollet.

Då resultaten har antecknats kan du lappa din tavla med självhäftande lappar. Använd svarta lappar på svart botten och vita på vit botten.

På skjutbanan bör du koncentrera dig enbart på din egen prestation och glömma allt lekfullt tävlande.

Siktmetoder vid skjutning mot rörligt mål

Att vänta in målet

Att följa målet

4.6 **Skjutning mot rörligt mål**

På stridsfältet blir krigsmannen ofta tvungen att skjuta mot en rörlig fiende, vars rörelsehastighet och -riktning varierar. Det krävs mycket övning för att kunna skjuta mot ett rörligt mål och träffa det. På stridsfältet rör sig målen på varierande avstånd och med varierande hastighet, Träffsannolikheten ökar om man tillräckligt noggrant känner till avståndet till målet och med vilken hastighet det rör sig.

Krigsmannen ska kunna skjuta siktade skott mot ett rörligt mål genom att förutom skjutavståndet beakta även förhållet. Förhållet är den sträcka som målet hinner förflytta sig under den tid kulan flyger. På bestämmandet av förhållet inverkar målets hastighet, i vilken vinkel det rör sig, kulans hastighet (flygtid), skjutavståndet samt lutningsvinkeln mellan skjutplatsen och målet. Riktningsvinkeln för målets rörelsebana är en storhet som bestämmer i vilken vinkel målet avlägsnar sig från eller närmar sig skytten. Då man beräknar förhållet ska man möjliggöra en jämn rörelse med vapnet åt båda hållen i huvudsak genom att röra på kroppen. Avfyringen måste ske jämnt även om den tid man har på sig att avfyra vapnet är kort. Bestämmande av förhåll måste övas genom skjutning mot rörligt mål på olika avstånd och med varierande rörelsehastighet och skjutvinkel. Skjutning mot rörligt mål lärs ut i samband med utbildningen i krigsmannens skjutskicklighet. Vid utbildning i skjutning mot rörligt mål är det ändamålsenligt att använda spårljuspatroner, varvid utbildaren kan ge respons efter varje skott.

Olika metoder att sikta på rörligt mål är att följa målet och vänta in målet.

Genom att följa målet siktar man på målet i förhållspunkten, det vill säga i den punkt som förhållet förutsätter längs målets förmodade rörelsebana. Skottet avfyras under den tid man följer målet med siktena i förhållspunkten. Efter skottet fortsätter man att följa målet genom fortsatt siktande. Att sikta genom att följa lämpar sig för situationer där målet rör sig med varierande hastighet. Genom att följa målet kan man skjuta ytterligare ett skott snabbare än om man väntar in målet. Då man väntar in målet siktar man på en punkt på målets förmodade rörelsebana och avfyrar skottet då målet kommer till förhållspunkten. Man flyttar inte på vapnet under den tid man siktar och avfyrar vapnet. Det andra skottet skjuts genom att flytta siktpunkten längs målets förmodade rörelsebana. Att sikta genom att vänta lämpar sig för situationer där målet rör sig med jämn hastighet i samma riktning eller där skjutsektorn inte gör det möjligt att följa målet.

De vanligaste felen då man skjuter mot ett rörligt mål:

- Avståndet till målet har bedömts fel.
- Målets hastighet har bedömts fel.
- Vapnets rörelse stannar upp vid avfyringstidpunkten då man siktar genom att följa.
- Man har valt fel förhållspunkt då man väntar in målet.

Vid skjutning mot rörligt mål siktar man så mycket framför målet som förhållet förutsätter. Förhållet kan bestämmas med hjälp av kornet, vars bredd motsvarar cirka 80 centimeter på 150 meters avstånd. Mot ett gående mål som rör sig i en riktning som korsar skjutriktningen siktar man vid kornets kant. Siktpunkten förblir densamma oberoende av avståndet.

Mellan den främre kanten av ett mål som rör sig springande i en riktning som korsar skjutriktningen och kanten på vapnets korn lämnas ett förhåll som motsvarar kornets bredd. Man tar inte förhåll om fienden kommer rakt mot eller rör sig i riktning rakt bortåt. Fullt förhåll används om fienden rör sig i sidled. Då fienden rör sig i 70 graders vinkel är förhållet 2/3, i 45 graders vinkel ½ och i 30 graders vinkel 1/3. I praktiken använder man sig dock alltid av helt eller halvt förhåll.

Beräkning av förhåll

$$\text{Förhåll (m)} = \frac{\text{skjutavstånd (m)}}{\text{skottets hastighet (m/s)}} \times \text{målets hastighet (m/s)}$$

Till exempel:
Hastigheten för en springande man är 4 m / s
Hastigheten för en stormgevärskula är ca 700 m / s
Avståndet till målet är 150 m

$$\frac{150 \text{ m}}{700 \text{ m/s}} \times 4 \text{ m/s} = \text{n. } 0{,}86 \text{ m}$$

Förhåll och siktbilder då man skjuter med stormgevär på 150 m avstånd

Gående fiende
Hastighet ca 6 km/h (1,7 m/s)
Förhåll ca 36 cm

Springande fiende
Hastighet ca 15 km/h (4,2 m/s)
Förhåll ca 90 cm

Bil
Hastighet ca 30 km/h (8,3 m/s)
Förhåll ca 1,8 m

4.7 Stridsskjutningar

Från vapen- och skjututbildningen avancerar man till stridsskjutningar inom olika vapenslag under utbildningsgrens-, specialutbildnings- och trupputbildningsskedet. Vapen- och skjututbildningen kulminerar i en förstärkt plutons och ett kompanis stridsskjutningar, där olika vapenslag fungerar tillsammans

Syftet med stridsskjutningarna är att knyta skjututbildningen till stridsutbildningen så, att de vapenhanterings- och skyttefärdigheter man uppnått kan utnyttjas under förhållanden som motsvarar en stridssituation. Under den förstärkta plutonens och kompaniets skjutningar övas förutom stridsutbildning samarbetet mellan cheferna samt stödjandet av striden genom direkt och indirekt eld.

Målet för stridsskjutningarna är att

- krigsmannen behärskar användningen av sitt vapen på stridsfältet som en del av en patrull, grupp, pluton och ett kompani samt litar på de egna vapnens effektivitet
- truppen behärskar bruket av eld enligt stridssituationen i försvars- och anfallsstrid i ljus och mörker
- den som utbildas till ledare behärskar samarbetet med cheferna inom andra vapenslag samt sin trupps eldförberedelser och ledningen av eldverksamheten under strid, inklusive arrangemangen gällande eldstöd för direktskjutningsvapen och indirekt eld.

Målet för rekrytskedet är att krigsmannen kan grunderna i försvars- och anfallsstrid under dygnets ljusa tid. Kunnandet verifieras vid de stridsskjutningar som ordnas i början av utbildningsgrensskedet.

4.8 Användningen av stormgevär vid stridsskjutning och strid

4.8.1 Hantering av stormgeväret och eldverksamhet i en stridssituation

Håll i vapnet med vapenhanden och stöd vapnet i armhålan, så att du kan förhindra att pipan pekar i en farlig riktning, Utför alla andra åtgärder med stödhanden, till exempel handtecken som ges med en hand.

Skydda pipan så att det inte kommer sand eller snö i den. Kontrollera under stridens gång att siktena är rena och att baksiktet är i rätt ställning.

Använd skottvis eld eller snabba dubbla skott. Serieeld används bara i korta serier och i undantagsfall, som vid skjutning mot luftmål och i snabblägen vid närstrid, till exempel vid upprullningen av en stridsgrav. Kom ihåg att en fylld stormgevärskassett töms på mindre än tre sekunder då du skjuter serieeld.

De vanligaste skjutpositionerna

Exempel på hur vapnet laddas genom stödhandstekniken

Pilen visar stödhandens rörelseriktning vid laddning samt rörelsens minimilängd.

- Pipan är riktad mot ett säkert håll.
- Vapnets kolv trycks stadigt mot armhålan, vilket hindrar vapnet från att röra sig i sidled.
- Avtryckarfingret hålls utanför varbygeln.
- Vapnet lutas.
- Omkastaren ska vara i stt nedre läge.
- Stödhandens handflata läggs mot spännstången (RK62 och tillämpat med RK95)
- Spännstången dras bakåt och släpps därefter tillbaka utan att man håller emot.

Kom ihåg att du med ett stormgevär även kan beskjuta målet genom ett hinder. En murken stubbe, ett klent träd eller annat sikthinder stoppar inte skottet. Då du väljer och befäster din eldställning, kom ihåg skyddstjocklekarna i fråga om olika material och följ dem.

Följ med patronåtgången. Mängden patroner i kassetten syns i hålen längs den rundade sidan. I en full kassett syns patronerna både i de översta och nedersta hålen. I en kassett med minst tio patroner syns patronerna bara i de översta hålen.

Byt kassett i skydd. I en befäst eldställning bör du byta kassett så snabbt som möjligt och fortsätta att beskjuta fienden. Om stridsläget medger byt till full kassett och fyll på den kassett som tömts delvis. Lägg fulla kassetter i fickorna på stridsbältet med mynningen uppåt och tomma med mynningen nedåt.

Följ med hur elden träffar och skjut vid behov in vapnet under stridspauser. Öva att skjuta med stormgeväret även iförd skyddsutrustning.

4.8.2 Skjutställningar i stridssituationer

Skjutställningar är stående, knästående och liggande ställning. Därtill kan skytten använda sig av tillämpade ställningar.

Man kan använda skjut- och beredskapspositionerna i alla ställningar. I en stridssituation ändras skjutställningen på det sätt som situationen kräver i syfte att förbättra egenskyddet och uppnå en stabilare skjutställning. Till exempel under rörelse inleds eldverksamheten i stående ställning, varifrån man går ned i knästående och vidare i liggande ställning.

Välj den bästa eldställningen enligt situationen.

Under strid har man ofta mycket litet tid på sig att välja skjutställning och öppna eld. Under denna korta tid bör krigsmannen observera stridsfältet och

- fatta beslut om att skydda sig eller öppna eld genast
- välja mål
- välja skjutställning och använda eventuellt tillfälligt stöd
- lokalisera målet, osäkra vapnet, sikta och avfyra vapnet
- efter observerad träff försäkra sig om att motståndaren har förlorat sin stridsförmåga
- fortsätta eldgivningen i syfte att förinta målet eller välja ett nytt mål eller skydda sig och fortsätta med sin uppgift.

Beakta att du i egenskap av krigsman i allmänhet samtidigt själv är föremål för beskjutning.

Vid strid koncentrerar människan sig på hotet och blicken fokuserar automatiskt på det. Då man siktar på kort avstånd gör man det med båda ögonen öppna. Att man håller båda ögonen öppna möjliggör bättre observation.

Exempel på de olika skedena av eldverksamhet och åtgärder därefter i strid:

- Siktande – avkramat skott.
- Kontrollera träffens verkan i skjutpositionen.
- Beslut om att fortsätta med eller avsluta eldverksamheten.
- Avtryckarfingret hålls utanför varbygeln.
- Granskning av närområdet, där vapnet sänks till hög beredskapsposition och man försäkrar sig om att det inte längre finns fiender i den främre sektorn.
- Granskning av omgivningen, där vapnet sänks till beredskapsposition och man granskar minst en 180 graders sektor. Då försäkrar man sig om att det inte finns något hot eller fiender som bör förintas i omgivningen.
- Säkerställande av stridsparets/patrullens plats och situation.

Snabb eldöppning bygger på att vapnet bärs enligt situationen, vapenhanteringen behärskas (omkastarens och stridssiktenas användning) samt att man bereder sig för eldöppning (beredskap att inta skjutställning snabbt).

Skjutställning och stödpunkter stående i stridsgrop

En stadig skjutställning är en grundläggande förutsättning för att man ska träffa målet. I en stridssituation bör man alltid sträva efter att skjuta med stöd i alla skjutställningar. Stödet kan vara ett stöd som konstruerats vid stridsgropens kant eller en ryggsäck, tuvor, stubbar samt fallna eller växande träd.

Vid skjutning från stridsgrop bör den stödjande handen hållas mellan stödet och handskyddet. Detta minskar vapnets rörelse under skjutning och gör det således lättare att hålla siktet riktat mot målet under snabbt på varandra följande skott samt underlättar byte av mål. Stöd båda armbågarna mot kanten av stridsgropen. Överkroppen trycks mot kolven, så att vapnet pressas tätt mot stödet.

Symmetrisk stående skjutställning

Hög knästående skjutställning

Låg knästående skjutställning

Obs! Vapnet ska nästan vara i linje med smalbenet och överarmen.

På bilden lutar skytten åt höger.

Använd **liggande** skjutställning alltid då det är möjligt, eftersom

- den är den stadigaste skjutställningen och sannolikheten att man träffar målet är stor redan med första skottet
- skytten själv utgör en liten målyta och lätt kan utnyttja det skydd terrängen erbjuder
- skytten nästan alltid kan stöda kassetten och ofta även använda tillfälligt tilläggsstöd för vapnet.

Skjut **knästående, då det inte är möjligt att använda liggande skjutställning p.g.a. undervegetationen, snö eller annat hinder för observation.**

Som tillfälligt stöd används exempelvis ett träd. Från knästående förflyttar man sig så snabbt som möjligt till en bättre eldställning och fortsätter eldgivningen liggande.

Använd **stående** skjutställning, då

- eldgivningen måste inledas snabbt eller om man måste ge eld under rörelse
- övriga skjutställningar inte är möjliga på grund av undervegetationen, snö eller annat hinder för observation.

Vid stående skjutställning kan t.ex. ett träd eller en konstruktion användas som tillfälligt stöd. Från stående ställning övergår man så snabbt som möjligt till knästående eller liggande ställning, som är stadigare och erbjuder ett bättre skydd.

Dubbel knästående skjutställning

Splitterladdning 10

Lätta splitterladdningar bildar en ca 50 meter bred och 2 meter hög splitterskur på 50 meters avstånd från den plats där de applicerats. Stålkulorna genomtränger 20 mm färskt trävirke och 2 mm stål på 50 m avstånd. Avfyringen sker som regel med den tändutrustning som finns i förpackningen.

Splitterladdning 2010 (VP2010)
Egenskaper och verkan i målet:

- vikt 2,5 kg
- sprängämne 1,4 kg
- splitter 924 st
- genomträngning (50 m) > 2 mm stål
- effektivt avstånd 100 m
- splitterskurens sektor 60°
- splitterskurens höjd (50 m) 2 m
- skyddsavstånd 50 m.

Exempel på hur en splitterladdning 2010 (VP2010) appliceras:

- Rekognoscera en applicerings- och avfyringsplats
- Gör dragavlastning för impulstråden i närliggande träd, sten, gren eller motsvarande.
- Rulla ut impulstråden från appliceringsplatsen till avfyringsplatsen
- Fäst benen mitt på stativet
- Välj ställning enligt omgivning och användning (låg/hög/kombination) eller skruva vid behov det fäste som följer med laddningen i ett träd, varvid fästet ersätter trefoten
- Fäst siktet vid laddningen
- Fäst laddningen vid trefotens kulformade huvud
- Rikta laddningen på följande sätt:
  - rikta först laddningen till rätt område med hjälp av siktskåran
  - sedan noggrannare med siktröret
  - lås i rätt ställning med vingmuttern
- Maskera laddningen
- Skjut in sprängkapseln på dess plats och notera:
  - fäst sprängkapseln vid laddningen, så att den inte lossnar i misstag
  - gör dragavlastning för ledningen till knallen i den punkt i laddningen som är avsedd för det
  - kontrollera maskeringen och inriktningen

4.9 Andra vapen och annan stridsutrustning som varje krigsman bör kunna använda

4.9.1 Splitterladdning

Fjärrutlösta laddningar används exempelvis för skyddande av stödjepunkter, vid eldöverfall eller övervakning av öppningar i mineringar och vid snabb stängning av sådana. Lätta splitterladdningar används mot levande kraft, medan tunga splitterladdningar används mot opansrade och lätt pansrade fordon samt helikoptrar. Laddningarna kan sprängas en och en eller bilda en kedja med hjälp av en adapter som finns i tändsystemet eller med explosiv stubintråd. Laddningarna sprängs med el-, drag- eller impulstrådtändning.

Splitterladdning 84, 88, 01 och 2010 är syftladdningar med skal av plast. Stålkulor som gjutits in i främre delen av laddningen ger riktad splitterverkan. Lätta splitterladdningar (88, 2010) används mot infanteri. Man bör sträva efter att placera laddningen så högt som möjligt t.ex. på en kulle. Laddningen ställs på sitt eget stativ och riktas med hjälp av siktet.

4.9.2 Bandmina (TM 65 77)

Bandmina (65 77) är en i första hand mot pansarfordon avsedd mina med spräng- och tryckverkan.

Bandminans laddningsdel är gjuten av sprängämne (TNT) och förstärkt med glasfibertyg. I minans detonator monteras en detonator, som förmedlar och förstärker tändrörets detonation i laddningsdelen. Som tändrör används trycktändrör 77.

Övningsbandminan är gul.
Stridsminan är grön eller grå.

Egenskaper

- Minan väger 10 kg, varav andelen TNT är 9,5 kg.
- En bandmina som inte läggs ut som försåtminering kreverar då tryckplattan utsätts för en belastning om 150 kg. När tryckplattan krossas utlöser den trycktändröret.
- Bandminan bryter larvbanden på bandgående pansarfordon och skadar larvbandens hjul samt förintar ett hjulfordon.

Bandminan kan appliceras i terräng, på väg, i strandvatten eller i snö. En krigsman bör kunna applicera en bandmina på marken inom en minut samt gräva ned och applicera en mina i mingropen inom 5 minuter sommartid och inom 10 minuter vintertid. Krigsmannen bör även kunna bygga en reservminering som en del av en grupp (motsv.).

Bandmina 65 77, huvuddelar

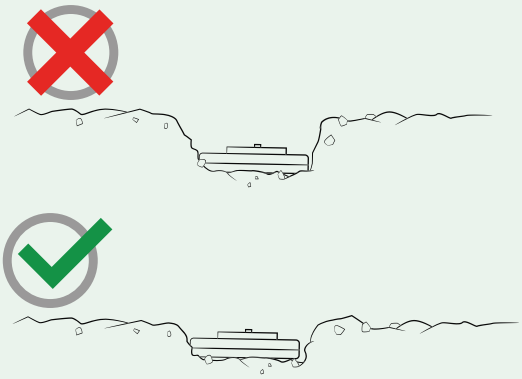
Applicering av bandmina

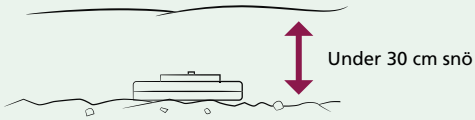
- Välj platsen för minan längs den rutt som en vagn sannolikt tar. Obs! I en minering bör avståndet mellan bandminorna vara minst 5 meter.
- Applicera minan till exempel knästående. Du kan låta vapnet vila exempelvis mot vaden på ditt ben, så att det inte blir smutsigt eller försvårar appliceringen av minan. Observera i fiendens riktning vid behov.
- Gör en mingrop. Avlägsna överflödig jord ur gropen så att dess kanter blir sluttande.
- Lägg minan i gropen. Bärremmen läggs under minan. Applicera minan så, att tryckplattans yta är över 1 cm ovanför markytan och laddningen under markytan.
- Maskera minan för hand, inte med spade.
- Applicera tändröret. Öppna gänglocket, lägg tändröret på dess plats, kontrollera att packningsringen är på sin plats och skruva fast locket.
- Gör finmaskeringen för hand.
- Minan får inte appliceras om den saknar delar, om avfyringsmekanismen eller gänglocket är skadat eller om tändröret inte går in på sin plats. Man får inte lägga tändröret på plats med våld.

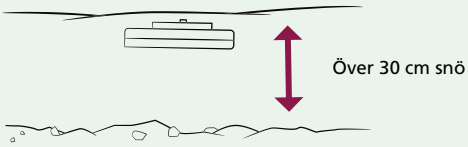
Bandminan får inte appliceras i en sådan terräng, i fördjupning, invid en sten, stubbe etc., där tyngden av larvbandet eller fordonets hjul inte kommer åt att verka på minan.

Applicering av bandmina i snö

Om bandminan ska appliceras i snö, beakta att en pansarvagns band sjunker ned i snö och lös jord lika mycket som en soldat med sin utrustning.

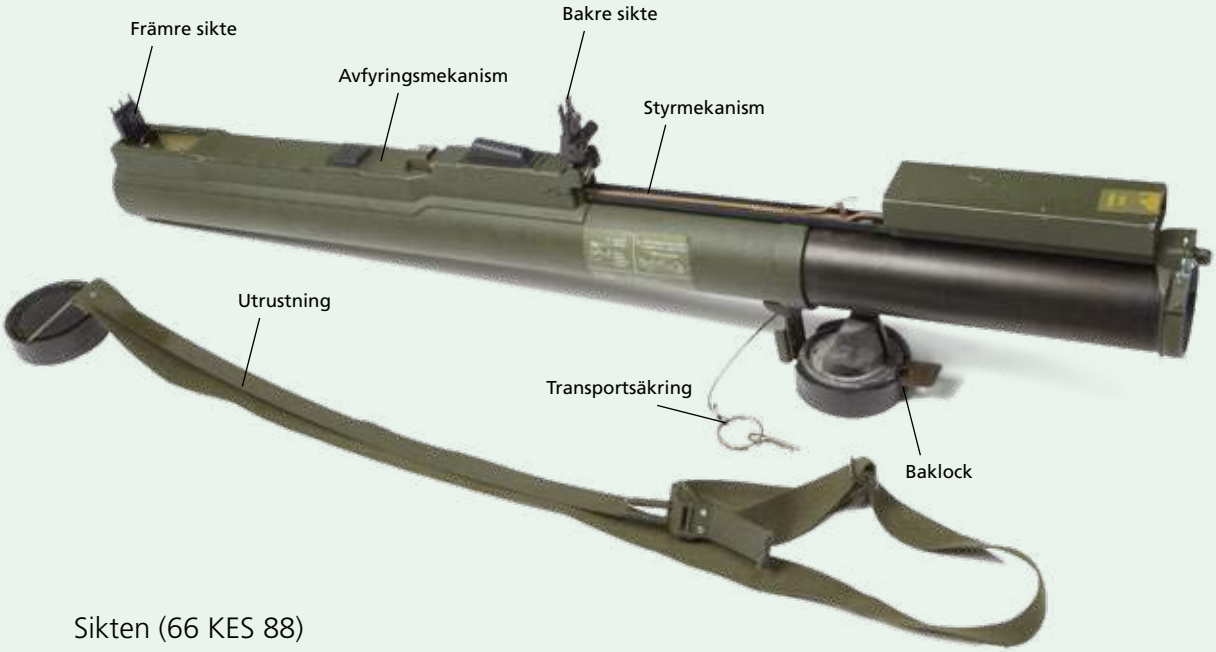
Avlägsnande av bandmina

- Avlägsna maskeringen
- Skruva upp gänglocket och avlägsna tändröret
- Lyft upp minan ur sin grop.
- Skruva fast gänglocket.

Om tändröret inte låter sig lösgöras lätt från sin plats måste minan sprängas i mingropen med en skild laddning.

Lätt pansarskott 66 KES 88

Sikten (66 KES 88)

4.9.3 Lätt pansarskott (66 KES 88)

Egenskaper hos 66 KES 88
- Vikt 3,27 kg
- Kaliber 66 mm
- Längd i transport-/skjutskick 771 mm/981 mm
- Effektivt skjutavstånd mot ett stillastående mål 200 m
- Längsta skjutavstånd i praktiken 350 m
- Hålgranatens utgångshastighet 198 m/s
- Kortaste säkra skjutavstånd med hålgranat 21 m
- Genomslagsförmåga i homogent pansarstål ca 300 mm

En soldat ska kunna hantera och använda lätt pansarskott så att han kan bedöma målets hastighet och skjutavståndet, träffa ett stillastående mål på effektivt skjutavstånd med 90 procents sannolikhet i ljus och 75 procents sannolikhet i mörker och ett rörligt mål med 75 procents sannolikhet i ljus och 65 procents sannolikhet i mörker.

Soldaten ska dessutom kunna försätta pansarskottet i skjutskick på 5 sekunder och i transportskick på 15 sekunder.

Med lätt pansarskott förintas pansarskyttebandvagnar och pansarbandvagnar. Stridsvagnar förintas som regel med tunga pansarskott, tunga pansarvärnsvapen och pansarvärnsrobotar. Sannolikheten att man förintar en stridsvagn med lätt pansarskott är 8 procent då avståndet är känt.

En pansarskottsskytts eldställning ska väljas som flankeldställning. Avstånden till eldöppningsnivån och eldområdet ska mätas i samband med att stridsberedskapen utvecklas. Eldställningarna väljs i allmänhet så att avståndet till det viktigaste eldområdet är mindre än hälften av det effektiva skjutavståndet, som är 100-150 meter. Vagnarnas rörelse bör stoppas inom eldområdet med hjälp av spärr, förstöring, blockering eller laddningar, varvid det är lättare att träffa dem.

Pansarskottsskyttarna fungerar åtminstone som stridspar, helst som en patrull. Den ena krigsmannen skjuter med ett eller flera pansarskott och den andra gör målobservation. Skytten har 2-3 pansarskott.

Stridstekniska krav på en bra pansarvärnseldställning är:
- att man kan beskjuta det beordrade eldområdet
- tillräckligt bred skjutsektor
- eldställningen i flanken, ryggen eller på tak
- i skydd för fiendens eld och spaning (inkl. flygspaning)
- skyddad förflyttningsrutt
- terrängen hindrar vagnar från att köra rakt in i eldställningen
- belägen i en högre punkt i terrängen än eldområdet

Försättande i skjutskick

- Avlägsna bakre lockets sprint. Ta vara på bärremmen.
- Vänd ned bakre locket som samtidigt utgör axelstöd. Samtidigt frigörs bärremmen och det främre locket.
- Dra raskt ut rören så att de låser sig. (Pansarskott som används vid övning och är försedda med innerpipa osäkras genom att man först öppnar dem ca 15 cm och sedan drar kraftigt fullt ut. På så sätt håller mekanismen längre.)
- Ställ in baksiktet på skjutavståndet till det viktigaste målet på ditt målområde.
- Försäkra dig om att kornet på framsiktet kan röra sig med hjälp av den fjäder som regleras enligt temperaturen (den nya modellen) eller att temperaturinställningen på det bakre siktet är rätt (den gamla modellen).
- Var beredd att skydda din hörsel.

Siktande

- Välj ett mål och skydda din hörsel.
- Bedöm avståndet till målet vid avfyringsögonblicket och ställ in motsvarande avstånd på baksiktet.
- Sikta genom hålet i det bakre siktet.
- Ställ in övre delen av framsiktets stolpe i hålets mitt.

Vid skjutavstånd upp till 150 meter kan du sikta med mellersta stolpen på den främre tredjedelen av vagnen.

Siktande mot stillastående mål, 100 m stillastående.

Siktande mot stillastående mål, 200 m framifrån.

Då du skjuter mot en vagn som rör sig ska du sikta med den mellersta stolpen på den främre tredjedelen av vagnen.

Skjutning

Pansarvärnsvapen har en mycket bågformig flygbana, varför avståndet till målet måste vara korrekt. Avstånden till de olika delarna av målområdet mäts alltid då man har möjlighet och utifrån dessa görs ett eldställningskort. Avstånden kan mätas som stegpar eller med mätvajer. Eldledningsgruppen kan med sin laseravståndsmätare hjälpa till med mätningen.

Det är vanligtvis bäst att skjuta mot ett rörligt mål så, att man siktar på ett visst ställe och väntar tills vagnen kommer dit. Då är skottet stabilt och det är lätt att undvika trädstammar och andra hinder längs skottlinjen.

- Säkerställ att du skyddat hörseln (öronproppar och aktiva hörselskydd).
- Lyft upp vapnet på axeln och ta tag om röret och upphöjningen.
- Kontrollera att det inte finns någon inom det farliga området bakom dig.
- Avlägsna avtryckarsäkringen (tryck framåt).
- Sikta mot målet genom baksiktet.
- Lägg den hand som avfyrar vapnet så att tummen är under röret och de andra fingrarna på avtryckaren. Lägg den stödjande handen så att fingrarna är på upphöjningen och trycker vapnet mot stödet då det avfyras. På den hand som stöder vapnet bör man ha läderhandske. Då man skjuter man från knästående är ställningen densamma som vid skjutning med stormgevär, den stödjande handen är helt och hållet under röret och röret vilar mot handflatan.
- Avfyra pansarskottet genom att trycka ned avtryckaren.
- Efter att du avfyrat pansarskottet, lösgör dig från eldställningen eftersom skottet avslöjar eldställningen och kan dra åt sig fiendens eld.

Personer med små händer kan hålla den avfyrande handen så att tummen är bakom upphöjningen.

Avtryckarsäkringen avlägsnas genom att man för den framåt.

Skjuttekniska krav på eldställningen:

- då man skjuter ur en stridsgrop ska man säkerställa att tryckverkan inte riktas mot gropen
- då man skjuter med stöd ska rörets mynning sträcka sig minst 5 centimeter över framstödet
- mellan röret och markytan ska det vara minst 20 centimeter på grund av att raketens vingar fälls ut
- då man skjuter i liggande ställning ska vinkeln mellan skytten och vapnet vara minst 45° på grund av bakstrålen
- det kortaste möjliga skjutavståndet är 21 meter.

Krav på eldställningen vid skjutning inne i en byggnad:

- rummet minst 4 m x 3,5 m x 2,4 m (> 30 m3)
- man bör göra öppningar så att trycket kan strömma ut.

OBS!

Rakt bakom vapnet får det inte finnas lodräta väggar, träd eller stenar på närmare än två (2) meters avstånd som hindrar trycket från att strömma fritt bakåt!

Försättande i transportskick:

1. För avtryckarsäkringen i läge SÄKRAD (bakåt).
2. Tryck ned rörets låsanordning så att låsningen släpper.
3. För ihop vapnet genom att trycka och akta samtidigt fram- och baksiktet.
4. Stäng det bakre locket och lägg transportsäkringen på plats.
5. Lägg det främre locket på plats och fäst kroken till bärremmen i hållaren på det bakre locket.

4.9.4 Lätt pansarskott (66 KES 12)

Egenskaper hos lätt pansarskott 66 KES 12:

- Vikt 3.2 kg
- Kaliber 66 mm
- Längd i transportskick/skjutskick: 780 mm / 983 mm
- Effektivt skjutavstånd mot stillastående mål 250 m
- Effektivt skjutavstånd mot rörligt mål 200 m
- Kortaste säkra skjutavstånd med rörladdning 20 m
- Genomslagsförmåga i homogent pansar ca 450 mm (RHA)

Försättande i skjutskick

1. Avlägsna transportsäkringen.
2. Öppna det bakre locket.
3. Lösgör utrustningen.
4. Ta tag i upphöjningarna.
5. Kontrollera det bakre farliga området.
6. Dra ut rören, varvid vapnet spänns upp. Säkerställ att de låser sig.
7. Öppna baksiktets skydd.
8. Ställ in rätt avstånd på baksiktet.
9. Avlägsna säkringen.

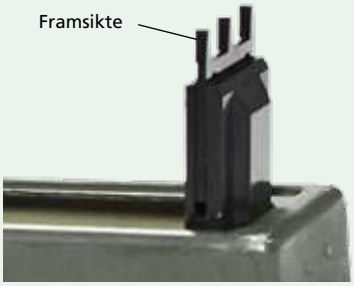

Sikten (66 KES 12)

Försättande i transportskick:

1. Säkra vapnet genom att dra säkringen bakåt.
2. Vik baksiktet och stäng skyddet till baksiktet.
3. Tryck in låsanordningen och tryck samtidigt ihop vapnet.
4. Stäng det bakre locket och fäst transportsäkringen.
5. Lägg rörets mynning mot det främre locket och fäst kroken till bärremmen i det bakre locket.

4.9.5 Handgranat och andra granater

Handgranater är avsedda för närstrid mot sådana mål som på grund av den rådande situationen inte kan förintas med andra vapen. Handgranater är effektiva på närstridsavstånd till exempel för förintande av en fiende som befinner sig bakom ett hinder.

Typiska situationer där handgranater används är:
- förintande av fiende som skyddas av en byggnad eller ett hinder
- eldöverfall
- stödjande av lösgöring
- upprullning av stridsgrav
- förintande av fordon.

En krigsman ska kunna kasta en handgranat minst 30 meter i stående ställning. En krigsman ska kunna träffa ett mål med 2 meters diameter på 20 meters avstånd.

Handgranatens funktion då säkringssprinten är utdragen och handgranaten har kastats mot målet:
- Skeden lösgörs efter att handgranaten lämnat handen.
- Slagstiftet slår på knallen.
- Sprängstyckets fördröjningsladdning tänds, tändrörets bränntid är 2,5 sekunder.
- Sprängämnet exploderar.
- Den räfflade stommen splittras.

I Finland används splitterhandgranater och chockhandgranater.

Rökgranater används för bildande av skyddsrök och för signalering.

Olika handgranater och övriga granater

Splitterhandgranat (svart)
Splitterhandgranaten verkar genom det splitter som bildas av granatens skal av stål. Dess effektiva räckvidd sträcker sig ca 15 m från sprängningspunkten. Sporadiska stora splitter kan såra även på längre håll.

Chockhandgranat (grön)
Chockhandgranaten används för tryckeffektens skull för förintande av vapennästen, t.ex. vid upprullning av stridsgrav och i slutna utrymmen, såsom skyddsrum och byggnader. Mängden splitter är liten, eftersom handgranaten till största delen består av sprängämne.

Rökgranat (grå)
Rök används i syfte att förblinda fienden och skydda den egna verksamheten. En modern pansarvagn ser genom rök med hjälp av värmesikte. Man kan dock använda rök för att vilseleda fiendens vagnar (dra till sig eld).

Signalrök
(röd, violett, gul, grön)
Signalrök används vid signalering och ledning, t.ex. i syfte att visa grupperingens framkant för eldstödsvapnet och -avdelningen.

Övningshandgranat
(gul och blå)
Övningsgranat används i utbildningen.

Försättande i kastskick (högerhänt kastare)

Tändröret fogas till stommen:

Tändröret fogas till stommen framför kroppen.

Skeden är i den kastande handen, med den andra handen skruvar man fast stommen i tändröret

- Skeden vilar mot handflatan.
- Stommen befinner sig mellan tummen och pekfingret.
- Rotera stommen, inte tändröret.

Kontrollera att gängan börjar dra åt höger.

Kastgrepp:

Ta tag i handgranaten med den kastande handen så att granatens sked vilar mot handflatan och fingrarna håller ett stadigt grepp om granaten, inte för hårt.

Lösgör med andra handen säkringssprintens dragring från transportsäkringen genom att trycka nedåt med tummen samtidigt som man med pek- och långfingret lyfter uppåt så att dragringen frigörs.

Trä in den fria handens pekfinger i dragringen.

Vrid dragringen motsols tills böjningen på det övre benet hoppar bort från sin plats under sprintens nedre ben.

Vrid dragringen tillbaka innan sprinten dras loss.

Dra loss sprinten från tändröret med ett raskt ryck, varvid granaten är kastklar.

Dragringen blir kvar på den fria handens pekfinger.

Försättande i kastskick (vänsterhänt kastare)

Tändröret fogas till stommen:

Tändröret fogas till stommen framför kroppen.

Skeden är i den kastande handen, med den andra handen skruvar man fast stommen i tändröret

- Skeden vilar mot handflatan
- Stommen befinner sig mellan tummen och pekfingret.
- Rotera stommen, inte tändröret.

Kontrollera att gängan börjar dra åt höger.

Kastgrepp:

Ta tag i handgranaten med den kastande handen så att granatens sked vilar mot handflatan och fingrarna håller ett stadigt grepp om granaten, inte för hårt.

Lösgör med andra handen säkringssprintens dragring från transportsäkringen genom att trycka nedåt med tummen samtidigt som man med pek- och långfingret lyfter uppåt så att dragringen frigörs.

Vänd kasthanden åt höger, tills tändröret pekar åt höger och det känns naturligt att frigöra dragringen. Trä in den fria handens pekfinger i dragringen.

Vrid dragringen motsols tills böjningen på det övre benet hoppar bort från sin plats under sprintens nedre ben.

Vrid dragringen tillbaka innan sprinten dras loss.

Dra loss sprinten från tändröret med ett raskt ryck, varvid granaten är kastklar.

Dragringen blir kvar på den fria handens pekfinger.

Kastställning

Kastställningen ska väljas enligt situationen. Det viktigaste är att man träffar.
En handgranat kastas som till exempel en boboll.

Kastande av handgranat i knästående ställning

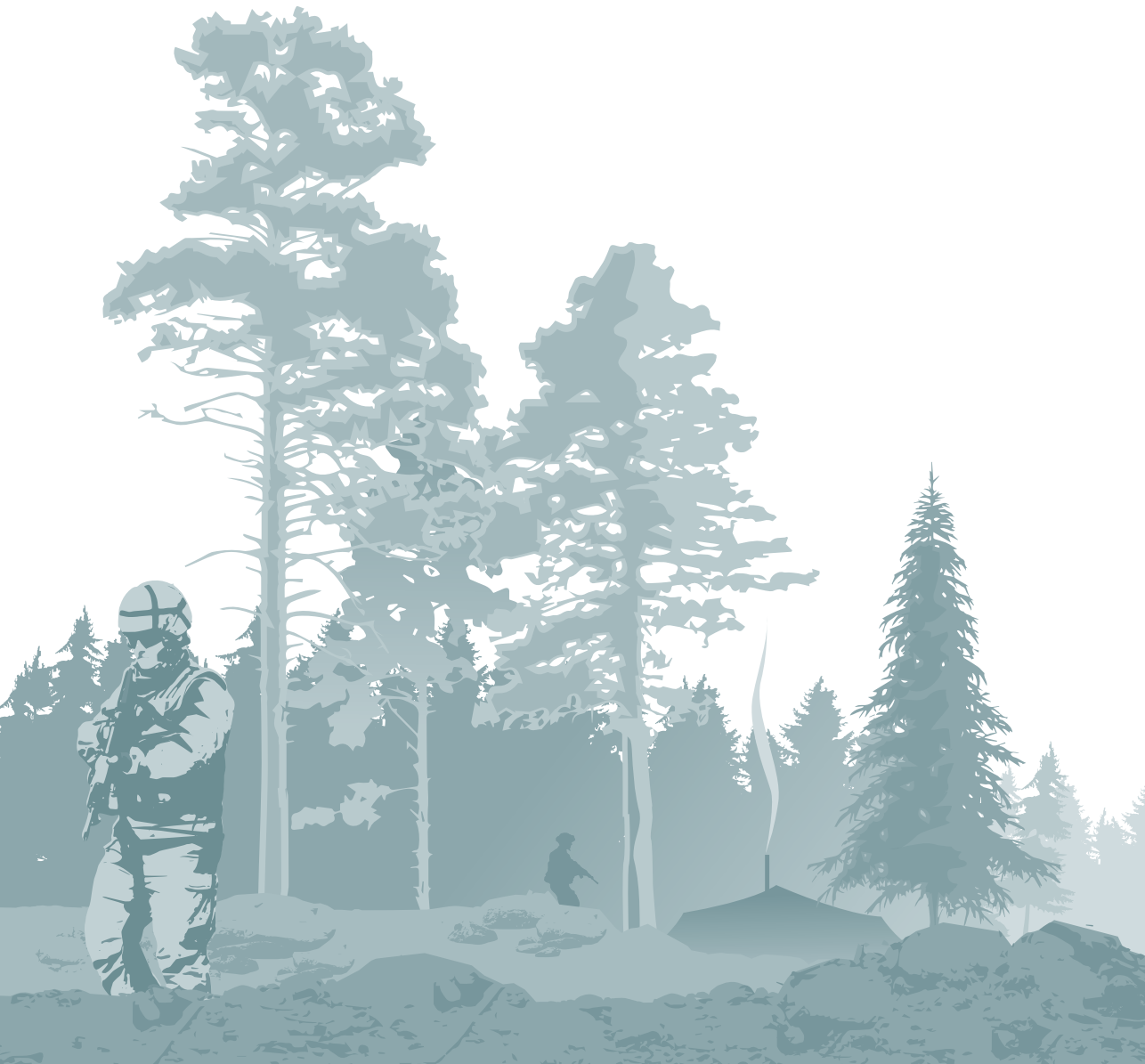
Kastande av handgranat i stående ställning

Kastande av handgranat stående bakom ett hinder

Kastande av handgranat i liggande ställning

[5]

Vad handlar detta kapitel om?
Efter den orienterande kursen inleds stridsutbildningen med att man lär sig den enskilda soldatens färdigheter, varifrån man övergår till att fungera stridsparsvis och/eller patrullvis i en sammansättning som motsvarar den krigstida placeringen. Studera det som har att göra med temakurserna inom stridsutbildningen under rekrytskedet (Överlevnad, Skydd och Tagande av skydd) i förväg i de underkapitel till detta kapitel som motsvarar ifrågavarande temakurs, så att lärandet går smidigt och du lär dig de grundläggande sakerna. I PVMOODLE finns därtill arbetsutrymmen för temakurserna där du kan studera olika saker till exempel med hjälp av mikrofilmer. Hur bra man kan de saker som lärs ut testas i de veckotenter gällande temakurserna som ordnas som avslutning på veckan. Att du deltar i de viktigaste delövningarna inom temakurserna ger dig poäng som beaktas i grundexamen för soldat.

Stridsutbildning

I detta kapitel beskrivs stridsfältet och striden ur soldatens synvinkel. I kapitlet behandlas även de grundläggande saker som gäller de temakurser (Överlevnad, Skydd och Tagande av skydd) som ordnas inom ramen för stridsutbildningen under rekrytskedet och som varje krigsman bör kunna.

Efter rekrytskedet

- **känner du till grunderna i stridsutbildningen under rekrytskedet och stridsfältets särdrag**
- **känner du till grunderna i hur den enskilda krigsmannen kan överleva på stridsfältet**
- **känner du till grunderna i hur den enskilda krigsmannen kan skydda den egna verksamheten**
- **känner du till grunderna i hur den enskilda krigsmannen kan skydda sig för fientlig verksamhet**
- **vet du hur man förbereder sig för en fotmarsch, hur marschen sker och vilka underhållsåtgärder som bör vidtas under marschen**
- **känner du till hur den taktiska kartan ska läsas och hur marschkompass används samt grunderna i orientering**
- **vet du vilka särdrag som ansluter sig till skidning i stridsutrustning (med militära skidor).**

5.1 Stridsutbildningen under rekrytskedet

Målsättningen inom strids- och marschutbildningen under rekrytskedet är att den som utbildas, efter avslutat skede, har soldatens grundläggande färdigheter. Du får lära dig grunderna i att fungera som enskild soldat, som en del av en patrull.

Det praktiska lär du dig under de delövningar som ingår i temakurserna inom stridsutbildningen.

Målen för kunnandet i fråga om strids- och marschutbildningen under rekrytskedet är att den som utbildas, efter avslutat skede

- kan prova ut, packa och maskera strids- och fältutrustningen (inkl. maskera ansiktet och bara hudpartier)
- kan läsa en taktisk karta och använda marschkompass
- har de färdigheter som den enskilda soldaten behöver för att **överleva** på stridsfältet:
  - kan grunderna gällande fotmarsch (inkl. förberedelserna inför marschen och underhållet efter marschen)
  - kan bivackera i fältförhållanden (inkl. använda kaminen och tältlyktan)
  - kan fungera som närpostkarl
  - känner till förberedelserna för mörkerverksamhet på gruppnivå samt mörkerutrustningen
  - kan skida (vinterkontingenten)/orientera (sommarkontingenten)
  - kan göra upp eld och koka vatten med dess hjälp
  - kan ge första hjälpen (vid olycksfall)
- har de färdigheter som den enskilda soldaten behöver för att kunna **skydda** den egna gruppens verksamhet:
  - känner till grunderna i användning av maktmedel och i krigets rättsregler
  - känner till den enskilda soldatens åtgärder vid alarm (höjning av beredskapen)
  - kan fungera i enkla skydds- eller postkarlsuppgifter och känner till patrullens verksamhet vid en passerkontrollplats
  - känner till hur skjutvapen används i en bevakningsuppgift
  - känner till grunderna i närstrid
  - kan fungera som postkarl i nästet i en stridssituation
- har de färdigheter som den enskilda soldaten behöver för att kunna **ta skydd** mot fiendens verksamhet (eld, spaning, informationskrigföring samt CBRN-vapen):
  - vet hur man förfar vid skyddsvarning och skyddsalarm
  - känner till grunderna för en eldställning och skyddstjocklekarna samt kan ge eld i en eldställning (från en stridsgrop)
  - kan använda den virtuella utbildningsmiljön (VKY) och känner till spejarnas verksamhet som en del av gruppen och gruppens åtgärder vid möte med fienden
  - kan röra sig på stridsfältet (framryckningsmetoder) samt ta skydd för fiendens direktskjutningseld och indirekta eld
  - känner till grunderna i första hjälpen i strid.

Under rekrytskedet inleds stridsutbildningen redan under den orienterade kursen, då de första lektionerna hålls och man lär sig packa och reglera stridsutrustningen. Den egentliga stridsutbildningen genomförs i form av tre temakurser (överlevnad, skydd och tagande av skydd), där man övar soldatens grundläggande färdigheter.

Kursen **Överlevnad** omfattar följande delövningar inom strids- och marschutbildning (d.v.s. 2–4 timmar långa utbildningspass i terrängen):

- Fotmarsch
- Bivackering i fältförhållanden
- Verksamhet som närpostkarl samt förberedelser för mörkerverksamhet
- Första natten (bivackering i fältförhållanden)
- Skidning (vinterkontingenten) eller Orientering (sommarkontingenten)
- Uppgörande av eld och kokning av vatten samt första hjälpen (vid olycksfall).

Kursen **Skydd** omfattar följande delövningar inom strids- och marschutbildning:

- Grunder i användning av maktmedel
- Beredskapsövning
- Funktion som postkarl 1 och 2
- Verksamhet vid passerkontrollplatser
- Användning av skjutvapen som postkarl
- Närstrid
- Funktion som postkarl i nästet.

Kursen **Tagande av skydd** omfattar följande delövningar inom strids- och marschutbildning:

- Skyddsvarning och -alarm
- Grunderna för eldställningen och eldverksamhet ur en stridsgrop
- Övning med hjälp av den virtuella lärmiljön (VKY)
- Rörelser på stridsfältet samt tagande av skydd för direktskjutningseld och indirekt eld
- Första hjälpen i strid
- Skyddsövning.

5.2 **Stridsfältet som omgivning**

Grunderna i stridsutbildning samt det moderna stridsfältet som omgivning lärs ut redan under den orienterande kursen, och i dess arbetsutrymme hittar du det elektroniska undervisningsmaterialet, bl.a. undervisningsfilmen Taistelukenttä.

På stridsfältet råkar krigsmannen ut för situationer, där fienden försöker bryta ned truppens stridsvilja och förinta sin motståndare. Man försöker lamslå stridsviljan genom psykologiska operationer redan i förväg. Snabba och djärva strider bygger på användningen av mekaniserade och luftburna trupper och omväxlande stridssätt. Mångsidig mörkerutrustning möjliggör krigföring även i mörker.

Genom valet av stridsterräng tvingar man en mekaniserad fiende att strida i förhållanden som är ogynnsamma för den. Rätt vald stridsteknik och -taktik drar nytta av våra egna truppers starka sidor och fiendens svaga sidor. Detta ger en beslutsamt fungerande trupp förutsättningar att avvärja eller slå fienden.

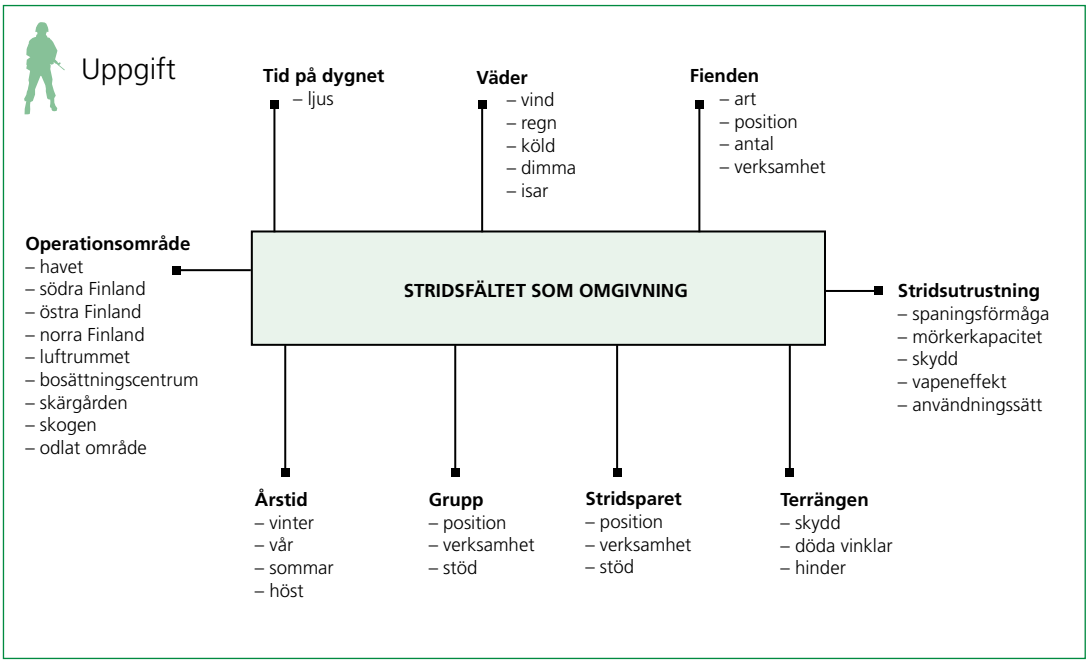
På stridsfältet upplever krigsmannen stark psykisk press. Denna beror på fiendens närhet och åsynen av dess stridsutrustning, särskilt flygvapen och stridsfordon; ljud från stridsfältet, granatkrevader och vinande splitter; rädsla för den egna säkerheten; den kommande stridsuppgiften och oron för hur den lyckas; fiendens propaganda samt den ovetskap som råder på stridsfältet och de rykten som uppkommit i samband med detta.

Stark psykisk press tar sig uttryck i bl.a. rädsla och ångest hos krigsmannen. Att man känner rädsla på stridsfältet är naturligt. Varje soldat känner rädsla åtminstone i det första skedet av striderna. Man lär sig dock att tygla sin rädsla. Ett viktigt drag hos en god soldat är att man kan tygla sin rädsla och utföra stridsuppgifter trots psykisk och fysisk press.

Soldatens förmåga att fungera på stridsfältet beror långt på personens förmåga att förstå vad som händer. Förmågan att tolka fenomen på stridsfältet hjälper att förstå vad som är farligt och vad som inte är det. Mod ger möjlighet att handla aktivt och effektivt. Mera om funktionsförmåga och mera specifikt om den psykiska förmågan och dess utveckling får du läsa i kapitel 6 av denna handbok.

I strid eftersträvar man förutseende ledning. Målet med förutseende ledning är att tillintetgöra fiendens verksamhetsplan och ta initiativet. Detta tvingar motståndaren att reagera på verksamheten, varvid framgången uteblir i och med att initiativet går förlorat.

Truppens effektivitet förutsätter att individerna kan tänka självständigt på alla plan, tar initiativ och litar på sina egna färdigheter och stridskamrater. Varje enskild krigsman måste förstå sin chefs stridsidé och kunna fungera automatiskt och instinktivt samt självständigt bedöma vilka faktorer som inverkar på striden.

5.3 **Strids- och fältutrustningen**

Packning, reglering och underhåll av strids- och fältutrustningen lärs ut till dig redan under den orienterande kursen, i vars arbetsutrymme du hittar det elektroniska undervisningsmaterialet, bl.a. mikrofilmer om de saker som nämns ovan.

Till stridsutrustningen hör de redskap och hjälpmedel som krigsmannen absolut behöver för att klara sig på stridsfältet och kunna föra strid effektivt. Gruppchefen kan beordra förändringar i utrustningen utgående från uppgiften, årstiden, väderleken eller andra orsaker.

Att alla packar utrustningen på samma sätt gör det vid behov möjligt att snabbt ta i bruk kassetter och specialutrustning samt förstahjälpsutrustning då en krigsman förlorat sin stridsförmåga eller vid byte av utrustning.

Soldaten ska effektivt kunna använda all utrustning som ingår i stridsutrustningen. Soldaten ska kunna prova ut, packa och maskera sin stridsutrustning. Soldaten behärskar användningen av vapnet, bajonetten, fältspaden, kniven och yxan samt skyddsutrustningen. Soldaten ska även kunna använda beklädnaden rätt i syfte att trygga sin förmåga att fungera i olika väderleksförhållanden. Vidare ska soldaten klara av att vårda sin stridsutrustning. Soldaten ska kunna föra strid med hjälp av den ammunition och övriga utrustning som han har med sig under minst ett dygn eller stridsskede.

Soldaten ska förutom sin egen strids- och fältutrustning kunna bära ca 15–25 kg nyttolast.

Tillfälligt ska soldaten kunna bära ytterligare 5–10 kg. Detta innebär t.ex. patroner, handgranater och rökgranater. Till utrustningen kan även höra belysningsraketer, sprängladdningar, pansarskott, en bandmina eller radio samt stridsproviant. Utrustningen kan väga högst 1/3 av vad soldaten väger.

Packa utrustningen i plastpåse/påsar i ryggsäcken för att skydda den för väta. Packa sådana redskap som snabbt bör tas i användning i sidofickorna på ryggsäcken, såsom patroner.

Prova ut stridsutrustningen och ryggsäcken så att de inte ger upphov till skavsår eller ljud. Placera specialutrustning såsom bandminan på ryggen under stridsbältet och rökgranaterna i fickorna. Placera arbetsredskapet och bajonetten så, att de lätt kan tas i bruk.

Strids- och fältutrustningen hålls alltid packad och man tar bara loss det som man behöver för gången. På så sätt kan man bevara strids- och startberedskapen och undvika att tappa bort utrustning!

Maskering av ansiktet och bar hud

Gör ansiktet, ovansidan av händerna, halsen och nacken en aning mörkare genom att gnida in litet maskeringsfärg eller sot. Bryt ansiktets form genom mörka, sneda ränder som täcker ögon, näsa och mun. Komplettera maskeringen med en annan färg. Torka till slut ansiktet lätt med fuktiga händer så att färgerna jämnar ut sig.

Man kan göra snabbmaskering genom att med fingrarna dra lodräta ränder med sot eller mull. Maskera bar hud med maskeringsfärg eller sot.

Kol Vinter

Maskering av stridsutrustningen

- Fäst skyddet vid hjälmen: **den släta, glansiga ytan täcks**
- Fäst remsor av maskeringsnät eller växtlighet vid hjälmen: **formen bryts**
- Vira remsor av maskeringsnät kring vapnet: **glänsande ytor täcks**
- Fäst remsor av maskeringsnät vid stridsbältet: **formen bryts**
- Fäst remsor av maskeringsnät vid ryggsäcken: **formen bryts**
- Om gummistövlar används, lägg byxbuntarna utanpå skaften: **reflexbanden täcks.**

Avslutningsvis kontrollerar stridsparet sinsemellan varandras maskering av stridsutrustningen och kompletterar den.

M/91

M/05

Exempel på soldatens stridsutrustning

- Vapen
- Bajonett
- Handgranat
- Hjälm och skydd/huva till hjälmen
- Stridsbälte / -väst
- Kassettväska med 3 kassetter
- Universalväska, med
  - 2 kassetter
  - fältflaska med vatten
  - specialutrustning
- Fältspade (i stridsbältets universalväska)
- Bakväska som innehåller
  - skyddsmask (höger)
  - skyddsmantel/regnkläder (vänster)
  - matback (mitten)
  - torrskaffning för ett dygn (i backen)
- Utrustningspåse som innehåller
  - ytterrock
  - mellanomgång
- Krigsmannens förstahjälpsserie M05
- I fickorna på terränguniformen
  - fältbestick
  - id-kort
  - anteckningsmaterial
  - marschkompass (alternativt runt handleden)
  - tändstickor, öronproppar
- Id-bricka om halsen

Till stridsutrustning kan höra tilläggsutrustning enligt uppgiften, såsom

- fältkokkärl, bränsle, burköppnare
- stridsproviant
- förstahjälpsförpackning
- karta med kartskydd
- ficklampa
- insektsskyddsmedel
- solglasögon
- patrullsnöre
- reflexband.

Fältutrustning (förutom stridsutrustningen)

- reservflaska (1 liter)
- reservunderkläder, en omgång
- strumpor
- mellanomgång, halsduk
- läderhandskar och stickade vantar
- terrängmössa, pälsmössa, stickad mössa
- reservskodon (gummistövlar)
- sovsäck och liggunderlag
- tvätt- och rakdon;
- tvål, tandborste och -kräm, handduk och wc-papper.

Vintertid dessutom

- fältgummistövlar
- snödräkt
- termosflaska
- skidor, stavar, bindningar och skidvallor
- skyddsöverdrag till ryggsäcken.

Vård av stridsutrustningen

- avlägsna maskeringen och rengör ytterkläderna från löst skräp
- rengör skorna, packa upp och rengör ryggsäcken och stridsbältet
- rengör vapnet
- rengör och torka våt utrustning i torkrummet eller i tältet
- rengör skyddsutrustningen
- tvätta och torka matbacken, fältbesticken, fältflaskan och termosflaskan
- vårda skor som torkat
- byt ut trasig utrustning till hel och
- packa den vårdade stridsutrustningen inför nästa uppgift eller lägg den i skåpet.

5.4 Soldatens förmåga att orientera och bedömning av avstånd

Orientering är att med hjälp av karta och kompass röra sig från ett objekt till ett annat längs den rutt som bedömts som bäst. Det viktigaste hjälpmedlet vid orientering är kartan. Framryckning i terrängen bygger på kartläsning och tolkning av kartan samt jämförelse mellan kartan och terrängen. Kompass behövs närmast för att man ska kunna säkerställa riktningen; i terrängen avancerar man mera sällan endast enligt kompassriktningen, eftersom kartorna i Finland är noggranna och håller hög kvalitet. Terrängen är därtill småskuren.

Målet för orienteringsutbildningen är att den som utbildas självständigt klarar av orienteringsuppgifter som motsvarar den krigstida uppgiften. Förmågan att orientera består av flera olika färdigheter. En orienterare bör åtminstone ha följande grundkunskaper och -färdigheter:

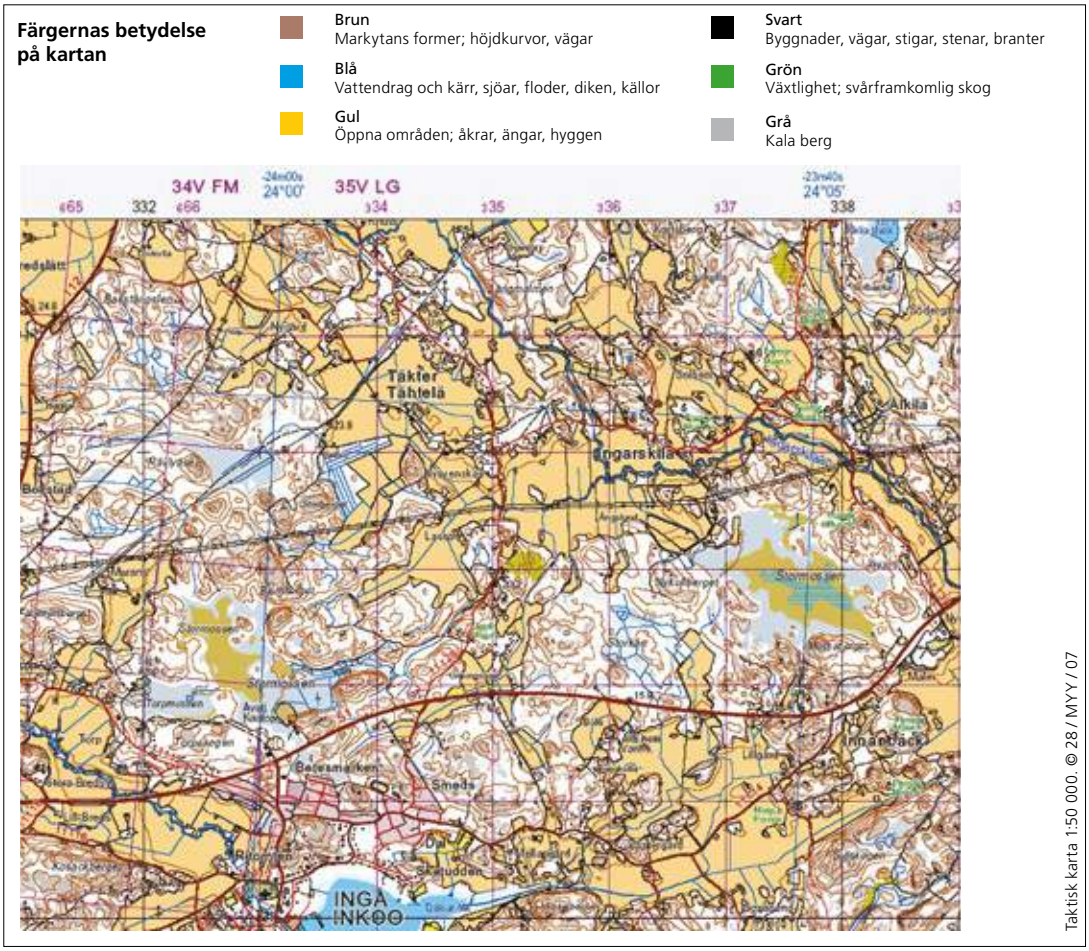
- kunna läsa kartan och terrängen, d.v.s. känna till hur olika terrängpunkter märks ut på kartan,
- kunna röra sig i rätt riktning i terrängen,
- kunna mäta och uppskatta sträckor och avstånd,
- kunna bestämma sin egen plats samt koordinaterna för olika punkter.

I orienteringsövningarna ges grunderna för hur man klarar av orienteringsövningar under tjänstgöringen samt färdigheter att ägna sig åt orientering i reserven.

Den viktigaste kartan i militärt bruk då man rör sig i terrängen är den taktiska kartan 1:50 000. En karta förvaras alltid i en kartficka av plast eller i en plastpåse, skyddad för fukt. På själva kartan görs anteckningar endast med blyertspenna eller också görs de med tusch på kartplast. På kartan får man inte göra anteckningar som avslöjar truppens verksamhet.

5.4.1 Att läsa kartan samt karttecken

När man läser kartan vänder man den så, att övre delen av den pekar mot norr.

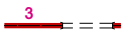

Karttecken

Liikenneverkot ja johtoyhteydet Trafiknät och ledningsförbindelser
Traffic networks and mains

I a luokan moottoritie, tienumero I a klassens motorväg, vägnummer
I a class motorway, road number

I b luokan yksi- tai kaksiajoratainen autotie, tunneli
I b klassens bilväg med enkel eller dubbel körbana, tunnel
I b class road, single- or dual-carriage, tunnel

II a, b luokan kaksikaistainen autotie, silta
II a, b klassens bilväg med två körfält, bro
II a, b class road, double-lane, bridge

III a, b luokan yksikaistainen autotie III a, b klassens bilväg med ett körfält
III a, b class road, single-lane

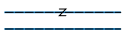

autoliikennealue biltrafikområde motor traffic area

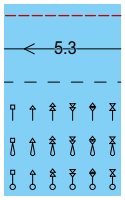
ajotie, ajopolku körväg, körstig drive, drive path

polku, pitkospuut stig, spång path, causeway

pyörätie, talvitie cykelväg, vinterväg bicycle path, winter road

rautatie: sähköistetty ja sähköistämätön järnväg: elektrifierad och ej elektrifierad
railway: electrified and not electrified

lautta tai lossi färja eller linfärja ferry or cable ferry

laivaväylä, nimelliskulkusuunta, kulkusyvyys farled, huvudriktning, leddjupgående
ship channel, general direction, draught

venereitti båtled boat route

viittoja prickar spar buoys

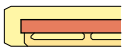
poijuja bojar buoys

reunamerkkejä randmärken edge marks

majakka, kummeli, linjamerkki fyr, kummel, ensmärke
lighthouse, cairn, leading beacon

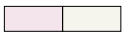
kaasujohto gasledning gas pipe

sähkölinja, pylväs elledning, stolpe electricity line, pole

lentokenttä flygfält airport

Rakennukset Byggnader Buildings

taajama, varastoalue tätort, lagerområde built-up area, storage area

kirkko, hautausmaa kyrka, begravningsplats church, cemetery

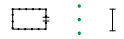
asuin-, loma-, liike- ja yleisiä rakennuksia
bostads- och fritidshus, affärer samt allmänna byggnader
residential, holiday, commercial and public buildings

tehdas-, talous- ja varastorakennuksia
fabriks- och ekonomibyggnader samt lager
factory buildings, agricultural buildings and warehouses

vesitorni, savupiippu, radiomasto
vattentorn, skorsten, radiomast
water tower, chimney, radio tower

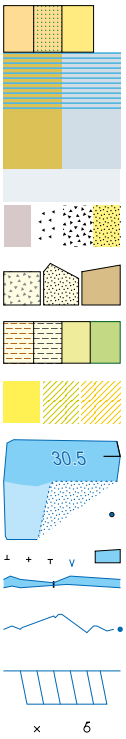
aita, portti, puurivi, hiihtohissi stängsel, port, trädrad, skidlift
fence, gate, row of trees, ski lift

tuulivoimala, näkötorni, muistomerkki, tulentekopaikka
vindkraftverk, utsiktstorn, minnesmärke, lägereldsplats
wind power plant, observation tower, monument, place for camp fire

© 28/MYY/11

Maasto Terräng Terrain

pelto, puutarha, niitty, metsäinen alue (valkea)
åker, trädgård, äng, skogbevuxet område (vitt)
arable land, garden, meadow, forested area (white)

vaikeakulkuinen suo: puuton, metsäinen
svårframkomlig myr: kal, skogbevuxen
marsh, difficult to traverse: treeless, forested

helppokulkuinen suo: puuton, metsäinen
lättframkomlig myr: kal, skogbevuxen
marsh, easy to traverse: treeless, forested

soistuma försumpad mark paludified area

avokallio, louhikko, kivikko, hietikko
kalt berg, blockfält, stenfält, sandfält
exposed bedrock, boulder field, rock field, bare sand

louhos, sorakuoppa, turvetuotantoalue
stenbrott, grustag, torvtäkt
quarry, gravel pit, peat production area

kaatopaikka, täytemaa, urheilu- ja virkistysalue, puisto
soptipp, fylljord, idrotts- och rekreationsområde, park
landfill, earth fill, sports and recreation area, park

avoin vesijättöalue, avoin metsämaa, varvikko (Lapissa)
öppet tillandningsområde, kalhygge, rismark (i Lappland)
open reliction area, open forest, brush (in Lappland)

rantaviiva, vesialue, vedenpinnan korkeusluku, laituri
strandlinje, vattenområde, vattenytans höjd över havet, brygga
shoreline, water area, altitude of water surface, dock

maatuva vesialue, epämääräinen rantaviiva, tulva-alue, kaivo
upplandning, obestämd strandlinje, översvämningsområde, brunn
reliction, indefinite shoreline, flood area, well

kiviä, vesikuoppa, allas stenar, vattengrop, bassäng stones, water hole, basin

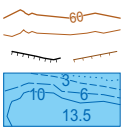
joki, leveys yli 5 m, pato älv, bredd över 5 m, damm river, width over 5 m, dam

puro, leveys 5 - 2 m, lähde
bäck, bredd 5 - 2 m, källa
brook, width 5 - 2 m, spring

puro tai oja, leveys alle 2 m
bäck eller dike, bredd under 2 m
brook or ditch, width under 2 m

luonnonmuistomerkki, muinaisjäännös naturminnesmärke, fornlämning
natural monument, ancient relic

Korkeus-ja syvyystiedot Höjd- och djupdata Heights and depths

johtokäyrä (20, 40, 60 m) ledkurva index contour
pääkäyrä (5, 10, 15 m) huvudkurva regular contour

jyrkänne, luiska brant, sluttning steep, slope

syvyyskäyriä (1.5, 3, 6, 10, 15, 20, 25 m), syvyyspiste
djupkurvor (1.5, 3, 6, 10, 15, 20, 25 m), djuppunkt
depth curves (1.5, 3, 6, 10, 15, 20, 25 m), depth point

Rajat Gränser Borders

valtakunnan raja riksgräns international boundary

rajavyöhykkeen takaraja yttre gräns för gränszon
rear boundary of boundary zone

aluevesiraja territorialvattengräns limit of territorial waters

maakunnan- tai lääninraja landskaps- eller länsgräns regional or provincial boundary

kunnanraja kommungräns municipal boundary

luonnonsuojelu-, erityisalueen raja gräns för naturskyddsområde, specialområde
conservation area, special area boundary

Paikannimistö Ortnamn Place names

Asutusnimet Ortnamn Settlement names

Björkdal

Halosenkylä

Lauttasaari

Huuhkaja

KRISTINESTAD

KEMIJÄRVI

HELSINKI

Maastonimet Terrängnamn Terrain names

Papinsaari

Hanhiniemi

Högberget

Karhukangas

Isosuo

Paljakka

Vesistönimet Namn på vattendrag Watercourse names

Lumipuro

Vuentokoski

Teno

Högbensjön

Saarijärvi

Päijänne

Selitteet Förklaring Specification

Terveyskeskus Hälsocentral	Urheilupuisto Idrottspark	Luonnonsuojelualue Naturskyddsområde	Ampuma-alue Skjutområde

Kartan tiedot perustuvat Maanmittauslaitoksen maastotietokantaan. Maastotietokannan tietoja päivitetään 5 - 10 vuoden välein, ja karttalehden alueella voi olla eri ajankohdilta olevaa tietoa. Tiestön tiedot ovat painovuotta edeltävältä vuodelta. Kartassa olevista puutteista ja virheistä voi antaa palautetta Kansalaisen Karttapaikalla osoitteessa <www.karttapaikka.fi>. Vesialueiden syvyystiedot pohjautuvat aineistoihin, joiden tekijänoikeudet omistaa Suomen ympäristökeskus tai Liikennevirasto. Merenkulkuun liittyvät tiedot perustuvat merikarttaan. NAVIGOINNISSA ON KÄYTETTÄVÄ MERIKARTTOJA.

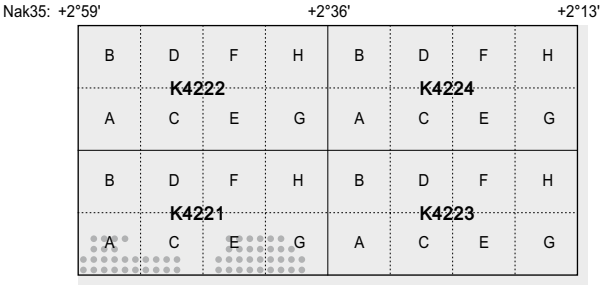
Kartuppgifterna bygger på Lantmäteriverkets terrängdatabas. Uppgifterna i terrängdatabasen uppdateras med 5 - 10 års mellanrum och på ett kartblad kan finnas uppgifter från olika tidpunkter. Väginformationen är från året före tryckåret. Vid eventuella fel eller brister i kartan kan respons ges på Kartplatsen för alla på adressen <www.kartplatsen.fi>. Uppgifterna om vattendjupet grundar sig på material som Finlands miljöcentral eller Trafikverket har upphovsrätten till. Den nautiska informationen bygger på sjökort.
FÖR NAVIGATION SKALL SJÖKORT ANVÄNDAS.

The map data are based on the topographic database of the National Land Survey of Finland. The data in the topographic database are updated every 5 to 10 years, and the information on a map sheet can derive from different years. The road data are from the year preceding the year of printing. Feedback on any errors or flaws that the map may contain can be given at the Citizen's Mapsite at <www.karttapaikka.fi>. Data on water depths in water areas are based on material owned by copyright by the Finnish Environment Institute or the Finnish Transport Agency. The nautical data are based on a nautical chart.
FOR NAVIGATION NAUTICAL CHARTS MUST BE USED.

© 28/MYY/11

Koordinaatisto Koordinatsystem Coordinate reference system:	ETRS89 (WGS84)
Ellipsoidi Ellipsoid Ellipsoid:	GRS 80
Karttaprojektio Kartprojektion Map projection:	ETRS-TM35FIN
Keskimeridiaani Medelmeridian Central meridian:	27°E / 500 000 m
Korkeusjärjestelmä Höjdsystem Vertical reference system:	N60

• Magneettisia häiriöitä Magnetiska störningar Magnetic disturbance

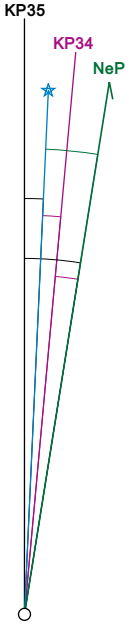

KP35 Karttapohjoinen Kartnorr Grid North 27°E

KP34 Kaistapohjoinen Zonnorr Zone North 21°E

NeP Neulapohjoinen Kompassnorr Magnetic North

Napapohjoinen Polnorr True North

Nek 2007.0	Neulaluvun korjaus Nåltalskorrektion Magnetic Correction	+6°26'	+107ˇ	+114 mils
Nak35 Nak34	Napaluvun korjaus **Poltalskorrektion** **True North Correction**	+2°36' - 2°36'	+43ˇ - 43ˇ	+46 mils - 46 mils
Kok35 Kok34	Kokonaiskorjaus **Totalkorrektion** **Total Correction**	+9°03' +3°50'	+150ˇ +64ˇ	+160 mils +68 mils
	Vuotuinen muutos Årlig förändring Annual variation	+0°10'	+2.8ˇ	+3.0 mils

Ennen kartasta otetun suunnan käyttämistä kulkusuuntana maastossa on sen kompassisuunnasta vähennettävä yllä laskettu kokonaiskorjaus (Kok).

Innan den på kartan mätta riktningen används i terrängen skall ovan angivna totalkorrektion (Kok) subtraheras från kompasskursen.

Before the measured grid azimuth is used in the terrain the above-indicated total correction (Kok) must be subtracted from the bearing.

Kartalla on kuvattu kaistan TM35 mukaisten mustien koordinaattiristien lisäksi punaisella värillä kaistojen TM34 ja TM35 mukaiset koordinaattiruudukot.

Förutom svarta koordinatkors i zonen TM35 har på kartan avbildats koordinatrutorna i zonerna TM34 och TM35 i rött.

On the map the grid intersections in zone TM35 are shown in black and the grids in zones TM34 and TM35 in red.

Bild 1

5.4.2 Mätning av koordinater på kartan och angivande av position

På den taktiska kartan anges det geografiska koordinatsystemet (WGS84) med blåa heldragna linjer (t.ex. 24°00'). I kanten anges dessutom korrigeringarna enligt lokal tid (t.ex. -24m00s).

Grundkoordinatsystemet presenteras som ett rätvinkligt rutnät (rött) angivet i kilometer. MGRS-bokstavskoderna och koordinattalen har angivits i kanten av kartan så, att jämna hundratal och tusental kilometer har angivits med mindre bokstäver (se bild 1). Siffran och den bokstav som kombinerats med den (t.ex. 34V) anger MGRS-delzonen (zon 34, latitudband V) och bokstavsparet FM (zon 34) hänvisar till 100-kilometersrutan. Öster om longituden 24 grader är zonen 35V. MGRS används då positioner som bygger på rutnät anges.

Koordinaterna mäts på kartan i allmänhet med tio meters noggrannhet. De östliga (E, easting) och nordliga (N, northing) koordinaterna anges då med fyrsiffriga serier (den sista siffran avser tiotal meter). Koordinater används då positionen anges enligt både koordinatsystem och rutnät.

K-koordinaten anges för sin del i meter avrundat till närmaste tiotal meter. Koordinater fastställs på den taktiska kartan (1:50 000) på följande sätt:

- Koordinatmätaren placeras i den punkt vars koordinater ska fastställas (betydande
- sten) enligt bilden (se bild 2).
- De första siffrorna i E-koordinaten erhålls från talet i kanten av kartan – det röda koordinatstrecket som finns öster om punkten. Av koordinaterna avläser man bara dem som skrivits med stora siffror, t.ex. 66.
- Efter E-koordinaten avläses de två sista siffrorna på koordinatmätarens vågräta skala, varvid E-koordinaten är 6619.
- N-koordinatens två första siffror erhålls från talet i övre kanten av kartbladet - det röda koordinatstrecket som finns söder om punkten. Av koordinaterna avläser man bara dem som skrivits med stora siffror, t.ex. 56.
- N-koordinatens två sista siffror avläses på koordinatmätarens lodräta skala, varvid N-koordinaten är 5646.

Positionen kan anges på två alternativa sätt.

Då positionen anges utgående från koordinaterna fogas till koordinaterna signumet för delzonen som avläses på kanten av kartan (34) och bokstaven N som anger det norra halvklotet. Det ovan fastställda objektets (stenens) koordinatbaserade position är 34 N 6619 5646.

Den rutnätsbaserade positionen (MGRS) anges genom att man lägger till signumet för delzonen och kännetecknet för rutnätet. Koordinatvärdena avrundas alltid nedåt. Det positionsbestämda objektets (stenens) position är således 34VFM 96619 5646. Rutnätspositionen är alltid entydig.

Då man befinner sig vid kanten av en zon kompletteras positionsrutan genom att man ritar så att man får en punkt för koordinatmätaren. På bilden (se bild 3) är positionen för det objekt som bestäms (byggnaden) på UTM35-området 35 VLG 3287 5678 enligt MGRS.

Bild 2

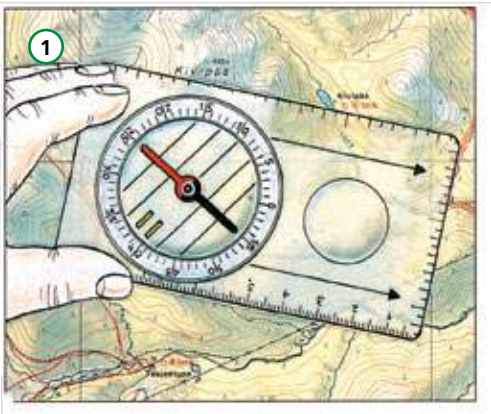
Bild 3

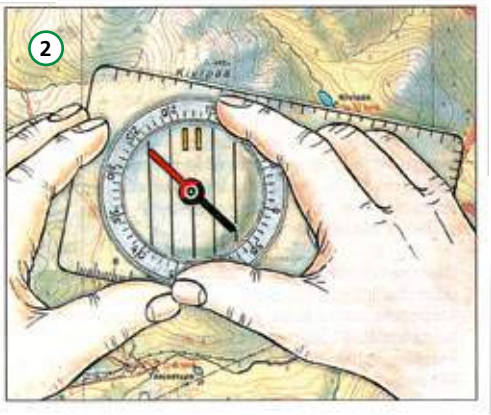
5.4.3 Användningen av marschkompass

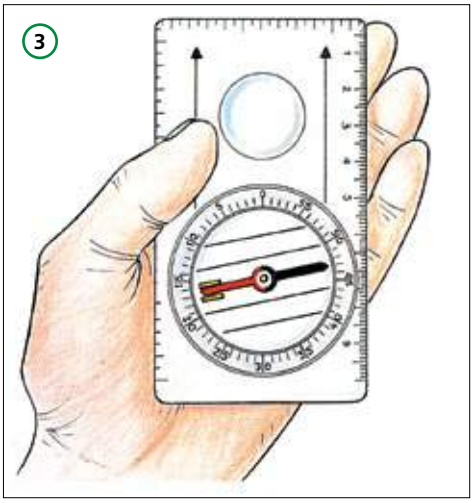
Eftersom kompassnålen är magnetisk är den utsatt för störningar orsakade av metallföremål. Använd alltså inte kompassen i närheten av fordon eller kraftiga elektriska linjer. Även små metallföremål ger upphov till störningar om de är alltför nära kompassen.

Kompassen används på följande sätt:

1. Placera kompassen på kartan med den långa sidan så att den går från fjällets topp till raststugan och så att riktningspilen pekar i färdriktningen.
2. Vrid kompasshuset så att nordgaffeln vänds mot kartnorr.
3. Håll kompassen vågrätt i handen och vänd dig långsamt så att kompassnålens röda spets faller in i nordgaffeln. Riktningspilen visar dig riktningen till raststugan.

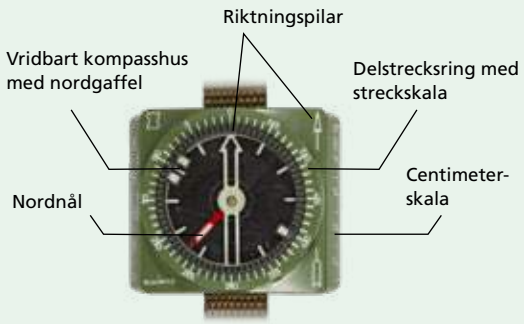

Kompassdelar

5.4.4 Bedömning och mätning av avstånd

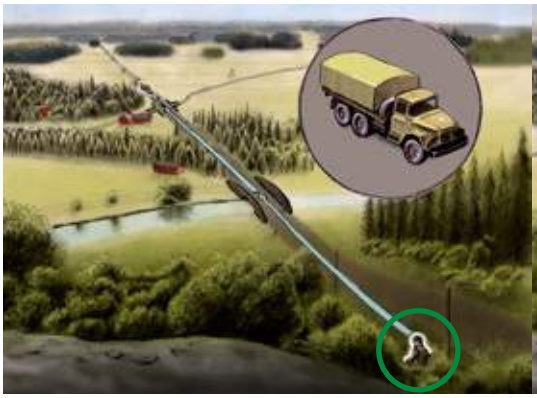
För att kunna genomföra den givna uppgiften ska krigsmannen känna till avstånden i terrängen. Exempelvis för att pansarvärnsvapen ska träffa målet är det av avgörande betydelse att känna till avståndet. Man ska i första hand sträva efter att mäta avstånden.

För mätning och bedömning används
- laseravståndsmätare eller mätvajer
- karta eller GPS-navigator, om man tydligt kan avläsa båda ändorna av sträckan på karta eller skärm
- delstreck och millimeterradianmätning, till exempel med hjälp av mätskalan på ett optiskt sikte
- som tillfälligt hjälpmedel till exempel ett snöre, eller vid skidning en skidas längd.

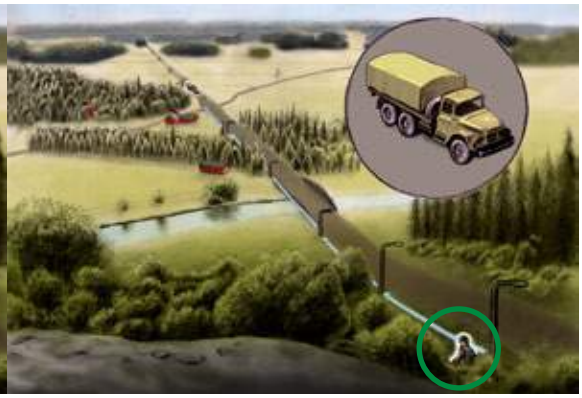
Om situationen inte tillåter mätning, bedöms avstånden så noggrant som möjligt. Avstånd kan bedömas på flera olika sätt. Under framryckning är användningen av stegpar ett bra sätt att bedöma den sträcka man färdats. Därför bör var och en reda ut hur många stegpar det behövs för att färdas hundra meter gående och springande. På antalet stegpar per hundra meter inverkar krigsmannens utrustning, till exempel ryggsäck eller stridsutrustning och terrängen, d.v.s. skogsterräng eller väg. Man ska anteckna hur många stegpar man tar i olika utrustning och terräng.

För bedömning av avstånd kan man även använda avstånden mellan olika terrängpunkter, som upprepas. Sådana är exempelvis el- och belysningsstolpar eller reflexkäppar längs vägar. Då måste man mäta ett avstånd och multiplicera det erhållna måttet med antalet avstånd. Då man bedömer avstånd på detta sätt ska man notera att avstånden mellan stolparna längs en linje inte nödvändigtvis är identiska, eftersom de ofta utplaceras utgående från terrängen. Det avstånd som bedöms kan också uppdelas i delar och avståndet som helhet bedömas i form av mindre delhelheter. Om fler än en person bedömer ett avstånd används ett medeltal av de avstånd som bedömarna erhållit.

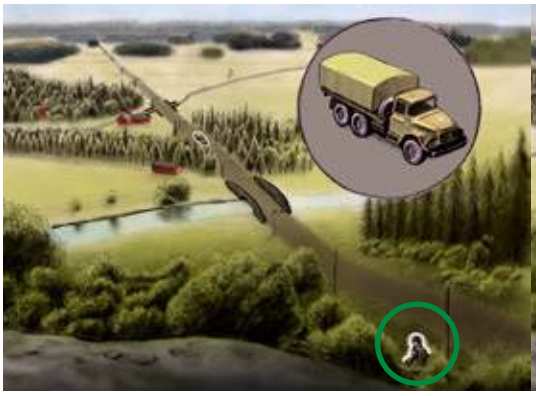
Principerna för bedömning av avstånd

Indelning av sträckan i delar
Till bron ca 125 m, från bron till korsningen ca 125 m och från korsningen till lastbilen ca 70 m. Sträckan totalt ca 320 m.

Man upprepar en känd sträcka
Avståndet till objektet 5,5 x xxx m.
Avståndet totalt xxx m.

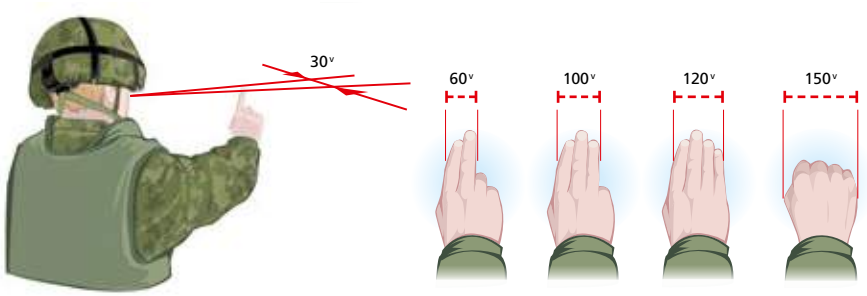

Mera än xxx m, men mindre än xxx m
Mera än till bron (125 m), men mindre än till korsningen (300 m).
Medeltal ca 160 m.

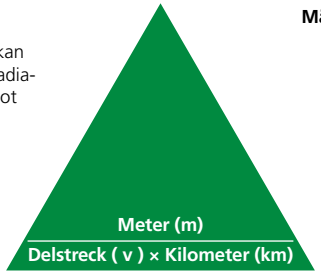
Flera bedömare:
”400 m!” ”270 m!” ”290 m!”
Medeltalet av krigsmännens bedömningar är ca 320 m.

Mätning av delstreck med fingrarna och med armen sträckt

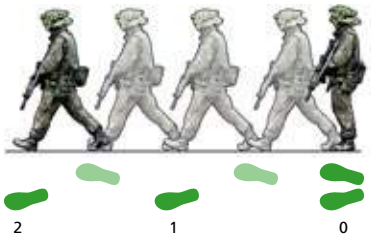

Beräkningstriangel

Med triangeln på bilden kan du även räkna med milliradianer. Byt ut delstreck (v) mot milliradian (mrad).

Mätning av avstånd med stegpar

Användning av storleken på kända objekt för bedömning av avstånd

7 m bred

Meter:	Delstreck:
100 m	70v
200 m	35v
300 m	25v
400 m	17v

0,5 m bred

Meter:	Delstreck:
100 m	5v
200 m	2,5v
300 m	1,5v
400 m	1,25v

1,8 m hög

Meter:	Delstreck:
100 m	18v
200 m	9v
300 m	6v
400 m	4,5v

0,6 m bred

Meter:	Delstreck:
100 m	6v
200 m	3v
300 m	2v
400 m	1,5v

Avståndet bedöms ofta för kort då

- objektet avtecknar sig klart mot bakgrunden
- det finns ett vattendrag eller en annan stor öppning mellan objektet och bedömaren
- terrängen mellan objektet och bedömaren är låglänt eller objektet befinner sig på en högre punkt i terrängen
- sikten är försämrad på grund av dimma, mörker, regn eller snöfall
- ett terränghinder täcker terrängen mellan objektet och bedömaren.

Avståndet bedöms för långt, då

- bedömningen sker mot solen
- objektet syns otydligt
- man bedömer objekt som går i samma riktning som vägar och gator.

Mått som används vid vinkelmätning är delstreck, grad och milliradian. En cirkel utgör 6000 delstreck (v), 360 grader (°) eller 6283 milliradianer (mrad). Den enhet som oftast används är delstreck. Den används allmänt vid ledning av indirekt eld och vid orientering. Grad används vid orientering. Milliradianer används som mått i skalor på optiska sikten. I vissa vapenslag, såsom artilleriet, kan även en streckskala om 6400 delstreck användas.

Ett delstreck kan definieras på flera sätt. En cirkel utgörs av 6000 delstreck (v), med andra ord är ett delstreck en tusendedel av avståndet, till exempel

- 1 v på1000 meters avstånd är en meter
- 30 v på 1000 meters avstånd är 30 meter
- 50 v på 500 meters avstånd är 25 meter
- 100 v på 300 meters avstånd är 30 meter.

Många kikare har även en streckskala, med hjälp av vilken antalet delstreck kan fastställas. Avståndet mellan riktpunkten och målet kan uttryckas i delstreck.

5.5 **Fotmarsch**

Det ökade antalet transportmedel och deras utveckling har inte minskat kraven på soldatens fysiska förmåga, inte heller under krig. Under marschutbildningen lär man sig marschfärdigheter och utvecklar funktionsförmågan.

Målsättningen för marschutbildningen är att den som utbildas klarar av att förflytta sig stridsberedd från en plats till en annan utan att förlora sin stridsförmåga. Marschutbildningen inleds med kursen "Överlevnad" under rekrytskedet, och den resultatinriktade utvecklingen av marschfärdigheterna fortsätter under hela beväringstjänsten. Elektroniskt utbildningsmaterial beträffande fotmarsch, såsom mikrofilmer, finns i arbetsutrymmet för kursen "Överlevnad" i PVMOODLE. Det lönar sig att bekanta sig med dem även under fritiden före den första marschen.

Målet för marschutbildningen under rekrytskedet är att den som utbildas, efter att avslutat skede:

- har de detaljerade kunskaper och färdigheter som ansluter sig till marschförberedelserna, marschen och underhållet efter marschen
- kan upprätthålla sin egen funktionsförmåga under en cirka 10 kilometer lång fotmarsch i terrängen iklädd stridsutrustning samt bevara sin stridsförmåga under ansträngningen
- kan fungera som en del av gruppen under en fotmarsch

Att bevara sin stridsförmåga betyder att du efter marschen klarar av att gruppera för försvar och vidta egna underhållsåtgärder samt vid behov fortsätta marschen eller inleda strid.

5.5.1 Förberedelser för marsch

Tvätta dig noggrant föregående kväll. Tvätta särskilt fötterna, ljumskvecken och stjärtpartiet. Använd vid behov talk i syfte att förhindra skavsår. Klipp tånaglarna.

Packa beordrad utrustning. Packa också alltid ned reservsulor, rena reservstrumpor samt rena reservunderkläder. Kontrollera stridsbältet/-västen och ryggsäcken så att tyngdpunkten ligger så högt och så nära ryggen som möjligt och att ryggsäcken inte rör på sig. Kontrollera att utrustningen är packad så att den inte för oljud när du rör dig.

Klä dig enligt väderleken. Kontrollera att skodonen passar och är hela. Använd sula i skodonen. Smörj skaftkängorna. Använd två rena par strumpor på varandra under marsch i syfte att förebygga skavsår.

Ät ordentligt med mat som är rik på kolhydrater föregående dag. Ät morgonmål. Ta med knäckebröd i fickan, vätska i fältflaskan och reservflaskan. Lägg fältflaskan under ytterkläderna vintertid, så att vätskan inte fryser.

Maskera ansiktet och bara hudpartier och din utrustning enligt gruppchefens order.

5.5.2 Åtgärder under marsch

Plutonchefen och gruppchefen leder sin trupp i strid enligt situationen genom sitt exempel, hand- och ljustecken samt genom korta order. Orderna förmedlas inom gruppen och plutonen. Varje krigsman upprepar den givna ordern eller det givna tecknet.

Bevara din stridsberedskap under marschen genom att följa gruppchefens exempel och tecken samt genom att göra observationer i beordrad observationsriktning. Håll ett avstånd om minst 5 meter till framförvarande soldat. I mörker kan avståndet förkortas. Förmedla tecken och order.

Ett tillräckligt intag av vätska (2—2,5 dl med 10–15 minuters mellanrum = ca 1 liter/timme) tryggar värmebalansen, upprätthåller prestationsförmågan och förebygger trötthet. Man bör inta vätska så att man inte hinner bli törstig under marschen.

Vid marschpaus stoppar gruppchefen gruppen med tecknet SEIS och beordrar bevakning samt meddelar pausens längd. Gå genast i luftskydd. Ha vapnet inom räckhåll. Ta av dig stridsbältet och rätta till observerade brister. Svalka din kropp under pausen genom att knäppa upp kläder som spänner. Öka på klädseln då du svalkat dig, så att kroppen inte blir för kall. Klä på dig en extra rock under en lång paus och ta den av dig innan du startar igen. För mycket kläder ökar risken för värmesjuka.

Kontrollera i vilket skick fötterna är, se om skavsår. Meddela till gruppchefen om skavsår som du själv inte kan sköta. Du kan underlätta blodcirkulationen i fötterna genom att ha dem i upphöjt läge en stund. Byt vid behov till rena och torra strumpor. Tvätta om möjligt fötterna under längre pauser.

Drick minst 2,5 dl vatten eller svag saft under pausen. Fyll på fältflaskan och reservflaskan med ytterligare vätska. Ät torrskaffning (t.ex. bröd, frukt) för att fylla på kroppens förråd av kolhydrater.

Var beredd att fortsätta marschen på gruppchefens order GÖR ER KLARA eller tecken HUOMIO. Förmedla tecknet vidare, ta vapnet och utrustningen med dig och sätt dig i rörelse ljudlöst på gruppchefens kommando MARS eller tecken.

5.5.3 Underhållsåtgärder efter marsch

Efter marschen underhålls gruppens utrustning samt det egna vapnet och den egna utrustningen. Man avslutar med att tvätta sig, vårda musklerna och äta.

5.6 Soldatens skidkunnighet

De finländska soldaterna har vinterkrigets flygande skidpatrullers traditioner att värna om. Skidkunnigheten är fortfarande en av de viktigaste grundläggande färdigheterna vid krigföring vintertid.

Målet för skidutbildningen är att lära dem som utbildas de grundläggande kunskaperna och färdigheterna i skidning som hjälper dem att framrycka ekonomiskt på militära skidor i omväxlande förhållanden på stridsfältet.

God teknik lär man sig genom att skida i varierande terräng och på omväxlande banor. Genom att upprepa de rörelser som behövs vid skidning blir prestationerna bättre vartefter och kräver i fortsättningen mindre energi än tidigare.

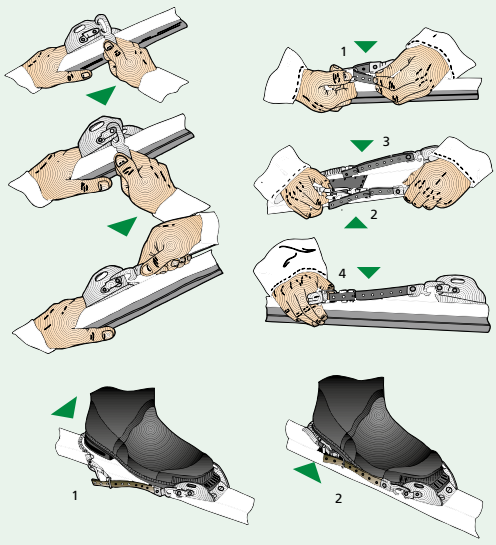
Grunderna i ekonomisk skidning
- god balans,
- smidiga och kontinuerliga rörelser,
- långa rörelsebanor i ökande takt,
- överkroppen utnyttjas effektivt då man stakar,
- viktförskjutningen till den glidande skidan sker i rätt tid,
- rätt fartfördelning och att spurter insätts i rätt skede,
- rörelsen är rytmisk och avslappnad.

Skidorna glider och fäster bättre då man vallar dem enligt väderleken innan man använder dem. Då är det lättare att lära sig skidtekniker och det känns behagligare att skida. Genom regelbunden vallning sköter man samtidigt om skidornas skick.

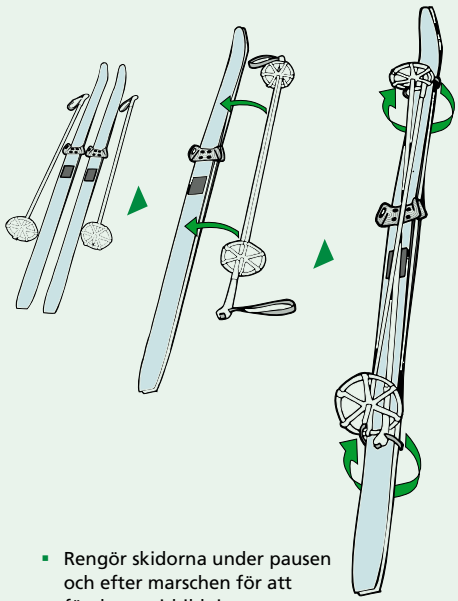
Kontrollera innan du använder skidorna att skruvarna är åtdragna och att bindningarna är hela och rätt justerade!

Hur bindningarna fästs och ställs in

- Skidorna väljs enligt användarens längd och vikt.
- Justera bindningarna till lämplig längd.
- Lägg skidornas nummer på minnet.
- Inga andra märkningar får göras på skidorna.
- Under motormarscher förvaras bindningarna i stridsbältet, inte på skidorna.

Exempel på transport av skidor

- Rengör skidorna under pausen och efter marschen för att förebygga isbildning.
- Iståndsättning och vallning av skidor beskrivs i kapitel 6.2.

5.6.1 Skidmarsch

Skidmarsch sker enligt samma principer som fotmarsch (se kap. 5.5). Under marschen varierar avståndet mellan krigsmännen enligt terrängen. Avstånden ökas före en nedförsbacke så att krigsmännen inte kolliderar. Under marschvilan skidar krigsmannen åt sidan från spåret så att spåret kan användas av cheferna och ordonnanserna.

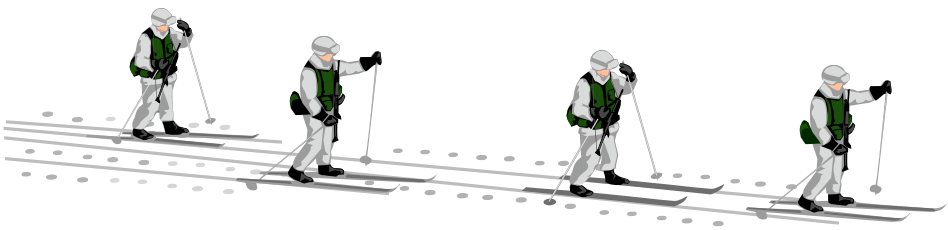
Under marschen bör man regelbundet ge akt på stridsparets ansikte (i synnerhet näsan, kindbenen, hakan och öronen) så att de första symptomen på förfrysning märks i tid och man kan inleda omedelbar förstahjälp.

5.6.2 Användning av pulka

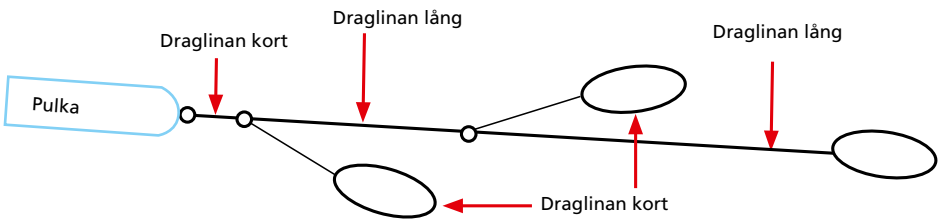
En pulka som man har med sig packas så att tunga saker läggs på bottnen och så att pulkan är aningen tyngre baktill. Pulkan packas enligt den uppgift som beordrats gruppen. Då pulkan används för att hålla en sårad varm förses pulkan med tältmadrass och sovsäck. I pulkan ska det alltid finnas en uppsättning reservskidutrustning per grupp. Lasten täcks med en presenning, tältbotten eller annat lämpligt överdrag och fästs. Den lastade pulkans vikt bör vara sådan att tre krigsmän kan dra den obehindrat i den övriga gruppens takt. I krävande terräng- eller väderförhållanden delas en del av lasten vid behov upp att bäras av de övriga krigsmännen. Pulkan kan också dras av en snöskoter.

Pulkan dras av 1–3 krigsmän enligt terrängen och rådande väderförhållanden samt den packade lasten. I ett färdigt spår dras pulkan i täten av truppen, varvid skidhastigheten bestäms enligt pulkans hastighet. Dragarnas vapen är på bröstet, ovanpå draglinan. En krigsman fungerar som bromsare. Hans uppgift är att bromsa i nedförsbackar och hjälpa till vid branta uppförsbackar genom att dra pulkan med sin egen draglina eller skjuta fart med staven bakifrån. För bromsning fästs ett snöre i bakre delen av pulkan. Snöret kan löpa fritt efter pulkan i jämn terräng och i uppförsbackar. I nedförsbackar håller bromsaren i snöret och bromsar pulkans fart genom att ploga med skidorna.

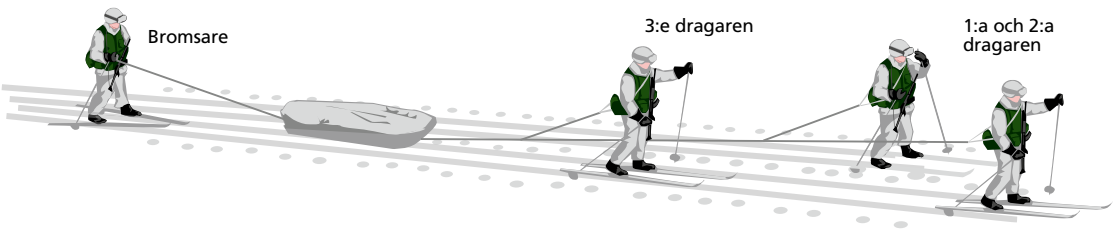
Skidande av pulkspår

Femdelad draglina för gruppens pulka

Dragande av gruppens pulka

5.7 **Överlevnad**

Under kursen Överlevnad lär du dig hur den enskilda krigsmannen överlever på stridsfältet. Studiematerialet för kursen (bl.a. mikrofilmer) finns att i kursens arbetsutrymme i PVMOODLE.

5.7.1 Allmänna terrängfärdigheter

Att göra upp eld hör till varje krigsmans grundläggande färdigheter. I nödfall kan det vara av avgörande betydelse att kunna göra upp eld för att överleva. Till en krigsmans personliga utrustning bör höra tändstickor och slidkniv och yxa bör ingå i utrustningen på patrull- eller gruppnivå. Utrustningen för uppgörande av eld ska förvaras så att den inte blir våt även om den faller i vattnet. Till exempel genom att vira in tändsticksasken eller gaständaren i en plastpåse får man den att hållas i användbart skick.

Innan man tänder eld ska man reservera tillräckligt med brännbart material vid platsen så att man får igång elden ordentligt. Tändandet ska förberedas så bra att elden tänds så snabbt som möjligt. Detta förutsätter bra tände, brännbart material och vindskydd.

Elden byggs alltid på från mindre till större. Bra som tände är spånor som täljts av trä, näver, torra grenar av gran och torrt papper. Bra brännved är rottorkade tallar, tjärstubbar, torra granar och björkar samt torra bräden och sågvirke. Vått och färskt trä brinner sämre än torrt. Man kan också få färskt trä att brinna bara man har lyckats få en bra glöd. Isiga björkklabbar får inte tinas upp innan de läggs på elden, för att man ska kunna undvika att de blir våta. För natteldar reserveras stora trän eller en stor mängd små trän eftersom elden måste brinna länge och jämnt.

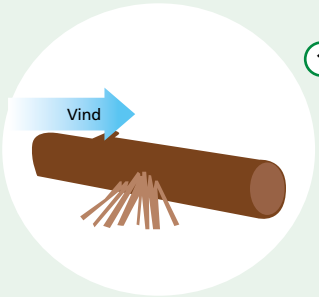
5.7.2 Inkvartering i fältförhållanden

I terrängen bivackerar gruppen till att börja med i stridsgropar, eller vid dåligt väder och om situationen tillåter, i tält. Då befästningen av nästet framskrider bivackerar man i en inkvarteringsgrop, ett inkvarteringsskyddsrum eller i en byggnad.

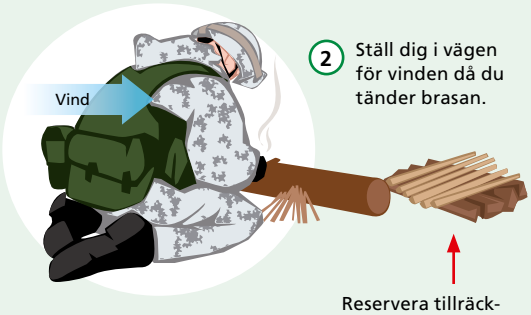
Vid bivackering i en stridsgrop eller stridsparets grop läggs granris och ett liggunderlag på bottnen av gropen eller dess skyddsgrop. Gropens öppning kan täckas med en skyddsmantel. Bivackering i stridsgrop är alltid en tillfällig lösning eftersom det går långsamt att alarmera gruppen och det är svårt att upprätthålla funktionsförmågan.

Gruppchefen ger order om tältets plats. Tältet placeras i luftskydd i en svacka eller i ett motlut i skydd för fiendens direkta och indirekta eld. Tältet ska placeras minst 50 meter från plutonens fordon och andra tält. Tältets öppning placeras i riktning bort från fiendens sannolika ankomstriktning.

Tändande av brasa

1. Samla rikligt med tände bredvid ett tjockt vedträ, t.ex. spånor.

2. Ställ dig i vägen för vinden då du tänder brasan.

Reservera tillräckligt med tände och vedträn i närheten då du börjar tända brasan.

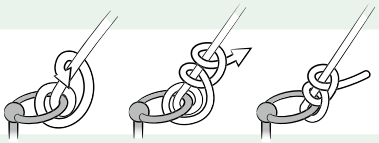

3. Rada klena vedträn eller kvistar snett över tändet.

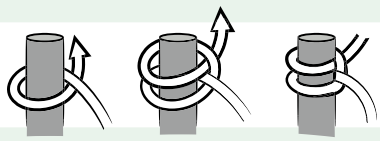
4. Fyll på med litet tjockare trän eller kvistar i kors över de tidigare.

Knopar som behövs i soldatens verksamhet och användningen av dem

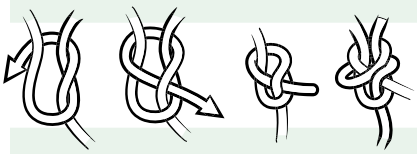

Dubbelt halvslag om egen part
Repet fästs vid en länk eller ring. Knuten är säker och friktionsbelastningen överförs på en lång sträcka.

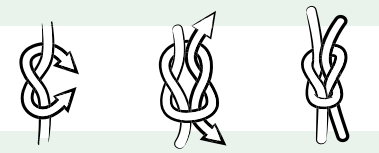
Tältknut (löst halvslag om egen part)
Tältets spännsnören fästs så att knuten är lätt att lossa och inte fryser fast. Knopen görs som dubbelt halvslag om egen part, men den dras inte till. Längs tältsnöret görs 4–5 enkla öglor med ca 20 cm avstånd.

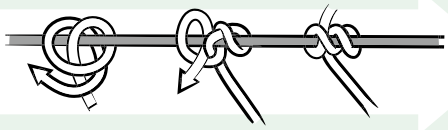
Dubbelt halvslag
Repet fästs tillfälligt vid en påle. Knopen är snabb att göra och lätt att ta upp. När man fäster en tillfällig draglina vid t.ex. bilens dragkrok bör man göra en löpknut så att den går lättare att ta upp.

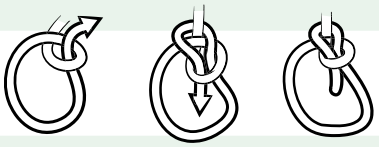
Skotstek
Två rep fästs vid varandra. Knopen är starkare än råbandsknopen. Man får den ännu starkare om man gör den till en dubbel skotstek. Knopen används särskilt när man skarvar ett tunnare rep med ett tjockare.

Råbandsknop
Två rep skarvas. Knopen är inte stark, men lätt att ta upp.

Stopparknop
Ett rep fästs vid ett annat rep eller en kabel. Knopen glider inte på repet eller kabeln.

Pålstek (räddningsknop)
En fast ögla på ett rep. Öglan kan använda t.ex. i ändan av det rep som kastas vid räddning av en person ur en vak. Lär dig att slå knopen med en hand om ett rep som du virat runt dig själv.

Det skydd tältet ger kan förbättras genom att det placeras i en tältgrop. På tältets botten kan man använda tältduk eller bottenplatta, om platsen är bestående. I syfte att minska avslöjande värmestrålning försöker man se till att det finns ett tydligt mellanrum mellan maskeringen och tältet.

Tältplatsen bör väljas så att tältets kanter är högre än mittpunkten och dörröppningen lägre än bakväggen. Då behöver de som befinner sig inne i tältet inte sova med huvudet nedåt och värmen sprider sig bäst.

Ett tält reses t.ex. på följande sätt:

- andra stridsparet röjer bort träd och kvistar och vintertid snö från den plats där tältet ska resas samt bränner bort oljan i kaminen,
- tredje stridsparet samlar ihop granris som uppstått då man röjt eldområdet och breder ut dem på tältplatsen,
- vice gruppchefen och hans stridspar hämtar tältet inklusive dess utrustning och maskeringsnätet från fordonet,
- andra och tredje stridsparet träder vart och ett en tältkäpp i vartannat hörn och breder ut tältet i en fyrkant på tältplatsen,
- vice gruppchefens stridspar slår in markkilar och andra och tredje stridsparet placerar vart och ett sin hörnkäpp lodrätt och fäster tältsnöret vid markkilen,
- andra och tredje stridsparet förflyttar sig medsols och trär in en hörnkäpp i följande hörn av tältet. Därefter placerar var och en följande tältkäpp lodrätt, varefter tältet spänns ut, först till en fyrkant och sedan till en åttkant och alla fäster sina tältsnören i de markkilar som vicegruppchefen och hans stridspar har slagit in,
- vice gruppchefen lägger mittstången på plats och de som fäst tältsnörena drar tältets kanter mot marken.
- första stridsparet för lyktan till tältet och lägger kaminen på plats,
- andra stridsparet maskerar tältet med maskeringsnät, maskeringspapper och material från naturen och
- tredje stridsparet fäster kaminen vid upphängningsslanorna och hänger upp slanor för torkning av utrustning samt breder ut tältduken på tältets botten.

Maskering av tält

Avståndet mellan tälten ska vara minst 50 (spridd gruppering).

Med maskeringsnät bryts objektets form. Förutom maskeringsnät bör man använda tillfälligt material. I syfte att minska värmestrålningen lyfts maskeringsnätet upp från tältet med käppar.

Förutom tältet och fordonen bör t.ex. följande maskeras: ryggsäckar, skidor, pulkor, vedträn, vedlagnings-platsen (rester efter vedhuggning), matkärl och snöskoter samt övriga redskap.

Vintertid bör man undvika att göra onödiga spår. Gruppchefens order om de rutter som ska användas så att man undviker att lämna onödiga spår och bivackeringsplatsen inte avslöjas för fienden från luften.

Då tältet rests övar gruppchefen bemanningen av stridsställningarna och ger order om att färdigställa en larmanordning och hugga ved samt att hämta släckningsvatten till tältet. Veden görs desto mindre ju kallare det är, eftersom den brinnande ytan är större då, och veden avger sin värmeenergi snabbare. Släckningsvatten reserveras i ett separat kärl.

På grupperingsområdet bör upprätthållas god ordning så att alla saker har sina bestämda platser. Då hittar man dem vid behov, också i mörker utan lampa.

Utrustningen placeras på följande sätt i tältet:

- soldaten ska alltid ha vapnet med sig. Vapnet förvaras bakom huvudet mot tältväggen så att det är lättillgängligt och inte blir varmt.
- vedträna radas till vänster om dörröppningen,
- vattenkärlet placeras till höger bredvid dörröppningen,
- lyktan placeras mitt emot kaminen på en torkslana och
- kaminen lyfts upp från marken, eftersom värmen från den då sprider sig i hela tältet.

Vintertid bör du rengöra vapnet noggrant och avlägsna oljan från låset och gliden. Förvara vapnet utanför den varma skyddsställningen eller invid tältväggen i syfte att förhindra att fukten kondenseras och att vapnet fryser. Inne i bivacken måste det dock finnas åtminstone ett vapen.

Stridsbältena och ryggsäckarna förvaras i tältet eller maskeras och skyddas t.ex. invid den stig som går till stridsställningen.

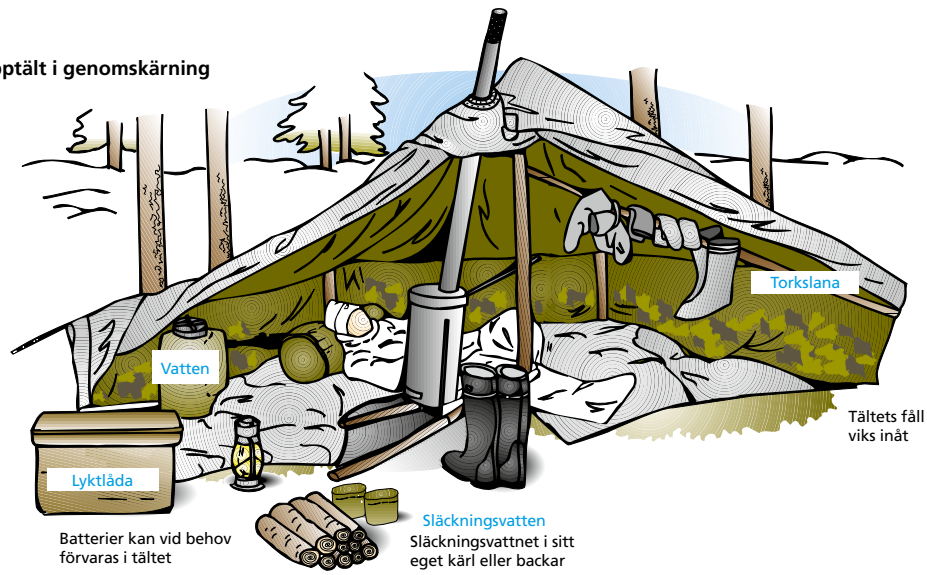
Den del av gruppens utrustning som behövs placeras utanför tältet på bägge sidor om dörröppningen under ett maskeringsnät. Det som inte behövs placeras i en transportlåda i plutonens fordon. Utrustningen granskas före mörkrets inbrott.

Gruppchefen ger order om att skidorna maskeras och placeras t.ex. längs det spår som leder till stridsställningen. För skidorna görs en grop. Skidorna rengörs från snö och is. Stavarna läggs mellan skidorna. Skidorna läggs på käppar i skidgropen med bottnarna nedåt. Bindningarna lämnas kvar på skidorna.

Vid bivackering i tält ska man komma ihåg följande:

- man tar vapnet med sig när man avlägsnar sig från tältet
- vapnet hanteras i tältet på så sätt att man inte föranleder vådaskott
- ryggsäcken hålls packad, och bara den utrustning som behövs tas med ur den
- ved görs för hela nattens behov, så att ljuden inte avslöjar truppen nattetid
- man fyller på ved i kaminen med jämna mellanrum så att temperaturen hålls jämn
- man måste fylla på ved utan att föra oljud
- fint huggen björkved avger mest värme
- våt utrustning torkas på slanorna
- skorna placeras med skaften uppåt så att de kan torka, våta skor hängs upp
- utrustningen ställs inte så nära kaminen att den antänds

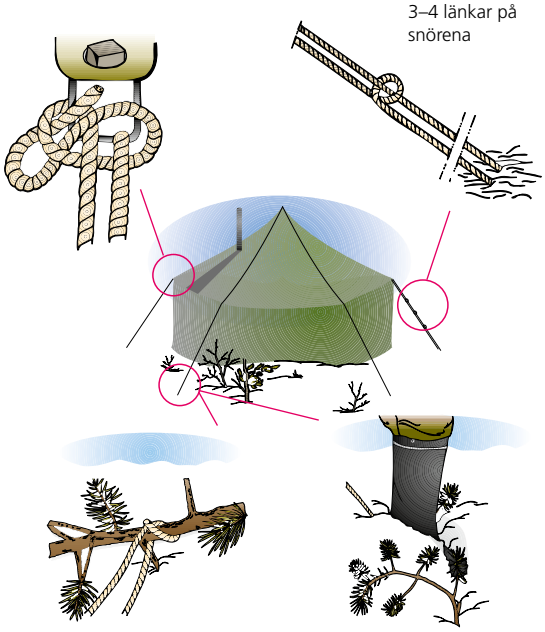
Ett grupptält i genomskärning

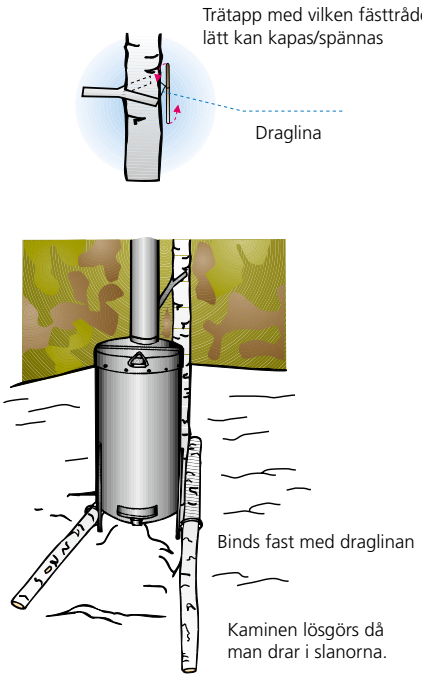
- närpostkarlen reserverar dricka och torrskaffning till den som kommer från poststället, det hör till god sed att kaminvakten alltid har varmt vatten till förfogande
- avfallet läggs i avfallssäckar
- vid behov avlägsnar man sig snabbt ur tältet, var och en från sin plats under tältets flik
- behoven uträttas i latringropen, som ligger minst 50 meter från tältet
- man avslöjar inte truppen genom att använda ljus och föra oljud.

Tältet och bivackeringsarrangemangen bryts enligt samma arbetsfördelning som vid resningen. Inkvarteringsutrustningen kontrolleras och lastas i fordonet. Kaminrören sotas till exempel genom att man drar en granruska genom dem. Särskilt granved sotar så mycket att uppvärmningsförmågan avtar redan efter ett dygn. Inget skräp lämnas kvar i nästet eller på inkvarteringsområdet. Latringropen täcks. Veden lastas i fordonet för nästa bivackering eller staplas t.ex. vid roten till ett träd. Vintertid täcks tältplatsen med snö för att förhindra att man blir avslöjad.

Fästande av tältsnören vintertid

Fästande av kaminen vid mittstången

Gruppens materiel och dess användning och underhåll

Gruppchefen gör en lista över gruppens utrustning. Soldaten kan ha en del av gruppens utrustning på sitt ansvar. Då ansvarar han för dess förvaring och för att den tas med och underhålls.

Utrustningen packas i transportlådor för att hanteringen ska underlättas och så att utrustningen skyddas för smuts, damm, vatten och snö. Transportlådorna numreras och på innersidan av locket kan man göra en förteckning över det som transporteras i lådan.

Gruppens utrustning granskas alltid före mörkrets inbrott, vid höjd startberedskap eller före avfärd. Utrustningen vårdas efter uppgiften och övningen.

Exempel på gruppens utrustning:

- bågsåg 1
- universalyxa 1
- skyffel 3
- snöskovel 1
- järnspett 1
- hacka 2
- maskeringsnät 1
- taggtrådssax 1
- redskap för märkande av minor 1
- minsökare 1
- tält M/60 1
- kamin M/60 1
- lykta 1
- vattenkärl 1
- pulka 1.

Var och en ska kunna använda och hålla gruppens materiel i användbart skick.

Var och en ska kunna:

- använda bågsåg för att fälla träd och såga ved
- byta sågblad på bågsågen och skydda bladet (t.ex. med en kluven gummislang)
- använda yxa för att ta bort kvistar, tälja och klyva ved samt skydda eggen
- byta skaft på en trasig yxa och hacka
- använda järnspett för att göra hål i frusen mark och som hävstång
- använda kniv i syfte att tälja och göra spånor vid uppgörande av eld
- resa, ta ned och packa ihop gruppens tält
- maskera tält och fordon med maskeringsnät
- komplettera maskeringen med sommar- och vintermaskeringspapper
- sätta ihop, tända och elda kaminen samt montera ned och rengöra den
- fylla på lyktan, rengöra den och byta veke och glas på lyktan
- packa pulkan och släden till en snöskoter
- göra de knopar som behövs vid resningen av ett tält och packningen av en pulka
- reparera en bruten skida med en reservspets
- tända en brasa.

När man återvänder till kasernen underhålls gruppens utrustning och trasig utrustning byts till ny före nästa övning.

Gruppens materiel underhålls enligt följande:

- utrustningen prickas av enligt förteckningen
- ammunitionen samlas in och överlåts till gruppchefen
- sågen, universalyxan, skyffeln, järnspettet, hackan och taggtrådssaxen torkas med trasa och inoljas lätt
- tältet och maskeringsnäten rengörs från skräp, eventuella avbrutna fästsnören byts ut och dubbelknutar tas upp
- torra tält och maskeringsnät rullas ihop och binds om
- lyktan och dess låda rengörs och torkas och lyspetroleumbehållaren fylls
- kaminen och dess rör rengörs
- vattenkärlet sköljs och torkas
- pulkan rengörs, trasiga draglinor repareras och dubbelknutar tas upp
- transportlådorna rengörs och torkas
- materielbrister och trasig materiel antecknas och meddelas till plutonchefen
- skräp samlas i avfallssäckar och förs till avfallskärlet
- materielen lastas i fordonet eller placeras i skyddsställning eller i förråd för nästa uppgift eller övning.

5.7.3 Fälthygien och miljöskydd

Varje soldat ansvarar för sin personliga hygien och för att utrustningen är ren. God hygiennivå förhindrar också att smittsamma sjukdomar, biologiska stridsmedel samt ohyra sprids. Den som leder truppen svarar för truppens funktionsduglighet och för att hans eller hennes soldater har möjlighet att upprätthålla sin personliga hygien.

- Det viktigaste i fråga om personlig hygien är att tvätta händerna!
- Tvätta tänderna efter måltider eller tugga på tuggummi eller pastiller som innehåller xylitol.
- Tvätta dig eller simma efter hård ansträngning och då du blivit svettig.
- Torka våt utrustning och byt ut våta persedlar till torra.
- Byt ut smutsig och trasig utrustning när det är möjligt.
- Uträtta alltid dina behov i fältlatrinen – inte i terrängen. Om detta inte är möjligt, gräv en liten grop och täck in dina lämningar och det wc-papper du använt med jord eller mossa. Tvätta och/eller desinficera alltid händerna efter att du uträttat dina behov!

Målet i fråga om **vattenhygien** är att förhindra sjukdomar som beror på vattnet eller sprider sig via vattnet. Kvaliteten på vatten försämras i synnerhet av avloppsvatten, djurs och människors avföring och störtregn. Vattnet i insjöar, åar och bäckar (s.k. ytvatten) kan förorsaka sjukdomar även om det ser klart och rent ut.

OBS!

> **Ta inte vatten ur ett gemensamt vattenkärl med din egen vattenflaska!**
> **Använd alltid endast vatten som är konstaterat rent!**
> **Lämna inte vattenkärlen oövervakade!**

Då du tar vatten i en påfyllningspunkt eller från vattenkärlet i tältet, rör inte vid vattenslangen eller kranens mynning med dina fingrar eller din flaska.

Man får inte dricka orenat och obehandlat ytvatten. I oklara fall ska du alltid säkerställa med din närmaste förman om du kan använda ifrågavarande vatten.

Om du blir tvungen att använda ytvatten som dricksvatten, använd rinnande vatten, såsom vatten från en bäck eller en å. Rena det åtminstone först genom filtrering och sedan antingen genom att koka i 10 minuter eller med reningstabletter enligt anvisningarna om dosering och användning.

Håll dina dryckeskärl och din dricksflaska rena genom att regelbundet diska dem med diskmedel, borste och varmt vatten alltid då det finns tvättvatten. Skölj avslutningsvis flaskan med varmt vatten och torka den med mynningen nedåt och med korken öppen. Om du använder flaskan odiskad länge häll alltid bort det gamla vattnet innan du fyller flaskan på nytt.

Vid sidan av att man upprätthåller sin egen och truppens vattenhygien ska man komma ihåg att skydda vattendrag och grundvattenområden för avsiktlig eller oavsiktlig förorening eller nedsmutsning. Anmäl alltid genast till din närmaste förman om olägenheter och observationer.

Målet i fråga om **livsmedelshygien** är att förhindra att livsmedel far illa och att sjukdomar sprids via livsmedel eller matlagnings- och serveringskärl.

Håll livsmedel och kärl skilt från ammunition, bränsle och avfall under transporten och skydda dem för damm, regn, skadedjur och direkt solljus.

Tvätta alltid händerna med rent vatten och tvål innan du börjar tillreda mat eller äta samt efter maten. Om det inte är möjligt använd desinficerande servetter eller handdesinfektionsmedel alltid när sådana finns tillgängliga.

Använd endast vatten som är konstaterat rent eller som kokats då du tillreder stridsproviant. Tillred måltiderna enligt anvisningarna antingen med kokande, kokat varmt vatten eller rent kallt vatten.

Använd förläggsslev, bestick eller engångshandskar då du fördelar eller tar mat – inte ditt eget fältbestick..

I syfte att minska värmeförlusten håll kärlen ovanför markytan och lägg på locket till kärlen alltid när du delat ut eller tagit mat. Om maten kallnar så att dess temperatur är under 60 grader kan det bildas bakteriella gifter som föranleder magsjuka.

De påsar du använder till matbacken bör vara av livsmedelsplast som klarar höga temperaturer. Påsar till backen eller andra förpackningar får inte lämnas i terrängen utan samlas upp och förstörs på tillbörligt sätt tillsammans med övrigt avfall.

Matrester och annat avfall samlas upp enligt anvisningarna – ingenting får lämnas kvar i terrängen.

Diska alltid backen och fältbesticket med diskmedel, borste och varmt vatten alltid när det finns tvättvatten. Om det inte finns varmt vatten att tillgå, hetta upp vatten i backen på kaminen. Om det inte finns diskmedel, tvätta med gran- eller tallris.

OBS!

> **Ät inte mat som du misstänker vara förskämd eller mat som förvarats i värmekärl i över två timmar.**
> **Lämna inte livsmedel eller kärl utan övervakning!**
> **Håll dina bestick rena!**

Målet för miljöskyddet är att förebygga att miljöföroreningar och -förstöring. Att handla miljöansvarigt är en av soldatens grundläggande färdigheter.

Iaktta instruktioner, övningsorder och begränsningar som märkts ut på kartor eller i terrängen. På övningsområdena kan finnas skyddade miljövärden eller livsmiljöer, inom vilka eller i vilkas närhet man måste vara särskilt försiktig eller helt undvika att röra sig. På övningsområdet kan det även finnas grundvattenområden som är viktiga med tanke på vattentäkten och på vilka man måste iaktta t.ex. särskilda anvisningar om hantering av bränslen.

Undvik avfall t.ex. genom att ta bara så mycket mat som du vet att du äter. Sortera avfall enligt de anvisningar som getts. Lämna inte avfall i terrängen.

OBS!

Farligt avfall samlas in separat i kärl och containrar som är reserverade för ändamålet.

I samband med insamling av kemikalier, bränslen, avfall och avloppsvatten måste man vara särskilt noggrann. Hantera bränslen och smörjmedel samt andra kemikalier endast på ett för ändamålet avsett område och enligt utbildarens anvisningar. Undvik att tanka mera än det ryms vid terrängtankning och använd alltid det oljebekämpningsmaterial som getts, såsom uppsugningsmattor, för att skydda marken. Placera behållare och kanistrar bara på de platser som är avsedda för dem, såsom i stadiga ställningar. Häll inte bränsle från en kanister till en annan och undvik motsvarande åtgärder som kan leda till att bränsle drar in i marken.

OBS!

I fall där det skett en miljöskada är det extremt viktigt att handla raskt.

Förhindra ytterligare skador genom att täppa till eller begränsa en läcka.

Reparera skadan på ett underlag som saknar beläggning (t.ex. sandmark) genom att ta bort den nedsmutsade jorden och lägga den i en avfallssäck, ett ämbar eller på en presenning och på asfalt genom att använda absorptionskorn eller uppsugningssand. Anmäl en miljöskada till din närmaste förman. Om du inte själv kan åtgärda skadan eller inte vet vad du ska göra, ring 112.

Dokumentera det skedda noggrant och förmedla informationen till förmannen.

Soldatens miljöansvar i ett nötskal:

- Iaktta anvisningarna om miljöskydd.
- Lämna aldrig skräp i naturen utan för dem till den plats som anvisats och iaktta sorteringsanvisningarna. Städa alltid upp efter dig.
- Använd energi och naturresurser sparsamt.
- Undvik att föra onödigt oljud och att störa invånare och djur som bor i närheten.
- Skada inte naturen. Använd befintliga körstråk.
- Förhindra att bränslen, oljor och andra farliga ämnen rinner ut i marken och vidare ut i vattendrag eller i grundvattnet.
- Handla snabbt vid miljöskador och meddela även om tillbud till din närmaste förman.
- Meddela om eventuella miljöskyddsbrister eller -försummelser som du observerat till din närmaste förman.

Om truppen skräpar ned eller skadar miljön återvänder den för att samla upp skräp och reparera de skador den förorsakat i slutet av övningen eller efter den.

Bränn så torrt trä som möjligt i kaminen eller i öppen eld som du gjort upp med tillstånd. Som virke får man samla enbart döda träd som ligger på marken, om man inte fått tillstånd av markägaren att ta annat.

Man får inte göra upp en brasa eller annan öppen eld utan tillstånd av markägaren. Om faran för skogsbrand är uppenbar får man inte göra upp öppen eld i skogen eller dess närhet ens med tillstånd av markägaren.

Var mans rättigheter i terrängen:

Du får:

- Röra dig till fots, på skidor eller med cykel på andra platser än på gårdsplaner och områden som tagits i särskild användning (t.ex. åkrar som odlas och planteringar).
- Vistas tillfälligt på områden där det är tillåtet att röra sig (t.ex. tälta på tillräckligt avstånd från bostäder).
- Plocka vilt växande bär, svampar och icke fridlysta växter i naturen.
- Meta och pilka.
- Röra dig på vattendrag och is.

Du får inte:

- Störa eller skada andra eller miljön.
- Störa fåglar som häckar samt villebråd.
- Fälla eller skada träd.
- Ta mossa, lavar, jord eller träd.
- Störa hemfriden.
- Skräpa ned.
- Köra med motorfordon i terrängen på landsbygden utan markägarens tillstånd.
- Fiska och jaga utan behörigt tillstånd.

5.7.4 Funktion som närpostkarl (postkarl i skyddsställningen)

Gruppchefen uppgör en förteckning över vaktturerna och ger order om dem. Det lättaste sättet att göra en förteckning över vaktturerna är att börja med den krigsman som befinner sig närmast till vänster om dörröppningen och fortsätta medsols från honom. Om vaktturerna inte räcker till för alla fortsätter man med vaktturerna nästa natt från den punkt där man blev föregående natt.

Närpostkarlen, d.v.s. postkarlen i skyddsställningen, har som uppgift att

- säkerställa att det alarm som postkarlen i nästet ger förmedlas vidare
- bevaka skyddsställningen stridsberedd
- ansvara för gripande av misstänkt person samt alarmering
- väcka dem som har följande vaktpass
- hålla bivackutrymmet varmt och se till att det finns belysning i tältet
- tidvis kontrollera att vilande krigsmän och deras utrustning inte hamnar för nära kaminen.
- ansvara för förstasläckningen
- dejourera eventuellt signalmedel.

5.7.5 Förberedelser för mörkerverksamhet samt mörkerverksamhet

Förberedelser för mörkerverksamhet

I mörker effektiveras verksamheten genom förberedelser och övning. Avgörande faktorer är enkla och inövade grundstridsmetoder samt att man lärt sig att hantera all personlig utrustning och truppens utrustning även i mörker.

Förberedelserna för mörkerverksamhet bör ledas av cheferna och ske under dygnets ljusa tid.

Syftet med förberedelserna är att möjliggöra verksamhet och strid i dålig belysning. En del av förberedelserna hör till den normala verksamheten i dagsljus. Till förberedelserna för mörkerverksamhet hör

- granskning av skymnings- och mörkersiktet
- granskning av vapnets funktionsskick
- påfyllning av spårljuspatroner i kassetten
- granskning av ljusförstärkaren och värmesiktet
- ibruktagande av skymningssikten eller ljusförstärkare
- märkning av krigsmännen
- granskning av den personliga utrustningen
- granskning av truppens utrustning
- förberedelse av fordonen
- övning av verksamhet enligt uppgiften med hjälp av grundstridsmetoderna
- granskning av vapnets stöd och begränsarna i eldställningen
- förberedelser för belysning och övning för skjutande av belysningsrond.

Vid användning av belysningsutrustning bör man sträva efter att belysa eldområdet, inte den egna grupperingen.

Mörkersiktena ställs in i samband med att vapnet skjuts in. Vid mörkerstrid används mörkersikten och spårljuspatroner. En vit riktningslinje på vapnet i riktning med pipan underlättar riktandet av vapnet.

Skymningssiktena vänds fram eller ljusförstärkaren fästs vid vapnet innan mörkret faller. Ljusförstärkarens funktion granskas redan i dagsljus genom att man kopplar på strömmen och observerar med förstärkaren. Samtidigt kontrollerar man att siktets inställningar är enligt inskjutningen. Det är lätt att kontrollera om man gjort ett siktkort i samband med inskjutningen. Fästskenans fäste ska också kontrolleras eftersom fästskruvarna kan ha blivit lösa i samband med användningen. Om du misstänker att siktets inställningar har förändrats och du inte lyckas återställa dem med hjälp av siktkortet, meddela detta till gruppchefen. Inskjutning bör då ske genast då situationen tillåter.

Spårljuspatroner används för styrning av elden vid mörker. Spårljuspatronerna läggs i kassetten som exempelvis var tredje patron. Lägg specialpatronerna i skilda kassetter och märk kassetterna t.ex. genom att binda en rem kring dem. På så sätt känner du snabbt igen kassetterna också i mörker.

Bar hud maskeras och kontrolleras. Blänkande utrustning får inte synas. Kontrollera att utrustningen inte för oljud. Vapnet, arbetsredskapet samt fältbesticket och backen för lätt extra oljud. Reflexbandet på stövlarna kan döljas genom att man har byxbenen utanpå stövlarna.

Bygg begränsare eller granska dem samt märk ut eldområdets gränser och skjuthöjden i förterrängen.

Man ska beakta att alla redskap med upplyst skärm eller signallampor (t.ex. fältradio, GPS och klocka) kan avslöja truppen liksom användningen av annat ljus. Upplysta skärmar kan täckas med tejp eller ett klädesplagg.

Vid framryckning kan man fästa ett vitt plagg på ryggen så att man kan se varandra. Soldaterna kan även märkas med lysstavar så att krigsmannen har en, gruppchefen två och plutonchefen tre. Cheferna kan även ha ett matt ljus som lyser bakåt.

Stridsterrängen måste memoreras redan i dagsljus. Stridsparen förbereder begränsarna för eldområdet och groparna för vapenstödet enligt terrängnamnen.

Mörkerverksamhet

Mörkret försvårar krigsmannens verksamhet genom att det begränsar användningen av människans viktigaste sinne, synen. I svagt ljus är det svårare att göra noggranna observationer och bedöma avstånd, varför också en

bekant terräng eller ett bekant objekt kan se främmande ut. Då man övergår från ljus till mörker ser man nästan inget i början. Ögat vänjer sig dock vid svagt ljus, och mörkerseendet förbättras avsevärt inom 5–10 minuter. Efter 20–30 minuter har ögat uppnått maximal förmåga att se i mörker. Då synsinnet är begränsat tenderar de övriga sinnena, såsom hörseln och luktsinnet att kompensera den begränsade synen.

Då man förbereder sig exempelvis för en vaktuppgift ska man vistas i mörker minst fem minuter innan vaktuppgiften börjar.

Krigsmannen bör fästa uppmärksamhet vid bibehållande av mörkerseendet. Undvik att titta mot starkt ljus. Om du har behov av belysning, använd rött ljus. För att få lov att använda egna pannlampor krävs tillstånd av förmannen. Under strid kan mörkerseendet avta på grund av mynningsflammor, spårljus och belysning.

Man ska undvika att titta mot starkt ljus, och om det är nödvändigt, bör det ena ögat slutas.

Mörkret erbjuder inget skydd mot insyn. Vid mörker måste man alltid skydda sig själv, sin eldställning och sin verksamhet mot värmespaning. För detta kan man använda sig av grenar och annat naturmaterial samt cellplast (tältmadrass) i kombination med naturmaterial.

Mörkerstrid

Med tanke på mörkerstrid placeras alarmanordningarna (t.ex. smäll- och lysanordning) mellan eldöppningsavståndet och eldställningarna. Då alarmanordningen avger alarm har fiendens huvuddelar antagligen avancerat till gruppens bekämpningsområde.

Strid i mörker inleds vanligen på kortare avstånd än i dagsljus för att kunna överraska och för ökad träffsäkerhet. Ofta ser man också fienden först på närmare håll i mörker än i dagsljus. I mörker avslöjar eldgivning eldställningarna lättare än i dagsljus. Vapen som försetts med mörkersikte används för övervakning och ledning av striden samt överraskande eldöppning.

Belysning bör användas efter att striden har inletts om inte alla krigsmän har tillgång till ljusförstärkare. Med ett vapen som saknar ljusförstärkare skjuter man i huvudsak endast under belysning. Vid mörker används samma principer för målanvisning som i dagsljus.

Då ljusförstärkare används ska man sträva efter att inleda striden utan att använda synligt ljus, varvid överraskningens och eldöppningens effekt ökas.

Mörkerverksamhetsutrustning

Med **ljusförstärkare** kan man observera målet på några hundra meters avstånd i mörker. Den förstärker det befintliga ljuset t.o.m. tiotusen gånger om. Utomhus finns grundläggande ljus som kommer från stjärnorna och som kan förstärkas, även om det är mörkt.

Ljusförstärkaren är som bäst under ljusa nätter, såsom vid månsken. Den avslöjar även de minsta ljuskällorna (mobiltelefon, tobak etc.). Snöfria och mulna höstnätter är den sämsta tiden att använda ljusförstärkare eftersom det finns ytterst litet naturligt ljus. Då man befinner sig i en byggnad utan fönster i fullständigt mörker ser man inte med ljusförstärkare. Då måste man använda till exempel infrarött ljus (ljus som försetts med infrarött filter), som man inte ser med blotta ögat.

Snöfall och regn samt tät dimma minskar observations- och identifieringsavståndet, varvid observation med ljusförstärkare försvåras. Med ljusförstärkare klarar man inte av att observera genom rök och damm.

En klar punktformad ljuskälla skapar en s.k. haloeffekt i ljusförstärkaren, där ljuskällan ser avsevärt större ut än den egentligen är och gör det omöjligt att se området närmast ljuskällan. I dagsljus ska ljusfilter användas med ljusförstärkare.

För att kunna bedöma djup och avstånd kan man använda skilda ljusförstärkare för vartdera ögat, fästa vid hjälmen eller på huvudet. På så sätt kan man köra i mörker utan körljus eller utföra kontinuerlig observation.

Med **värmekamera** kan man observera värmekällor på t.o.m. flera kilometers avstånd. Värmekameran observerar den värmestrålning som objektens yta avger, och reflekterar och skapar en bild i enlighet med värmestrålningens fördelning. Den omvandlar den elektromagnetiska strålningen till en bild som ögat kan se. Ljusmängden har ingen betydelse, utan kameran kan användas i både ljus och mörker.

Det avstånd på vilket kameran kan observera och identifiera objekt beror på objektets temperatur i förhållande till den omgivande terrängen, objektets storlek och rörelse, väderleken och maskeringen. Med värmekamera kan man som regel inte observera ett föremål som är dolt bakom en yta (t.ex. växtlighet, glas). Snö och regn samt tät dimma försvårar värmespaning, eftersom observations- och identifieringsavstånden krymper. Rök och damm påverkar inte värmekamerans observationsförmåga i nämnvärd mån.

5.7.6 Första hjälpen (vid olycksfall)

I egenskap av soldat måste du kunna ge första hjälpen.

Stillande av blödning. Vid en yttre, synlig blödning rinner eller pulserar det blod från det område där de stora blodådrorna finns. Det är svårt att mäta blödningens mängd noggrant eller bedöma den på ett tillförlitligt sätt, men livshotande blödningar kan vanligen inte stoppas helt till exempel genom att trycka med fingrarna eller handen. En stor yttre blödning måste stillas så snabbt som möjligt på alla förnuftiga sätt som står till förfogande.

En livshotande blödning:
- Ta kontroll över blödningen genom att trycka på såret med ett avsnörningsförband, som läggs på den del av extremiteten som är närmast kroppen, eller med ett tryckförband.
- Lägg den skadade på marken, en medvetslös alltid i framstupa sidoläge.
- Avlägsna inte främmande föremål som befinner sig i såret.
- Kalla på ytterligare hjälp.
- Ge annan första hjälp enligt symptomen.

Om blödningen kommer från en extremitet och blödningen fortsätter trots tryckförbandet, till exempel om extremiteten slitits loss, bör man i tvingande fall använda avsnörningsförband för att stilla blödningen. En person som blöder rikligt ska snabbt, i liggande ställning, föras till sjukhus för vård. Det är bäst att stöda den skadade extremiteten med en spjäla eller med ett stödförband under transporten.

OBS!

Använd först den sårades eget första förband! Bruksanvisning finns i förpackningen.

Kontroll av andningen och öppning av luftvägarna. Att man får problem med luftvägarna leder snabbt till döden. Detta kan ofta förhindras genom enkla åtgärder:
- genom att lyfta upp hakan med händerna
- genom framstupa sidoläge

Medvetslöshet utgör ett hot för luftvägarna, eftersom en medvetslös persons slappa tunga stänger det bakre svalget och hindrar fri luftpassage till lungorna.

Symptom på att luftvägarna stängs då den sårade är vid medvetande:
- Den sårade hostar eller försöker hosta.
- Den sårade håller sin hand eller sina händer mot halsen.
- Den sårades hud är blåaktig.

Symptom på problem med luftvägarna då den sårade inte är vid medvetande:
- Den sårades hud är blåaktig.
- Den sårades bröstkorg höjs och sänks inte.

Läggande av tryckförband

Om förbandet blöder igenom har det inte stoppat blödningen. Lägg ett avsnörningsförband.

Öppnande av luftvägarna

Bedöm en medvetslös persons andning: om du inte känner andningen, försök öppna luftvägarna genom att lyfta upp hakan.

Framstupa sidoläge

Lägg alltid en medvetslös person i framstupa sidoläge. Försäkra dig om att personen inte kan svänga sig på rygg. Ge kontinuerligt akt på personen.

- En MEDVETSLÖS person hjälps alltid i framstupa sidoläge.

- En sårad person som är VID MEDVETANDE hjälps i framstupa sidoläge eller den ställning där han eller hon har lättast att andas.

Att hålla personen varm

Att hålla personen varm är en av de viktigaste vårdåtgärderna i fråga om skadade patienter.

- Blödning försvagar kroppens förmåga att producera värme.
- Kyla gör det svårare för blodet att koagulera, vilket leder till ökad blödning.
- I Finland måste man under alla årstider sörja för att en sårad hålls varm.
- Utsätt inte en sårad som du vårdar för kyla genom att i onödan ta av honom eller henne kläder.

I varje soldats utrustning ingår en räddningsfilt, som återspeglar kroppens värme.

- Lägg räddningsfilten mot den sårades hud, under kläderna.
- Målet är att skydda huvudet och överkroppen, inte extremiteterna.
- Isolera den sårade från marken, om möjligt.

Om man knyter en knut i hörnet på filten kan man trä in filten under kläderna på den man hjälper.

Tryck- och inblåsningsmetoden
Då en person plötsligt förlorar sitt medvetande, kontrollera genast om han eller hon kan väckas.

- Tala med och skaka om personen.

Om en person inte reagerar på detta, kan det vara fråga om hjärtstillestånd.

- Kalla på hjälp genom att ropa, ring nödcentralen på numret 112 och följ de anvisningar du får där. Lägg din telefon på högtalarfunktionen och fortsätt att hjälpa. Bryt inte samtalet innan dejouren vid nödcentralen ger lov till det.

Lägg den du hjälper på rygg och kontrollera om han eller hon andas normalt.

- Öppna personens luftvägar.
- Kontrollera personens andning genom att lägga örat eller handryggen framför personens mun: Känns personens andning mot din egen hud? Hörs personens andning? Syns bröstkorgens rörelse?
- Om den som du hjälper andas normalt, vänd honom eller henne i sidoläge för att trygga andningen. Följ med personens tillstånd och övervaka andningen tills yrkesutbildad hjälp kommer till platsen.

Om personen fortfarande inte andas, inled återupplivning genom tryckmetoden.

- Gå ned på knä invid axlarna på den som ska återupplivas, lägg handflatan mitt på bröstkorgen på den som ska återupplivas och den andra handen ovanpå som stöd. Tryck bröstkorgen nedåt med raka armar och utnyttja din egen vikt. Tryck med hastigheten 100 gånger per minut. Vid återupplivning genom tryckmetoden ska en vuxen persons bröstkorg tydligt pressas rakt ned (5–6 cm) mot ryggraden.
- **Tryck bröstbenet rakt nedåt 30 gånger.**

Öppna på nytt luftvägarna hos den som återupplivas genom att böja huvudet bakåt.

Om personen fortfarande inte andas, börja med upplivning genom inblåsningsmetoden. Pressa ihop personens näsborrar, lägg dina läppar tätt mot munnen på den som återupplivas och blås in luft i hans eller hennes lungor.

- **Gör 2 inblåsningar.**
- Följ med hur bröstkorgen rör sig när du blåser. Om luften trots att du försöker inte går lätt fram, kontrollera i vilken ställning huvudet och hakan på den som återupplivas befinner sig. Rengör snabbt munnen från uppkastningar, blod och slem. Avlägsna främmande föremål och till exempel lösa proteser från munnen och svalget.
- Ge hela tiden akt på att bröstkorgen på den som återupplivas sjunker och stiger.

Upplivningen måste fortsätta tills

- personens livsfunktioner återställs
- yrkeskunnig hjälp kommer till platsen
- upplivarens egna krafter är slut.

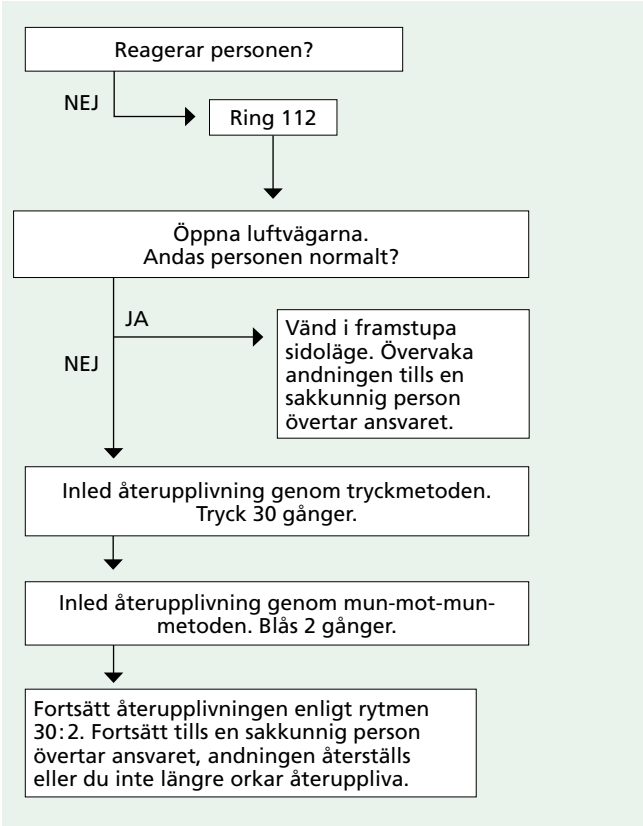
OBS!

Upplivningsrytmen är 30:2 (30 intryckningar och 2 inblåsningar) oberoende av om det är en eller flera som hjälper.

Chock (störning i blodcirkulationen)
Med chock avses en situation där blodcirkulationen i personens vävnader är otillräcklig. Den mängd blod som cirkulerar är otillräcklig för att kroppen ska få tillräckligt med syre.

Orsaker:

- stora inre eller yttre blödningar
- allergisk reaktion
- vätskebrist som föranleds av brännskador eller svår diarré eller svåra uppkastningar
- för låg blodsockernivå
- starka smärtor.

Första hjälpen

1. Stilla stora blödningar.
2. Placera den sårade i liggande ställning och höj upp benen med hjälp av en ryggsäck, sten eller stol.
3. Ge akt på patientens andning.
4. Skydda patienten från kyla. Täck personen med varma kläder eller en filt och skydda honom eller henne från fukt till exempel med hjälp av regnmanteln eller en skyddspresenning av plast. Isolera patienten från liggunderlaget till exempel med kartong, tidningspapper eller genom att lyfta upp honom eller henne på en bår.
5. Undvik att vålla onödig smärta när du ger första hjälpen.
6. Lugna patienten genom att diskutera.
7. Ge inte en chockpatient vätska även om han eller hon skulle klaga på törst och be om någonting att dricka
8. Kalla vid behov på ytterligare hjälp.
9. Förhindra ytterligare skador.
10. Sänd honom eller henne snabbt till vård.

Åtgärder vid en trafikolycka

1. När du kommer till en olycksplats, kom alltid ihåg att se till din egen säkerhet genom att använda reflexanordning eller reflexväst.
2. Gör först en snabb bedömning av situationen.
3. Gör nödanmälan till NÖDNUMMER 112.
4. Rädda dem som är i livsfara.
5. Förhindra ytterligare frågor.
6. Ge vid behov första hjälpen.
7. Ge akt på de sårades tillstånd och ordna med vägvisning för ytterligare hjälp.

5.8 Skydd

Under kursen Skydd får du lära dig postkarlens färdigheter och grunderna i användning av maktmedel. Läromaterialet för kursen (bl.a. mikrofilmer) finns tillgängligt i kursens arbetsutrymme i PVMOODLE.

5.8.1 Höjning av beredskapen

Åtgärderna för höjning av beredskapen har presenterats i kapitel 3.5.1 Upprättande av en övnings- eller krigstida trupp.

5.8.2 Krigets rättsregler

Genom krigets rättsregler regleras hur krig förs, det vill säga med vilka vapen och metoder man strider. Syftet med dem är därtill att lindra det mänskliga lidande som krig föranleder. Rätten att skada fienden med vilka metoder som helst är inte obegränsad. Med tanke på staternas och i synnerhet deras försvarsmakters intresse och mänsklighet har man ingått internationella fördrag, genom vilka man strävat efter att begränsa onödig förstörelse och onödigt lidande. I Finland har man bringat dem i kraft genom lag. Krigets rättsregler måste iakttas i krig och andra väpnade konflikter.

Finland är en rättsstat som alltid följer sina internationella förpliktelser, såsom krigets rättsregler. Genom att bryta mot krigets rättsregler vinner man inte krig utan isolerar sig bara från internationellt samarbete och äventyrar Finlands ställning nu och i framtiden. Genom att iaktta reglerna garanteras att Finland får den hjälp från utlandet och det stöd som landet behöver under och efter krig. Detta gäller även den materiel som Försvarsmakten behöver och möjligen andra staters prestationsförmågor.

Genom att bryta mot krigets rättsregler kan också en enskild soldat riskera sin egen framtid; för brott bestraffas man, och brott föranleder förutom offret även gärningsmannen lidande. Genom att iaktta reglerna garanterar man även att finländarna får det skydd som krigets rättsregler förutsätter. Krigsförbrytelser är till exempel dödande eller sårande av en stridsoförmögen person, förrädiskt dödande eller sårande, tagande av krigsfånge genom svikligt förfarande, förstörelse eller beslagtagande av fiendens tillhörigheter om det inte är nödvändigt till följd av krigets krav, former av krigsförbrytelser som kränker personlig värdighet, såsom förödmjukande och nedsättande behandling samt straff och avrättning utan föregående dom.

Skyldigheten att skydda och vårda sjuka personer samt sårade delar inte in dem i egna eller fiender, och skyldigheten att skydda och vårda får inte påverkas av bakgrund, religion eller politisk övertygelse.

Objekt som åtnjuter skydd är koncentrerad civil bebyggelse, medicinska inrättningar, kulturobjekt samt anläggningar som är farliga för omgivningen. Personal inom medicinalvården som är berättigade till skydd har märkts med symbolen för Röda korset eller Röda halvmånen; befolkningsskyddsobjekt och kulturobjekt som bör skyddas har märkts med egna symboler. Skyddade objekt får inte användas för verksamhet som skadar fienden. Om man förfar så, upphör skyddet.

Miljön skyddas i synnerhet av 1) förbudet att inleda ett avsiktligt anfall då man är medveten om att anfallet förorsakar omfattande, långvariga och allvarliga miljöskador, som skulle vara för stora i förhållande till den förväntade militära nyttan samt 2) de krigförande parternas skyldighet att undvika omfattande, långvariga och allvarliga miljöskador som kunde äventyra befolkningens överlevnad och hälsa. Utvecklandet av folkrätten i syfte att skydda miljön mot verkningarna av väpnade konflikter och av de rättsnormer som gäller cybermiljön och andra nya delområden pågår fortfarande.

Soldaten är, då han hamnar i fiendens händer, berättigad till det bemötande som tillkommer en krigsfånge. En krigsfånge är skyldig att meddela endast sitt namn, sin militära grad, sitt födelsedatum och numret på id-brickan. På andra frågor svarar man: ”Jag kan inte besvara frågan”. Man får inte ta skyddsutrustning, personliga föremål eller id-brickan av en krigsfånge. Det är förbjudet att använda våld mot krigsfångar. Krigsfångarnas välbefinnande i krigsfångenskap måste garanteras. Deras kontakt med anhöriga och möjlighet att utöva sin religion måste ordnas.

Regler som förpliktar den finländska soldaten

1. Iaktta din förmans order och krigets rättsregler. I egenskap av finländsk soldat bör du iaktta lagliga militära order och krigets rättsregler i allt du gör. Endast en order som beaktar krigets rättsregler är en laglig order. Att bryta mot krigets rättsregler är ett straffbart brott och skadar allvarligt Finlands, Försvarsmaktens, din egen enhets och ditt eget anseende. Brott mot krigets rättsregler medför även onödigt lidande och kan få fienden att agera på motsvarande sätt eller ännu grymmare mot våra egna soldater och vår civilbefolkning.

2. Kämpa enbart mot fiendens soldater och militära mål. Du har alltid rätt att använda den kraft som behövs för att försvara dig själv och andra mot fiendens angrepp. Använd militära maktmedel enbart mot fiendens soldater och mot militära mål. Använd inte mera kraft än ditt uppdrag kräver och vad som är nödvändigt militärt sett. Det är en krigsförbrytelse att säga att man inte ger någon nåd eller att man inte tar krigsfångar.

3. Angrip inte civila personer eller fientliga soldater som är stridsoförmögna eller som ger sig. Hjälp sårade, sjuka och skeppsbrutna. Döda, såra eller skada inte, rikta inte olaga hot eller våld mot civila personer eller fientliga soldater som försatts ur stridbart skick eller som ger eller gett sig. Samla sårade, sjuka och skeppsbrutna i skydd; beakta dock alltid din egen säkerhet. Ta hand om dem och överlåt dem till din förman. Skydda i synnerhet dem som är sårbara, såsom barn och mödrar till små barn samt gravida kvinnor, åldringar, handikappade och personer som är i dåligt skick.

4. Angrip inte civila eller andra skyddade objekt. Rikta inte militära maktmedel mot civila objekt eller andra skyddade objekt eller personer eller objekt som bär deras skyddssymboler, om de inte används felaktigt av fienden för militära syften. Respektera internationella skyddssymboler, såsom den vita förhandlingsflaggan, symbolerna för sjukvårds- och religiösa objekt (objekt eller personer som märkts med röda korset, röda halvmånen eller den röda kristallen) samt symbolerna för befolkningsskydd (blå liksidig triangel på orange botten), kulturobjekt (blåvit sköld), kärnkraftverk och objekt som innehåller farliga krafter (tre parallella orange cirklar). Även Förenta Nationernas symbol berättigar till skydd. Missbruk av skyddssymboler är krigsförbrytelse. Föranled heller inte miljön onödig skada, utan skydda miljön enligt de anvisningar du fått.

5. Behandla tillfångatagna fientliga soldater och alla civila med respekt. Behandla sakligt och humant alla personer som du har hand om, även fiendens soldater och civila. Att döda eller misshandla tillfångatagna fientliga soldater, d.v.s. krigsfångar, och allt slags våld, inklusive psykiskt och sexuellt våld mot dem är ett brott. Om möjligt tar en soldat av samma kön, då en fientlig soldat tillfångatas, bort vapen, ammunition och annan militär utrustning (t.ex. signalmedel) och militära handlingar (t.ex. order och kartor), och dessa överlåts till den militära förmannen. Personen bör dock få hålla kvar sin personliga skyddsutrustning (t.ex. hjälm, skyddsmask, skyddsväst), sin gradbeteckning, sina id-handlingar och sin id-bricka samt sin personliga egendom. Krigsfångar ska dessutom skyddas för all publicitet.

6. Det är förbjudet att tortera eller behandla krigsfångar omänskligt. En krigsfånge är endast skyldig att meddela sitt namn, sin militära grad samt sitt födelsedatum och sin personliga identitetskod. Man får tilltala en krigsfånge, men oberoende av vilken information man strävar efter får man inte rikta någon som helst fysisk eller psykisk tortyr mot eller utsätta honom eller henne för tvång. Man får inte hota eller förolämpa krigsfångar som vägrar att svara eller utsätta dem för någon som helst obehaglig eller skadlig behandling. Det är förbjudet att tortera och behandla krigsfångar omänskligt (både fysiskt och psykiskt), och den som gör sig skyldig till sådant bestraffas för krigsförbrytelse.

7. Ta inte gisslan, använd inte mänskliga sköldar och hämnas inte. Det är alltid förbjudet att ta gisslan och att använda krigsfångar och civila som mänskliga sköldar. Kämpa för att fullgöra din uppgift, aldrig för att hämnas.

8. Använd endast vapen och ammunition, stridsmateriel och -metoder som godkänts av Försvarsmakten. Utför inga ändringar på vapen och ammunition som du fått till ditt förfogande utan tillstånd. Vapen och ammunition som erhållits som krigsbyte kan tas i bruk endast för självförsvar eller med tillstånd av förmannen.

9. Respektera privat egendom, religiösa objekt och kulturegendom. Det är ett brott att plundra och skada privat egendom, religiösa objekt och kulturegendom. Använd inte militära maktmedel mot privat egendom, religiösa objekt eller kulturegendom om de inte används för fiendens militära verksamhet.

10. Förhindra brott mot rättsreglerna. Rapportera om krigsförbrytelser och andra brott till din förman. Sträva efter att omedelbart förebygga brott mot rättsreglerna, oberoende av vem som gör sig skyldig till dem. Rapportera genast till din förman om eventuella krigsförbrytelser och andra brott eller förberedelser för sådana. Krigsförbrytelser och andra allvarliga brott överlåts alltid från Försvarsmakten till polis- och åklagarmyndigheten. För brott mot krigets rättsregler bestraffas man enligt finländsk strafflag.

Exempel på en passerkontrollplats.

Krigshandlingar ska riktas endast mot militära objekt, för skyddande av civilbefolkningen och civil egendom i stället för att bedriva slumpmässig verksamhet. I krigets rättsregler nämns objekt mot vilka det är förbjudet att rikta anfall. På ockuperade områden ska den som ockuperat det säkerställa att den civila befolkningen inom området kan fortsätta sitt normala liv och få sin utkomst.

Den finländska soldaten förpliktas av militära rättsregler. **För brott mot rättsreglerna för krig bestraffas enligt den finländska strafflagen.**

5.8.3 Grunder för användning av maktmedel samt en postkarls användning av skjutvapen

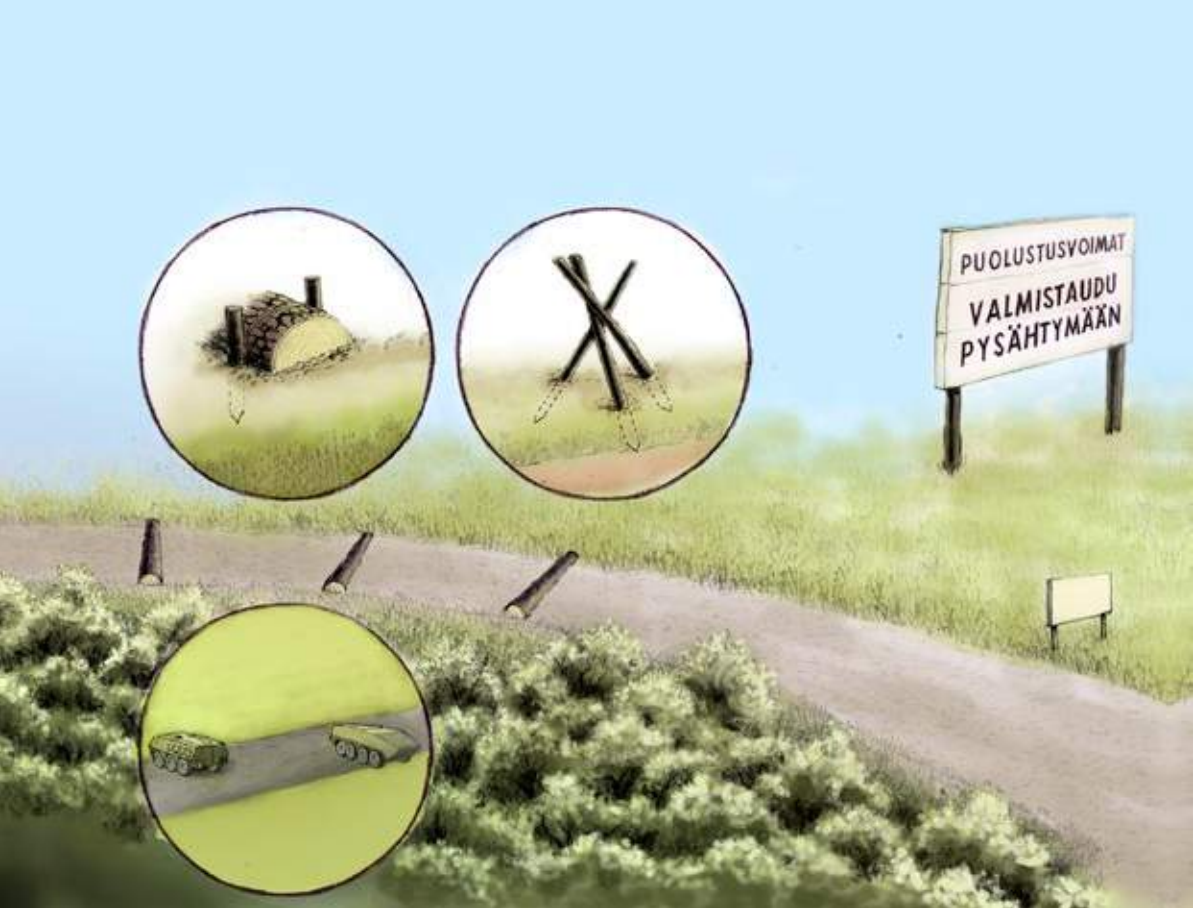
Om soldatens användning av maktmedel bestäms och användningen av dem styrs i den lagstiftning som gäller Försvarsmakten samt genom militära order. De centrala bestämmelserna har skrivits in i lagen om försvarsmakten (551/2007) och strafflagen (39/1889). Med militära maktmedel avses användning av det personliga vapnet eller annat maktmedel och mera kraftfull vapenmakt. Användningen av militära maktmedel bygger alltid på en beordrad uppgift.

Nödvärn är en enskild persons, också en soldats rätt att försvara sin egen eller en annan persons integritet, liv och hälsa samt rätt att försvara egendom mot orättmätigt angrepp. Angreppet bör redan ha inletts eller vara omedelbart hotande. De metoder som används vid nödvärn bör stå i godtagbar proportion till hotet.

Under fredstid (normala förhållanden) ges alltid separat order om användning av vapen. Under fredstid används skjutvapen i synnerligen begränsad utsträckning och i praktiken förutsätter det ett betydande hot mot liv eller hälsa. Man måste förvarna motparten om att skjutvapen kommer att användas, om inte situationen är så brådskande att detta är omöjligt.

Varning om att skjutvapen kommer att användas görs till exempel genom att ropa: ”SEIS – PUOLUSTUSVOIMAT – LIIKKUMATTA, TAI AMMUN!”. ”STOP – FINNISH DEFENCE FORCES, STOP OR I WILL FIRE!”

Vid behov skjuts ett varningsskott, om situationen tillåter det. Om andra maktmedel visar sig vara otillräckliga skjuts

ett siktat skott mot objektet (i första hand mot ett icke dödligt område).

Postkarlen alarmerar genom att skjuta eller med hjälp av ett vapen som lämpar sig för situationen, då fienden har korsat eldöppningsavståndet eller överraskar.

5.8.4 Verksamhet vid en passerkontrollplats och postkarlens verksamhet vid skyddande av objekt

Vid en passarkontrollplats skyddas viktiga objekt och övervakas ditkommande trafik. Typiskt för en passerkontrollplats är att egen fordonstrafik färdas genom den. Samtidigt måste man kunna förhindra att obehöriga och fienden kan passera. En passerkontrollplats bör ligga bakom ett terränghinder eller motsvarande i förhållande till det objekt som skyddas.

Vid passerkontrollplatsen

- Kontrollerar den granskande krigsmannen de fordon som kommer till platsen, förarens och passagerarnas passersedlar och fordonets rätt att ta sig fram till objektet.
- Skyddar den skyddande krigsmannen (vanligen patrullchefen) den granskande bl.a. genom att hålla dem som sitter i fordonet i siktet hela tiden. Den som skyddar leder även patrullens verksamhet.
- Stoppar den stoppande krigsmannen de fordon som försöker köra genom stopplatsen samt skyddar den granskande och skyddande krigsmannens verksamhet. Den som stoppar kan samtidigt fungera som postkarl vid gruppens näste. Avståndet från den stoppande krigsmannens eldställning till passerkontrollens stopplats är vanligen 50–100 m.
- Om passerkontrollplatsen är bemannad med bara två krigsmän sköter den skyddande krigsmannen även den stoppandes uppgifter.

På passerkontrollplatsen är arrangemangen och redskapen med vilka man kan bromsa upp och stoppa trafiken desamma som på ett postställe. Till en fast passerkontrollplats byggs de vägskyltar och uppbromsande element som behövs. Vid en tillfällig passerkontrollplats används varningstavlor, träd som delvis grävts ner i vägen, tunnor, taggtrådshinder eller bommar som uppbromsande element.

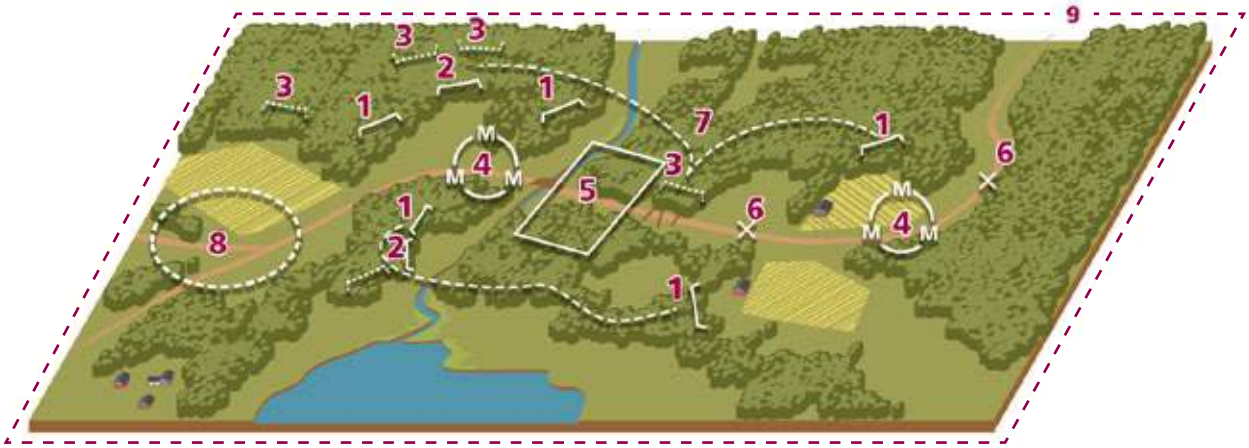
5.8.5 Postkarlen i nästet i en stridssituation

Postkarlen i nästet har som uppgift att skydda gruppen eller objektet från överraskande verksamhet från fiendens sida, vid behov larma truppen, förhindra att obehöriga kommer in på det område han bevakar och gripa misstänkta personer. Vaktuppgiften och poststället beordras av den som leder truppen, som även gör upp en förteckning över vaktturerna.

Efter strid eller då man blivit avslöjad byter man vanligen postställe ifall truppen blir kvar på platsen. Poststället ska fylla kraven på en god eldställning.

Postkarlen ska känna till

- sin uppgift
- fästpunkterna i den framförliggande terrängen och avstånden till dem (terrängdop)
- hotriktningarna och de terrängformationer och den växtlighet som finns i dem
- bestämmelserna om eldöppning
- sättet att alarmera
- platserna för de laddningar och alarmanordningar som används på poststället
- användningen av belysningsanordningar
- avvärjningsmål och spärrar.

1. Den egentliga eldställningen
2. Reservställning
3. Växelställning
4. Minering
5. Avvärjningsmål för den indirekta elden
6. Målpunkt för den indirekta elden
7. Förflyttningsrutt
8. Terrängpunkt som ska hållas
9. Gränserna för området man har ansvar för

Postkarlen ska dessutom känna till var de övriga nästenas postställen finns och de egna trupper som finns framför poststället.

Postkarlen ska kontinuerligt observera och uppmärksamt följa med det som händer i omgivningen. Observationer görs genom att man håller utkik och lyssnar. I mörker betonas lyssnande samt användning av mörkerseende- och värmespaningsutrustning.

Vid vaktombyte undviker man att använda lösenord, så att det inte avslöjas. Den nya postkarlen ska komma vid beordrad tidpunkt och från beordrad riktning samt visa ett tyst, överenskommet tecken om att han närmar sig vid den nivå där man identifierar sig. Postkarlen svarar med överenskommet tecken. Vid vaktombyte ska man fortsätta att observera och berätta för den nya postkarlen om de observationer som gjorts under vaktturen, i synnerhet sådant som väcker misstänksamhet betonas. Utväxlingen av information ska göra viskande.

Bevakningsarrangemang i stödjepunkten

- Cirkulerande vakt används till exempel i plutonens stödjepunkt eller då ett objekt inom ett omfattande område bevakas. I allmänhet kompletterar cirkulerande vakt övrig bevakning.
- Cirkulerande vakt utförs vanligen stridsparsvis/patrullvis med oregelbundna intervaller. I ordern om vaktarrangemangen ingår då alltid den vaktrunda som man ska ta och på vilka tider.
- Vakten bör röra sig så tyst som möjligt och då och då stanna på beordrade platser för att lyssna och observera.
- Vintertid kan vakten röra sig längs vaktrutten även på skidor.

5.8.6 Närstrid

På stridsfältet är det i alla situationer möjligt att plötsligt hamna i närstrid. Med närstrid avses strid från beröringsavstånd upp till ca 40 meter. Då fienden befinner sig i omedelbar närhet har man inte nödvändigtvis möjlighet att välja stridsredskap eller utnyttja skydd. Vid närstrid betonas initiativ, beslutsamhet, hänsynslöshet, aggressivitet och snabbhet.

I första hand ska man använda skjutvapen, handgranat eller andra stridsredskap. Andra hjälpmedel är slidkniv, bajonett, lövskära, yxa och fältspade. Vid behov ska fienden bekämpas med bara händerna. Vid närstrid ska man sträva efter att hålla sig medveten om var de egna krigsmännen och fienden finns. Att man känner till de egna vapnens effekt och skyddstjocklekarna hos olika konstruktioner gör det lättare att klara sig i en närstridssituation.

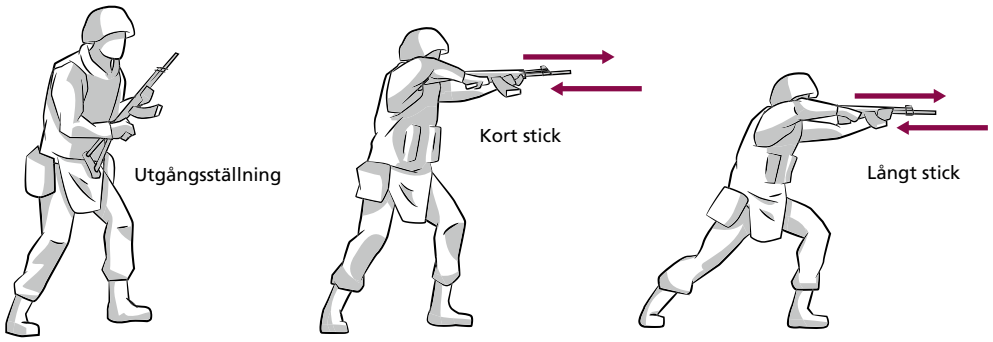
Man strävar efter att skjuta med skjutvapen i alla situationer, till och med på beröringsavstånd. Man kan även använda vapnet som stickredskap eller tillhygge om det inte fungerar, om ammunitionen är slut eller om det finns egna krigsmän på eldområdet. Då situationen tillåter bör vapnet sättas i funktionsskick.

Bajonetten fästs vid stormgeväret då en närkamp mot fienden är sannolik. Bajonetten hålls inte annars fäst vid vapnet, eftersom den höjer träffarna och gör det svårare att hantera vapnet. Ett skott är alltid snabbare än bajonetten, varför det är bättre att skjuta än att använda bajonett.

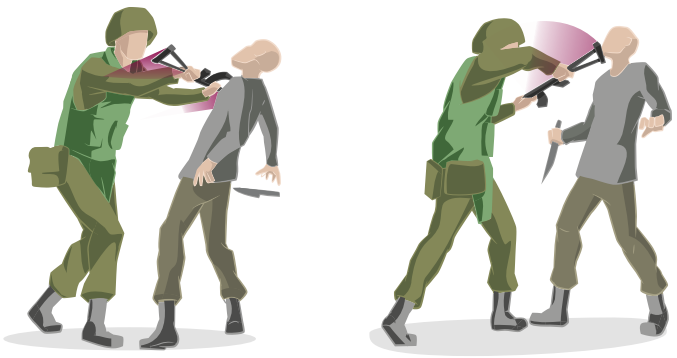
Utgångsställningen möjliggör avvärjning, stick och slag. Stick är kort stick och långt stick. Sticket bildar en enhetlig rörelse, då man stöter bajonetten i objektet, vrider om till vänster eller höger och drar tillbaka vapnet i utgångsställning.

OBS!

I närstrid är målet att förinta fienden så snabbt och effektivt som möjligt med vilken metod som helst.

Grundläggande slag är slag med vapnets kolv och pipa. Till ett slag med pipan kan man även foga ett snitt med bajonetten och därpå ett stick mot fienden.

5.9 **Tagande av skydd**

Under kursen Tagande av skydd får du lära dig färdigheter, med vilkas hjälp du bättre kan skydda dig mot fiendens verksamhet på stridsfältet. Läromaterialet för kursen (bl.a. mikrofilmer) finns tillgängligt i kursens arbetsutrymme i PVMOODLE.

Fienden strävar efter att åsamka våra trupper skada med hjälp av flygplan, helikoptrar, indirekt eld, direkt eld, stridsvagnar, minor samt stridsmedel. Fienden kan rikta vapenverkan mot våra trupper i alla ljus- och väderleksförhållanden. Skogklädd terräng, snö, mörker och dåliga väderleksförhållanden försvårar dock avsevärt fiendens verksamhet.

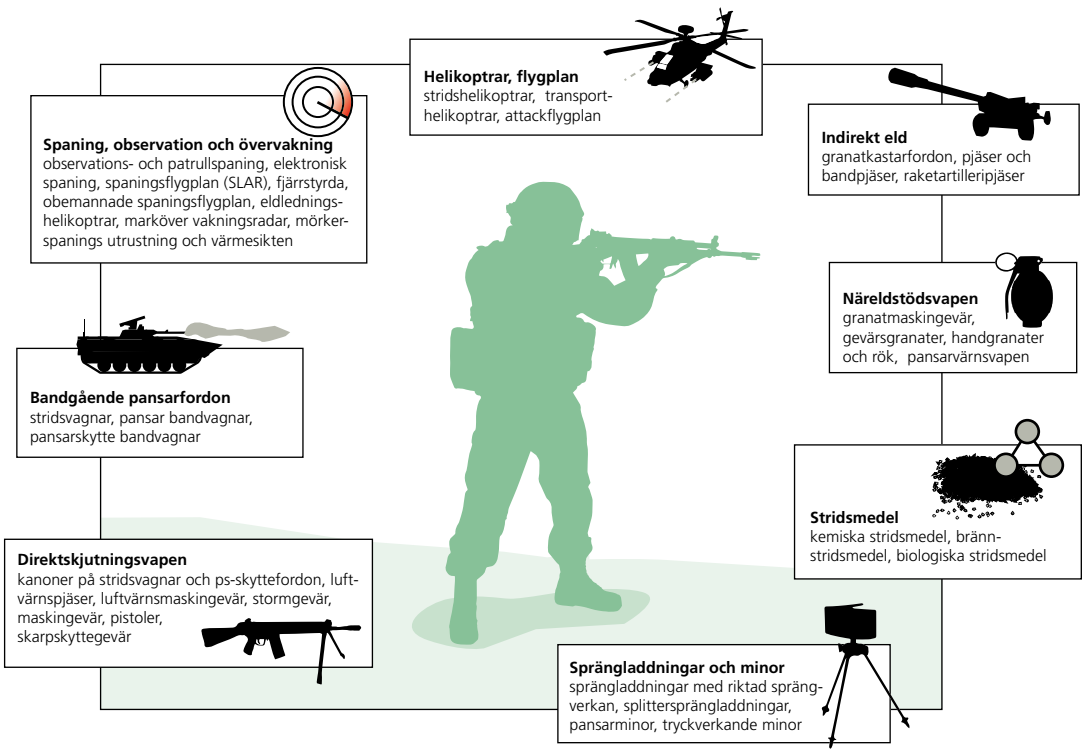
Soldaten måste skydda sig för fiendens observation och spaning samt vapenverkan. Verksamheten bör motsvara läget på stridsfältet. Soldaten bör i förväg kunna förebygga och bereda sig även på farliga situationer som beror på den egna verksamheten.

Syftet med skyddsutrustningen är att försvaga eller förhindra den vapenverkan som riktas mot soldaten. Genom rätt användning av skyddsutrustningen kan man minska de förluster som förorsakas av splitter och kulor. Till soldatens utrustning hör beroende på truppen, sammansättningen och uppgiften bl.a. hjälm, visir, skyddsglasögon, hörselskydd samt splitter- eller skottskyddsväst. Till utrustningen med tanke på stridsmedel hör skyddsmask och skyddsmantel eller regnkläder samt motgiftsinjektor. Till soldatens utrustning hör dessutom ett första förband.

Genom att skydda sig aktivt förhindrar eller försvårar man angriparens verksamhet. Aktiva metoder är förintande av fiendens spanings- och övervakningsutrustning samt signalutrustning, förintande av vapen och ammunition, röjning eller förintande av minor, skjutning mot luftmål samt utnötning, lamslående eller förintande av fiendens levande kraft.

Genom att skydda sig passivt förhindrar man att den egna verksamheten upptäcks, försvårar man fastställandet av en noggrann målpunkt och ökar målets uthållighet mot vapenverkan. Passiva skyddsmetoder är maskering, utspridning, vilseledning, kamouflering, rörlighet och utnyttjande av terrängen samt befästning.

Till soldatens maskering hör terrängdräkten samt maskering av bar hud och strids- och fältutrustningen. Den moderna terrängdräkten är tillverkad av ett material som minskar värmestrålningen och gör det svårare att se soldaten. Till kamouflering hör att man formar och maskerar eldställningen, tältet, fordonet och gruppens utrustning. Befästning av stridsställningen är soldatens effektivaste skyddsmetod. Genom att utnyttja terrängen rätt får man skydd. Genom att välja rätt framryckningsrutt och eldställning kan man skydda sig mot fiendens spaning och direkta eld.

Skydd mot spaning samt upptäckande av fienden

Rörelser avslöjar
- en rörelse i sidled särskilt i observationsriktningen
- rörelser vid belysning av stridsfältet
- den enskilda krigsmannen
- grupper
- fordon
- maskeringsnät som vajar i vinden
- lokala rörelser i växtligheten

Ta skydd genom att stanna upp eller kasta dig till marken.

Bakgrunden avslöjar
- rörelserutten
- valet av eldställning
- valet av postställe
- maskering av stridsutrustningen.

Välj en skyddad framryckningsrutt och eldställning. Säkerställ att du inte avtecknar dig mot den omgivande terrängen i din eldställning.

Reflekterande ytor och regelbundna former avslöjar
- ansiktet, händerna
- vapen, arbetsredskap
- kikare
- kärl
- glasrutor på fordon.

Maskera bar hud och din stridsutrustning.

Spår avslöjar
- valet av framryckningsrutt
- skräp
- röjning av eldområdet
- spår efter befästning

Lämna inte spår eller skräp efter dig.

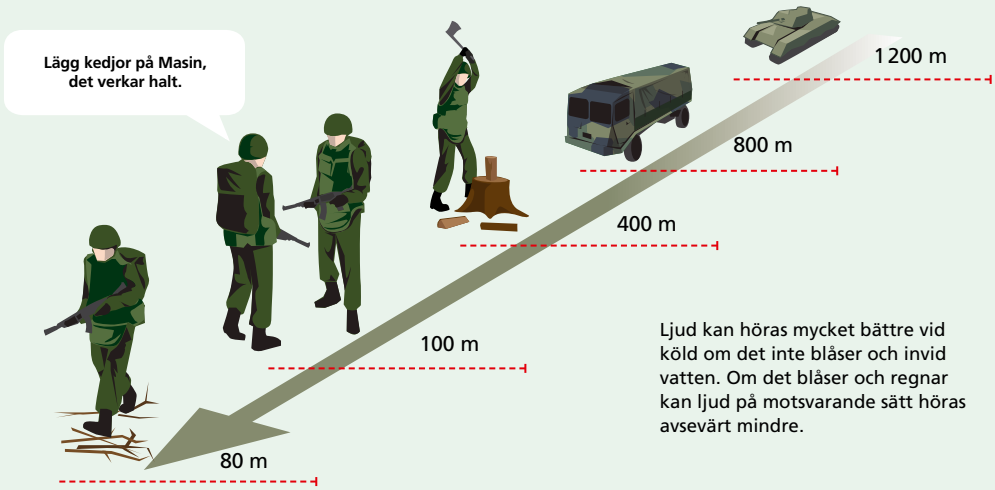

Eld och ljus samt rök och lukt avslöjar
- spårljusammunition
- mynningsflammor från vapen
- felaktig användning av ficklampa
- felaktig användning av körljus
- rök och lukt från kaminen
- tobaksrök och -lukt, avgaser
- öppen eld
- obehindrad (syn)kontakt med varma ytor.

Undvik att använda ljus. Det är tillåtet att använda ljus i eldställningen bara i skyddsgrop under en skyddsmantel. Lämna tillräckligt med luft mellan maskeringsmaterialet och objektet som maskeras så att maskeringsmaterialet inte värms upp.

Ljud avslöjar
- ropade kommandon
- ljud som kommer från felaktigt packad eller hanterad stridsutrustning
- ljud som är kännetecknande för fiendens vapen, t.ex. eldhastigheten
- högljudda samtal
- oförsiktig påfyllning av ved i kaminen
- ljud av fordon
- larm- och lysanordningar
- skott med granatkastare och pjäser
- ljud som uppstår vid ovarsamma rörelser.

Föranled inte ljud, använd tecken.

Ljud kan höras mycket bättre vid köld om det inte blåser och invid vatten. Om det blåser och regnar kan ljud på motsvarande sätt höras avsevärt mindre.

Användning av maskeringsnät och lös maskering

Regelbunden form avslöjar
- befästningar
- skyddsvallar
- röjning av eldområdet.

Bryt regelbundna former genom att forma och maskera.

Skugga avslöjar
- den enskilda krigsmannen
- fordon
- tält
- gruppvapen.

Utnyttja skuggiga platser.

Färg avslöjar
- omaskerade ansikten och händer
- omaskerade tält och fordon
- torkat maskerings-material
- skräp.

Maskera din stridsutrustning och gruppens material.

En illa vald framryckningsrutt avslöjar
- spejare
- ordonnanser
- spanare.

Välj en skyddad framryckningsrutt och utnyttja det skydd terrängen erbjuder.

Mörker skyddar inte verksamheten
- ljusförstärkare
- belysningsraketer
- alarmanordningar
- markövervakningsradar.

Ta skydd på samma sätt som när det är ljust. Det är tillåtet att använda ficklampa endast i skyddsställningen, i eldställningens skyddsgrop och under skyddsmanteln.

5.9.1 Skyddsutbildning (CBRN-skydd)

Soldaten ska kunna använda sin personliga skyddsutrustning och hålla den i skick. Soldaten ska känna till åtgärderna vid skyddsvarning och skyddsalarm.

OBS!

De åtgärder som förutsätts vid skyddsalarm måste kunna vidtas på mindre än 10 sekunder efter alarmet.

Väl underhållen och rätt använd skyddar din skyddsutrustning dig för kemiska stridsmedel, radioaktivt nedfall, biologiska stridsmedel samt ger momentant skydd mot hetta, stänk och gnistor vid brinnande objekt.

En skyddsmask av rätt storlek väljs och remmarna regleras enligt ansiktsdragen. Långt skägg gör att masken inte sitter åt ordentligt. Därför bör soldaten raka sig.

Mot frätande gaser ger skyddsmaskens gummi åtminstone 24 timmars skydd, regnmanteln mindre än 30 minuters och vanliga gummistövlar 4–6 timmars skydd.

Skyddsmaskens filter tål luftgaser i åtminstone 24 timmars tid. Skyddsmask 95 ger möjlighet att inta vätska och bära hjälpmedel som korrigerar synen. Skyddsmasken kan vid behov bäras i 24 timmars tid.

Då situationen så kräver utdelas även annan personlig skyddsutrustning än stridsutrustningen och skyddsmasken.

Kemiska stridsmedel Indelas enligt flyktighet i luftgaser och terränggaser. Luftgaserna sprids i aerosol- eller gasform med luftströmmarna till målområdet. Terränggaserna sprids i droppform i terrängen, där gasen verkar genom ångbildning eller beröring.

Kemiska stridsmedel indelas enligt giftighet i:
- irriterande gaser, som verkar via andningsorganen
- kvävande gaser, som verkar via andningsorganen
- frätande gaser, som verkar i form av droppar som genomtränger utrustningen och huden samt i form av ångor via ögonen, slemhinnorna och andningsvägarna
- allmänt giftiga gaser, som verkar via andningsorganen
- nervgaser, som verkar via inandningsluften, huden eller livsmedel
- psykokemiska ämnen, som inverkar via luften eller dricksvattnet.

OBS!

Kemiska stridsmedel kan förekomma i fast form, som vätska, aerosol eller gas.

Till kemiska stridsmedel hör även växtgifter.

Tagande av skydd

De beredskapstillstånd som ansluter sig till skyddsverksamhet är **grundberedskap, förstärkt beredskap och full beredskap**.

Grundberedskap är det beredskapstillstånd som försvårar truppens verksamhet så litet som möjligt och där skydds- och annan skyddande utrustning har utdelats till trupperna, utbildning om deras användning har getts, fältflaskorna och andra vattenkärl är fyllda med rent vatten och livsmedel har skyddats med t.ex. plastpåsar eller annat tättslutande skydd. Dessutom har de skyddsutrymmen och konstruktioner som motsvarar situationen och verksamheten färdigställts eller planerats och deras användning övats, och övervaknings- och alarmsystemet har färdigställts och testats.

Till förstärkt beredskap övergår man på kommandot **SUOJELUVAROITUS** (Strålnings-/kärn-, bio, gas- eller brännstridsvarning)

Vid kommandot **SUOJELUVAROITUS**:

Förmedla varningen till andra genom att ropa: "**SUOJELUVAROITUS**" (skyddsvarning).
- Gör skyddsmasken klar för användning (kontrollera maskens skick) och lägg den på en plats där den lätt kan nås (t.ex. i bäranordningen eller motsvarande).
- Förbered rengörings- och förstahjälpsutrustningen.
- Skydda bar hud genom att ta på dig skyddsdräkten och skyddshandskarna.
- Kontrollera och vid behov fyll på fältflaskan och fäst dricksflaskans kork.
- Skydda även truppens redskap (vapen, fordon och annat material).
- Förbered dig för att täcka din stridsgrop med ett skyddstak (tillverka eller ha ett tak i beredskap nära eldställningen).
- Avlägsna lättantändligt material kring eldställningen.
- Effektivera observationen och övervakningen!
- Fortsätt med din uppgift.

Vid kommandot **POLTTOVAROITUS** dessutom:
- Reservera primärsläckningsutrustning (t.ex. en spade, (gran)ruska, släckningsfilt eller motsv.)
- Ta på dig mera kläder och täck bar hud.
- TA INTE på dig regnkläderna eller CBRN-skyddsdräkten.

Full beredskap intas på kommandot **SUOJELUHÄLYTYS**.

Vid kommandot **SUOJELUHÄLYTYS** (Strålnings-/kärn-, bio, gas- eller brännstridsalarm):
- Förmedla alarmet genom att ropa "SUOJELUHÄLYTYS" (skyddsalarm).
- Ta på dig skyddsmasken på mindre än 10 sekunder och håll under tiden andan och ögonen slutna.
- Sök dig till närmaste skyddande plats (t.ex. en täckt stridsgrop).
- Dra det skydd du byggt över dig.
- Hjälp ditt stridspar.
- Fortsätt att observera och övervaka.
- Fortsätt med din uppgift.

Vid kommandot **POLTTOHÄLYTYS**:
- Ta på dig skyddsmasken på mindre än 10 sekunder och håll under tiden andan och ögonen slutna.
- TA INTE på dig regnmanteln, regnkläderna eller CBRN-skyddsdräkten.
- Ta skydd i eldställningen eller i ett skyddsrum.
- Dra det skydd du byggt över dig.
- Skydda din kropp och täck bar hud med kläder.

Efter ett brännstridsanfall, släck elden genom att kväva den med ett vått tygstycke, jord, sand etc. Skrapa bort eventuellt brinnande material från huden och täck brännskadan med ett fuktigt förband. Hjälp ditt stridspar. Fortsätt med din uppgift. Gruppchefen ger order om fortsatta åtgärder.

Efter ett brännstridsanfall ska man hålla andan så länge som möjligt. Efter det ska man exempelvis andas genom ett fuktat tyg eller mossa, som kyl av den brännheta luften. Om möjligt ska man ta sig bort från ett kraftigt brinnande område i motvind, tex. till stridsgropar i växelställningen. I första hand ska man släcka eventuella livshotande bränder. Stänk på huden skrapas bort, kläder som antänts och brinnande stänk kring den egna eldställningen släcks. Man ger första hjälpen till dem som har eventuella brännskador, hjälper stridsparet och fortsätter med att utföra sin uppgift.

Vid kommandot **SÄTEILY-/YDINHÄLYTYS**:
- Ta på dig skyddsmasken på mindre än 10 sekunder och håll under tiden andan och ögonen slutna.
- Kasta dig till bottnen av stridsgropen.
- Stanna kvar där under tryckverkan.
- Hjälp ditt stridspar.
- Stanna i skydd av gropen och fortsätt med din uppgift tills din trupp får anvisningar om fortsatta åtgärder.

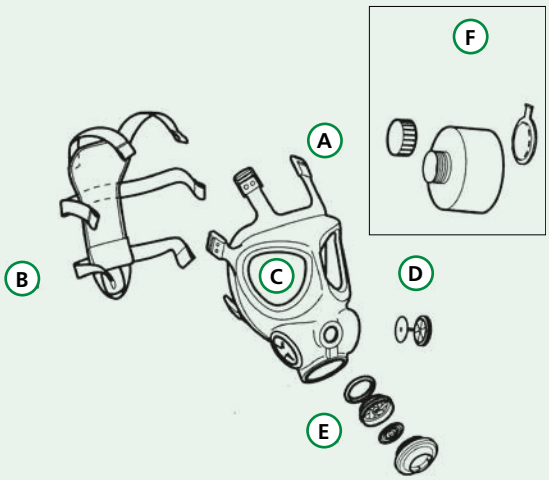
Efter ett strålnings-/kärnalarm, avlägsna skyddsgropens skyddstak och rengör det. Skaka och borsta då och då bort strålningsdammet från din utrustning. Avlägsna förorenad mark med två meters radie kring din stridsgrop.

Man återgår till förstärkt beredskap på kommandot SUOJELUHÄLYTYS OHI och till grundberedskap på kommandot SUOJELUVARUSTUS OHI. På bilden (nedan) visas de olika beredskapsnivåerna inom skydd (Suojelutoiminnan käsikirja, s. 97).

Beredskapstillstånd i fråga om skydd

Att ta skyddsmasken i bruk och ta den på sig

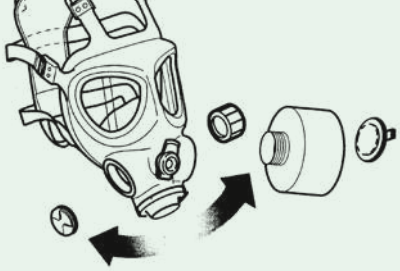

OBS!

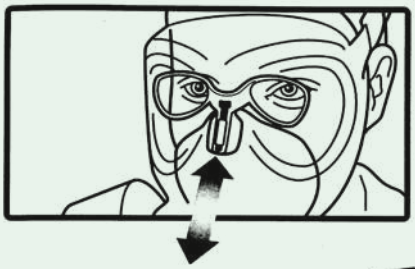
Klistermärkena på skyddsmasken och filtret får inte tas bort!

1. **Innan du tar i bruk masken kontrollera att**
   - Gummidelarna är hela (A)
   - Remmarna är hela och elastiska (B)
   - Glasen är hela och rena (C)
   - Inandnings- (4) och utandningsventilen (D) är hel och i skick
   - Utandningsventilen och locket (E) har skruvats fast ordentligt
   - Filtret är i skick (F).

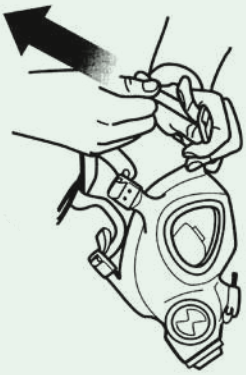
Då man skakar filtret får det inte höras rassel och koldamm får inte läcka ut.

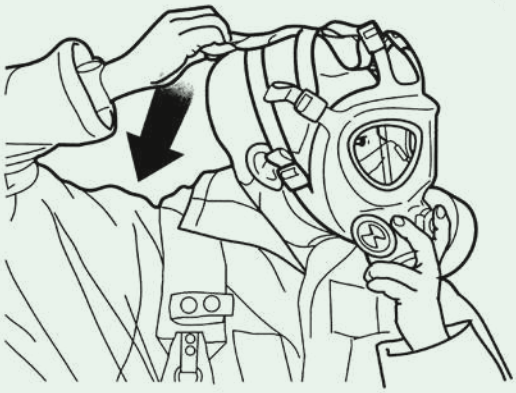
2. Fäst filtret
- Avlägsna skruvkorken och bottenproppen
- Fäst filtret antingen till vänster eller höger
- Fäst en propp/talmembran i det fria fästet

3. Fäst glasögonen, justera höjden

4. Lossa på remmarna

5. Lägg masken mot ansiktet med hakdelen före och dra remmarna över huvudet

6. Spänn remmarna jämnt så att stödnätet kommer mitt bak på huvudet

7. Blås kraftigt

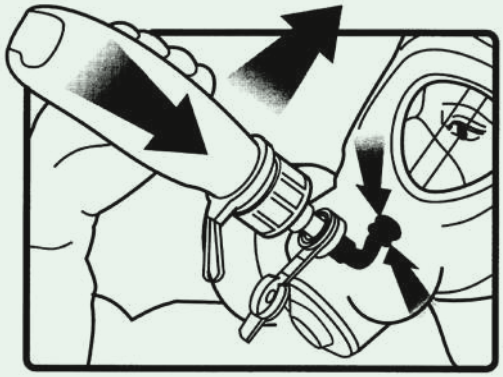

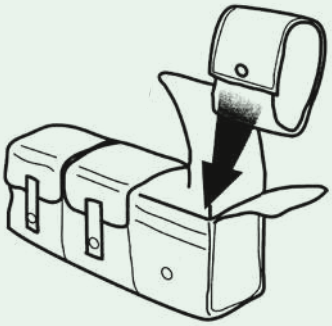
8. Kontrollera att masken är tät
- Inga hår etc. mellan huden och ansiktsdelen
- Täck filtrets öppning med handen
- Dra in luft, varvid masken bör sluta sig mot ansiktet
- Om masken inte är tät, dra åt filtret och utandningsventilsystemet samt proppen

Användning av drickanordningen

- Använd bara rent vatten
- Fäst dricksflaskans kork vid fältflaskan
- Skruva upp skyddsproppen till drickanordningen
- Förena flaskans kork med maskens drickanordning
- Tryck in dricksflaskans rördel i munnen
- Tryck upp änden på mundelen
- Släpp emellanåt in luft i flaskan

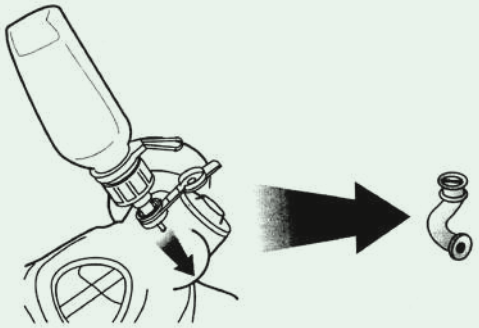

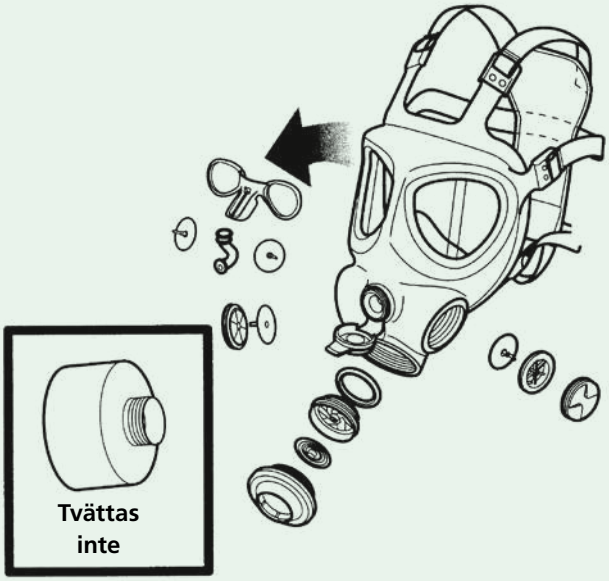
Transport av skyddsmasken

- Lösgör filtret
- Lösgör glasögonen och lägg dem i fodralet eller vira in dem i bomullsvantarna
- Lägg in glasögonen i skyddsmasken
- Packa skyddsmasken, glasögonen, filtret, skyddshandskarna och rengöringspulvret i skyddsmaskens väska
- Lägg väskan i den högra bakre fickan i bäranordningen

Underhåll av skyddsmasken

Rengöring av drickanordningen
- Fyll fältflaskan med rent vatten och fäst den vid drickanordningen
- Lösgör mundelen och tvätta den skilt
- Låt vattnet rinna genom drickanordningen genom att trycka kraftigt på flaskan

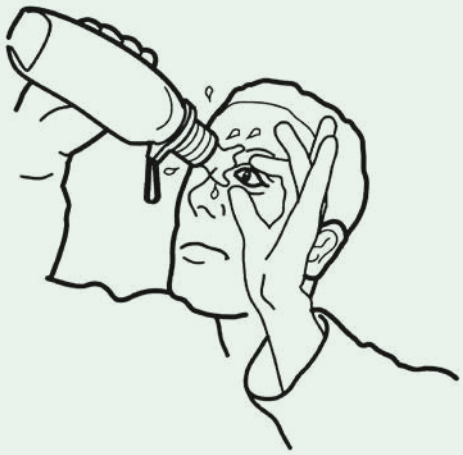

Filtret får inte tvättas eller blötas ned

Tvätt och desinficering av ansiktsdelen
- Lösgör delarna enligt bilden
- Tvätta delarna och ansiktsdelen med tvättmedel/desinfektionsmedel
- Skölj delarna med rent vatten
- Torka delarna
- Plocka ihop masken

Förvaring av masken
- Skyddsmasken är ett personligt hjälpmedel, som desinficeras innan nästa person använder den. Låna inte ut den till andra!
- Förvara masken torr i dess väska med propparna stängda
- Kasta inte masken, sitt inte heller på den
- Hantera masken så att glasen inte skråmas
- I skyddsväskan FÅR MAN INTE förvara/transportera extra uttrustning

Personlig första rengöring

Rengöring av huden
- Strö rengöringspulver på den förorenade huden med bara handen eller med bomullsvante.
- Gnid med handen. Låt pulvret verka en minut.
- Skaka bort pulvret.
- Strö på ett nytt lager med pulver.
- Gnid och lämna kvar pulvret på huden.

Sköljning av ögonen
- Håll ögat öppet och skölj med rikliga mängder vatten åtminstone 30 sekunder.

Rengöring av utrustning och kläder
- Strö rengöringspulver på de förorenade ställena.
- Bred ut pulvret och gnid med handsken.
- Lämna kvar pulvret på utrustningen.
- Ta inte av dig skyddsmasken eller -handsken när du hanterar utrustningen.

5.9.2 Kraven på en eldställning, fältbefästning av den samt eldverksamhet från gropen

Eldställningen är den plats där krigsmannen utför den stridsuppgift som givits honom. Vid gruppering för försvar beordras platsen för eldställningen vanligen av gruppchefen. Eldställningen får inte placeras på den högsta terrängpunkten eller på en sådan plats där bakgrunden avslöjar eldställningen och krigsmannen. Vid valet av eldställning bör man beakta de eldställningar som krigsmännen i den egna gruppen eller patrullen har valt. Gruppchefen granskar gruppens eldställningar och korrigerar vid behov eldställningens plats.

Vid valet av eldställning bör även marken beaktas. Bergig och stenig mark ökar splitterverkan och rikoschetter och kan omöjliggöra grävande. Eldställningar som har grävts i låglänt eller kärrig mark kan fyllas med vatten, varvid användningen av dem försvåras eller t.o.m. omöjliggörs.

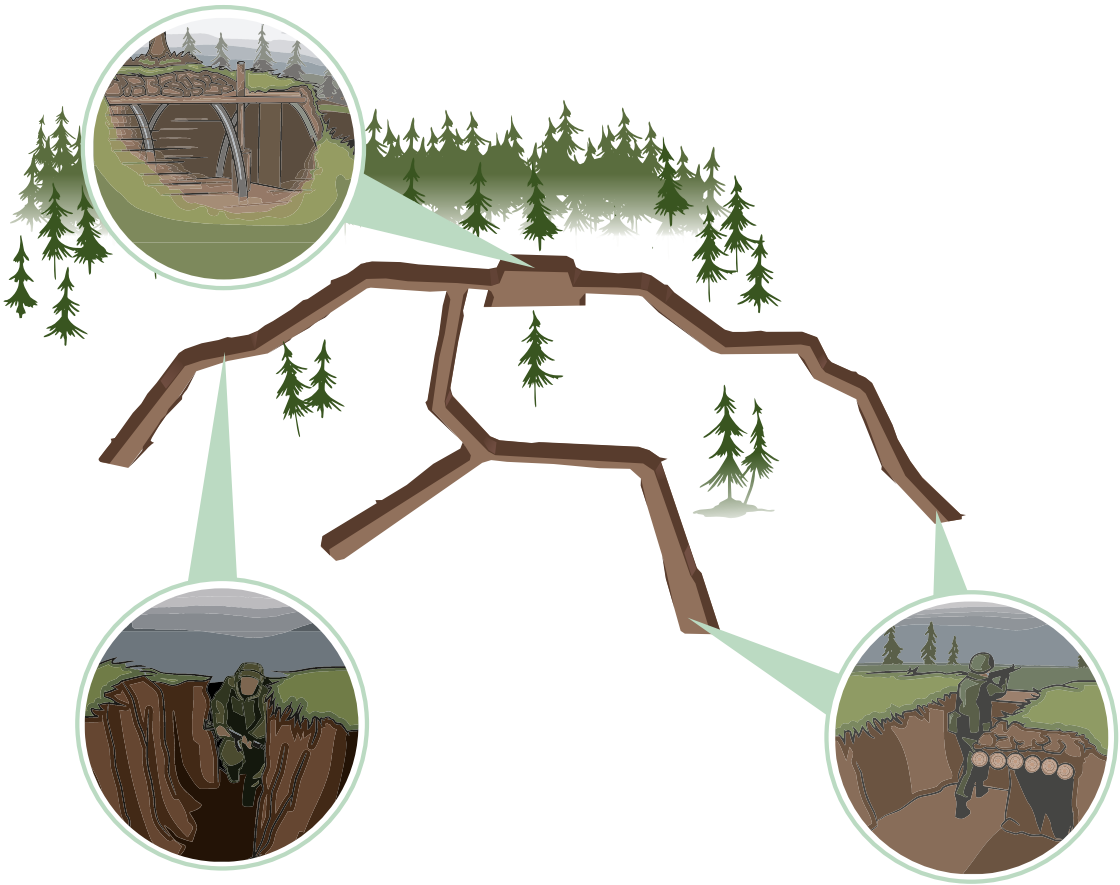
Krigsmannen bör ha flera eldställningar och de bör kunna bytas under stridens gång. Eldställningar är

- **Den egentliga eldställningen**, där eldområdet riktar sig mot bekämpningsområdet i enlighet med truppens uppgift. Den bereds först.
- **Reserveldställningar**, från vilka uppgiften utförs då verksamheten från den egentliga eldställningen är förhindrad. Reservställningens eldområde riktar sig mot samma bekämpningsområde som den egentliga eldställningens

Därtill har gruppen eller patrullen **växelställningar**, från vilka krigsmannen skjuter mot ett separat bekämpningsområde, till exempel i riktning mot stödjepunktens bakre delar eller mot flanken. Till gruppens eller patrullens reserv- och växelställningar övergår man på gruppchefens order eller enligt den inövade stridsplanen.

Kraven på en bra eldställning är:

- bred skjutsektor (val av eldställning, röjningar)
- bra stöd för vapnet (tillräckligt utrymme för armbågarna och tillräckligt tjockt stöd för vapnet på lämpligt avstånd)
- skydd mot eld och observation (kamouflerade skyddsvallar runt stridsgropens kanter från eldområdets vänstra till dess högra gräns med tillräcklig skyddstjocklek)
- skyddad framryckningsrutt (krypgrav/stridsgrav).

Bred skjutsektor.

Skyddad framryckningsrutt.

Skydd mot eld och observation.

Bra stöd för vapnet (trepunktsstöd).

Eldställningen bör även vid anfall väljas så att kraven på en bra eldställning uppfylls. Kom ihåg att vapnets stöd inte ger eldskydd om det inte är av tillräcklig skyddstjocklek. Var beredd att inleda elden och förinta den fiende som kommer in på ditt eldområde.

Förbättra eldställningen genast då det är möjligt. Avlägsna undervegetation eller snö som stör eldgivningen. Då situationen medger, röj eldområdet och lokalisera de döda vinklar i vilka du inte kan skjuta. Kontrollera eldställningens skydd och maskering genom observation ur fiendens riktning. Försäkra dig om att du inte syns i eldställningen rakt från fiendens ankomstriktning. Inled befästningen då eldområdet är röjt och eldställningen har markerats.

Eldställningen **befästs** så att fienden inte kan beskjuta dig från en punkt utanför ditt eldområde (skyddsvallar). Vid snabb förberedelse av eldställningen bör du kontrollera genom siktena att du kan beskjuta eldområdet. Använd det skydd terrängen eller konstruktionerna ger och till att börja med ett tillfälligt stöd för ditt vapen.

Fältbefästning (skyddsnivå 4) ger skydd mot yttäckande vapen samt splitter. Befästningarna byggs så att skyddet utvecklas utgående från skydd mot direktskjutningseld (krigsmannens grop). Krigsmannen ska kunna gräva en öppen stridsgrop på fyra timmar sommartid och på sex timmar vintertid. Stridsparet eller patrullen ska kunna kombinera de stridsgropar som krigsmännen grävt åt sig själva till en gemensam eldställning för stridsparet eller patrullen på 12 timmar.

Gör **skyddsvallar** i enlighet med ditt eldområde och skyddstjocklekarna. Maskera din eldställning noggrant, inled befästandet genom att avlägsna ytjorden på ett tillräckligt stort område. Den avlägsnade ytjorden används för maskering av eldställningen så att den smälter in i den omgivande terrängen. Skyddstjocklekarna räcker till för att stoppa skott och splitter från handeldvapen. Invagga dig inte i falsk säkerhetskänsla för att du har skydd mot insyn. Använd ditt eget vapen mot fienden även om han är skyddad för insyn, t.ex. genom en trädstam.

I eldställningen görs ett gemensamt, **täckt skyddsrum** för stridsparet eller patrullen. Det ger skydd för splitter från indirekt eld, luftangrepp och vädrets verkningar. För uppnående av ett bättre skydd bör gropen vara så smal som möjligt och väggarna bör grävas så branta som möjligt.

Enskilda eldställningar **maskeras**. I maskeringen av olika arbetsskeden av grävarbetet används ytjord, toppar och grenar från träd som fällts i samband med röjningen av eldområdet samt vintertid snö. Därtill kan man använda maskeringsnät, maskeringspapper, regnkläder eller olika skyddspresenningar.

Eldverksamhet från stridsgropen

I försvar utför soldaten sin stridsuppgift i sin eldställning tillsammans med sitt stridspar eller sin patrull och med stöd av den övriga gruppen. Soldaten ska i den egentliga eldställningen och i reserv- och växelställningen känna till

- sin uppgift
- namnen på och avstånden mellan punkterna i terrängen
- 200 m avstånd i terrängen och att mål som ligger längre bort beskjuts med hjälp av stridssikte
- eldområdets gränser i terrängen
- eldöppningsnivån i terrängen
- eldöppning (då man hunnit bemanna nästet uppnås samtidig eldöppning bäst enligt gruppchefens exempel)
- eldkoncentration och eldfördelning
- namnen på och platserna för den indirekta eldens mål.

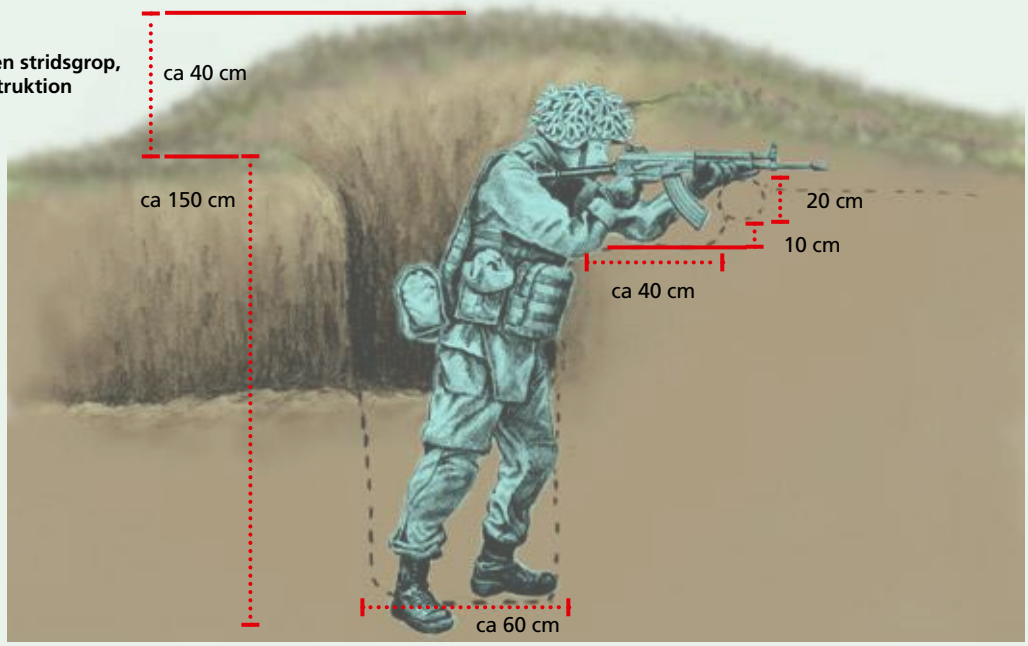
En pansarskottsskytt ska dessutom känna till

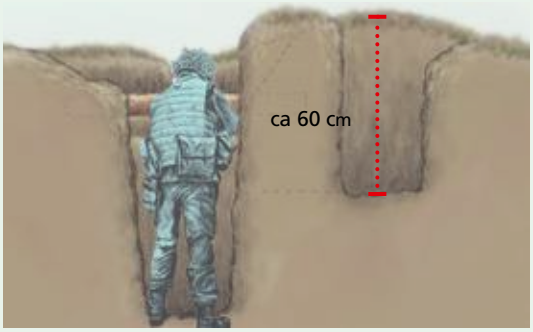
- eldöppning med pansarvärnsvapen
- bekämpningsområdet
- reservmineringens plats
- de mätta avstånden till målområdena
- vagnarnas uppskattade hastighet i olika punkter på eldområdet
- körstråk och eldställningar på målområdet som är förmånliga för vagnarna
- reserv- och växelställningarna.

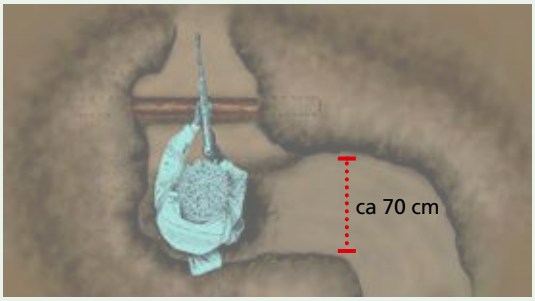
Arbetsskedena vid förberedande av en stridsgrop sommartid

1. Avlägsna det översta markskiktet på det område där stridsgropen och de kommande skyddsvallarna ska grävas (ett område om minst 3 x 5 meter). Avlägsna jordskiktet i hela skivor (ca 30 x 30 cm) så att undervegetationen förblir maskeringsduglig. Med detta jordskikt kan du lättast göra maskeringen.
2. Flytta det översta markskiktet bakom stridsgropen i en hög så att det beordrade eldområdet förblir fritt.
3. Gräv först stridsgropen 60–80 cm djup för en krigsman som skjuter från knästående. Om tiden tillåter kan du gräva den till en 120–150 cm djup grop för stående ställning. Samla den uppgrävda jorden som skyddsvallar längs eldområdets och stridsgropens sidor så att en krigsman som befinner sig i eldställningen inte avtecknar sig som en silhuett mot bakgrunden.
4. Maskera skyddsvallarna med jord från ytskiktet som tagits till vara i början av grävarbetet då de är ca 30 cm höga och minst 50 cm tjocka.
5. Lägg ett stöd för vapnet (t.ex. en stock av 15–20 cm tjocklek och 100–150 cm längd) 40–50 cm från gropens framkant. Lägg stödet så stadigt mot marken att det inte kommer åt att röra sig. Vapenstödet kan även göras av sandsäckar.
6. Efter att vapnets stöd har monterats säkerställs att det går att skjuta mot det beordrade eldområdet och att man får en bra skjutställning då man siktar mot eldområdet med vapnet.
7. Förse eldområdet med begränsare om skyddsvallarna inte begränsar eldområdet tillräckligt. Då säkerställer man att man skjuter i säker riktning med tanke på de egna krigsmännen också vid dålig sikt.

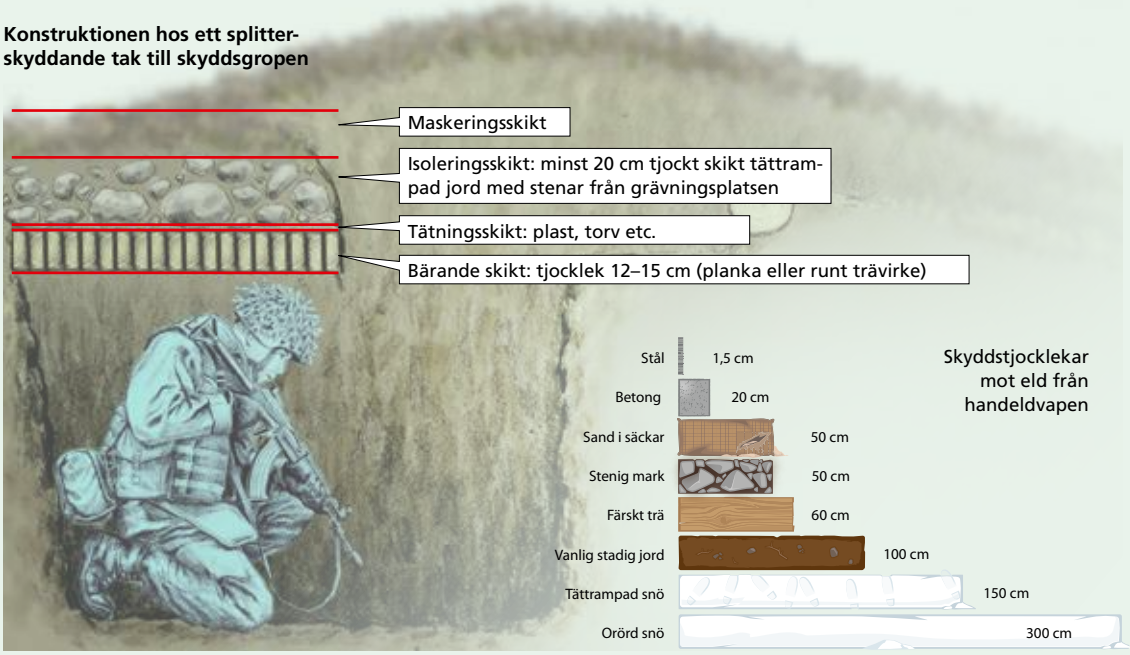
Öppen stridsgrop, konstruktion

Konstruktionen hos ett splitterskyddande tak till skyddsgropen

5.9.3 Rörelser på stridsfältet (inkl. sätt att bära vapen samt framryckningssätt)

Soldaten ska välja det framryckningssätt som är förmånligast ur hans egen synvinkel – skyddat och snabbt – och lämpligast med tanke på situationen och den valda framryckningsrutten samt det sätt att bära vapnet som lämpar sig bäst för situationen.

Sätt att bära vapnet
Vapnet bärs i regel enligt gruppchefens exempel. Vapnet bärs alltid så, att pipan inte pekar mot stridsparet eller andra soldater i gruppen. Sättet att bära vapnet bör oberoende av situationen göra det möjligt att öppna eld snabbt. Vapnets rem kan hållas runt nacken i syfte att underlätta bärandet. Remmen ska vara så lång att det är möjligt att skjuta siktade skott.

I vaktuppgift, under marsch och vid framryckning i öppen kolonn bärs vapnet vanligen med båda händerna med vapnets kolv mot axeln och pipan snett nedåt. Då man framrycker i öppen kolonn och situationen förutsätter förhöjd stridsberedskap riktas vapnets pipa i framryckningsriktningen. Vid framryckning i öppet led riktas vapnets pipa i framryckningsriktningen.

Vapnets användningsberedskap höjs stegvis enligt situationen så att

- tummen flyttas till omkastaren
- omkastaren ställs in på skottvis eld och avtryckarfingret hålls sträckt mot vapnets stomme
- man siktar med vapnet mot målet eller i observationsriktningen med avtryckarfingret på avtryckaren och vapnet mot axeln eller vid snabblägen med kolven i armhålan.

Då vapnet är osäkrat kan skott avlossas t.ex. om den som bär vapnet snubblar eller om avtryckaren tar i en trädgren. Om fingret vilar på avtryckaren kan vapnet brinna av exempelvis då den som bär vapnet blir skrämd. Av denna orsak får man osäkra vapnet först då det är sannolikt att man skjuter, och fingret får föras till avtryckaren först då beslut om att skjuta har fattats.

Vapnet bärs på ryggen, med pipan riktad uppåt när verksamheten förutsätter det, t.ex. när man åker cykel. Vid skidtolkning hålls vapnet på ryggen med pipan uppåt och kolven riktad bort från tolkningsrepet.

Vapnet kan vid skidning bäras på bröstet med pipan uppåt och remmen på axeln. Vapnet kan bäras med remmen på axeln och pipan nedåt, då man marscherar i öppen kolonn, om det är osannolikt att man möter fienden.

Håll alltid vapnet i händerna eller inom räckhåll. Bär vapnet så att pipan inte pekar mot stridsparet eller andra soldater i gruppen. Håll vapnet säkrat. Osäkra vapnet först när du ska använda det. Bär vapnet så att du kan öppna eld snabbt.

Exempel på olika sätt att framrycka och bära vapnet

På bilderna ses olika sätt att bära vapnet.

Gående
Bär vapnet på det sätt som situationen förutsätter.

Springande
Bär vapnet på det sätt som situationen förutsätter.

Smygande
Använd detta framryckningssätt då du försöker röra dig så ljudlöst som möjligt och uppgiften kräver stor vaksamhet. Stanna vid behov för observation och välj den förmånligaste rutten. Bär vapnet i beredskaps- eller hög beredskapsställning.

Krypande
Bär vapnet med remmen hängande runt halsen eller i handen med kolven i armhålan.

Ålande

Exempel på språng

Exempel på olika sätt att framrycka och bära vapen vintertid

Då du skidar bör du hålla vapnet hängande runt halsen med lång rem, och remmen på strids-längd då stridsläget inte förutsätter hög bered-skap att använda vapnet.

Exempel på hur vapnet bärs vid höjd stridsberedskap på skidor.

Ta skydd med skidorna på fötterna genom att kasta dig snett framåt i förhållande till färdriktningen.

Språng på skidor skede för skede

Börja vid strid förbereda eldställningen redan då rörelsen stannar upp för en kort tid.

Ta skydd så att du inte syns då du stannar, var redo att förflytta dig i eldskydd.

Skyddets inverkan på målytan.

Rörelse vid strid
Planera din framryckningsrutt i förväg. Välj mellanetapper från en eldställning eller skyddsplats till en annan. Utnyttja svackor i terrängen, spränggropar, diken, baksidor av sluttningar och skuggiga platser för att få skydd. Skydda dig när du stannar och skydda ditt stridspars framryckning.

Framryck genom språng om du blir tvungen att framrycka utan skydd eller om du framrycker skyddad mot insyn men under eld. Språngets längd avgörs av hurudan eld fienden ger, dess kraft och terrängformerna. I allmänhet är språnget kortare än 10 meter eller tre sekunder. Man förbereder sig för språng i skydd och språnget bör avslutas i en så bra eldställning som möjligt eller i skydd. Vid språng bärs vapnet i dess tyngdpunkt eller i handtaget och med kolven i armhålan. Om du blir tvungen att rycka fram med språng en lång sträcka, avancera med bästa möjliga hastighet. Framryck inte med språng om du befinner dig i en död vinkel för fienden, t.ex. bakom en klippa, utan använd det snabbaste framryckningssätt som terrängen tillåter

Förberedelser för språng
- Kontrollera patronläget i kassetten (minst 10 patroner).
- Välj en bra eldställning på 5–10 meters avstånd.
- Välj en lämplig starttidpunkt eller vänta på startkommando eller tecken.

Olika skeden av språng
- Då du förbereder dig, kommendera till exempel med ditt namn eller det beordrade numret ”ETTAN GÖR SPRÅNG”
- Förflytta dig i sidled i eldställningen.
- Ta tag i vapnet i dess tyngdpunkt.
- Inta en stadig startposition.
- Då du startar anmäl till exempel med ditt namn eller det beordrade numret ”ETTAN I RÖRELSE”.
- Sätt dig snabbt i rörelse.
- Gör språnget framåtböjd och springande.
- Kasta dig i den eldställning du valt.
- Förflytta dig i sidled genast efter språnget innan du fortsätter att beskjuta fienden.
- Om din eld inte har verkan i den eldställning du valt eller om eldställningen blir föremål för fiendens eld, åla till en bättre eldställning.
- Då du är redo att STÖDA de övrigas strid, anmäl med ditt namn eller det beordrade numret ”ETTAN KLAR”.
- Förinta fienden, bered dig på att fortsätta att framrycka genom språng om eldställningen blir föremål för fiendens beskjutning eller om framryckningen fortsätter med språng.

5.9.4 Patrullens eld och rörelse

1. Då fienden öppnar eld mot patrullen besvarar patrullen elden aggressivt och tar skydd.
2. Patrullchefen bedömer fiendens styrka utgående från dess eld och beslutar om patrullen ska sträva efter att förinta den fiende den mött med egna krafter.
3. Om fiendens eld kan lamslås med patrullens eld är det också möjligt att slå fienden. Då kommenderar patrullchefen ”FRAMÅT MED SPRÅNG”. Den krigsman som är sist gör språng och har som mål att komma främst medan de två andra stöder.

Den som gör språng kommenderar:
- Vid förberedelse för språng kommenderar han eller hon ”ETTAN GÖR SPRÅNG”, varvid de andra stöder, kvitterar ”JAG STÖDER”. ”ETTAN STÖDER – JAG GÖR SPRÅNG”. Ettan stöder, patrullchefen framrycker.
- Då den som gör språng sätter sig i rörelse kommenderar han eller hon ”ETTAN I RÖRELSE”, varvid de andra skjuter (siktad) skyddseld.
- Då den som gör språng kommit fram till eldställningen och om han eller hon är redo att stöda anmäler han ”VALMIS” (eller ”JAG STÖDER”).
- Vid behov leder patrullchefen sin patrull till exempel med kommandot
  - ”TVÅAN STÖDER, FRAMÅT MED SPRÅNG” Tvåan stöder från sin eldställning, Ettan och patrullchefen gör språng.
  - ”TVÅAN REDO, ETTAN STÖDER” Ettan (och patrullchefen) stöder, Tvåan framrycker.
  - ”ETTAN STÖDER – JAG GÖR SPRÅNG” Ettan stöder, patrullchefen framrycker.

Man fortsätter med språng tills patrullchefen ger order om att gruppera i ställning, fortsätta framryckningen på annat sätt eller lösgöra sig.

5.9.5 Skydd mot direkt och indirekt eld

Skydd mot direkt eld
Skydda dig mot spaning. Välj inte eldställning i en terrängpunkt som drar uppmärksamheten till sig. Gör skyddsvallar med tillräckligt skydd kring din eldställning. Den allmänna principen är att du inte ska kunna beskjutas från en punkt som ligger utanför ditt eldområde. Skyddsvallarna får inte framträda i terrängen eller avslöja eldställningen. Maskera eldställningen. Kom ihåg skyddstjocklekarna, särskilt framför vapnets stöd bör skyddstjockleken vara tillräcklig.

Skydd mot direkt eld ger
- stora stenar
- diken
- kullar och upphöjningar
- betongkonstruktioner (minst 20 cm), i allmänhet våningshus
- pansrade fordon.

Välj en skyddad framryckningsrutt. Utnyttja terrängen så att din egen målyta blir så liten som möjligt. Skydda dig mot överraskande direkt eld genom att kasta dig till marken och förflytta dig därefter till en så bra eldställning som möjligt.

Skydd mot skarpskyttar
Fiendens skarpskyttar har som uppgift att förinta levande kraft och skapa ett kontinuerligt hot bland soldaterna om att bli måltavla. Som mål har skarpskyttarna framför allt chefer, eldledare, spanare, postkarlar, maskingevärsskyttar, pansarskotts- och robotskyttar.

En skarpskytt klarar av att förinta mål på ett avstånd om över 1000 meter i dagsljus och under 500 meter i mörker. Skytten är väl maskerad och skjuter bara några skott från samma eldställning för att inte bli upptäckt.

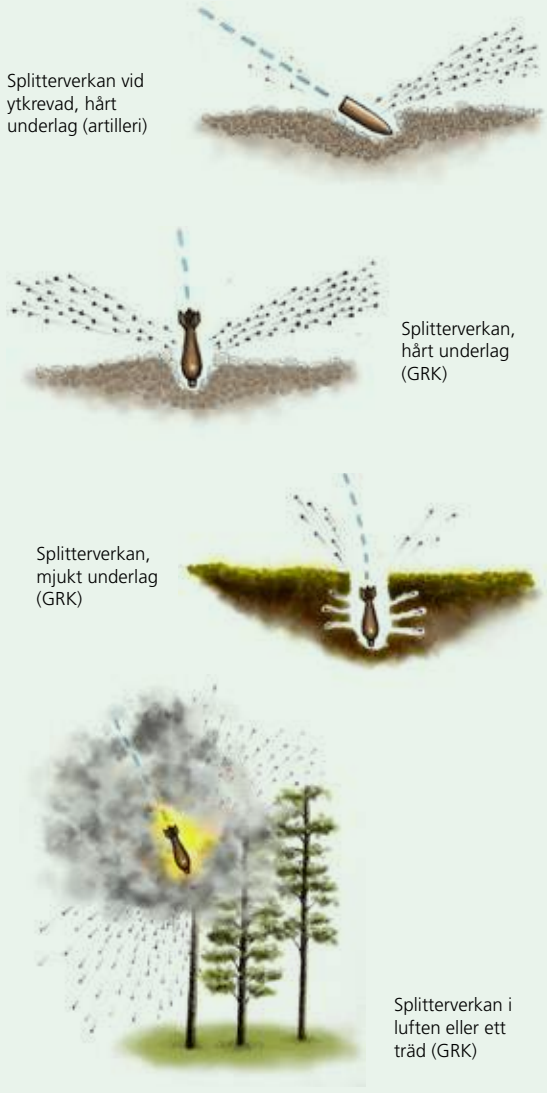
Soldaten kan skydda sig mot skarpskytteeld genom att maskera bar hud, vapnet, hjälmen och stridsutrustningen. Poststället, observationsplatsen och eldställningen måste också alltid maskeras.

Observera det område som övervakas genom att hålla dig lågt och bakom ett maskeringsnät eller använda periskop. Avslöja inte poststället, observationsplatsen eller eldställningen genom reflekterande linser i observationshjälpmedlen, tobaksrökning, ljus från ficklampor eller genom radioantenner. Förflytta dig till eldställningen via skyttegraven.

Skydd mot indirekt eld (artilleri och kastare)
Att kasta sig till marken är det snabbaste sättet att skydda sig mot indirekt eld. Skydda vapnets pipa med handen när du tar skydd. Ta skydd i en sänka eller ett dike och dra vapnet under kroppen. Skydda nacken med den andra handen och dra ihop benen. Var vid behov beredd att förflytta dig till ett bättre skydd, om det blir uppehåll i eldgivningen. Följ gruppchefens tecken och exempel.

Inled befästningen av eldställningen då eldområdet har röjts och eldställningen markerats. Befäst eldställningen enligt beordrad skyddsnivå. Maskera eldställningen. Ta skydd i stridsgropens splitterskydd för indirekt eld. En täckt grop ger ett gott skydd mot splitterverkan från indirekt eld.

Splitterverkan från artilleriets och granatkasteriets granater i olika objekt

Skydda dig för indirekt eld genom att kasta dig till marken. Förflytta dig då elden avtar till ett bättre skydd om det finns ett sådant.

5.9.6 Användning av spejare och spejarnas verksamhet

Med spejare skyddas huvudtruppen då det är möjligt att man möter fienden. Spejare används exempelvis då man förflyttar sig till verksamhetsområdet och vid anfall.

Spejarna framrycker framför truppen så att de observerar fienden innan fienden observerar huvudtruppen. Spejarnas framryckning avslöjas inte lika lätt som huvudtruppens rörelse.

Spejarna framrycker stridsberedda från ett skydd till följande och under observation av förterrängen. Som framryckningsformation kan man använda L-formation, där den yngre rör sig främst och ansvarar för observationen och eldöppningen och den äldre avancerar bakom till höger och ansvarar för orienteringen och kontakten till huvudtruppen. I patrullsammansättning avancerar spejarna i patrullkilsformation och patrullchefen ansvarar för kontakten med huvudtruppen. Då det är sannolikt att man möter fienden kan stridsberedskapen höjas och framryckningen kan ske enligt larvbandsmetoden.

Plutonchefen eller gruppchefen ger spejarna eller patrullchefen order om uppgiften. Spejarnas uppgift är att framrycka stridsberedda i beordrad riktning eller mot beordrat mål och meddela observationer om fienden till grupp- eller plutonchefen samt inleda striden om eld öppnas mot dem. Till spejarnas utrustning hör i regel pansarskott och rökgranater.

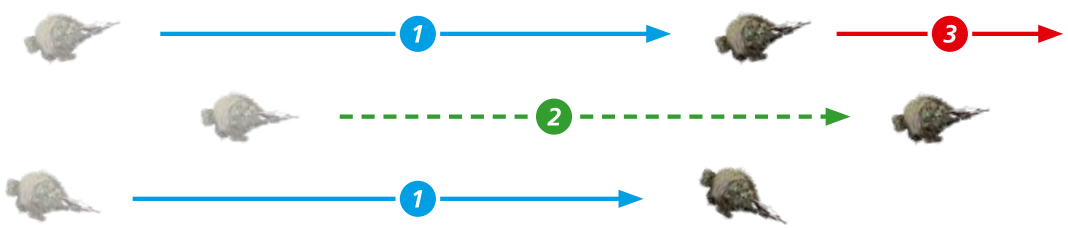
Spejarna framrycker i beordrad riktning eller mot beordrat mål inom synhåll för grupp- eller plutonchefen. Spejarna leds med hjälp av handtecken. Plutonchefen beordrar förändringar i framryckningsriktningen genom att med handen visa en ny riktning, stoppar dem med tecknet seis och kallar den äldre spejaren till sig genom tecknet kokoon (samling). Snabbare framryckning beordras genom tecknet mars-mars och långsammare med tecknet hitaammin (långsammare). Pluton- eller gruppchefen beordrar spejarbyte. Spejarna ska maskera sin stridsutrustning omsorgsfullt, utnyttja det skydd och de döda vinklar terrängen erbjuder vid framryckningen samt då man framrycker i stridsberedskap avancera under varandras beskydd. Spejarna bör avancera i förterrängen under observation, tyst och med vapnet skjutklart hela tiden.

För att kunna göra hörselobservationer har spejarna inte snö- eller terrängdräktens huva över huvudet. Vid anfall är det förmånligt att använda det stridspar som normalt fungerar som spejare, t.ex. lätta pansarskottsstridsparet. Detta stridspar kan användas i spaningspatrullen inom plutonens spanings- och förberedelseavdelning för utredning av terrängens art, eventuella spärrar samt fiendens gruppering mellan utgångsställningen och inbrytningspunkten innan huvudtruppen anländer till anfallsområdet. På så sätt är terrängen bekant för chefen för riktningsgruppen och spejarstridsparet, vilket underlättar huvudtruppens avancemang avsevärt fram till att man får stridskänning och minskar även risken för att man går vilse.

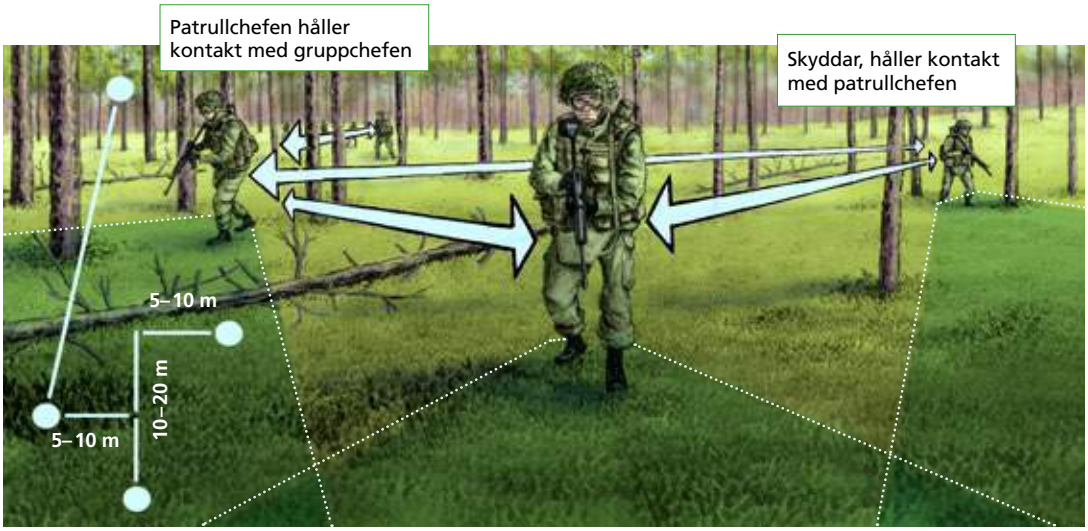
Framryckningsruttens säkerhet visas med tecknet vapaa vihollisesta (fritt från fiender). Framförliggande hinder eller mineringar meddelas till cheferna genom tecknet seis och därefter förflyttar sig den äldre spejaren till grupp- eller plutonchefen och meddelar noggrannare observationer muntligen.

Då spejarna upptäcker fienden tar de skydd, gör observationer och är beredda att öppna eld. Den äldre spejaren eller patrullchefen meddelar fiendeobservationen till grupp- eller plutonchefen med hjälp av tecknet vihollista on (fiender) och visar med vapnet i fiendens riktning. Noggrannare uppgifter om fienden och dess verksamhet meddelas muntligen till grupp- eller plutonchefen genom att spejaren tar sig fram till dem eller då chefen kommer till spejaren.

Om eld öppnas mot spejarna svarar spejarna med eld, tar skydd och förflyttar sig till en bra eldställning. Syftet med beskjutningen är att skydda huvudtruppen, uppta fiendens uppmärksamhet och göra det möjligt för den övriga truppen att gruppera sig. Fiendens vagnar förintas med pansarskott eller förblindas med rök. Spejarna skyddar den övriga truppens förflyttning till spejarnas höjd eller till endera sidan. Spejarna ansluter sig till gruppen vid anfall eller stannar kvar som eldstöd.

Skyddad framryckning med patrull

Spejarnas uppgifter och avstånd.

5.9.7 Skydd mot stridsvagnar

Skyddet mot stridsvagnar (med stridsvagn avses här bandgående pansarfordon) bygger i huvudsak på skydd mot observation och värmespaning, tills fienden befinner sig på effektivt skjutavstånd för det egna pansarvärnet.

Stridsvagnarna har som mål att förinta fienden utanför pansarvärnsvapnens räckvidd. Stridsvagnskanoner och automatkanoner klarar av noggrann eldgivning på över 2 kilometers avstånd.

Stridsvagnar har synnerligen god observationsutrustning i huvudvapnets riktning och i allmänhet mot den främre sektorn. Vagnschefen har en roterande kåpa ovanpå vagnen, med hjälp av vilken han kan observera även i andra riktningar. Området närmast vagnen ser han oftast bäst genom att stiga upp genom sin lucka.

Alldeles intill vagnen finns döda vinklar, som vagnsmanskapet inte ser. I allmänhet finns de största döda vinklarna i den bakre sektorn. På grund av de döda vinklarna följs vagnen ofta av infanteri som skyddsmanskap och därtill övervakar en bakomvarande vagn närområdet kring den framförvarande vagnen. Hur stora de döda vinklarna på vagnens sidor är beror på vagnstypen och -modellen.

Vid försvar byggs reservmineringar, minband, hinder och övriga spärrar samt förstöringar för att hindra och kanalisera stridsvagnarnas rörelser. Vagnar som stannat vid mineringar förstörs med pansarvärnsvapen.

Man förbereder sig därtill för att vilseleda och blända vagnarna med rök. Värmesikte kan vilseledas med skenanläggningar. Ljusförstärkare kan förblindas med belysningsutrustning (ljuspistol, handsignalraket, ljus från indirekt eld).Den snabbaste och mest överraskande rökridån når man med fosforhandgranater. Med normala rökgranater kan man endast vilseleda. Vagnen kan också själv använda rökgranater och rökläggningsanordningar, om den märker att den hamnat inom verkningsområdet för pansarvärnsvapen.

Man bör aldrig planera den egna försvarsgrupperingen och eldställningarna i sådan terräng där fiendens vagnar kan beskjuta försvararens gruppering från en punkt som ligger utanför pansarvärnsvapnens räckvidd.

Man bör exempelvis inte gruppera sig vid kanten av en öppning, utan man bör föra grupperingen tillräckligt långt in i skogen.

Vid anfall förstörs stridsvagnar med gruppens pansarskott. Då vagnar förstörs ska pansarskottsskyttarnas verksamhet skyddas av den övriga gruppen. Pansarskottsskyttarna bör utnyttja det skydd terrängen ger då de tar sig fram till en flankeldställning, utnyttja naturliga skjutsektorer, välja lämplig skjutställning och vara beredda att byta eldställning flexibelt. Ett skott från ett enskilt pansarskott förintar sannolikt inte en fientlig vagn. Man bör alltid sträva efter att beskjuta en stridsvagn med hela patrullens kraft. Under anfall, särskilt i anfallsmålet, bygger man reservmineringar längs stridsvagnarnas förmodade framtryckningsrutter. Elden från gruppens pansarvärnsvapen koncentreras till reservmineringen.

Reservminering

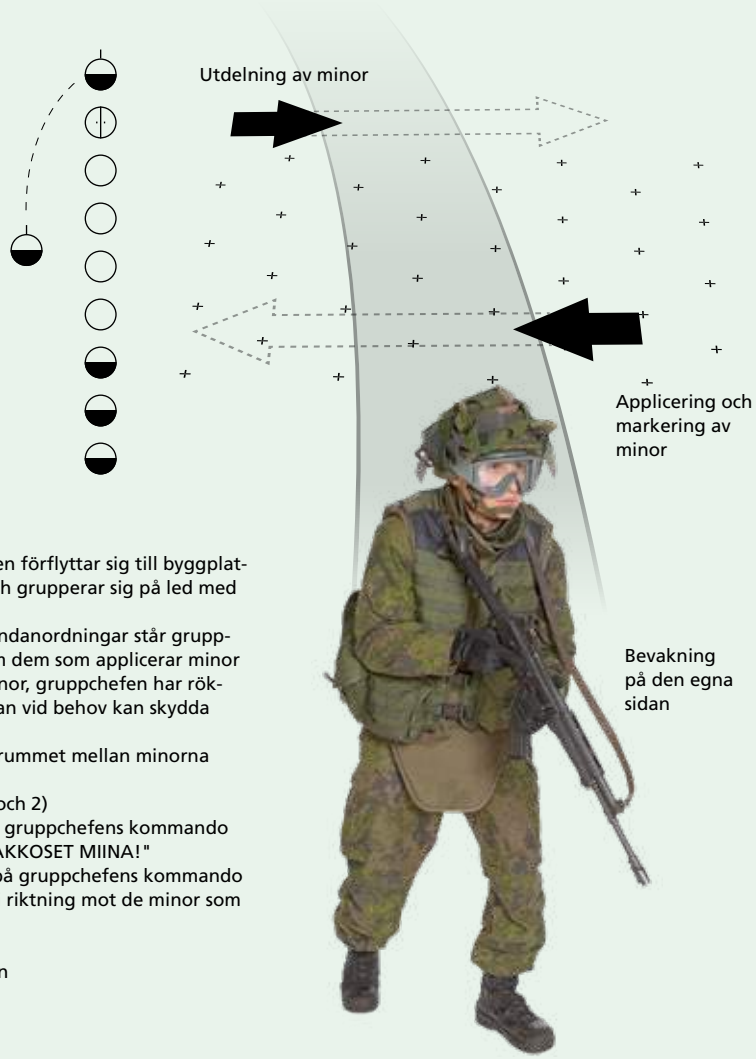
Alla trupper bygger reservmineringar i syfte att skydda sin egen verksamhet, förhindra att fiendens stridsvagnar kör på och effektivera pansarvärnsvapnens verkningar.

Syftet med reservmineringen är skydda plutonens verksamhet. Vid behov kan flera platser förberedas för reservminering. I en reservminering används endast bandminor utan röjningsskydd eller tilläggsladdningar. En reservminering kan bestå av högst 50 bandminor.

Reservmineringen byggs på en plats som det är lätt att beskjuta med pansarskott. Reservmineringen placeras längs vagnarnas framryckningsrutt på en plats som inte är lätt att undvika.

Reservmineringen desarmeras och minorna tas med då truppen sätter sig i rörelse. Reservmineringen bör övervakas. Att de egna fordonen kör in i reservmineringen bör förhindras med hjälp av bevakning och bommar.

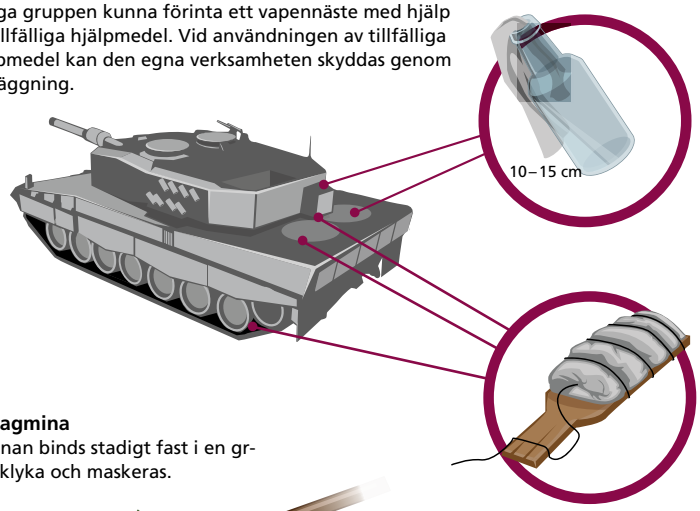
Byggande av reservminering på oavspanad och oförberedd plats

- Den byggande gruppen förflyttar sig till byggplatsen i öppen kolonn och grupperar sig på led med ca 5–10 m mellanrum
- Vid utdelningen av tändanordningar står gruppchefen i mitten bakom dem som applicerar minor
- Var och en har 2–4 minor, gruppchefen har rökgranater med vilka man vid behov kan skydda byggandet
- Avståndet och mellanrummet mellan minorna 5–10 m
- Männen numreras (1 och 2)
- Minorna grävs ned på gruppchefens kommando "YKKÖSET MIINA!, KAKKOSET MIINA!"
- Appliceringen inleds på gruppchefens kommando ”ASENNA!" (ansiktet i riktning mot de minor som Redan applicerats)
- Minorna maskeras
- Vapnet hålls på ryggen

Tillfälliga hjälpmedel

Gruppens pansarvärnsvapen kan kompletteras med tillfälliga hjälpmedel. En krigsman bör kunna tillverka tillfälliga hjälpmedel och förinta en vagn på nära avstånd med hjälp av dessa. Vidare bör ett stridspar med stöd av den övriga gruppen kunna förinta ett vapennäste med hjälp av tillfälliga hjälpmedel. Vid användningen av tillfälliga hjälpmedel kan den egna verksamheten skyddas genom rökläggning.

Brännflaska
Konstruktion:
- ½ – 1 liters glasflaska
- vanligen fylld med bensin
- med bensin fuktat tyg som kork och tändsats

Placering:
- på luftintaget ovanpå motorrummet

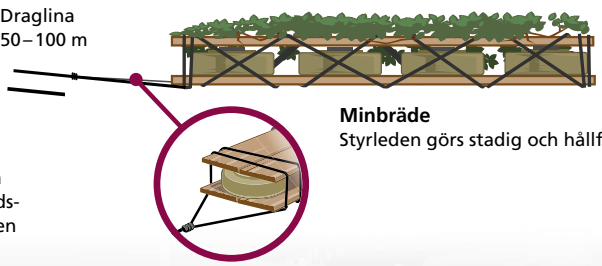
Buntladdning
Konstruktion:
- brädunderlag
- minst 4 kg sprängmedel
- trådknall och stubintråd 15 cm stadigt fastgjord

Placering:
- intill tornet
- på luftintaget ovanpå motorrummet
- i larvbanden (stillastående vagn)

Dragmina
Minan binds stadigt fast i en grenklyka och maskeras.

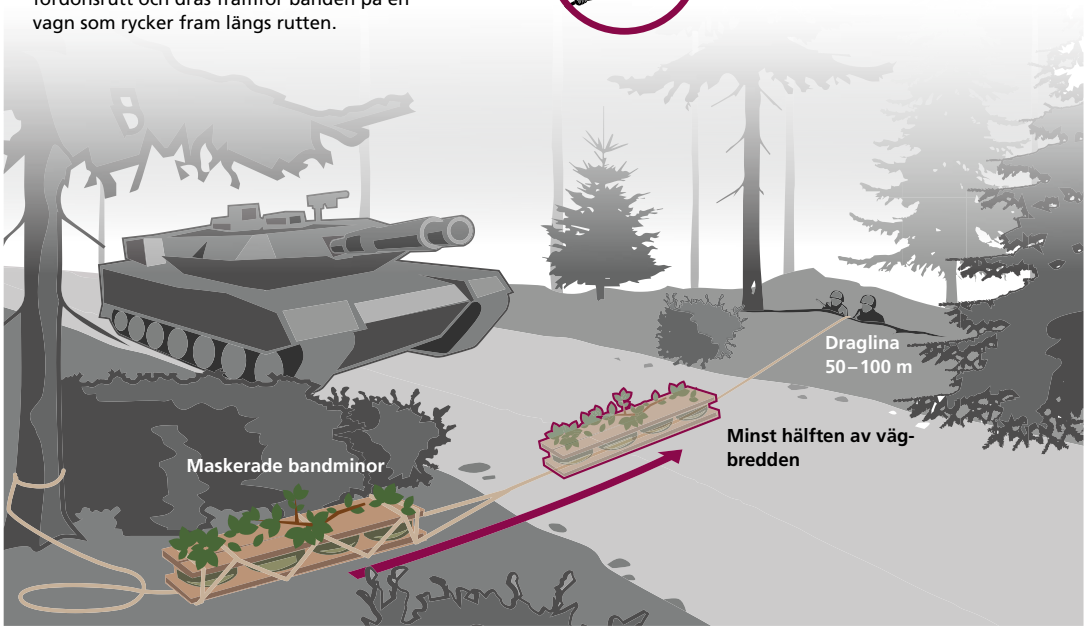

Draglina
50–100 m

Minbräde
Styrleden görs stadig och hållfast.

Bandminematta
Dragmina, minbräde och bandminematta placeras på förhand intill en sannolik stridsfordonsrutt och dras framför banden på en vagn som rycker fram längs rutten.

5.9.8 Skydd mot fiendens luftvapen (en luftburen fiende)

Med luftskyddsåtgärder förstås sådana åtgärder som gruppen vidtar i syfte att försvåra en luftburen fiendes spaning och verksamhet mot truppen.

De viktigaste **åtgärderna som den enskilda soldaten** kan vidta är kamouflering, maskering, befästning, begränsning av användningen av ljus, observation av luftläget, flygalarm i rätt tid samt att man handlar rätt under alarm. En enskild soldat kan genom sin verksamhet eller genom att låta bli att följa bestämmelser förorsaka att truppen upptäcks och åsamkas förluster.

Truppen kan få **förhandsvarning** om en luftburen fiende genom luftbevakningsrapporten eller via snabbsändare eller eldställningsdataterminal (TASP 06).

Största delen av trupperna har inte TASP 06 till sitt förfogande, vilket skulle göra det möjligt att få en riksomfattande lägesbild. Därför är det synnerligen viktigt att lyssna till **luftbevakningsrapporten** på alla ledningsplatser för att man ska få förhandsvarning om en luftburen fiendes verksamhet. Luftbevakningsrapporten distribueras på ULA-frekvens och man kan lyssna på den med normal transistorradio. Att följa med luftbevakningsrapporten kräver att truppen gör ett luftbevakningsplan, som bör vara plastat. I luftbevakningsrapporten ges platsinformationen för målet med 10 x 10 kilometers noggrannhet genom att först meddela kännetecknet för 100-kilometersrutan och därefter det koordinatkännetecken som visar 10 kilometers noggrannhet. Till exempel ”MIKE-HOTEL 45”, som betyder följande:

- målet befinner sig i ruta MH
- 40 km österut från rutans vänstra kant
- 50 km norrut från nedre kanten.

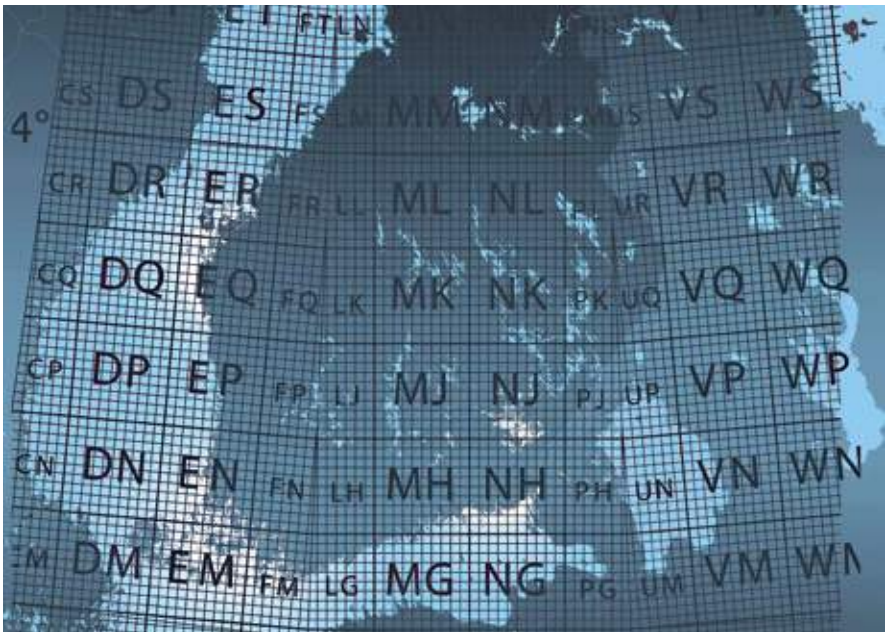
Förhandsvarning förmedlas till truppen antingen genom kommandot ILMAVAROITUS/ILMAHÄLYTYS (FLYGVARNING/FLYGALARM) eller med siren, fordonssignal, annan signalanordning eller signalmedel. Var och en som observerar en ankommande luftfarkost ger vid behov flygvarning.

Flygvarning ges till truppen då man misstänker att en luftburen fiende inleder sin verksamhet inom den närmaste tiden (10–60 min). Då truppen fått flygvarning vidtar den utan dröjsmål luftskyddsåtgärder:

- flygvarning förmedlas till alla,
- material och fordon som är synliga flyttas till en skyddsställning som är i luftskydd och om möjligt befäst,
- maskeringen förbättras vid behov,
- personalen och materielen sprids ut,
- luftspaningen effektiveras samt
- personalen förbereder sig för självskyddsluftvärn.

Flygalarm ges till trupperna då det är sannolikt att en luftburen fiende anländer till området och tiden är knapp (0–10 min). Då truppen fått flygalarm:

- förmedlas flygalarmet till alla,
- tar den skydd om verksamheten möjliggör det,
- effektiveras luftobservationen och
- gör sig personalen beredd för självskyddsluftvärn.

MGRS-koordinatrutfält

Avbruten verksamhet återupptas på kommandot "VAARA OHI".

Vid **luftvärn** används robotar samt luftvärnspjäser och luftvärnsmaskingevär. Vissa helikopter- och flygplanstyper är bepansrade mot skott från handeldvapen. Trots detta försvårar **självskyddsluftvärn** genom skott från stormgevär alltid luftfarkosternas verksamhet. De flesta helikoptrar och flygplan är mycket sårbara för eld från handeldvapen.

Truppen kan skydda sig själv genom att skjuta mot luftmål med handeldvapen (självskyddsluftvärn) då avsikten är att:

- hindra transporthelikoptrar från landsättning
- försvåra eller förhindra strids- eller spaningshelikoptrars eldverksamhet
- tvinga lågt flygande helikoptrar eller flygplan att stiga så att det egna luftvärnet når dem
- åsamka lågt flygande helikoptrar och flygplan förluster.

OBS!

Självskyddsluftvärn avslöjar den skjutande truppen.

Självskyddsluftvärn med handeldvapen används inte då:

- truppen inte får avslöjas
- målet ligger utanför den egentliga bärvidden (över 300 m)
- det flyger egna flygplan inom området
- särskilt förbud mot skjutning mot luftmål med handeldvapen råder.

Skjutning med handeldvapen mot luftmål

Då chefen anger målet (t.ex. "HELIKOPTER FRAMFÖR"), flyttar skytten omkastaren till serieeld, siktar mot målet och följer det med vapnet.

Då chefen ger order om förhållet (till exempel "FÖRHÅLL 5"), bedömer skytten förhållspunktens plats längs målets fortsatta rutt. Man följer hela tiden målet med vapnet.

Då chefen ger eldöppningskommando ("HUOMIO – TULTA"), riktar skytten snabbt sitt vapen mot den uppskattade förhållspunkten längs målets tänkta flygbana och skjuter två korta serier (2–3 skott/serie).

Innehåll	Förklaring
Öppningsljud	"."
Nytt mål	"UUSI MAALI"
Målets kännetecken	"3456"
Position	"MH 45"
Flygriktning med 10 graders noggrannhet	"SUUNTA 350"
Hastighet med 50 km/h noggrannhet • Höjd antingen i hektometer (100 m = 1 hm) eller i ord • pinnassa = < 300 m • matalalla = 300 – 3 000 m • korkealla = > 3 000 m	"NOPEUS 900" "KORKEUS 3" "PINNASSA"
Antal	"3"
Art	"RYNNÄKKÖKONEITA"

5.9.9 Skydd mot informationspåverkan

I moderna krig utgör skydd mot informationspåverkan en väsentlig del av varje soldats och militär chefs verksamhet. Genom informationspåverkan strävar man efter att stöda fysisk påverkan, eller också strävar man genom fysisk påverkan efter att stärka till exempel ett framfört hot. Genom informationspåverkan strävar man efter att inverka på beteendet, attityderna, motivationen hos den militära trupp som är föremål för påverkan samt på dess föreställningar om och tolkning av den omgivande situationen. Dessutom strävar man genom informationspåverkan efter att försvaga soldaternas stridsvilja och moral, samt bryta ned förtroendet för cheferna och den egna verksamhetens berättigande.

Till informationspåverkan hänför sig även vilseledning och döljande av påverkarens egna åtgärder. Informationspåverkan börjar ofta redan långt före de egentliga krigshandlingarna, varvid målet ofta är att försvaga försvararens verksamhetsförutsättningar och berättiga de egna kommande krigshandlingarna. Påverkan kan således ske redan under normala förhållanden.

Det finns många olika metoder att bedriva informationspåverkan, men påverkan bland soldater på stridsfältet består ofta av att man sprider vilseledande information och falska rykten, skapar rädsla och kommer med hot. Påverkan kan också vara lockande till sin karaktär, och då kan målet vara att genom löften eller smickrande ord få föremålet för påverkan att göra saker som skadar personen själv och truppen, eller får honom eller henne att avslöja information.

Kanaler för informationspåverkan kan vara:
- Falska nyhetssidor
- Kanaler inom sociala medier
- Flygblad, radio- och televisionskanaler eller tryckta medier som spridits på området
- Meddelanden som kommit till personlig mobilutrustning
- Möten ansikte mot ansikte
- Demonstrationer eller annat störande av en krigstida trupp.

Informationspåverkan kan även riktas mot andra än soldater, till exempel soldaternas familjemedlemmar och närstående, och då är målet att indirekt försvaga soldaternas funktionsförmåga genom att öka deras oro för de närstående. Informationspåverkan på stridsfältet är sällan helt avskild från den övriga krigföringen.

OBS!

Varje soldat och militär chef kan genom sina egna åtgärder försvåra motståndarens informationspåverkan.

Den enskilda soldatens åtgärder i syfte att skydda sig mot informationspåverkan:

- Var beredd på att du inte kan stå i kontakt med dina närstående, förbered även dina närstående på det.
- Anmäl alltid till din förman om du misstänker att du eller din grupp/trupp är utsatt för informationspåverkan.
- Upprätthåll operationssäkerhet, avslöja inte din trupps position, gruppering eller uppgift vid samtal eller överhuvudtaget inom sociala medier.
- Sprid inte rykten eller antaganden om du inte känner till deras ursprung eller sanningshalt. Saker som förmedlas under samtal liksom uppdateringar som förmedlats inom sociala medier kan vara rykten eller falsk information på samma sätt som nyheter, vilkas riktighet eller syfte inte kan säkerställas.
- Ställ dig skeptisk till all ny, överraskande eller skrämmande information, som verkar stå i konflikt med den rådande lägesuppfattningen.
- Ställ dig skeptisk till nya inbjudningar och vänförfrågningar inom sociala medier.

Chefens åtgärder i syfte att skydda sig mot informationspåverkan:
- Gott ledarskap, och därtill hörande förtroende mellan förmannen och den underordnade fungerar som helhet som en bra skyddsmetod mot informationspåverkan.
- Upprätthåll truppernas lägesmedvetenhet, ovetskap ger upphov till rykten. Också det att man berättar att det inte finns ny information kan behövas.
- Sträva efter att förhindra att rykten och halvsanningar sprids genom att upprätthålla en verksamhetskultur som prioriterar faktabaserad diskussion och att man använder sig av ”sunt förnuft”.
- Diskutera informationspåverkan och dess former med dina underordnade. Öva din trupp att ifrågasätta rykten och falska nyheter, fundera tillsammans på hurudan information man kan lita på.
- Utbilda din trupp att anmäla också obetydliga rykten eller diffusa meddelanden. Till exempel minskar effekten av hotfulla meddelanden om hela truppen märker att den fått samma eller ett liknande meddelande.
- Stärk dina underordnades tillit till truppens förmåga att utföra de uppgifter den fått.
- Motivera alltid truppens uppgift och dess berättigande för dina underordnade samt dess betydelse i en större helhet.
- Ha omsorg om dina underordnades ork. En trött och utmattad människa tror lättare falsk information och blir lättare oroad.

5.9.10 Första hjälpen i strid

Med **första hjälpen i strid** avses den livräddande förstahjälp som ges på stridsfältet. Målet i fråga om första hjälpen i strid är att förhindra ytterligare förluster, vårda sårade och fullgöra gruppens uppgift. Genom att fortsätta striden skapar man förutsättningar för första hjälpen i strid utan ytterligare förluster.

Cheferna bör beakta första hjälpen i strid i sina egna stridsplaner. På gruppnivå utförs första hjälpen i strid av de sårade själva, stridsparen/ de övriga patrullmedlemmarna och gruppens stridsräddare.

Stridsräddaren är en krigsman i gruppen som har en mera omfattande sjukvårdsutrustning och -utbildning än de övriga krigsmännen i sin grupp. Stridsräddaren ansvarar för utbildningen i första hjälpen i strid inom sin egen grupp. Till stridsräddarens uppgifter hör att komplettera redan given förstahjälp samt att komplettera sjukvårdsutrustningen. Till stridsräddarens sjukvårdsutrustning kan höra bl.a. avsnörnings- och första förband, hemostatiskt förband (som ökar blodets koaguleringsförmåga), näs-svalgtub, utrustning för ingrepp vid spänningspneumothorax, ventilförband för skador i bröstkorgen, smärtlindrande läkemedel, räddningsfilt samt triage-/vårdkort.

De vanligaste dödsorsakerna som eventuellt kan förhindras genom första hjälpen i strid är

- livshotande blödning från en extremitet
- blockerade luftvägar
- övertryck i lunghålan, d.v.s. spänningspneumothorax.

I första skedet bör åtgärderna inom första hjälpen i strid inriktas på förebyggande av ovannämnda dödsorsaker. Genom första hjälpen i strid strävar man därtill efter att minska senare komplikationer hos de sårade.

Varje krigsman ska behärska livräddande förstahjälpsåtgärder i stridsförhållanden med sin personliga sjukvårdsutrustning. Därtill ska krigsmannen känna till de fortsatta åtgärderna inom första hjälpen i strid så att han vid behov kan hjälpa stridsräddaren eller plutonens sjukvårdsman i deras verksamhet. Cheferna ska ge order om och varje krigsman ska i samband med en stridssituation känna till sin egen trupps evakueringspunkt eller vårdplats.

Till krigsmannens personliga sjukvårdsutrustning hör avsnörningsförband, första förband, räddningsfilt och motgiftsinjektor samt triage-/vårdkort. Krigsmannens sjukvårdsutrustning bör placeras på samma sätt inom hela truppen så att man hittar den även i mörker. Avsnörningsförbandet bör som regel placeras så att krigsmannen kan använda det med båda händerna. Första hjälpen i strid inleds alltid med den sårade krigsmannens egen sjukvårdsutrustning.

Med förstahjälpsåtgärder under eld avses de vårdåtgärder som vidtas då man är föremål för effektiv beskjutning från fiendens sida. De viktigaste första åtgärderna är egen eldgivning i syfte att försvåra fiendens verksamhet och göra det möjligt för en sårad att förflytta sig i eldskydd eller nödförflytta en sårad i skydd utan ytterligare förluster. Den egna gruppens eldgivning ska vara kraftig och ändamålsenlig med tanke på situationen och utnyttja t.ex. rök.

Då den sårade blir kvar i elden fattar patrull-/gruppchefen beslut om huruvida han hjälps eller om hjälpen skjuts upp till senare. Den sårade nödförflyttas så snabbt som möjligt till närmaste skydd, vanligen genom att dra. Om sträckan är lång och den sårade har en livshotande blödning från en extremitet stillas blödningen med ett avsnörningsförband före förflyttningen. Inga andra åtgärder vidtas under eld. Under en nödförflyttning bör man bevara sin egen stridsförmåga och sitt skydd.

Man fortsätter med första hjälpen i strid då den sårade och hjälparen har kommit i eldskydd. Med vårdåtgärderna i detta skede försöker man förhindra att den sårade avlider i en av de vanligaste dödsorsakerna på stridsfältet, livshotande blödning eller problem med andningsvägarna och få den sårade i sådant skick att han kan evakueras. I vissa fall kan en lindrigt sårad soldats stridsförmåga återställas.

Den sårades skyddsutrustning och beklädnad öppnas eller klipps upp bara om det är nödvändigt för att han ska kunna undersökas, för att skadorna ska kunna hittas och för vidtagande av vårdåtgärder. Den sårade ska omedelbart skyddas för vädrets verkningar med hjälp av räddningsfilt och genom isolering från marken. Under vårdåtgärderna ska man lugna den sårade t.ex. genom att förklara vilka åtgärder som vidtas och varför. Om den sårades medvetandenivå har sjunkit tas vapnet bort. Under tiden den sårade undersöks ska aktionsberedskapen och lägesmedvetenheten upprätthållas.

OBS!

Om du själv såras i strid:
– svara på elden och förflytta dig i skydd
– meddela de närmaste krigsmännen om att du är sårad
– om du inte klarar av att röra dig eller ta skydd, försök meddela de närmaste krigsmännen om din situation t.ex. genom att röra på handen
– stilla en kraftig blödning med avsnörningsförbandet
– FORTSÄTT STRIDEN tills läget har lugnat sig!
– om du håller på att förlora medvetandet, försök vända dig i framstupa sidoläge så att luftvägarna kan tryggas.

Förflyttning av en sårad i skydd

1. Kasta rökgranater

2. Håll fienden under eld och gör en nödförflyttning av den sårade

3. Inled första hjälpen

Undersöknings- och vårdåtgärderna inom ramen för första hjälpen i strid sker enligt följande **cABC-minnesregel**

c – Catastrophic bleeding, Livshotande blödning
- undersök extremiteterna med tanke på eventuella livshotande blödningar
- lägg avsnörningsförband
- notera även andra eventuella livshotande blödningar.

A – Airways, Luftvägarna
- kontrollera att luftvägarna är öppna
- säkerställ att de hålls öppna
- lägg en medvetslös i framstupa sidoläge.

B – Breathing, Andningen
- kontrollera om andningen är normal
- täck eventuella skador som trängt genom bröstkorgen med lufttätt förband
- stridsräddaren kan vid behov vårda pneumothorax.

C – Circulation, Blodcirkulationen
- leta efter eventuella andra blödningar
- stilla blödningar med första förband
- håll den sårade varm genom att lägga räddningsfilten mot den sårades hud under kläderna.

Efter dessa åtgärder bör den sårade omedelbart evakueras till sjukvårds-/evakueringsplatsen.

Ytterligare information om första hjälpen i strid får du i kursens arbetsutrymme i PVMOODLE samt i arbetsutrymmet för undervisningspaketet Första hjälpen i strid.

5.10 Stridsberedskap och verksamhet vid strid

I detta underkapitel ingår saker som egentligen utbildas först senare, men som det lönar sig att studera redan i förväg, för att din förståelse för vad det är att vara soldat ska utvecklas redan under stridsutbildningen under rekrytskedet, utgående från de erfarenheter du gjort under utbildningen.

När du efter detta kapitel dessutom läser om funktionsförmågan och dess utvecklande i kapitel 6 har du ur kunskapssynvinkel goda grunder att tillgodogöra dig utbildningen i senare kapitel och utveckla dina färdigheter som soldat.

5.10.1 Lägesmedvetenhet och verksamhetsmodeller vid strid

Soldaten kan inte fullfölja sin stridsuppgift, om han inte vet vad som händer på stridsfältet. Uppgiften blir inte heller utförd om soldaten inte vet hur han borde göra eller om han inte kan, förmår eller vill göra det som krävs. För att kunna fullgöra sin uppgift bör soldaten således ha observationsförmåga, kunskap, skicklighet och vilja samt förmåga att fungera.

Soldatens beslutsfattande i en stridssituation innebär tillämpning av erfarenhetsmässig kunskap och verksamhetsmodeller i syfte att lösa situationen, ofta då omedelbar livsfara råder. Det finns knappt om tid för eventuell lägesbedömning, på sin höjd kanske några minuter.

Med lägesmedvetenhet avses soldatens uppfattning om faktorer som inverkar på verksamheten och lösningarna i en viss situation. Lägesmedvetenhet är soldatens uppfattning om uppgiften, fienden och dess verksamhet, de egna trupperna och omgivningen samt den egna beväpningen och utrustningen.

Lägesmedvetenhet förutsätter att soldaten alltid gör observationer i sin omgivning, analyserar det han ser, hör och känner lukten av samt fattar beslut om sin verksamhet. Föremål för observationerna är alla de faktorer som inverkar på verksamheten och besluten. En observation kan t.ex. vara att man sett fienden, mynningsflammor från ett vapen, eller hört ljudet av en kreverande granat eller något annat.

Soldaten bör kunna plocka ut det väsentliga ur en stor mängd observationer och information som grund för sin verksamhet. Soldaten bör kunna lägga märke till kritiska faktorer i sin omgivning, förstå deras betydelse och ställa dem i relation till den egna verksamheten. Vidare bör man kunna förutse fiendens verksamhet och de egna åtgärderna.

Erfarenhet hjälper i en stridssituation. Att en erfaren soldat kan lösa problem snabbare och effektivare bygger på att han kan sortera information och omvandla den till omedelbar verksamhet. En erfaren soldat kan i en situation tillämpa modeller som liknar den aktuella situationen och som han erhållit i utbildningen eller i tidigare verksamhet i strid.

Soldatens verksamhet kan studeras med hjälp av tre enkla verksamhetsmodeller:

1. Förutseende, instinktivt handlande

2. Omedelbart handlande enligt gruppchefens exempel, tecken eller order och

3. Självständigt utförande av en stridsuppgift tillsammans med stridsparet.

Soldaten blir under en strid tvungen att använda sig av alla dessa verksamhetsmodeller och tillämpa dem för att utföra sin uppgift. Verksamhetsmodellerna kompletterar varandra.

Enligt den första förutseende verksamhetsmodellen fungerar soldaten nästan instinktivt utgående från sina observationer och sin utbildning. Han tar t.ex. skydd, öppnar eld eller skyddar sitt stridspar. Effektiv verksamhet förutsätter kontinuerlig observation, aktionsberedskap, reaktionsförmåga och ett säkert behärskande av grundläggande färdigheter. Om soldaten inte observerar fiendens verksamhet eller reagerar för långsamt eller felaktigt på den blir han sårad eller får sätta livet till.

Enligt den andra omedelbara verksamhetsmodellen beordrar gruppchefen patrullen, stridsparen och krigsmännen med hjälp av tecken eller korta order. Soldaten bör också kunna fungera enbart enligt sin gruppchefs exempel. Gruppchefens order är korta och omfattar ofta även sättet på vilket uppgiften ska utföras. Orderna bygger på fiendens verksamhet, de verksamhetsmodeller som man lärt sig inom den militära utbildningen och utföranden som övats upp till automationsnivå. Av en soldat förutsätts alltid att han eller hon följer gruppchefens exempel, tecken och order samt har snabb uppfattningsförmåga. Vidare måste han eller hon uppfatta sin egen plats som en del av gruppen och dess strid.

Enligt den tredje verksamhetsmodellen utför soldaten självständigt sin stridsuppgift, i allmänhet tillsammans med sitt stridspar eller sin patrull. Exempel är postkarlens, militärpolisens, spejarens, gruppvapenskyttens, patrullchefens och vice gruppchefens uppgifter.

Gruppchefen finns inte i omedelbar närhet i dessa situationer och leder inte verksamheten direkt. Soldaten måste själv fatta beslut i syfte att utföra och fullfölja den uppgift han fått.

Situationen kan avvika från tidigare erfarenheter, varför man måste kunna göra en snabb lägesbedömning och fatta snabba beslut. Vidare måste man kunna tillämpa sina kunskaper och färdigheter enligt rådande situation.

Soldatens förutseende och instinktiva åtgärder:

- Ge akt på omgivningen
- Identifiera kritiska faktorer
- Förhindra en farlig situation genom att varna och larma
- Förinta den fiende som hotar dig eller ta skydd
- Stöd ditt stridspar och rädda honom från en eventuell farlig situation
- Meddela gruppchefen
- Fortsätt med din uppgift
- Bevara din stridsförmåga och din förmåga att fungera.

Avsikten med den omedelbara verksamheten är att förinta fienden innan denne hinner förinta en själv. Det andra alternativet är att soldaten tar skydd så att fienden inte kan förinta honom.

Alternativa verksamhetsformer är snabb eldöppning eller tagande av skydd mot eld eller en kombination av dessa. Snabb eldöppning är en effektiv verksamhetsmodell, då soldaten ser fienden och klarar av att ge eld med sitt eget vapen.

Allmänna principer för strid i den enskilda soldatens verksamhet

Framgång i strid förutsätter att soldaten känner till följande principer för strid och har förmåga att tillämpa dem i praktiska situationer:

1 **Bevara stridsviljan.**
Målet är seger. I strid strävar man efter att bryta ned motståndarens stridsvilja. Soldatens strid innebär att besegra fienden på stridsfältet. Soldatens seger består i att utföra sin egen uppgift med så små förluster som möjligt. Fiendens stridsvilja bryts ned då den psykiska eller fysiska förmågan tar slut, genom att fienden oskadliggörs och avväpnas eller förintas.

2 **Behärska de grundläggande stridsfärdigheterna väl.**
I strid förutsätts att soldaten kan fungera automatiskt, instinktivt, skapa sig en bild av helheten och självständigt bedöma läget och fatta beslut. Endast ett säkert behärskande av soldatens grundläggande färdigheter gör det möjligt att handla rationellt i undantagsförhållanden. Om man behärskar de grundläggande färdigheterna har man också förutsättningar att kunna tillämpa dem snabbt enligt situationen.

3 **Bevara stridsberedskapen.**
Soldatens vapen bör alltid vara i funktionsskick och klart för användning. Soldaten ska göra observationer i omgivningen och upprätthålla den stridsberedskap som situationen förutsätter och gruppchefen beordrar.

4 **Handla snabbt. Var aktiv.**
Ur soldatens synvinkel består strid ofta av strid på korta avstånd mot fiendens soldater. I strid på korta avstånd segrar den som öppnar eld snabbast och träffar målet säkrast. Fiendens verksamhet tvingar soldaten att skydda sig för observation och eld. Att soldaten snabbt kan ta skydd är en förutsättning för överlevnad. Snabbt handlande av den enskilda soldaten inverkar på hela gruppens och plutonens verksamhet. Om den enskilda soldaten handlar för långsamt fördröjs gruppens och således även plutonens verksamhet. Soldaten bör alltid eftersträva inövad, snabb funktion.

Gruppchefen ger order om startberedskapen och höjningen av den. Med snabb verksamhet kan man ofta gripa initiativet och på så sätt tvinga fienden att reagera på det som sker. På detta sätt kan man bibehålla eller förändra situationen till sin egen fördel. En förutsättning för snabb verksamhet är lägesmedvetenhet och aktivitet samt förmåga att förutse fiendens och sin egen verksamhet.

5 **Sträva alltid efter att överraska.**
I strid bör man alltid försöka överraska. Med hjälp av överraskningsmoment kan man besegra också en övermäktig fiende. Överraskning kan uppnås med avseende på tiden, platsen, verksamhetsformen och den kraft som används. Soldaten kan överraska fienden med snabb eldöppning, ljudlös och snabb verksamhet, och genom att utnyttja terrängen, omständigheterna och fiendens schematiska verksamhet samt genom att dupera och avvika från standardverksamheten.

Man försöker påverka fienden i dess svagaste punkt; i flanken, ryggen eller i en oskyddad punkt. Då man lyckas överraska förintar man först fiendens starkaste punkt. För att man ska lyckas överraska förutsätts att man känner till fiendens verksamhet och gör observationer och förberedelser för den egna verksamheten. Uppgiften måste genomföras målmedvetet och smidigt och så att alla möjligheter utnyttjas. Låt inte fienden överraska dig själv – också fienden försöker överraska.

6 **Utnyttja eld, rörelse och skydd.**
De grundläggande elementen i strid är eld, rörelse och skydd. Med hjälp av eld förintas fienden och dess anordningar eller också hindras fienden från att ge eld. Soldatens eld består av eldgivning med stormgevär och användning av handgranater samt stridsparets eldstöd. Vagnar förintas med pansarskott. Vid anfall bör man ge eld och avancera med gruppen, så att fienden hela tiden beskjuts och kan förintas med eld. Soldaten gör språng från eldställning till eldställning, därifrån det är möjligt att förinta fienden.

Framryckningen skyddas genom utnyttjande av terrängen samt genom val av anfallsrutt och eldställning. I vinklar som är skyddade för eld avancerar man på snabbaste sätt. Soldatens skydd består av strids- och skyddsutrustning, maskering, rätt användning av terrängen när det gäller valet av framryckningsrutt och eldställning, befästning samt stöd från stridsparet och den övriga gruppen. Verksamheten kan även skyddas med rök.

7 **Med stridsparet eller patrullen och som en del av gruppen.**
Soldaten deltar tillsammans med sitt stridspar eller sin patrull i nästan alla stridsuppgifter. Samarbetet förutsätter att man kommer överens om vad som görs före utförandet, kommunikation under stridsuppgiften och stödjande av stridsparet. Stridsparet eller patrullen fungerar nästan alltid som en del av en grupp. Detta förutsätter att man följer gruppchefens exempel, tecken och order samt förmedlar sina egna observationer till gruppchefen. Soldaten bör uppfatta sin egen uppgift och plats som en del av gruppens eller patrullens verksamhet som helhet.

I andra fall är det effektivaste sättet att skydda sig att till exempel kasta sig till marken och förflytta sig till en sådan eldställning, från vilken fienden kan förintas. Ett felaktigt beslut som fattas på några sekunder kan leda till soldatens död. Omedelbar verksamhet förutsätter kontinuerlig och uppmärksam observation med avseende på faktorer som hotar gruppens förmåga att fungera. Sådana faktorer är bland andra användningen av stridsmedel, minor, stridsvagnar, en fiende som kommer in på eldområdet eller en person som närmar sig poststället.

Soldaten bör vid sidan av att göra observationer kunna varna och alarmera sitt stridspar och sin grupp muntligen, med hjälp av tecken eller en alarmanordning. Detta förutsätter att man övat verksamheten i förväg.

Efter snabb eldöppning eller efter tagande av skydd är det soldatens primära uppgift att stöda sitt stridspar och rädda honom från en eventuell farlig situation. Vidare bör han anmäla sina observationer angående fienden till resten av gruppen.

Då soldaten kan göra så här ökar han hela gruppens stridseffekt och säkerhet. Vidare säkerställer han att andra stöder och hjälper honom i en motsvarande situation.

Då soldaten inte längre står under fiendens direkta eldverkan meddelar han sina observationer angående fienden och verkningarna av den egna verksamheten till gruppchefen. På så sätt stöder han gruppchefens ledarskap och effektiverar sålunda hela gruppens strid.

Efter de omedelbara åtgärderna ska man på eget initiativ fortsätta att fullgöra den order eller uppgift förmannen gett.

Omedelbar verksamhet enligt gruppchefens exempel, tecken eller order:

- Inled genast verkställandet av ordern
- Handla snabbt och på inövat sätt
- Fortsätt att verkställa ordern, tills uppgiften är utförd eller tills gruppchefen ger order om en ny uppgift
- Meddela gruppchefen om att uppgiften utförts och om dess resultat.

Också en stor trupp inleder ofta sin verksamhet först när den sista soldaten är klar eller har grupperat sig på sin egen plats. En pluton sätter sig rörelse först när den sista soldaten är i fordonet eller har grupperat sig i framryckningsformation. Att individen handlar snabbt och säkert främjar således truppens och plutonens verksamhet och gör det möjligt för cheferna att leda striden.

Soldaten måste lita på sitt stridspars och gruppens övriga soldaters verksamhet. Detta förutsätter övning, som då den lyckas skapar behövlig sammanhållning i smågruppen och skapar tillit. Tilliten och sammanhållningen i smågrupper framhävs i situationer, där gruppens soldater inte ser eller hör varandra, t.ex. vid strid i bosättning eller spridd partigängarverksamhet.

Soldaten ska fortsätta att verkställa en order tills uppgiften har slutförts eller tills gruppchefen ger honom en ny uppgift. Då ordern har verkställts ska gruppchefen meddelas om detta och om resultatet av verksamheten. Om det är uppenbart att verkställandet av ordern fördröjs eller blir på hälft bör detta meddelas genast då det blivit uppenbart. På så sätt stöder soldaten gruppchefens ledarskap och förbättrar hela gruppens verksamhet.

Då läget förändras kan soldaten bli tvungen att fundera på syftet med den egna uppgiften och handla efter bästa förstånd för att nå det tänkta resultatet. Om händelser som utsätter gruppens uppgift eller dess medlemmar för fara bör vid första tillfälle meddelas till gruppchefen.

I en **självständig stridsuppgift** måste soldaten avgöra vad, hur och i vilken ordning han på bästa sätt handlar i en viss situation i syfte att fullfölja sin uppgift.

Självständiga stridsuppgifter kan t.ex. vara att förinta fiender som befinner sig på eldområdet, förinta en stridsvagn eller inta ett rum. Andra självständiga stridsuppgifter kan vara anfall mot ett beordrat mål, förintande av ett vapennäste, skyddande av gruppens lösgöring eller förintande av en förföljande fiende. Att utföra en sådan självständig stridsuppgift räcker i allmänhet från några tiotal minuter till några timmar.

Verksamheten bygger på gruppens eller patrullens uppgift, läget, orderna och observationerna gällande omgivningen, särskilt om fiendens verksamhet, samt de egna erfarenheterna av strid.

5.10.2 Lägesbedömning och beslutsfattande

Grunder för lägesbedömning och beslutsfattande är gruppchefens order, observationerna om omgivningen och erfarenheterna av strid. De faktorer som har central inverkan på uppgifternas genomförande bedöms. Beslutet utgörs av den bästa lösningen på hur uppgiften kan genomföras: vad, hur och i vilken ordning?

I följande tabell finns en modell för hur soldaten snabbt kan göra lägesbedömning och fatta beslut. Den kan användas i en självständig stridsuppgift. Modellen kan även användas som hjälp vid målbildsträning då man förbereder sig för strid. Målbildsträning förbereder dig för det kommande utförandet, säkerställer att utförandet sker på rätt sätt och underlättar själva utförandet. Målbildsträning omfattar lägesbedömning samt att man funderar på de olika skedena av striden och de egna åtgärderna före striden eller utförandet. Modellen kan även användas efter strid då man bedömer sitt eget utförande och hur det kan förbättras.

Lägesbedömning består av följande delfaktorer:

1. Uppgiften, 2. Fienden, 3. Verksamhetsmiljön,
4. Stridsparet/ patrullen och gruppen, 5. Beväpning och utrustning.

Delfaktor	Fundera på	Bedöm	Fatta beslut
1. Uppgiften Gruppchefens order • uppgift • målsättning • direktiv • stödjande • tidsfaktorer • begränsningar	• Vilken är uppgiften? • Vad måste man åstadkomma? • Vad måste göras genast? • Vad ska göras därnäst?	Möjligheter och metoder att överraska fienden. Faktorer som främjar respektive försvårar verksamheten Faktorer med betydelse för verksamheten Eventuella hot och risker	Vad ska göras? Hur ska man förfara? I vilken ordnings-följd?
2. Fienden • position • antal • beväpning • verksamhet • mål för verksamheten	• På vilket avstånd kan fienden observera en soldat? • Hur och när kan fienden påverka krigsmannen? • Hur kan en soldat påverka fienden? • Hur kan fienden reagera på soldatens verksamhet? • Vilken är den farligaste fienden för soldaten? • I vilken ordningsföljd förintas fienderna?		
3. Verksamhetsmiljön • skyddsplatser • hinder • döda vinklar • framryckningsrutter • eldställningar	• Faktorer som begränsar fiendens och den egna verksamheten? • Framryckningsrutter och eldställningar som gör det möjligt att utföra uppgiften?		
4. Stridsparet/ patrullen och gruppen • position • uppgift • den aktuella och planerade verksamheten • bruk av gruppens vapen	• Hur stöder gruppen och stridsparet/ patrullen soldatens verksamhet? • Hur kan soldaten stöda gruppens eller stridsparets/patrullens verksamhet? • Hur kommer soldaten överens om verksamheten med sitt stridspar/ patrullen?		
5. Beväpning och utrustning • mängden patroner i kassetten • antalet fyllda kassetter • antalet handgranater • övrig beväpning och ammu-nition • användningsmöjligheter • begränsningar	• Val av vapen, ammunition, sikte och eldgivningssätt. • Patronernas tillräcklighet.		

Gruppchefen döper terrängen och bedömer avstånden

Lägesbedömningen, som utgör grund för beslutet, baserar sig på gruppchefens order, de observationer som gjorts i omgivningen samt tidigare övningar och erfarenheter av strid.

Lägesbedömningen inleds alltid utgående från **uppgiften**. Gruppchefens order omfattar i allmänhet en standarduppgift enligt det som utbildats och övats, soldatens uppgift och de delar som omgivningen och läget förutsätter samt vid behov verksamhetsdirektiv. Standarduppgiften enligt gruppchefens order kan vara t.ex. "ni fungerar som postkarl/spejare/mg-skytt/vägvisare/ordonnans" eller "ni skyddar".

Gruppchefen ger soldaten en entydig uppgift. Uppgiften kan t.ex. vara skyddande, framryckningsriktning eller målsättning, förintande av fienden, förmedlande av meddelande, vägvisning. Beroende på omgivningen omfattar ordern bl.a. eldställning, terrängdop, eldområdets gränser och eldöppningsavståndet.

Soldaten bör alltid sträva efter att finna möjligheter och metoder att överraska fienden.

Gruppchefen ger order om uppgiften i allmänhet på verksamhetsplatsen eller i terrängen så att verksamhetspunkten är synlig. Gruppchefen säkerställer vid behov att de underordnade har förstått ordern genom att be dem upprepa ordern eller genom att ställa en kontrollfråga. Ordern avslutas genom gruppchefens fråga "Har ni något att fråga?", varvid soldaten bör fråga om något blivit oklart. Efter ordern kan gruppchefen vid behov ge direktiv om hur uppgiften utförs.

Gruppchefens samfällda order omfattar följande: fienden, de egna trupperna, gruppens uppgift, stridsparens/krigsmännens uppgifter, stödjande, ledning och direktiv. Ledning omfattar de order och tecken som används, lösenord, stridslösen, gruppchefens egen plats och tidsfaktorerna.

Vad beträffar **fienden** utreds eller bedöms först dess position, antal och beväpning. Därefter utreds fiendens verksamhet och bedöms dess målsättningar. Slutledningarna utgör svar på följande frågor:

- På vilket avstånd kan fienden upptäcka soldaten?
- Hur och när kan fienden påverka krigsmannen och hur kan soldaten påverka fienden?
- Hur kan fienden reagera på soldatens verksamhet?
- Vilken är den farligaste fienden med tanke på verksamheten?
- Vilken är bekämpningsordningen när det gäller fienden?

I fråga om **omgivningen** utreder man skyddsplatserna, hinder, döda vinklar, framryckningsrutterna och eldställningarna. Slutledningarna består i faktorer som begränsar fiendens verksamhet och den egna verksamheten samt de framryckningsrutter och eldställningar som lämpar sig för den egna uppgiften.

Vad beträffar **gruppen, patrullen och stridsparet** utreds positionen, uppgiften, målsättningen, den aktuella och planerade verksamheten samt användningen av gruppvapnet. Slutledningarna består i svar på frågorna hur gruppen, patrullen och stridsparet stöder verksamheten, hur soldaten kan stöda gruppens och stridsparets verksamhet samt hur soldaten kommer överens om samarbetet med sitt stridspar.

I fråga om **vapnet och utrustningen** granskas den mängd patroner som finns i kassetten, vilket syns i de hål som finns längs kassettens rundade kant, samt antalet fyllda kassetter. Vidare bedömer man möjligheterna att använda vapnet och annan utrustning och begränsningarna i detta. Slutledningarna består i valet av vapen, ammunition, sikte och eldgivningssätt samt patronernas tillräcklighet.

Resultatet och slutledningarna av lägesbedömningen är: faktorer som främjar respektive stör verksamheten, eventuella hot eller risker, faktorer som är viktiga med avseende på verksamheten samt alternativ verksamhet.

Innan man fattar det slutgiltiga beslutet är det nyttigt att tänka sig hur fienden kan reagera i respektive situation och hur detta inverkar på stridsparets verksamhet. Samtidigt får man en reservplan, som snabbt kan tas i bruk om situationen förändras.

Lägesbedömning är systematisk utredning och bedömning av faktorer som inverkar på utförandet av uppgiften.

Beslut fattas utgående från lägesbedömningen.

Stridsparet bedömer i allmänhet läget tillsammans genom att prata med varandra. Efter lägesbedömningen bestämmer stridsparet och den enskilda soldaten hur de utför sin uppgift och vilka åtgärder detta förutsätter.

Det är möjligt att göra en sådan här bedömning av läget då man utför en självständig stridsuppgift. I ett läge som kräver omedelbara åtgärder på order av gruppchefen eller att man reagerar på ett hot bör man genast och tveklöst handla enbart utgående från militärutbildningen och stridserfarenheten.

Beslutet är ett svar på frågan hur uppgiften utförs bäst och vilka åtgärder den förutsätter. Åtgärderna grupperas enligt den ordning, i vilken de utförs i omedelbara åtgärder, förberedelser inför och utförande av uppgiften samt fortsatta åtgärder.

Soldaten måste mycket snabbt klara av att finna en grundläggande åtgärd som lämpar sig för den aktuella situationen. Observationen av omgivningen, lägesbedömningen och beslutsfattandet måste därför ske kontinuerligt såväl under förberedelserna för strid som under själva striden.

Hur förbereder du dig för strid?

1 Upprätthåll din egen lägesmedvetenhet. Förmedla dina observationer till stridsparet och gruppchefen

- Av gruppchefens order bör du lägga läget, uppgifterna om fienden, gruppens uppgift, din egen uppgift, lösenord och stridslösen på minnet.
- Håll dig på det klara med läget och var ditt stridspar befinner sig och vad han eller hon gör.
- Ge akt på din omgivning.

2 Håll vapnet och utrustningen i funktionsskick och klart för användning

- Rengör ditt vapen och kontrollera då och då siktena och att vapnet och kassetterna fungerar.
- Fyll halvfulla kassetter under pauser i striden.
- Håll din fältutrustning packad i skyddsställningen eller i fordonet.

3 Gör dig beredd att utföra din uppgift

- Håll specialutrustning såsom handgranater, pansarskott, lysraketer samt rök i användbart skick.
- Gör förberedelser för mörkerverksamheten.
- Repetera gruppchefens order och direktiv och kom därefter överens med ditt stridspar om uppgiftens genomförande och samarbetet.
- Förbered dig för din uppgift genom att bedöma läget.
- Fundera på din och ditt stridspars andel i gruppens strid.
- Fundera på hur du ska göra då gruppen möter fienden eller får stridskänning.
- Försök förutse fiendens verksamhet.

4 Upprätthåll din stridsberedskap och förmåga att fungera

- Följ med din omgivning och känn igen de kritiska faktorerna när det gäller att inleda verksamheten.
- Upprätthåll din vätskebalans genom att inta vätska och fyll på ditt energiförråd genom att inta näring.

Hur höjer du din stridsberedskap?

1 **Håll dig uppdaterad och förmedla dina observationer till stridsparet och gruppchefen.** Gruppchefen ger order om gruppens stridsberedskap och om höjning av den. Gruppchefen kan exempelvis ge order om dubbelpost, vila med stridsutrustningen på, bemanning av stridsställningarna samt flyg- och skyddsvarning. Försök förutse hur fienden handlar och bered dig på det. Meddela ditt stridspar och gruppchefen om de kritiska faktorer du observerat i omgivningen. Meddela ditt stridspar om gruppchefens order och meddelanden och förmedla dem vidare.

2 **Höj vapnets och utrustningens användningsberedskap.** Ha utrustningen inom räckhåll. Inta en god skjutställning. Välj mål, vapen och rätt sikte. Sikta på ett sannolikt mål och osäkra vapnet. Vidta de åtgärder som skyddsvarning förutsätter på order av gruppchefen.

3 **Gör dig klar att utföra uppgiften och var beredd på fiendens verksamhet.** Gör dig klar att använda specialutrustning såsom handgranat, pansarskott, belysningsraket eller rök enligt situationen, fiendens verksamhet och din egen uppgift. Kom utgående från observationerna överens med stridsparet om hur uppgiften ska utföras och samarbetet med stridsparet. Var redo att inleda striden. Fundera på vad fienden kan göra härnäst och följ med dess verksamhet.

4 **Bered dig på mörkerverksamhet redan medan det är ljust.** Gör förberedelser för mörkerverksamhet enligt punkt 5.7.5.

Hur förhindrar du egna förluster i strid?

- Följ allmänna säkerhetsföreskrifter.
- Lägg lösenord, stridslösen och ankomsttecken på minnet.
- Håll reda på var ditt stridspar befinner sig och kom överens om samarbete i strid.
- Använd stridslösen för att visa dina egna krigsmän var du befinner dig och när du närmar dig.
- Närma dig poststället och förbindelseplatsen från beordrad riktning och ge överenskommet tecken. Följ postkarlens order.
- Lär dig känna igen fienden på terrängdräkten, stridsutrustningen och vapnen samt skons bottenmönster och spår och ljud av fordon.
- Anmäl alltid för postkarlen när du träder in på gruppens eldområde.
- Lägg på minnet vilka sprängladdningar som ansluter sig till gruppens strid och vilka trådar som används för avfyring så att du inte avfyrar dem i misstag.
- Avlägsna säkringssprinten från handgranaten först precis innan du kastar den.
- Avlägsna säkringen från en sprängladdning först i slutet av appliceringen.
- Hantera ditt vapen och den övriga utrustningen så att du inte i misstag avfyrar den mina du nyss applicerat.
- Kontrollera alltid det bakre riskområdet innan du skjuter med pansarskott.
- Lämna minst 100 delstrecks säkerhetsavstånd både i sido- och höjdled mellan de egna krigsmännen och det mål du beskjuter.
- Förmedla gruppchefens order till de övriga krigsmännen.

5.10.3 Att fullgöra sin uppgift

Då verksamheten inleds är de första omedelbara åtgärderna order och tecken, tagande av skydd och framryckning samt bruk av vapen. Soldaten kan förmedla eller ge order och tecken till sitt stridspar eller till gruppchefen. Soldaten kan ta skydd eller avancera till nästa eldställning. Till bruket av vapen hör valet av eldgivningssätt och den fiende som ska förintas samt förintandet. Dessa åtgärder bör vidtas genast eller inom några sekunder.

Omedelbara åtgärder – vad gör jag genast?
Förberedelser för och utförande av uppgiften – hur utför jag uppgiften?
Fortsatta åtgärder – vad gör jag härnäst?

Till förberedelserna för uppgiftens utförande kan bl.a. höra att följa fiendens verksamhet genom observation samt spaning som den egna uppgiften förutsätter. Till förberedelserna kan dessutom höra att anvisa fienden för stridsparet, välja framryckningsrutt och nästa eldställning, välja vapen, ammunition eller specialutrustning och försätta dessa i användningsskick, välja mål och eldgivningssätt samt komma överens med stridsparet om samarbete.

Stridsparet kan sinsemellan komma överens om t.ex. framryckningsordningen, fiendens förintande, start samt tecken. Det är oftast knappt om tid för förberedelser. Förberedelserna bör vara väl övervägda, systematiska och snabba.

Vissa faktorer befrämjar och påskyndar utförandet av uppgiften. Sådana är:

- säkert behärskande av grundläggande färdigheter och verksamhetssätt
- förberedelse för och förberedande av verksamheten,
- den aktionsberedskap som läget förutsätter,
- samarbete med stridsparet,
- målmedvetenhet,
- att man koncentrerar sig på frågor som är betydelsefulla med tanke på utförandet av uppgiften,
- föregripande verksamhet i syfte att ta initiativet,
- enkel verksamhet som leder till säkert resultat,
- initiativförmåga, aktivitet, mod samt
- uthållighet och att man inte ger sig.

”…Eldöppningsnivå – från skogsdungen till vänster mot elstolpen här framme och därifrån åt höger längs ellinjen. Ni öppnar eld enligt mitt exempel…”

”… då fienden överskrider eldöppningsavståndet”

”…då fienden överraskar.”

Vilseledande och överraskande av fienden är ofta faktorer som avgör slutresultatet av striden. Detta kan uppnås genom föregripande verksamhet, genom att avvika från standardverksamheten och genom att utnyttja fiendens schematiska verksamhet.

Uppgiftens genomförande störs och bromsas i allmänhet av:

- bristfällig kontroll över grundläggande färdigheter och verksamhetssätt,
- att man är illa förberedd och att förberedelserna har försummats,
- att den egna stridsberedskapen och -dugligheten har försummats,
- bristfälligt samarbete med stridsparet,
- planlös verksamhet som saknar klara mål,
- koncentration på frågor som saknar relevans för uppgiften,
- verksamhet som reagerar på fiendens initiativ,
- invecklade förfaringssätt,
- väntan och obeslutsamhet,
- dumdristighet samt
- att man ger efter och ger upp.

Soldaten kan bereda sig på hot och minska riskerna genom att förutse fiendens motåtgärder och planera sina egna alternativa åtgärder.

Vidare åtgärder är t.ex. tagande av skydd eller förflyttning till ny eldställning, kassettbyte och laddning av vapnet, observation, första hjälpen till stridsparet samt anmälan till gruppchefen om fienden och resultaten av den egna verksamheten. Effektiv verksamhet förutsätter i alla skeden att åtgärderna vidtas i rätt ordningsföljd.

5.10.4 Stridsparets och patrullens samarbete

Gruppen består av en gruppchef och tre stridspar eller patruller. Ett stridspar som bildas av två soldater eller en patrull som bildas av tre soldater är den grundläggande delen av en grupp. Stridsparet eller patrullen är alltid mer effektiv än två eller tre enskilda soldater. Du kan själv inverka på med vem du bildar stridspar eller patrull.

Effektivt samarbete inom stridsparet förutsätter att båda känner varandra. Den äldre krigsmannen introducerar sitt par i uppgiften, verksamheten och omgivningen och med den övriga gruppen. Stridsparet måste öva samarbetet och de bör ha gemensam stridserfarenhet. På så sätt lär de sig att känna varandras starka och svaga sidor.

Stridsparet kontrollerar sinsemellan att utrustningen är rätt packad och maskerad. Vid långvarig ansträngning och då man är trött bör stridsparet inbördes kontrollera och ge akt på varandras intag av vätska och föda och att utrustning tas med. Vintertid kontrollerar de varandras rörlighet och ansikte för att kunna förebygga köldskador och känna igen symptom.

Ett stridspar måste alltid känna till varandras position samt stridsberedskap och förmåga att fungera. Stridsparet måste under strid kunna kommunicera snabbt, kortfattat och tydligt både muntligen och med hjälp av tecken.

Under kontinuerlig strid turas stridsparet om när det gäller spaning, fyllande av kassetter, hämtande eller tillredning av mat, måltider och vila. Vid anfall stöder stridsparen varandra med stormgevärseld och framrycker under varandras skydd från en eldställning till en annan. Stridsparet ger sitt sårade stridspar omedelbar förstahjälp.

Samarbetet mellan parterna i ett stridspar gör det möjligt att förena den eld och rörelse som behövs i strid samt att stöda och skydda verksamheten.

En effektiv växelverkan mellan parterna i ett stridspar eller inom en patrull är möjlig endast genom överföring av information. Om kommunikationen är bristfällig förmedlas den nödvändiga kunskapen inte, och striden kan misslyckas. Växelverkan är diskussion, korta meddelanden och order samt kommunikation genom fastställda och överenskomna tecken.

Kommunikation förutsätter gemensamma begrepp, kännedom om fastställda hand- och ljustecken samt på förhand överenskomna tecken och förfaringssätt. Kommunikation och samarbete bör övas.

Vid förberedelse för strid är syftet med stridsparets växelverkan att bedöma läget och komma överens om hur man ska samarbeta i syfte att utföra uppgiften. Under strid är syftet med växelverkan att förmedla observationer och tolkningar gällande fienden och omgivningen samt den egna verksamheten och trupperna till stridsparet, de övriga medlemmarna av gruppen och gruppchefen. Vidare är avsikten att stöda förverkligandet av gruppens stridsplan och hålla kontakt med de övriga medlemmarna i gruppen.

Till sitt stridspar meddelar man observationer om fienden och varnar om fiendens verksamhet samt anvisar mål. Stridsparet kan före utförandet komma överens om uppgiftsfördelningen samt valet av mål och ordningsföljden för deras förintande. Under utförandet meddelar man stridsparet sina egna avsikter, kommer överens om stöd och den egna framryckningen samt uppmuntrar sitt stridspar. Gruppchefens order och tecken förmedlas till stridsparet och de övriga krigsmännen.

Syftet med växelverkan efter strid är att utbyta stridserfarenheter och bedöma dem i syfte att förbättra verksamheten samt stödja det egna stridsparet.

Fastställda hand- och ljustecken

Plutonchefen och gruppchefen leder sin trupp under strid enligt läge genom sitt eget exempel, genom hand- och ljustecken och korta order. Orderna förmedlas inom gruppen och plutonen. Varje krigsman upprepar den order eller det tecken som givits.

Allmänna handtecken som används vid ledning av trupp

Huomio
valmis (Klar)

Kontinuerligt grönt ljus

Allmänna tecken

Ilmahälytys
(Flygalarm)

Vitt ljus av och
an i halvbåge

Liikkeelle (I rörelse)
Mars (Marsch)
Nopeammin (snabbare)
– Visas flera gånger
efter varandra

Grönt ljus av
och an i höjdled

Vihollista on
(Finns fiender)
Vapnet i riktning
mot fienden

Seis (Stopp)
Pysähdy ja hakeudu
suojaan (Stanna och ta skydd)

Rött ljus av
och an i halvbåge

Vapaa vihollisista
(Fritt från fiender)
OK
Kyllä (Ja)
Ei ongelmia
(Inga problem)

Asemaan
(I ställning)

Rött ljus av
och an i höjdled

Kokoon
(Samling)

Vitt ljus
i vid cirkel

Ilmavaroitus
(Flygvarning)

Vitt ljus av och
an i höjdled

Alijohtajat kokoon
(Underlydande
chefer samlas)

Blinkande vitt ljus

Handtecken som stridsparet använder sinsemellan och vid ledning av grupp

Truppens utbildare eller chef fastställer de tecken som truppen använder

Tänne (Hit)

Takaisin (Tillbaka)

Älä tule (Kom inte)

Seis (Stanna)

Seuraa (Följ)

Suojaa (Skydda)

Vaunu (Vagn)
Förtydligar tecknet Fiende finns

Tuhoa (Förinta)

Jalkaväkeä (Infanteri)
Förtydligar tecknet Fiende finns

Rynnäkkö (Storma)

Tuli seis

Tunnustelijat eteen

Miinoja (Minor)

Tie edessä (Väg)

Tauko (Paus)

OK, Kyllä, Ei ongelmia (OK, Ja, Inga problem)

Ei, ongelma (Nej, problem)

Katso (Se)

Tähystä (Observera)

Numero (Nummer)

Toista (Upprepa)

Handgranaten kan kastas runt hörnet i stridsgraven antingen övre vägen eller så att den studsar via väggen

5.10.5 Stridsparets och patrullens verksamhet som en del av en grupp

Stridsparet strider alltid som en del av sin grupp. Därför ska stridsparet följa gruppchefens tecken och order och förmedla dem till de övriga stridsparen.

Gruppchefen ger order om stridsparens uppgifter så att stridsparet stöder varandra genom eld och framryckning.

Stridsparet ska uppfatta sin placering och uppgift som en del av gruppens verksamhet som helhet.

Då gruppen rör sig i framryckningsformation är stridsparets uppgift att framrycka och bevara sin plats i grupperingen och göra observationer i beordrad riktning.

Vid försvar är stridsparets uppgift att förinta fiender som befinner inom eldområdet från den eldställning som gruppchefen beordrat.

Gruppens framryckningsformationer

I öppen kolonn framrycker gruppen snabbast. Formationen används då man rör sig som en del av plutonen någon annanstans än i spetsen. Tätgruppen bör använda sig av spejare.

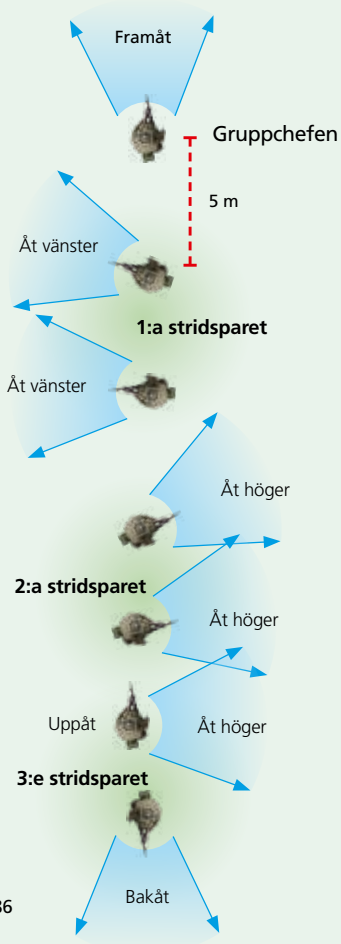
Handtecken: avojonoon

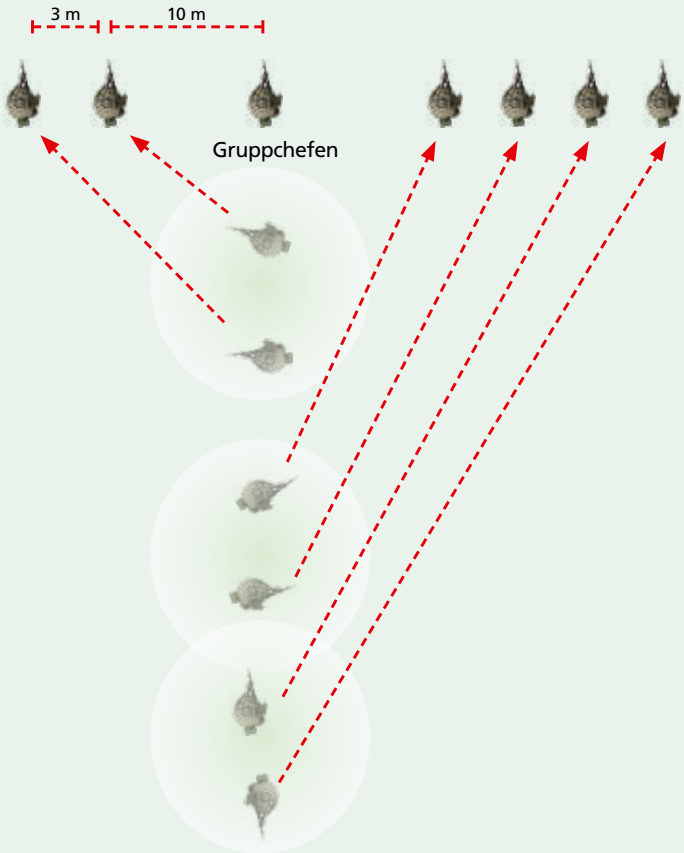
Observationsriktningar: Framåt, Åt vänster, Åt höger, Uppåt, Bakåt

Öppet led (avorivi) är en framryckningsformation som gör det möjligt för gruppen att upprätthålla hög stridsberedskap. Den lämpar sig väl för situationer där gruppen har ett tydligt riktningsspår som inte behöver bytas under framryckningen.

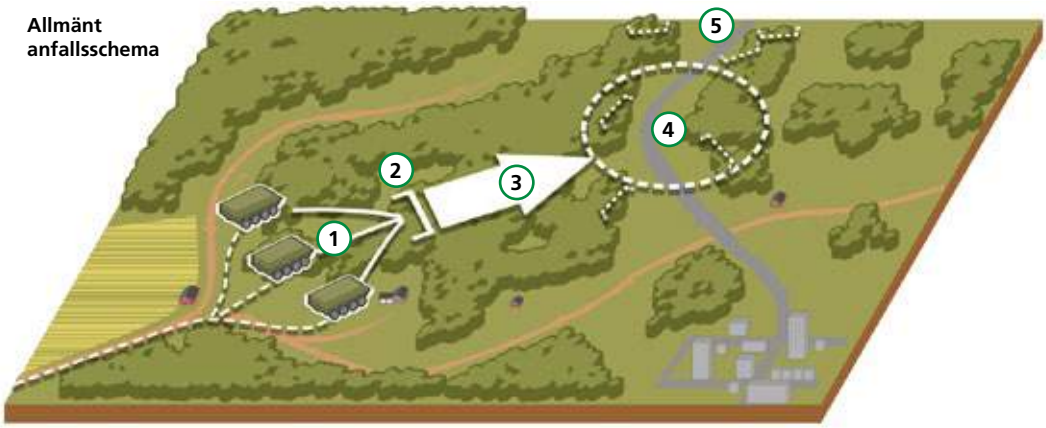

Handtecken: avoriviin

Allmänt anfallsschema

1. Avstigningsområde 2. Utgångsställning 3. Framryckning till stridskänning 4. Bekämpningsområde 5. Anfallsmål

Vid anfall är stridsparets uppgift att framrycka i beordrad riktning eller mot beordrat mål och förinta den fiende de möter. Stridsparet fungerar tillsammans bl.a. som spejare, pansarskottsskyttar, maskingevärsstridspar och som dubbelpost samt i nästan alla andra stridsuppgifter.

En förutsättning för effektiv kommunikation inom gruppen är att dess medlemmar förstår behovet av växelverkan och sin plikt att förmedla observationer, tecken och order i alla riktningar.

Exempel på gruppens sammansättning

Exempel på gruppens sammansättning

Gruppens framryckningsformationer (i patrullsammansättning)

Öppen kolonn (ryhmän avojono)

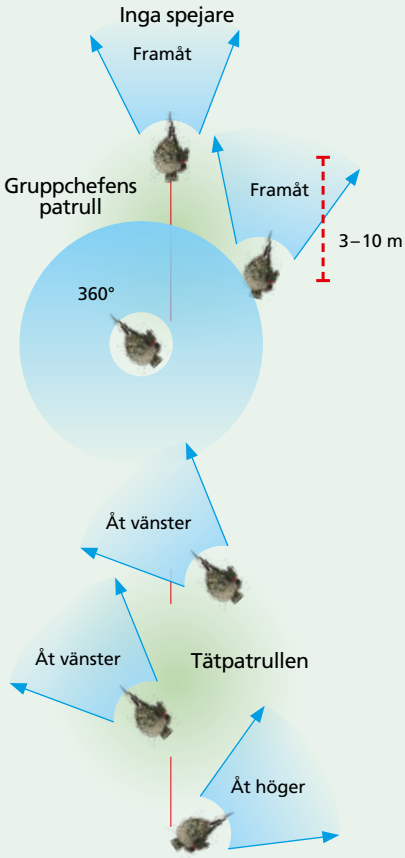
Handtecken: avojonoon

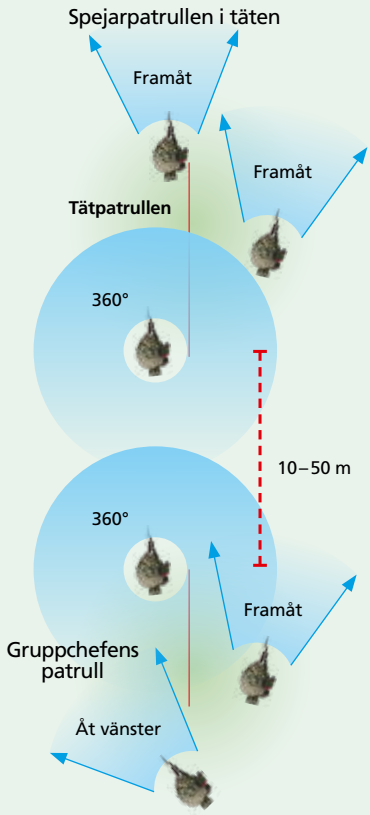

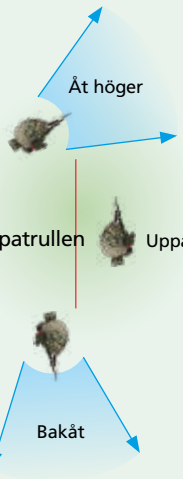
Handtecken: avojonoon

Handtecken: tunnustelijat eteen

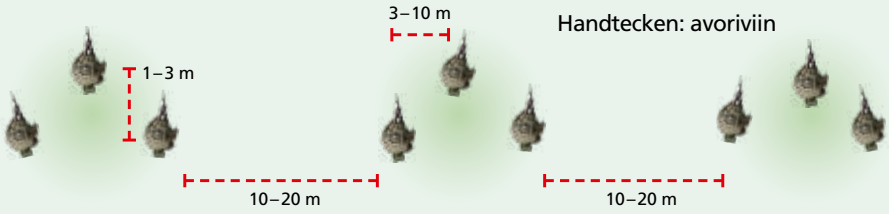

Öppet led

Handtecken: avoriviin

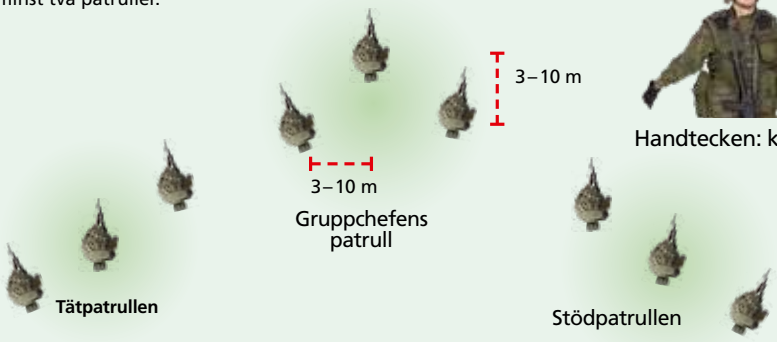

Gruppkil och gruppens patrullkil är framryckningsformationer som gör det möjligt för varje krigsman att öppna eld på ett sätt som är säkert för de egna, både framåt och bakåt. Eldöppning åt båda sidorna är möjlig med minst två patruller.

Gruppkil

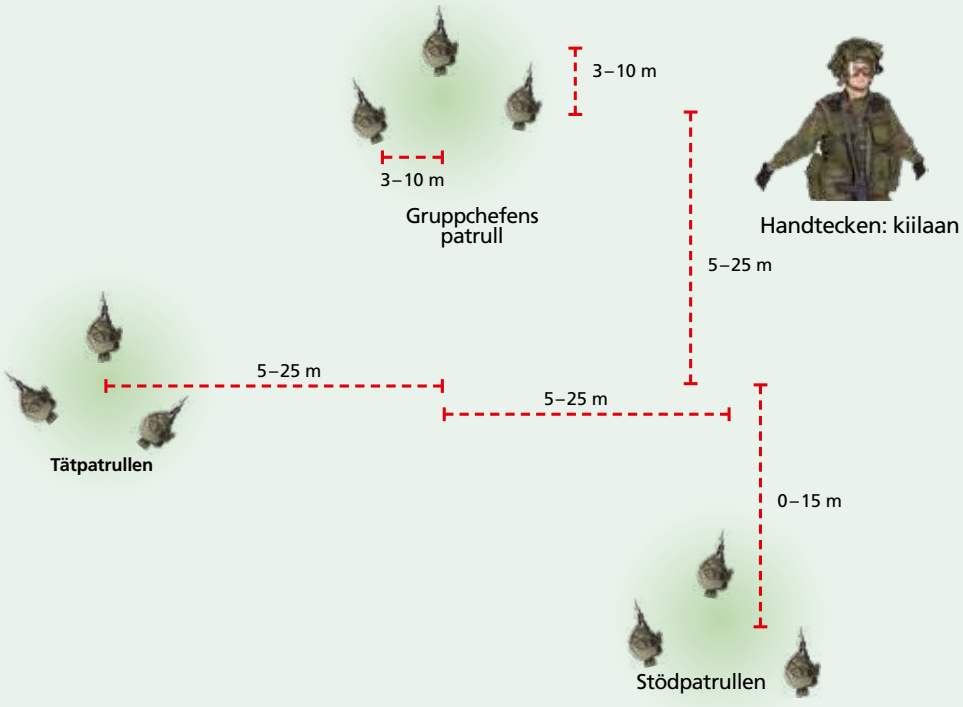

Handtecken: kiilaan

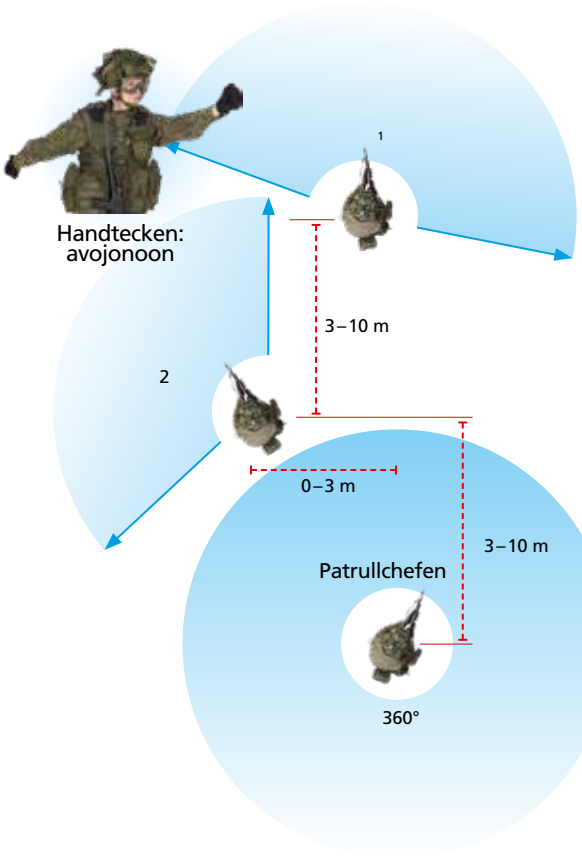

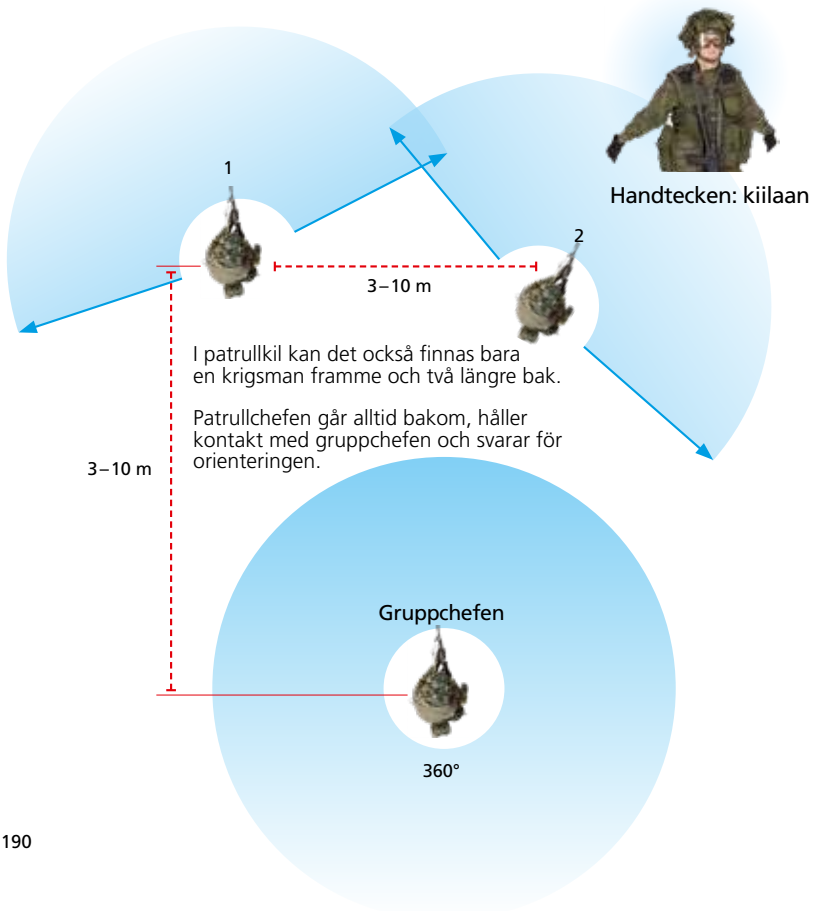
Gruppens patrullkil

Handtecken: kiilaan

Patrullens framryckningsformationer

Hur kommunicerar du? Vad kan meddelandet omfatta?

Kommunikation innebär att man fångar stridsparets uppmärksamhet, sänder budskapet samt säkerställer att budskapet gått fram och blivit förstått.

Soldaten bör fånga sitt stridspars uppmärksamhet genom tecknet huomio och vid behov t.ex. genom att vissla eller säga stridsparets namn. Tecknen bör vara tydliga. Man bör kontrollera att budskapet gått fram genom att se om mottagaren upprepar tecknet eller fungerar på det sätt tecknet förutsätter. Krigsmannen visar att han förstått genom att upprepa tecknet eller det muntliga meddelandet.

Du säkerställer att budskapet går fram och blir förstått genom att använda fastställda hand- och ljustecken, på förhand överenskomna tecken och förfaringssätt. Använd skriftspråk. Tala tydligt och med hörbar röst. Fatta dig kort.

Det grundläggande schemat för ett meddelande är följande:
VEM (de egnas och fiendens antal och art),
VAD (verksamhet),
VAR (riktning och avstånd),
NÄR (händelsetid),
ÅTGÄRDER,
TULOKSET samt
DIREKTIV (Be om anvisningar vid behov – gruppchefen beordrar och ger direktiv)

VEM och VAD?
I fråga om fienden meddelas antal, art, position och verksamhet till exempel på följande sätt:
- två soldater, avancerar mot poststället eller maskingevärsstridspar, i eldställningen
- infanterigrupp i målet, SUSI 1, avancerar till eldöppningsavståndet
- pansarskyttebandvagn, stannade framför reservmineringen, rökbelägger och backar
- vagnschef, i vagnens framlucka.

VAR?
Fienden anvisas för stridsparet i form av riktning och avstånd. I ett snabbläge anvisas fienden dessutom genom eget exempel, genom beskjutning av fienden.

Vid framryckning kan fienden anvisas i förhållande till framryckningsriktningen t.ex. fiende till vänster / höger / framför / bakom, 40 meter eller i form av klockslag t.ex. fiende klockan 3 / 6 / 9 / 12, 100 meter.

I stridsställningen kan fiendens anvisas i form av riktning (åt vänster / framför / åt höger / 50 meter) eller i form av klockslag (klockan 2, 100 meter) eller genom namngivna terrängpunkter (SKOGEN, VÄGEN, ÖPPNINGEN, 150 meter).

Fiendens läge kan anges med hjälp av en fast punkt t.ex. fiende till höger om stenen. Noggrannare kan målet anvisas i förhållande till en fast punkt, t.ex. fiende 100 delstreck till vänster om det stora trädet.

NÄR?
Tidpunkten anges i form av klockslag,
t.ex. 10.15 eller 21.10.

Någonting som skett anges exempelvis för
cirka 5 minuter sedan.

Kommande verksamhet anges i form av klockslag och/eller tecken och direktiv, exempelvis Klockan 10.15, då gruppchefen skjuter en grön spårljuspatron och maskingeväret inleder eldgivningen.

ÅTGÄRDER
Stridsparet kan varnas för hotande fara genom kommandona SE UPP, FIENDE FRAMFÖR, SE UPP, HANDGRANAT och SEIS! MINA, SEIS! AVFYRINGSTRÅD samt vid omedelbar fara genom kommandot SUOJAAN!

Stridsparet kan informeras om kommande verksamhet till exempel på följande sätt:
- hinder framför, jag tar en omväg till höger, stöd
- jag gör ett språng mot diket, stöd
- krök åt vänster, kasta en handgranat, jag rullar upp
- skjut med början från vänster, jag börjar från höger, eldöppning efter mitt exempel
- jag skyddar med rök, vi tar en omväg till höger
- skydda korridoren högerut, jag fortsätter åt vänster
- jag öppnar dörren, kasta en handgranat och skjut mot vänster
- ingen fiende, vi fortsätter till följande rum.

RESULTAT
Stridsparet och gruppchefen informeras om resultatet av den egna verksamheten till exempel:
- inga fiender på åkern,
- fienden förintad, två stupade, nästet förintat
- har nått målet, tre kassetter och två handgranater kvar.

DIREKTIV
Stridsparet måste be varandra om den information de behöver om fiendens position, framryckningsriktningen, målet, gruppchefens tecken och order, mängden specialutrustning och stridsparets funktionsförmåga.

Att fundera på:
- Vad gör du om ditt stridspar förlorar sin stridsförmåga?
- Vad gör du om ditt stridspar såras i stridsparets stridsgrop?
- Vad gör du om den som skjuter med gruppvapnet blir stridsoförmögen?
- Varför förmedlas information vid strid?
- Vad är förmedling av information i strid och vad förutsätter det?

[6]

Vad handlar detta kapitel om?
Under beväringstjänsten utbildas du för ett visst vapenslag och en försvarsgren. Verksamheten under undantagsförhållanden kräver dock att soldaten förutom färdigheter, kunskaper och kunnande även har god funktionsförmåga.

Programmet för funktionsförmåga

I detta kapitel berättas vad som avses med funktionsförmåga och programmet för funktionsförmåga och hur den kan utvecklas.

Då du läst detta kapitel bör du komma ihåg

- **vad funktionsförmåga betyder**
- **vilka delhelheter programmet för funktionsförmåga under beväringsutbildningen innehåller**
- **de grundläggande sakerna i uppställning av mål samt om fysisk, psykisk, social och etisk förmåga.**

Programmet för funktionsförmåga omfattar underprogrammen "Soldatens psyke" och "Soldatens fysik".

En soldat med god funktionsförmåga klarar av att fungera effektivt och övervägt i förhållandena på stridsfältet i sådana uppgifter som beordrats honom och hans trupp. Attityd och motivation utgör en central del av soldatens funktionsförmåga. Förmåga och beredskap utmynnar i verksamhet först då individen och gruppen har vilja att fungera på det sätt som förmågorna medger. Man måste slå vakt om tjänstgöringssäkerheten i alla situationer, under såväl fred som kris.

> Funktionsförmåga är att man – ensam och tillsammans med andra – klarar av att fungera målmedvetet och enligt situationen i krig eller i kriser på lägre nivå än så i olika omgivningar.

Funktionsförmåga är individens förmåga att handla på det sätt som utförandet av uppgifterna förutsätter i den aktuella verksamhetsmiljön. Helheten funktionsförmåga består av fysisk, psykisk, etisk och social förmåga samt trygg arbets- och tjänstgöringsmiljö. Funktionsförmågan påverkas av bland annat näring, vätska, sömn, vila, återhämtning, hälsa och de krav som verksamhetsmiljön ställer. Alla dessa delområden är starkt knutna till varandra och inverkar på allt som soldaten gör.

Funktionsförmågan är alltid bunden till situationen och bestäms av balansen mellan två faktorer:

- Vilka är **kraven** på funktionsförmåga, d.v.s. vad kräver situationen och vilka är de utmaningar som omgivningen medför?
- Vilka soldatens är **förutsättningar** med avseende på funktionsförmågan, d.v.s. vilka är krigsmannens förutsättningar att klara de krav/utmaningar som omgivningen ställer?

Funktionsförmågan är god då soldatens förutsättningar räcker till för att uppfylla kraven. Däremot är funktionsförmågan i fara i en situation där kraven överstiger förutsättningarna att klara dem.

Du har kanske redan före beväringstjänsten utvecklat din egen funktionsförmåga i olika situationer från skolvärlden till hobbyer och kanske till och med tävlingsidrott eller också har du kanske redan hunnit utveckla din funktionsförmåga i olika situationer inom arbetslivet. Av dessa erfarenheter har du nytta även under beväringstjänsten. Det lönar sig att fundera vilka dina starka sidor i fråga om funktionsförmåga är och å andra sidan vilka sidor du i synnerhet vill utveckla hos dig själv. Är det din starka sida att klara sig bra i grupp och leda människor? Vill du utveckla din förmåga att hantera press eller din uthållighetskondition?

Under beväringstjänsten får du utveckla din funktionsförmåga redan från och med de första tjänstgöringsveckorna **med hjälp av programmet för funktionsförmåga**. Syftet med programmet är att:

- Träna soldaterna resultat- och målinriktat så att de får god kondition, blir modiga och självsäkra krigsmän med självdisciplin och klarar av att fungera i krävande situationer under undantagsförhållanden och bevara sin funktionsförmåga.
- Lära rekryterna grunderna i de psykiska, sociala och etiska och fysiska faktorer som inverkar på individens och truppens handlande i en stridssituation.
- Lära beväringarna åtgärder som den enskilda soldaten och truppen kan utnyttja i syfte att utveckla, upprätthålla och återställa sin funktionsförmåga.

I programmet för funktionsförmåga utvecklas den fysiska förmågan genom utbildningsprogrammet **Soldatens fysik** och den psykiska, sociala och etiska förmågan genom utbildningsprogrammet **Soldatens psyke**. Till din hjälp får du förutom dessa ett verktyg som utvecklats för **uppställning av mål**, med vilket du systematiskt kan börja utveckla din egen funktionsförmåga utgående från dina egna starka sidor och de sidor som behöver utvecklas. Olika faktorer som ansluter sig till funktionsförmåga, såsom näring och sömn, gruppsammanhållning och förmåga att hantera press har beskrivits utifrån förhållandena på stridsfältet även i andra kapitel av denna bok. Det är synnerligen viktigt att du lär dig se funktionsförmågans betydelse i verkliga situationer och att du lär dig ge akt på förändringar i din egen funktionsförmåga och reagera på dessa förändringar.

I följande underkapitel beskrivs strukturen och innehållet i programmet för funktionsförmåga.

6.1 Utveckling av den personliga funktionsförmågan genom att ställa upp mål

Att man kan ställa upp mål är viktigt i all utveckling. Det är bra om man vet vad man vill, men målen måste dessutom anpassas rätt till den tid och de resurser man har till sitt förfogande. En för högt lagd ribba åstadkommer inte utveckling eller för dig kanske inte ens i rätt riktning. En för lågt lagd ribba utvecklar å sin sida inte på bästa möjliga sätt, utan leder i värsta fall till att man glömmer det man redan lärt sig. Vid sidan av rätt dimensionerade målsättningar, som vid behov indelats i mindre delar, bör man fastställa de konkreta metoder, genom vilka det lönar sig att försöka uppnå målen.

Uppställningen av mål är i själva verket ett av de mest konkreta verktygen att stärka motivationen och stöda och följa upp den egna utvecklingen. Genom att utnyttja detta verktyg kan större målsättningar delas upp i mindre så att arbetet inte ter sig omöjligt, utan så att man vill och orkar förbinda sig till det. Målet gör drömmen konkret och möjlig att uppnå, det skapar reda i medvetenheten och vardagen och ökar samtidigt känslan av kontroll över ens eget liv. Att man ställer upp mål utgör en grund för motivationen, eftersom det styr dig att fästa uppmärksamhet vid rätt saker. Det ökar även känslan av kontroll, vilket ytterligare stärker den inre motivationen och känslan av att man kan inverka på det som gäller en själv.

Ett bra mål när det gäller att utveckla sin egen funktionsförmåga är tillräckligt utmanande och positivt, men i synnerhet konkret (klart), möjligt att uppnå (realistiskt) och möjligt att bedöma. Målet bör också vara viktigt för dig själv, så att du orkar satsa på det. Man kan alltså tala om så kallade TERMO-mål.

Programmet för funktionsförmåga erbjuder både utbildning och verktyg, som är till hjälp då man övar tekniken med att ställa upp mål och utveckla sig själv. En utmanande omgivning gör det möjligt att utvecklas - vare sig målet under tjänstgöringen är ledarutbildning, annan specialutbildning, att höja konditionen eller att överhuvudtaget utveckla sig själv och bereda sig för de utmaningar som livet för med sig.

Verktyget för uppställning av mål finns till ditt förfogande i mobil version i Försvarsmaktens MarsMars-applikation. Du får anvisningar om användningen av applikationen, och uppställningen av mål inleds genast i början av rekrytskedet. Applikationen innehåller ett eget program för varje utbildningsskede samt för tiden i reserven.

Verktyget för uppställning av mål och den utbildning som erbjuds inom programmet för funktionsförmåga möjliggör utveckling och uppnående av mål, men för att lyckas måste du förbinda dig till dem och göra saker som steg för steg för dig mot ditt eget mål.

TERMO-mål

T **Tidtabell** – Har man satt upp en noggrann tidtabell?

E **Exakt** – Är målet så tydligt att jag kan följa med hur det avancerar?

R **Realistiskt** – Är målet överhuvudtaget möjligt?

M **Mätbart** – Hur vet jag om jag har uppnått mitt mål?

O **Oersättligt** – För målet mig i rätt riktning?

6.2 **Soldatens fysik**

Målet med utbildningsprogrammet Soldatens fysik är att utveckla din fysiska förmåga under beväringstjänsten, men även att erbjuda dig kunskap och färdigheter för att du senare i reserven ska kunna upprätthålla och utveckla din egen fysiska kondition så att den motsvarar målsättningsnivån för uppgiften under undantagsförhållanden. Genom att sköta om din egen fysiska förmåga förbättrar du även din egen hälsa och livskvalitet och minskar risken för att drabbas av olika sjukdomar senare i livet.

Fysisk förmåga består av fysisk kondition och motoriska färdigheter. Den har samband med den psykiska förmågan och till exempel med motivationen. Tack vare sin fysiska förmåga klarar soldaten av de fysiska krav som stridssituationen och uppgiften ställer utan att bli utmattad och att utföra sin uppgift med framgång tills den är slutförd. I soldatens fysiska förmåga ingår därtill olika färdigheter att röra sig i terrängen.

Verksamhetsmiljön och uppgifterna under krigstid ställer fysiska krav på soldaterna som avviker från normala förhållanden. Typiska faktorer som utgör utmaningar för den fysiska förmågan i förhållandena på stridsfältet är bland andra långvarig fysisk aktivitet, sömn-, energi- och vätskebrist, temperaturväxlingar i omgivningen samt den psykiska belastning som dessa innebär. I undantagsförhållanden bär soldaten vanligen också 20–60 kg extra vikt, som ökar energiförbrukningen och belastar den fysiska förmågan ytterligare.

Kärnan i helheten Soldatens fysik under beväringsutbildningen utgörs av ett resultatinriktat uthållighets- och styrketräningsprogram, som verkställs både som separat utbildning och som en del av annan utbildning. Förutom uthållighets- och styrketräning kan du ägna dig åt motion under fritiden i beväringarnas idrottsklubbar och i samband med evenemang som ordnas av Militäridrottsförbundet (Sotilasurheiluliitto).

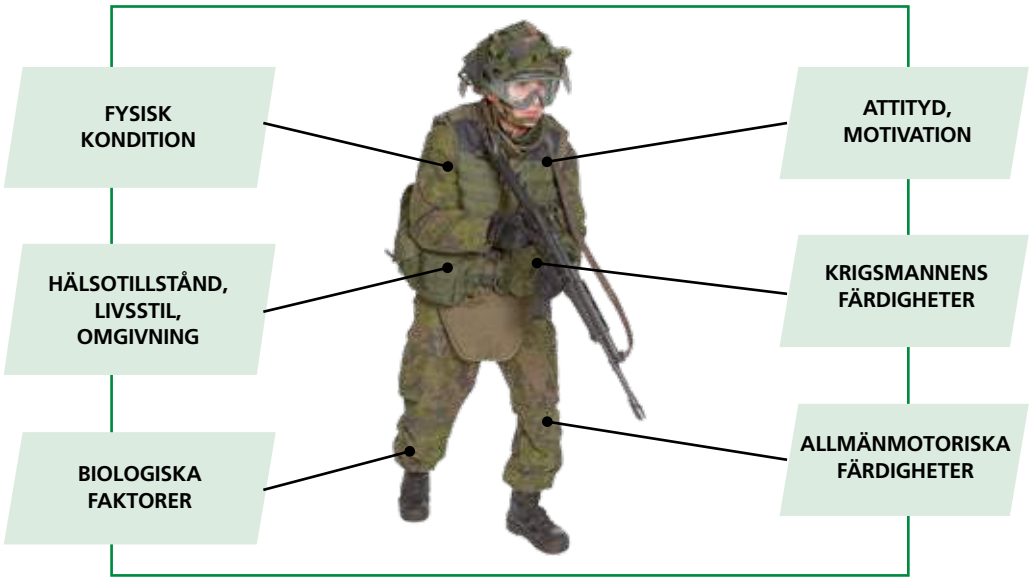
6.2.1 Begrepp inom fysisk förmåga

Fysisk kondition består av olika delområden såsom uthållighet, styrka och snabbhet. Även muskelkontroll och rörlighet ingår i begreppet fysisk kondition.

Med **uthållighet** förstås förmåga att motstå trötthet, som beror på energitillförseln till de muskler som arbetar och dess tillräcklighet. Uthålligheten indelas beroende på energiämnesomsättningen i aerob och anaerob uthållighet.

Styrka är en delfaktor inom fysisk kondition, som behövs i en eller annan form i allt arbete och i olika uppgifter på stridsfältet. Styrka produceras genom viljestyrda muskelsammandragningar, som utgår från hjärnan längs nervbanorna till ryggmärgen och vidare längs motoriska rörelsenerver till muskeln. Styrkan kan enligt muskelns sammandragningssätt indelas i isometrisk och dynamisk styrka. Beroende på de krav som ställs på energiproduktionen kan styrkan indelas i maximal styrka, snabbhets- och uthållighetsstyrka.

Snabbhet är en delfaktor i fysisk kondition, som till stor del är ärftligt betingad. Den kan påverkas särskilt genom utveckling av styrkeegenskaperna. Snabbheten indelas allmänt i grundsnabbhet, reaktions-, explosiv och frekvenssnabbhet samt förmåga att behärska snabba rörelser.

Energiförbrukning och återställning i olika situationer samt vid belastning:

Belastning/ prestation	Förbrukning	% av maximal syreupptag-ningsförmåga	Puls	Obs.	Återhämtning	Belastnings-koefficient
Vila, 8 h sömn	1 kcal / min 480 kcal					
Grundläggande ämnesomsättning	2 000–2 500 kcal / 70 kg, 1 900–2 100 kcal / 55 kg			Beklädnad, luftens temperatur		
Vardagssysslor, bastjänstgöring	2–5 kcal / min	25 %				**1**
Lätt motion – utb. där man rör på sig, gympa, tävlingslekar – sluten ordning – vapenhantering	5–8 kcal / min	30–35 %	80–120	50–70 % av energin från fett	Under en timme	**2**
Medeltung motion – rask gång – joggning – cykling – frisim – muskelkonditions-utbildning – orienteringsutbildning – skid-/fotmarsch – fysisk stridsutbildning – exceptionellt tungt arbete – bollspel	10–15 kcal / min	40–60 %	120–150	Hälften av energin från kolhydrater, mängden minskar mot slutet	Flera timmar	**3**
Tung motion – intensivträning hos idrottare – utbildning på hinderbana – tävlingsutförande/ tung marsch – hård stridsutbildning – flera fysiska utföranden per dag	20 kcal / min	70–85 %	Över 150–max	En toppmaraton-löpare förbrukar (2 h) 2600–2800 kcal över den grundläggande ämnesomsättnin-gen	10–46 timmar	**4**
Flera dygn lång ansträngning – stridsövning – skjutläger – flera dygn lång marsch	Totalförbrukning 3 500–4 00 kcal / dygn	30–60 %	80–150	Påfyllnaden av energiförråden avtar under övningar som räcker flera dygn	Flera dygn	**5**

6.2.2 Målsättningen för programmet Soldatens fysik

Målsättningen för programmet Soldatens fysik är att utveckla soldaternas fysiska förmåga och motionsfärdigheter så att varje beväring senast då han eller hon avslutar sin tjänstgöring uppfyller miniminivån för den fysiska förmåga som fastställts för hans eller hennes uppgift under undantagsförhållanden. Målsättningen är därtill att beväringen vid övergången till reserven har det kunnande (kunskap och färdigheter) som behövs för att kunna upprätthålla sin fysiska förmåga på den nivå som den krigstida uppgiften förutsätter.

Målet för programmet Soldatens fysik är att beväringen:

- känner till målnivån för den fysiska förmågan i sin uppgift under undantagsförhållanden
- förstår grunderna i uthållighets- och styrketräning samt i en kombination av dessa, funktionell träning och kan utveckla och upprätthålla den fysiska förmåga som hans eller hennes uppgift förutsätter under undantagsförhållanden även i reserven
- känner till den fysiska förmågans betydelse som del av truppens prestationsförmåga
- känner till den militära utbildning som upprätthåller och utvecklar den fysiska förmågan
- har grundläggande färdigheter i att röra sig som soldat (löpning, orientering, skidning, simning).

Träningsprogrammet Soldatens fysik fortsätter resultatinriktat under hela beväringstjänsten. Idrottsklubbsverksamheten under fritiden stöder och kompletterar motionen i tjänsten.

Genom att följa med veckoprogrammen kan du bedöma hur ansträngande respektive skede är. Se själv till att du äter rätt och vårdar dina muskler så att de har mesta möjliga nytta av din träning. Lär dig att lyssna på din kropp och träna uthållighet och muskelkondition i lämpliga proportioner, utan att glömma att vila tillräckligt. Kom ihåg att utveckling kräver arbete, men att din kropp utvecklas under vila.

6.2.3 Uthållighetsträning

Uthållighetsträning utgör en viktig del av soldatens fysiska förmåga. Genom uthållighetsträning strävar man efter att förbättra förmågan att uppta fetter och syre samt andnings- och blodcirkulationsorganens funktion. Uthållighetsträning indelas traditionellt i grunduthållighet, fartuthållighet och maximal uthållighet.

Målet vid **träning av grunduthålligheten,** som sker på intensitetsnivå 1, är att utveckla den långvariga uthålligheten genom att förbättra hjärt- och blodcirkulationsorganens, andningsmuskulaturens och fett- och kolhydratförbränningens funktion. Träningen av grunduthålligheten kan bestå av återställande träning och övningar som utvecklar olika egenskaper. Övningar som utvecklar grunduthålligheten är till exempel marscher, löpning, terrängskidning och stavgång. Återställande övningar sker med lägre intensitet än utvecklande övningar.

Känslan vid grunduthållighetsövningar är att man orkar prata, även om man blir litet andfådd. Det lättaste sättet är att tillämpa principen SOP: ”Ska Orka Prata”. Pulsen kan användas för att göra en grov uppskattning av inom vilket pulsområde grundkonditionen bör tränas. Under motion som tränar grunduthålligheten är pulsen ungefär 50–70 procent av den mätta maximala pulsen.

Målet vid **fartuthållighetsträning,** som sker på intensitetsnivå 2, är att utveckla kroppens och framför allt de arbetande musklernas förmåga att arbeta under långa tider med så stor arbetseffekt som möjligt utan att kumulativ trötthet uppstår. Träningen är måttlig, ansträngande eller krävande till sin intensitet. Farten gör att man blir andfådd, men ännu inte trött eller utmattad. Vid träning av fartuthålligheten är det svårt att prata, men det går. Man blir andfådd och svettningen ökar avsevärt. Då man motionerar inom fartuthållighetsområdet är pulsen cirka 70–85 procent av den maximala pulsen.

Målet vid träning av den **maximala uthålligheten** (intensitetsnivå 3) är att utveckla den maximala syreupptagningsförmågan samt förmågan att motarbeta anhopningen av mjölksyra i de arbetande musklerna. Träningens intensitet är krävande och hård (85–100 procent av den maximala prestationsförmågan). Subjektiva känslor är att man blir synnerligen andfådd och inte just klarar av att prata. Man svettas kraftigt och muskeltröttheten tar sig uttryck i snabb utmattning. Träning av den maximala uthålligheten rekommenderas i huvudsak för friska personer med god kondition, personer som ägnar sig åt tävlingsinriktad motion eller idrottare. Träningarna sker i jämnt tempo eller är av intervalltyp och pågår i 30 minuter.

Exempel på träning

INTENSITETSNIVÅ 1: Rask promenad är ett utmärkt återställande träningspass

- Exempelvis 20–30 min promenad
- Därtill en längre tänjningsdel som avslutning på träningspasset.
- Lämpar sig under veckor då den totala belastningen är hög.

INTENSITETSNIVÅ 2: Fartlek utvecklar fartuthålligheten på ett bra sätt

- Till exempel 10 minuters uppvärmning och nedvarvning.
- 3 x 10 minuter fartlek, där löphastigheten är sådan att pulsen varierar mellan 70 och 85 procent av den maximala pulsen.
- Mellan intervallerna kan man gå raskt i 3–5 minuter.

INTENSITETSNIVÅ 3: Intervallträning med hög intensitet utvecklar den maximala syreupptagningsförmågan effektivt

- Till exempel 10 min uppvärmning och nedvarvning.
- 3 x 4 min/4 min (90–95 procent av den maximala pulsen).

Delområden inom uthållighet och träning enligt dem

	GRUNDUTHÅLLIGHET	FARTUTHÅLLIGHET	MAXIMAL UTHÅLLIGHET
Instensitetsivå	**1**	2	**3**
Träning totalt	20–240 min	20–60 min	5–30 min
Intervallens längd	–	3–20 min	3–10 min
Repetitioner/vila	–	1–10 / 1–3 min	1–10 / 1–5 min
Intensitet (% av max-puls)	50–70 %	70–85 %	85–100 %
Träningsexempel	Stavgång	Fartlek	Intervallöpning

6.2.4 Styrketräning

Styrketräning är en av soldatens huvudsakliga träningsmetoder. Målet vid styrketräning är att utveckla styrkan i muskulaturen och även i dess stöddelar, senor och bindväv. Styrketräning har positiv inverkan på funktionsförmågan i allmänhet och grenspecifikt hos soldater till exempel på förmågan att bära bördor. Med styrketräning kan man även förebygga skador och besvär i stöd- och rörelseorganen.

Delområdena i styrketräning kan indelas i uthållighetsstyrka, maximal styrka och snabbhetsstyrka. Styrketräning kan ske med hjälp av den egna kroppsvikten eller med tilläggsvikter. Man kan planera ett enskilt styrketräningspass så att det belastar hela kroppen eller indelas i delar, så att man exempelvis koncentrerar sig på att utveckla styrkan i överkroppen eller underkroppen. Vid styrketräning strävar man efter att öka styrkan i huvudsak via två mekanismer: genom att utveckla muskelmassan eller genom att utveckla det nervsystem som styr musklerna. Då man börjar styrketräna är det viktigast att man lär sig rätt teknik. Det tryggaste sättet är att börja med träning av uthållighetsstyrkan, varefter man kan övergå till större belastning genom att träna antingen hastighetsstyrkan eller den maximala styrkan.

Målet vid **träning av uthållighetsstyrkan** är att utveckla nerv-muskelsystemet samt ämnesomsättningen. Vid träning av uthållighetsstyrkan kan belastningen vara 0–60 procent av en repetition med maximal styrka. Vanligen planeras träningspassen så att de anstränger hela kroppen. Träning av uthållighetsstyrkan kan ske med den egna kroppsvikten och är således lätt att ordna för en stor trupp på en gång, t.ex. i form av cirkelträning. Uthållighetsstyrkan kan i huvudsak tränas på två sätt: i form av aerob cirkelträning eller anaerob cirkelträning.

Med aerob ansträngning avses energiproduktion som sker med hjälp av syre och med anaerob energiproduktion sådan som sker utan syre.

- Aerob cirkelträning (stort antal repetitioner, liten tilläggsbelastning 0–30 procent, 4–12 stationer och 2 varv eller mera, lugnt tempo)
- Anaerob cirkelträning (litet antal repetitioner 10–20, liten tilläggsbelastning 0–60 procent, 4–8 stationer och 2–4 varv, snabbt tempo).

Målet vid **träning av snabbhetsstyrkan** är att utveckla styrkeproduktionen och dess hastighet. En av de viktigaste principerna vid träning av snabbhetsstyrkan är att försöka att göra ett maximalt utförande. På så sätt strävar man efter att träna de snabba muskelcellerna. Vid varje utförande eftersträvas så stor snabbhet som möjligt. Vid träning av snabbhetsstyrkan används vanligen 40–60 procents belastning men den kan variera mellan 0 och 85 procent. Liten tilläggsbelastning och ett högt repetitionstempo utvecklar snabbhetsegenskaperna mera och stor tilläggsbelastning med lägre tempo utvecklar styrkeegenskaperna mera. Vid träning av snabbhetsstyrkan borde en serie vara i 1–10 sekunder och återhämtningen mellan serierna vara i 2–5 minuter.

Målet vid **maximal styrketräning** är att utveckla den maximala styrkan d.v.s. den största möjliga styrkeproduktionen. Den maximala styrkan kan tränas i huvudsak på två sätt: genom att koncentrera sig mera på att öka sin styrka genom ökad muskelmassa eller på att öka styrkan genom förbättrad nervfunktion. Då man tränar i syfte att utveckla muskelmassan (hypertrofisk styrketräning) är belastningen cirka 60–85 procent och antalet repetitioner 8–12 samt återhämtningen mellan serierna 1–2 minuter. Träning av den maximala neurologiska styrkan består i sin tur av 85–100 procents belastning och 1–3 repetitioner samt 3–5 minuter lång återhämtning mellan serierna.

Delområden inom styrka och träning av dem

	UTHÅLLIGHETSSTYRKA		MAXIMAL STYRKA		SNABBHETSSTYRK	
	Muskeluthållighet	Styrkeuthållighet	Grundstyrka	Maximal styrka	Snabbstyrka	Explosiv styrka
Intensitetsnivå	1	2	2	3	3	3
Träningens verkan	Aerobisk uthållighet	Anaerobisk uthållighet	Muskelmassa	Nervbanor	Rörelsesnabbhet, elasticitet	Reflexmässiga rörelser, reaktionsförmåga
Tilläggsbelastning (%/max.)	egen kroppsvikt, viktväst	20–50	60–80	80–100	30–60	50–90
Repetitioner/serie	20–50	10–20	6–15	1–6	6–10	1–5
Serier/rörelse	3–5	3–4	3–6	5–6	6–10	1–5
Vila/rörelse	0–30 sek	20–40 sek	1–2 min	3–5 min	3–5 min	3–5 min
Vila/serie	2–3 min	2–3 min	–	–	–	–
Antalet primära rörelser	8–12	4–8	1–3	1–2	3–5	3–5
Tempo	Lugnt	Snabbt	Lugnt	–	Maximalt	Maximalt
Träningsexempel	Cirkelträning	Cirkelträning, tilläggsvikter, punktvis träning	Punktvis träning, tilläggsvikter	Punktvis träning, tilläggsvikter	Hopp med ansats, hopp över häck, tilläggsvikter	Hopp utan ansats, nedhopp, tilläggsvikter

OBS!

VÅRD AV IDROTTSSKADOR MED HJÄLP AV TREFASMETODEN

Vid akuta idrottsskador som drabbar mjukdelarna används den s.k. trefasmetoden. Varje utbildare och beväring bör behärska denna metod. Att trefasmetoden inleds snabbt och utförs noggrant underlättar diagnostiseringen, fastställandet av vårdbehovet och skadan läks avsevärt snabbare.

Trefasmetoden:
KALLT OMSLAG, till exempel snö, is- eller fryspåse
UPPHÖJT LÄGE, den skadade delen ovanför hjärtats nivå
KOMPRESSION/TRYCK, till exempel förband, handduk, skjorta.

Första hjälpen måste inledas omedelbart, varefter:
- Om huden är sönder eller benstumparna syns, ring 112.
- Om huden är hel eller såret är litet, sök dig till garnisonens hälsostation senast följande dag – Meddela alltid saken även till personalen.

10 budord för muskelvård och tänjning

1. Tänj regelbundet och mångsidigt
2. Reservera tillräckligt med tid
3. Kom ihåg att värma upp en aning innan du börjar tänja
4. Inta en ställning som är inriktad på rätt muskel och tänj muskeln lugnt, inte med knyckiga rörelser, tänjningens längd beror på syftet
5. Kom ihåg rätt andningsteknik: långsamt och djupt, håll inte andan
6. Kom ihåg att slappna av
7. Njut av känslan att musklerna sträcks, slut vid behov ögonen
8. Jämför dig inte med andra när du tänjer
9. Överskrid inte smärttröskeln när du tänjer
10. Utför inte rörelser som känns obehagliga.

Anvisningar om tänjning

- Tänjningen bör ha föregåtts av minst 5 min uppvärmning, t.ex. 10–15 min. cykling
- Rörelserna utförs avslappnat, utan att spänna musklerna
- Andas lugnt under hela rörelsen
- Upprepa alltid rörelserna åt båda hållen
- Längden på en enskild tänjning är 30–120 sekunder då man utvecklar rörligheten.

Tänjningsprogram 1

1. Baklåret, ryggen
Stå med benen i axelbredd, luta dig framåt och för armarna avslappnade mot golvet. Huvudet och nacken är avslappnade och knäna får vara litet böjda.

2. Magen, ryggen och magen, ryggen 2
Lägg dig på magen på golvet och pressa upp överkroppen från golvet. Du kan även utföra rörelsen med armbågarna i golvet. Håll axlarna nere och rikta blicken snett uppåt.

3. Ryggen
Sätt dig i grensittande ställning. Sträck dig framåt mot motsatt fot. Slappna av i nacken och axlarna.

4. Sidan
Sitt i grensittande ställning så att sittbenen är mot golvet. Flytta vikten från sida till sida och sträck armen diagonalt uppåt åt samma sida. Håll axlarna nere, slappna av i nacken och andas i riktning mot revbenen.

5. Lårets innersida och lårets innersida 2
Sitt i bred grenställning med rak rygg. Lägg armarna bakom kroppen och sträck på ryggen. Om det första skedet lyckas kan du flytta vikten framåt och lägga armarna framför kroppen.

6. Lårets baksida
Sträck ena benet rakt och böj det andra framför kroppen. Vänd dig mot det raka benet och luta dig mot lårets framsida. Lårets framsida hålls avslappnad under hela tänjningsrörelsen.

7. Övre ryggen
Böj benet och ta tag i yttersidan på motstående fot. För foten framåt och dra i motsatt riktning med armen. Tänjningen känns då i övre ryggen och i skulderbladen. Rikta andningen mot revbenen så blir tänjningen effektivare.

8. Lårets utsida
Lägg dig på sidan, böj det övre benet och placera foten framför kroppen. Pressa upp överkroppen.

9. Sätesmusklerna
Sitt med ryggen rak och ha det ena benet böjt över det andra. Pressa det böjda benet mot bröstet och håll ryggen rak.

10. Sätesmusklerna 3
Lägg dig på rygg med böjda ben. Lägg det ena benets vrist mot motsatt knä, så att knäet pekar utåt. Dra benen mot bröstet med hjälp av armarna.

11. Framlåret
Sitt med benen sträckta framåt och för det ena benets häl mot bakdelen. Luta dig bakåt och håll knäna så nära varandra som möjligt.

12. Underbenet
Sitt i huksittande ställning och luta fotryggen på det ena benet mot golvet. Du göra tänjningen effektivare genom att luta dig bakåt.

Tänjningsprogram 2

1. Sidan 2
Stå i bred grenställning. Böj överkroppen åt sidan och sträck ut armen över den böjda kroppen.

2. Höftböjaren 2
Stå på knä med det andra benet i vinkel framför dig. Skjut höften framåt och håll ryggen rak. Undvik att svanka i ryggen.

3. Vaden
Luta dig framåt på raka ben och skjut över vikten på det ena benet. Pressa hälen mot golvet. Det andra benet kan man stöda mot det ben som tänjs.

4. Vaden och akillessenan
Gå ner i huksittande ställning. Lägg det ena benet med skenbenet mot golvet och pressa överkroppen mot det främre benet. Tänjningen känns bäst då hälen på det ben som tänjs pressas mot golvet.

5. Sätesmusklerna 4 + Höftböjaren
Ligg på rygg med uppdragna ben och lägg det ena benets häl mot knäet på det andra benet. Vänd hela underkroppen mot golvet med fotbladet före. Håll det övre benets knä riktat uppåt. Ta om möjligt tag i vristen på det ben som vilar mot golvet.

6. Bröstet, axeln
Ställ dig på alla fyra och sträck ut ena armen från kroppen. Vänd överkroppen och huvudet bort från armen och pressa armen mot golvet.

7. Bröstet, biceps
Sitt på golvet och sträck armarna bakåt så långt det går. För överkroppen framåt tills du känner tänjningen.

8. Breda ryggmuskeln
Ställ dig på alla fyra. Förskjut vikten bakåt och sträck armarna långt framåt. Du kan göra rörelsen effektivare genom att pressa underarmarna mot golvet.

9. Sträckarmuskeln
Böj den ena armen och placera handflatan vid skulderbladen. Ta tag med andra handen om armbågen på den böjda armen. Effektivera tänjningen genom att dra armbågen mot huvudet.

10. Axeln
Sträck ut den ena armen och vinkla den mot den andra axeln, stöd med andra handen. Slappna av i axlarna och håll dem nere.

11. Bröstet och axeln 2
Rotera axlarna bakåt och för ihop händerna bakom ryggen. Lyft om möjligt händerna en aning uppåt och pressa bröstkorgen framåt.

12. Axeln + axeln 2
Sitt i en bekväm ställning. Slappna av i axlarna och luta huvudet rakt åt sidan. Luta därefter huvudet en aning snett framåt, så får du tänjningen att kännas i bakre delen av nacken.

6.2.5 Mätning av den fysiska förmågan

Grunder. Målsättningen vid mätning och uppföljning av den fysiska förmågan är att utreda nivån på den fysiska förmågan hos beväringarna och de kvinnor som gör frivillig militärtjänst i början av tjänstgöringen (utgångsnivån) samt följa med den hur den utvecklas under tjänstgöringen. I uppföljningen av funktionsförmågan används konditionstest och färdighetstest.

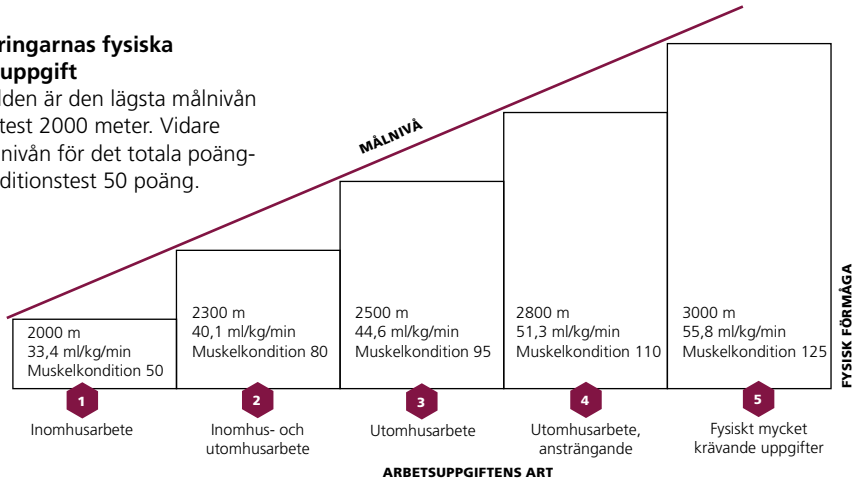
Under tjänstgöringstiden ordnas konditionstest minst två gånger, oberoende av hur lång tjänstgöringen är. Det första testet hålls efter läkargranskningen inom två veckor efter att tjänstgöringen inletts. Det andra testet hålls i slutet av tjänstgöringstiden, i allmänhet före huvudkrigsövningen. De pålitligaste resultaten uppnås genom att eftersträva maximalt utförande enligt anvisningarna i alla test. På så sätt klarar du även av att följa med din utveckling under tjänstgöringen.

Mätmetoder. Den fysiska förmågan mäts för uthålligheten genom 12 minuters löptest och muskelkonditionen mäts genom ett tredelat muskelkonditionstest. För att kunna bedöma kroppens sammansättning mäts längden, vikten och midjemåttet i samband med att muskelkonditionen testas eller i samband med hälsogranskningen. Konditionstestet är inte en tävling, utan dess syfte är att jämföra den enskilda beväringens funktionsförmåga med hans eller hennes tidigare resultat.

Anvisningar om säkerhet. Man får inte delta i konditionstest om man är sjuk eller konvalescent. Dygnet före ett konditionstest ska man undvika stark fysisk ansträngning och vakande. Man får inte ha blivit vaccinerad eller ha gett blod under de två senaste dygnen före ett testutförande. Om du har symptom eller misstänker att du inte klarar testet, vänd dig till läkare innan du deltar i test. Meddela om eventuella begränsningar senast innan du inleder testet.

Målnivåerna för den fysiska förmågan enligt uppgift. Målnivån beträffande den fysiska förmågan (1–5) bestäms enligt uppgiften under undantagsförhållanden på det sätt som framgår av tabellen och bilden. I fråga om separat fastställda uppgifter (nivå 5) fastställs målgränserna av den resultatenhet inom Försvarsmakten där uppgiften finns.

Målen för beväringarnas fysiska förmåga enligt uppgift
I enlighet med bilden är den lägsta målnivån i 12 minuters löptest 2000 meter. Vidare är den lägsta målnivån för det totala poängtalet i muskelkonditionstest 50 poäng.

Så här räknar du ut nivån på din egen fysiska förmåga

Först muskelkonditionspoängen
1) resultatet i längd utan ansats i meter x 20 = poängtalet
2) antalet magmuskelrörelser under en minut = ett poäng/repetition
Addera muskelkonditionspoängen
3) antalet armpressar under en minut = ett poäng/repetition

ATT BEAKTA: I varje muskelkonditionstest finns minimikrav som måste uppnås: längdhopp utan ansats 1,00 (m), magmuskelrörelse 10 (ggr/min), armpress 5 (ggr/min).

Exempel:

MUSKELKONDITION
Resultatet i längd utan ansats:
2,33 m 46,6 poäng (resultatet * 20)
Magmuskelrörelse, resultat:
35 repetitioner 35 poäng
(1 repetition = 1 poäng)
Armpress, resultat: 31 repetitioner 31 poäng (1 repetition = 1 poäng)
Det totala poängtalet räknas i hela poäng utan avrundning 112 poäng (46+35+31 = 112), muskelkonditionsnivå 4.

UTHÅLLIGHET
Resultatet i löptestet är 2550 meter på 12 minuter, uthållighetsnivå 3.

NIVÅN PÅ DEN FYSISKA FÖRMÅGAN.
Den uppnådda nivån bestäms enligt det sämre testresultatet (uthållighet, muskelkondition). I exemplet är nivån på den fysiska förmågan 3.

6.3 Soldatens psyke

Målet för utbildningsprogrammet Soldatens psyke är att utveckla din psykiska, sociala och etiska förmåga. Kunskaper och färdigheter som har med dessa delområden av funktionsförmågan att göra gör det möjligt att handla rätt i de krävande förhållanden som råder under undantagsförhållanden, men underlättar även ditt liv under beväringstjänsten. Å andra sidan, genom att lära dig dessa saker utvecklar du dina livshanteringsfärdigheter som du kommer att ha nytta av genom hela livet i olika utmanande situationer inom studierna, på arbetsplatsen eller i mänskliga relationer.

Soldatens psykiska förmåga innebär förmåga att handla på det sätt som uppgiften förutsätter i krävande och belastande situationer under undantagsförhållanden och återhämta sig från dem. En soldat med god psykisk förmåga är uthållig, självsäker, modig och målmedveten. Han eller hon möter utmaningar på ett optimistiskt sätt och förbinder sig till sin uppgift i alla situationer.

Grundstenar i psykisk förmåga är:

- medvetenhet om omgivningen och den egna verksamheten (till exempel god lägesmedvetenhet och förmåga att ge akt på omgivningen),
- en positiv (och realistisk) uppfattning om sig själv och de egna möjligheterna att påverka (till exempel gott självförtroende),
- god beslutsförmåga,
- god förmåga att uthärda press (till exempel att känna igen och hantera egna känslor, såsom stridsrelaterad stress) och
- motivation (till exempel stark stridsvilja och vilja att lyckas väl i den egna uppgiften).

Social förmåga betyder förmåga att uppfatta sig själv samt förmåga att fungera som en del av en grupp. Förutsättningen för social förmåga är att man känner sig själv väl och å andra sidan har förmåga att leva sig in i andra människors erfarenheter. Den sociala förmågan är mycket nära förknippad med växelverkansförmåga och mänskliga relationer, samarbete, att man tar hänsyn till andra och andan ”man lämnar inte sin kamrat” (kamratstöd). Kärnan i soldatens sociala förmåga är gruppsammanhållningen, som med tanke på stridseffekten under undantagsförhållanden är den avgörande faktorn.

En viktig roll när det gäller att bygga upp social förmåga och gruppsammanhållning har chefen, som genom sitt exempel visar hur man genom en gemensam insats kan stöda framgång i strid. Den sociala förmågan stöds även av meningsfulla relationer till närstående, såsom familjemedlemmar och vänner.

Med **soldatens etiska förmåga** avses förmåga att handla rättvist. En central del av den utgörs av förmågan att motivera sin eget handlande för sig själv och andra, medvetenhet om egna och Försvarsmaktens värderingar, uppfattningen om vad som är rätt och fel samt förmåga att skilja på dem. Etisk förmåga består av individens rättskänsla, ansvarskänsla och känsla av ansvarstagande samt synen på vad som är gott och vad som är ont. Den etiska förmågan bygger på Försvarsmaktens lagstadgade uppgifter, de internationella rättsreglerna och Försvarsmaktens värderingar. Den etiska förmågan hjälper en person att skilja rätt från fel och hjälper till att fatta etiskt hållbara beslut. En soldat med god etisk förmåga godkänner den allmänna värnplikten som system och förbinder sig till den, har försvarsvilja och godkänner olika religioner och religionsfrihet samt olika kulturer och kan bemöta människor med olika bakgrund med högaktning trots olika synsätt. Därtill förstår personen grunderna i krigets rättsregler.

Försvarsmaktens värderingar
Till värdegrunden hos Försvarsmaktens personal hör:

- fosterländskhet
- yrkesskicklighet
- rättvisa
- ansvarskänsla
- tillförlitlighet och
- samarbete.

Fosterländskhet tar sig uttryck i högaktning för tidigare generationers arbete och uppoffringar. Försvarsmakten ser till att kommande generationer har möjlighet att fatta självständiga beslut i en föränderlig säkerhetsmiljö. En persons fosterländskhet avspeglar sig i tankar och gärningar där samhällets intresse går före individens eget intresse.

Yrkesskicklighet är kunskap, färdigheter, attityd och yrkesmässig beredskap. Yrkesskickligheten tar sig uttryck i att man behärskar sina arbetsuppgifter, hög arbetsmoral, resultatrik verksamhet samt i självständig utveckling av det kunnande som behövs i uppgiften. Försvarsmakten stöder utvecklingen av de värnpliktigas och den avlönade personalens yrkesskicklighet genom utbildning och utmanande uppgifter.

Rättvisa är jämställd och jämlik behandling av de värnpliktiga och den avlönade personalen utan diskriminering, trakasserier eller mobbning. Rättvisa utgör en del av all daglig verksamhet inom Försvarsmakten.

Ansvarskänsla tar sig uttryck i de värnpliktigas och den avlönade personalens förbindelse och vilja att fullgöra de uppgifter de fått i syfte att uppnå de uppställda målen. Försvarsmakten handlar som en ansvarsfull arbetsgivare och ansvarar inför statsledningen för en oeftergivlig skötsel av de lagstadgade uppgifterna

Tillförlitlighet tar sig uttryck i att personalen beter sig följdriktigt i arbetsgemenskapens vardag samt att saker sköts i enlighet med order, föreskrifter och anvisningar. Försvarsmakten måste åtnjuta statsledningens och medborgarnas ovillkorliga förtroende i alla situationer.

Samarbete är en grundläggande förutsättning för att man ska uppnå resultat och för att krävande uppgifter ska kunna utföras. Personalens samarbetsförmåga tar sig uttryck i att man gör saker tillsammans, uppmuntrar, stöder och hjälper varandra samt uppskattar sin egen arbetsgemenskap och sina samarbetspartner. Försvarsmaktens samarbetsförmåga tar sig uttryck i stödjande av andra myndigheter samt i internationellt militärt samarbete. Försvarsmakten verkar aktivt som en del av den internationella gemenskapen i syfte att öka säkerheten och säkerställa prestationsförmågorna.

Helheten Soldatens psyke sammanbinder utbildningen gällande den psykiska, sociala och etiska förmågan.

Centrala teman inom helheten Soldatens psyke som fördjupas från ett utbildningsskede till ett annat:

- Självförtroende
- Motivation, stridsvilja och viljan att vinna
- Krigets rättfärdigande och att man förbinder sig till uppgiften, moralisk stress och förebyggande av sådan
- Stärkande av gruppsammanhållningen
- Att känna igen och förebygga stridsrelaterad stress
- Återställande av funktionsförmågan efter en ansträngande situation.

6.3.1 Självförtroende

Med självförtroende avses en god och realistisk tro på sig själv och sin egen förmåga. Till självförtroende hör optimism och en benägenhet att tro på sin egen framgång och på att man lyckas. Detta definierar i hög grad hur man lyckas i olika krävande situationer. Det är en alldeles annan utgångspunkt att stå inför en prestation och tro på sig själv än att tvivla på sin förmåga och misstänka att man inte lyckas. Till självförtroende hör även en sund stolthet över sig själv och över att man lyckats. Självförtroende stärker inte dig bara i psykiskt utmanande militära uppgifter utan stöder livskontrollen även inom andra delar av livet i det civila, såsom i studierna och arbetslivet.

Du kan stärka ditt självförtroende genom att tala positivt till dig själv. Med detta avses det som du säger till dig själv i olika utmanande situationer. Alla gör så utan att de märker det. Det blir således viktigt att känna igen på vilket sätt du talar till dig själv då du inte medvetet fäster uppmärksamhet vid det, och å andra sidan att slå fast i vilken riktning du borde ändra det sätt på vilket du talar till dig själv. När det gäller betydelsen av att tala till sig själv för att lyckas är det fråga om förhållandet mellan tankarna och utförandet.

När du förhåller dig positivt till ditt eget utförande och litar på att du lyckas är det mera sannolikt att du klarar av de kommande utmaningarna väl. Om du däremot tänker negativt om dig själv och dina förutsättningar att lyckas skapar detta negativa känslor som stör utförandet och sannolikt leder till ett misslyckande. Vi behöver alltså alla emellanåt stanna upp och fundera på om vi tänker på ett sätt som har bästa möjliga stödjande inverkan på utförandet. Att man talar positivt till sig själv är alltså en diskussion som man för inombords och genom vilken man kan ändra det egna tänkesättet så att det blir mera positivt. Genom att tala till dig själv kan du även inverka på din egen närvaro, till exempel lugna dig när du är nervös.

6.3.2 Motivation, stridsvilja och viljan att vinna

Med motivation avses i hur hög grad en person förbinder sig till det han eller hon gör. Det inverkar på ansträngningens intensitet, tålamodet och oeftergivligheten samt vad personen överhuvudtaget tar sig för. Motivationen har slutligen också samband med hur väl man lyckas i sin uppgift. Man kan alltså tänka att motivation är ett slags bränsle för den egna aktiviteten. Med den kan man förklara varför en person gör någonting, vad han eller hon gör och hur han eller hon gör det.

Man talar ofta om motivation som inre eller yttre motivation. Med inre motivation avser man att personen upplever någonting som intressant och belönande i sig själv. Det är fråga om yttre motivation om personen utförande styrs av "press", "tvång" eller belöning utifrån, t.ex. vilja att lyckas eftersom det är viktigt för någon annan eller vilja att göra bra ifrån sig till exempel i utbildarens ögon. Inre och yttre motivation utesluter dock inte varandra, utan kan påverka individens utförande samtidigt. Det är viktigt att du emellanåt funderar på vad det är som motiverar dig. Vilka saker motiverar dig och varför motiverar just de dig? Vilken känsla väcker de hos dig? Å andra sidan är det också bra att fundera på saker som inte verkar motivera och hur man kunde ställa sig till dem för att det man gör skulle kännas mera meningsfullt.

Man kan nämligen också stärka den inre motivationen och det lönar sig vanligen, eftersom inre motivation ofta leder till mera lyckade utföranden och att man förbinder sig starkare till det man gör. Den inre motivationen stärks av känslan av att man själv kan påverka det man gör och sin omgivning, känslan av att man kan det som man ska göra och känslan av att man är en viktig del av en större trupp. Under bevärингstjänsten är just det att man hör till en grupp ofta en betydande motiverande faktor, men kom ihåg att beakta även de gånger du upplevt att du lyckats och de situationer där du kan utnyttja dina egna starka sidor - du märker kanske att du inspireras av dessa situationer på ett helt nytt sätt.

Stridsvilja är:
Förmåga att upprätthålla tron på att målet uppnås
Stolthet över den egna uppgiften och gruppen
Vilja att lyckas i uppgiften och besegra fienden
Viljan att ge sitt allt!

På stridsfältet tar sig motivationen uttryck i stridsvilja och vilja att vinna. Den konkretiseras i en stark vilja att slutföra uppgiften och att inte ge upp, även om det inte är säkert att man lyckas. Det är alltså fråga om en stark vilja att inte ge upp.

Stridsviljan stärks av att krigsmannen upplever uppgiften som viktig och upplever att han behärskar sin uppgift. Militära trupper bör slå vakt om sin stridsvilja och vilja att vinna, eftersom det försvagar viljan att ge upp och stärker viljan att lyckas och vara bättre än fienden.

6.3.3 Krigets berättigande och att förbinda sig till uppgiften, moralisk stress och dess förebyggande

Du har kanske sedan du inlett din beväringstjänst varit tvungen att fundera på saker som du inte tänkt på förut. Tjänstgöringen för med sig nya saker som kan väcka olika tankar. Det är bra att gå igenom dessa tankar och viktigt att diskutera dem även med andra. Att man förstår sina egna värderingar och att Försvarsmaktens verksamhet är berättigad hjälper dig att förbinda dig till den uppgift som du kommer att utbildas för.

Krig kräver åtgärder som i hög grad avviker från det normala livet. Medlemmarna i samhället och de ledare det väljer ser det som nödvändigt att använda militära maktmedel som en del av försvaret av vårt land. Finland, och Försvarsmakten som en del av det, har utgående från nationell lagstiftning och internationella fördrag laglig rätt att försvara landet och moralisk skyldighet att skydda civila.

Även om samhället i princip betraktar användningen av våld som en ond sak utgör soldatens uppgifter ett undantag. En soldat är utgående från sin uppgift och ställning skyldig att till och med använda sig av dödlig kraft för att skydda andra och för att upprätthålla den lagliga samhällsordningen i det område som man försvarar. Detta mål uppnås genom att man vinner strider och krig.

Till soldatens uppgifter hör alltså att använda övervägt våld under ledning. Utförandet av denna uppgift kräver att man reflekterar över sina egna värderingar och till och med ignorerar dem för att kunna förbinda sig till organisationens värderingar och målsättningar.

Att man handlar mot sina egna värderingar kan dock leda till så kallad moralisk stress. Även om det kan vara omöjligt att helt undvika moralisk stress kan man minska och hantera den:

- **Genom att förbereda sig**
  - Var på det klara med dina egna värderingar och vad truppen förväntar sig av dig som soldat.
- **Genom att erkänna fakta**
  - Man kan inte undvika värdekonflikter, till exempel då man skjuter mot en fientlig soldat.
- **Genom att öva**
  - Fundera i förväg hur du handlar etiskt i svåra situationer.

6.3.4 Stärkande av gruppens sammanhållning

Du har redan säkert märkt att din egen grupp och människorna omkring dig har en betydande inverkan på beväringstjänsten. Det är viktigt att öva färdigheterna att fungera i grupp under beväringstjänsten. Det ökar gruppens förmåga att agera effektivt. Då gruppsammanhållningen är god arbetar alla för samma mål. Även om detta är viktigt även i det civila framhävs dess betydelse i militär verksamhet, som på ett väsentligt sätt är social verksamhet som sker som en del av en grupp. De uppgifter som soldaterna bör utföra och de målsättningar som de bör uppfylla genom sin verksamhet är vanligen sådana till sin karaktär att man inte kan utföra dem ensam.

För att man ska kunna fungera bra i grupp och som en större trupp måste sammanhållningen i gruppen vara stark. **Under fredstid hänger truppens överlevnad inte på gruppens sammanhållning, men på stridsfältet fungerar gruppens sammanhållning som en skyddsväst för den enskilda krigsmannen – han måste kunna lita på att gruppens medlemmar har förbundit sig till samma uppgift och att alla är värda förtroende, eftersom hans egen överlevnad inte endast beror på den egna utan på hela truppens förmåga att fungera.**

Gruppens sammanhållning bygger på uppgiftssammanhållning och social sammanhållning. Med s**ocial sammanhållning** avses hur sammansvetsade gruppens medlemmar är och hur mycket de gillar varandra. Med **uppgiftssammanhållning** avses hur väl gruppens medlemmar har förbundit sig till samma målsättning.

Det element i gruppens sammanhållning som hänför sig till uppgiftssammanhållning är t.o.m. mera betydande än den sociala sammanhållningen. Ur gruppens synvinkel är det mera betydelsefullt att alla dess medlemmar förbinder sig till och tror på samma sak än det att alla gruppens medlemmar gillar varandra. Detta är en god nyhet med tanke på utvecklandet av sammanhållningen i gruppen, eftersom det att man förbinder sig till samma sak kan stödas genom chefens åtgärder, medan det hur pass mycket gruppens medlemmar liknar varandra eller hur mycket gemensamma intressen de kunde ha i det civila inte kan påverkas av gruppchefen i någon högre grad.

Betydelsen av gruppens sammanhållning ökar då den stridsrelaterade stressen ökar: god gruppsammanhållning är som en buffert som lindrar verkningarna av stridsrelaterad stress och hjälper således den militära truppen att lyckas i sin uppgift.

Du kan påverka sammanhållningen i din grupp och den gemensamma verksamheten bl.a. genom att fästa uppmärksamhet vid dina färdigheter att arbeta i team och medvetet öva dem. Genom att beakta andra, hjälpa dem och ha mod att be om hjälp när du behöver det underlättar du gruppens gemensamma verksamhet.

Det är på varje enskild soldats ansvar att slå vakt om gruppens sammanhållning. Man kan dra sitt eget strå till stacken genom att värdesätta och ta hänsyn till andra. Gruppens sammanhållning stärkts just av det att var och en gör sitt bästa i en gemensam uppgift och vid behov hjälper andra.

6.3.5 Att känna igen och förebygga stridsrelaterad stress

Stridsfältet som omgivning kräver mycket mera av soldatens funktionsförmåga än vardagen, och en människa med god psykisk förmåga klarar t.o.m. av att spränga sina egna gränser och överträffa sig själv. Den psykiska förmågan gör det möjligt för soldaten att lyckas i sin verksamhet och uppnå målen i belastade situationer, för vilka det är kännetecknande att man upplever stress.

Att man upplever stress i krävande situationer är en fysisk och psykisk reaktion i situationer då normala prestationer inte räcker till för att man ska klara sig. Med hjälp av stressreaktionen tar kroppen i bruk reserver. Ämnesomsättningen förändras på ett sätt som ökar de resurser som står till buds. Samtidigt tas energi från matsmältningen och andra funktioner som inte är nödvändiga i en krävande situation.

Stress beror vanligen på att personen upplever att belastningen överstiger hans eller hennes förmåga att klara av situationen. Förmågan att hantera stress är av central betydelse för hur stressande olika händelser i livet upplevs och hur stor inverkan de har på individens välmående som helhet.

Eftersom det är fråga om färdigheter kan man alltså öva dem.

Stress kan, beroende på hur långvarig och allvarlig stress det är fråga om, indelas i tre olika typer av stress: normal stress, kumulativ stress och traumatisk stress. Med **normal stress** avses den stress som uppstår i utmanande situationer i det vardagliga livet och som bland annat tar sig uttryck i ökad vaksamhet, men även i spänning. Man talar om **kumulativ stress** då stressen beror på långvariga eller upprepade stressande situationer och föranleder mera långvarig stress eller allvarligare symptom än normal stress, som nedstämdhet och utmattning. Med **traumatisk stress** avser man stress som uppstår i akuta, chockerande situationer. I sådana fall kan stressymptomen uppstå i efterskott, varvid man talar om posttraumatisk stress. En kombination av kumulativ stress och traumatisk stress har även beskrivits som **stridsrelaterad stress**, som i extrema fall kan leda till allvarliga psykofysiska reaktioner och som har konstaterats vara orsak till en stor del av de fall där man blir stridsoförmögen.

Stridsrelaterad stress **beror ofta på**:

- Fiendens verksamhet, i synnerhet överlägsenhet, överraskande verksamhet
- Möjligheten att man blir sårad och dör, att man bevittnar att stridskamraterna sårar eller stupar
- Att man dödar fienden i synnerhet med sitt eget vapen
- Bristande möjligheter att själv påverka det som sker
- Sömnbrist, hunger, törst, kyla, hetta
- Fysisk ansträngning
- Bristfällig utrustning
- Fel som man gjort.

Typiska **symptom** på stridsrelaterad stress är:

Fysiologiska symptom

- "Att man fryser till is", alltså att man blir oförmögen att handla
- Trötthet
- Att man rycker till och reagerar på snabba rörelser eller ljud
- Förändrade sinnesintryck (tunnelseende, sinnesintrycken framhävs eller avtar)
- Svettning, darrning, förhöjd puls, illamående.

Kognitiva symptom

- Man handlar utan mål och har svårt att fatta beslut, fäster sig vid oväsentligheter
- Problem med minnet
- Man tänker i allt mindre banor.

Emotionella symptom

- Rädsla, gråtmildhet
- Känslolöshet eller extrema känsloreaktioner (bl.a. panik).

Sätt att lindra stridsrelaterad stress

Teknik vid taktisk andning

- Andas lugnt in genom näsan och räkna lugnt till fyra
- Håll andan och räkna till fyra
- Andas lugnt ut genom munnen och räkna till fyra
- Håll andan och räkna till fyra

Upprepa några gånger tills du känner att du har kontroll över den egna andningen och att pulsen har sjunkit. Du kan stå eller sitta när du övar, men lägg vänster hand mot bröstkorgen och höger hand på mellangärdet/magen. Kontrollera att det är mellangärdet som höjs först när du andas in. Det kan kännas besvärligt att hålla andan, och man behöver inte genast kunna räkna till fyra. Det väsentliga är att andningsluften slutar strömma för en stund. När du blir van kan du medvetet förlänga utandningens längd.

Lyssnande på musik

Stridsrelaterad stress kan även lindras och förebyggas med hjälp av musik. Lugn musik sänker aktivitetsnivån och lindrar bland annat stress och spänning. Den musik man lyssnar på bör vara sådan som man upplever som behaglig. Viktigt är att musikens tempo är cirka 60 slag i minuten, vilket motsvarar hjärtats genomsnittliga vilopuls. Då man lyssnar på musik bör man dock beakta operationsläget och operationssäkerheten. Lyssnandet får inte äventyra truppens säkerhet.

Stridsrelaterad stress kan förebyggas genom att man sköter om sin funktionsförmåga som helhet. Viktiga faktorer i detta är bland andra näring, vätskebalans och sömn, som beskrivs noggrannare i ett senare skede.

Stridsrelaterad stress förebyggs genom att man stegvis vänjer sig vid förhållandena på stridsfältet, antingen i verkliga situationer eller virtuellt. Man förebygger stridsrelaterad stress också genom att förbereda sig väl för uppgiften. Syftet med det förberedande samtal som leds av gruppchefen innan man börjar utföra en uppgift eller beger sig ut i strid är att gå igenom saker som truppen sannolikt kommer att möta under strid samt de reaktioner som kan uppstå under strid.

Fysiska symptom på stridsrelaterad stress, såsom förhöjd puls, kan man sänka redan innan man beger sig ut i strid samt under stridens gång genom att andas taktiskt. Med taktisk andning avses lugn andning som sänker pulsen, förbättrar den motoriska verksamheten, såsom vapenhantering, observation av situationen och omgivningen samt förmågan att fatta beslut.

6.3.6 Återställande av funktionsförmågan efter en belastande situation

Strid inverkar alltid på funktionsförmågan, men då man diskuterar saker och upplevelser kan man återhämta sig från dem och även lära sig och utvecklas. Genom tiderna har ett av de effektivaste sätten att underlätta stress varit att prata om den, i synnerhet med människor som varit i samma situation.

Då stridskänningen och/eller -uppgiften upphört håller gruppen under samma dygn ett **avlastande samtal** under ledning av gruppchefen. Syftet med samtalet är att analysera erfarenheterna och lindra symptomen på stridsrelaterad stress samt återställa funktionsförmågan före nästa uppgift.

Vid avlastande samtal:
- Är syftet att minnas det som hände och varför
- Bereds var och en som vill möjlighet att prata
- Kommer man fram till vad som görs härnäst.

Under avlastningssamtalet kan man gå igenom en "nära ögat" – situation eller det att någon i gruppen sårats eller dött. Under samtalet går man igenom fakta och det verkliga händelseförloppet, men även de personliga tankar och känslor som det skedda väckt. Syftet är att påminna alla om att en situation naturligtvis väcker olika känslor och reaktioner samt att sträva efter att så snabbt som möjligt kunna återvända till de vardagliga rutinerna och verksamheten.

Det är på vars och ens ansvar att ha omsorg om funktionsförmågan. Var och en kan ge akt på sin, men även stridskamratens funktionsförmåga. Kom ihåg följande enkla saker:
- Våga prata – var dock finkänslig
- Värdesätt människors omsorg – ibland kan också en liten sak göra någon nedslagen
- Hjälp din kamrat att prata om saken
- Lyssna, underskatta inte, förstora inte upp saken
- Inge hopp
- Uppmuntra att fundera på alternativ
- Följ vid behov personen till någon som kan ge sakkunnig hjälp

6.4 Balansen mellan ansträngning och återhämtning – hemligheten med att utveckla sin funktionsförmåga

För att funktionsförmågan ska utvecklas – både den fysiska konditionen och det psykiska välbefinnandet – förutsätts en bra balans mellan ansträngning och återhämtning. En betydande faktor i funktionsförmågan som helhet utgörs av näring, vätskebalans och sömn. Genom tillräcklig, mångsidig och hälsosam näring och tillräcklig sömn säkerställer du att du orkar under fysiskt ansträngande dagar, men det stöder även din koncentrationsförmåga och gör det således också lättare att lära sig nya saker.

6.4.1 Näringens betydelse

Beväringarna serveras som regel dagligen morgonmål, lunch och middag samt kvällsmål. Under hård ansträngning bör människan per dygn äta 4–6 måltider/mellanmål som innehåller rikligt med kolhydrater och tillräckligt med proteiner. Det är fördelaktigt med tanke på kroppens funktion om näringen intas i små portioner flera gånger under dagen. På så sätt hålls kroppens energiförråd på en jämn nivå.

Människans energibehov är beroende av hur intensiv och långvarig den fysiska ansträngningen under dagens lopp har varit. Den del av den förtärda energin som är överflödig omvandlas i kroppen till fett och ökar således kroppens vikt. Vid lätt ansträngning som varar en kort tid är kroppens energibehov mindre, medan energiförbrukningen ökar märkbart vid långvarig och hård ansträngning. Även dina tjänstgöringsdagar är olika ansträngande, så du bör ge akt på ditt eget dagliga behov av näring. När du äter de dagliga mål som serveras inom Försvarsmakten får du tillräckligt med energi, spårämnen och vitaminer.

6.4.2 Vätskans betydelse

Kom ihåg att dricka tillräckligt. En vuxen man består till 60 procent och en kvinna till 55 procent av vatten. Vattnet är av stor betydelse för energiproduktionen, matsmältningen, absorptionen av näringsämnen och transporten av dem till olika delar av kroppen. Särskilt viktig är vattnets roll när det gäller att reglera kroppens temperatur och avlägsna slaggprodukter ur kroppen.

Vattnets omsättning i kroppen är snabb. Under normala omständigheter utgör vätskeförlusten i form av urin, avdunstning via andningen och via huden eller avföringen 1,5–2 liter per dygn. Vid mycket varmt väder under stark ansträngning kan vätskeförlusten stiga från det normala till över en liter i timmen. Vid långvarig ansträngning såsom skid-/fotmarsch kan vätskeförlusten vara 4–5 liter. Urinens färg är en bra mätare när det gäller vätskebalans. En mörkare urin än normalt tyder ofta på vätskebrist.

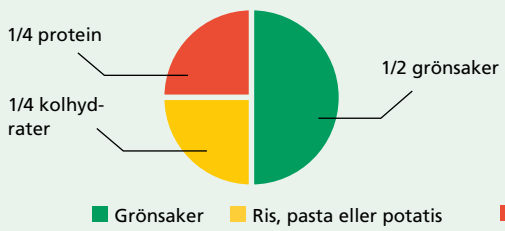
Man kan börja förebygga vätskeförlust redan före den fysiska ansträngningen genom att dricka ordentligt. I allmänhet förutsätter en idrottsprestation/stridsövning som räcker över en timme att vätska intas. Man bör inta 1–2 deciliter vätska med 10–15 minuters mellanrum. På så sätt utgör den vätska man intagit under en timmes tid ca en liter, vilket är ungefär den maximala mängd vätska som kroppen absorberar. Att dricka vatten, svag saft eller utspädd sportdryck (2,5–5-procentig lösning) är det effektivaste sättet att upprätthålla kroppens vätske- och elektrolytbalans.

Exempel mängden mat då dygnsförbrukningen är…

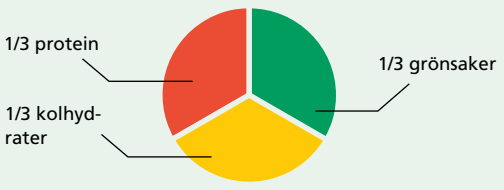
10 MJ (2400 kcal)
- mjölkprodukter, fettfria eller med låg fetthalt 6–7 dl, ost 30 g
- matfett 40 g
- spannmålsprodukter 300 g
- potatis 250 g
- rotfrukter, grönsaker, bär och frukter 450 g
- kött, fisk och ägg 220 g

13,4 MJ (3200 kcal)
- mjölkprodukter, fettfria eller med låg fetthalt 7–8 dl, ost 30 g
- matfett 50 g
- spannmålsprodukter 310 g
- potatis 500 g
- rotfrukter, grönsaker, bär och frukter 600 g
- kött, fisk och ägg 240 g

VANLIG TALLRIKSMODELL
Lämpar sig bra i det civila och för lättare dagar under tjänstgöringen

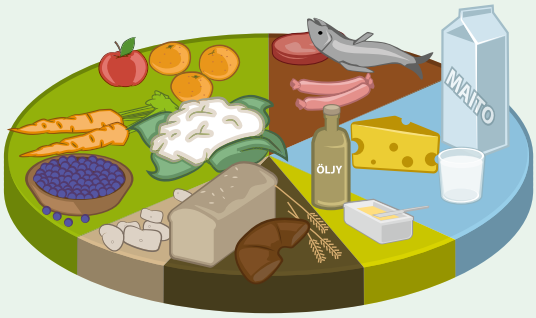
TALLRIKSMODELL FÖR IDROTTARE
Lämpar sig för fysiskt sett tyngre dagar under tjänstgöringen

Mångsidig näring

Med hjälp av följande tumregel kan du säkerställa att din kost innehåller tillräckligt mednäringsämnen som ger energi, vilket är viktigt för återhämtningen, samt dessutom rikligt med vitaminer och spårämnen:

- **Ät varje gång det serveras**: spannmålsprodukter; bröd, gröt eller müsli, grönsaker, frukter eller bär
- **Ät dagligen:** potatis och rotfrukter, mjölkprodukter; mjölk, surmjölk, yoghurt, fil eller ost, kött, fisk, höna eller ägg
- **Ät med eftertanke:** smör, margarin, lättmargarin och olja, socker, godis, bakverk och läskedrycker, stekt mat. Snabbmat; hamburgare, pizza etc, chips och motsvarande mellanmål, salt (högst 5 g per dygn, observera även mängden dolt salt)
- **Ersätt inte måltider** med småätande och godis! Av sådan får man ofta i sig extra energi utan att få tillräckligt med de näringsämnen som ger energi, vitaminer och spårämnen som man behöver för att upprätthålla sin fysiska förmåga.

- **Följ med hur din vikt utvecklas!** Under militärtjänsten utvecklas dina muskler, varför en liten viktökning är naturlig. Om du börjar gå upp i vikt bör du i första hand misstänka den överskottsnäring - såsom godis, munkar och beställningspizzor - som du eventuellt hemfallit åt. Det bör råda balans i matintaget och energiförbrukningen. Följ dessa hälsosamma kostråd även under fritiden, veckosluten och i reserven efter tjänstgöringens slut.

6.4.3 Se till att du får tillräcklig sömn och vila

Tillräcklig sömn av god kvalitet återställer dig efter dagens utmaningar och ger mera kraft och ökad aktivitet. Långvarig sömnbrist leder däremot till ett stresstillstånd i kroppen som är skadligt med tanke på återhämtningen efter fysisk ansträngning. De största förändringarna ses i hur aktiv och uppmärksam man är.

Se till att du får tillräcklig sömn. Om du sover för litet avtar din funktionsförmåga och förmågan att lära dig och utveckla dina färdigheter försvagas. Dessutom ökar sömnbristen risken för fel och farliga situationer. Detta framhävs under övningar, då den fysiska och psykiska belastningen lätt stiger till en högre nivå än vid utbildning i kasernen. Varje dygn man vakat försvagar avsevärt soldatens funktionsförmåga och ork. Följden av att man inte alls sover är att funktionsförmågan försämras dramatiskt senast då man vakat fyra dygn i följd. Under undantagsförhållanden kan det ibland bli mycket knappt med sömn, och man bör ersätta den bristande funktionsförmågan med små vilostunder och tupplurar alltid då det är möjligt. Det är viktigt att öva detta även under övningar. I de ansträngande förhållanden som råder på stridsfältet är det av yttersta vikt att du tar hand om dig själv, äter och sover alltid när det är möjligt.

Sömnen är absolut nödvändig för hälsan och förmågan att fungera – ingen klarar sig länge utan sömn.

Kom ihåg att också de val du gör under din lediga tid inverkar på hur du återhämtar dig. Även om det skulle vara en lockande tanke att ”fara ut och fira” eller ”dricka sig full” under veckoslutet bör du komma ihåg att det ansträngер din redan trötta kropp och ditt trötta huvud. Använd alltså veckoslutet till att sova, vila och återhämta dig aktivt genom att till exempel röra dig i naturen och koncentrera dig på att äta gott till exempel tillsammans med familjen eller med vänner.

6.5 Stöd för funktionsförmågan under beväringstjänsten

Vid truppförbandet arbetar människor vilkas uppgift det är att stöda dig i situationer där du behöver hjälp eller någon som lyssnar då du har saker som du funderar på. Detta stödnätverk i garnisonen (socialkuratorn, militärprästen, läkare, sjukskötare, beväringskommittén och den avlönade personalen vid enheten) är till för beväringarna.

Med tanke på eventuella dödsfall och allvarliga olyckor finns i truppförbandet dessutom en grupp yrkesutbildade personer som ger psykosocialt stöd och som vid behov ordnar och erbjuder stöd samt rådgivningstjänster.

Det är viktigt att komma ihåg att var och en är skyldig att se till sin funktionsförmåga men även att ta hand om tjänstgöringskamraterna i sin närhet. I sista hand är var och en av oss skyldig att stöda sina tjänstgöringskamrater enligt principen ”man lämnar inte sin kamrat”. Om du märker att någon av dina kamrater har förändrats och beter sig på annat sätt än normalt och du misstänker att allt inte är i sin ordning, fråga hur han eller hon mår. Påminn din tjänstgöringskamrat i sådana situationer om stödnätverket i truppförbandet och uppmana honom eller henne att prata till exempel med socialkuratorn. Du kan också alltid berätta om dina bekymmer gällande din tjänstgöringskamrat för någon i personalen vid din grundenhet.

Ytterligare information om militärprästens och socialkuratorns arbete samt Beväringskommittén kan du läsa i kapitel 3.

[7]

Vad handlar detta kapitel om?
Under kursen Mot reserven i slutet av tjänstgöringen sker hemförlovningsarrangemangen. Dessutom lär man ut de kunskaper och färdigheter som behövs i samband med att man överförs till reserven. Undervisningsmaterialet för kursen Mot reserven finns till förfogande även i PVMOODLE.

Mot reserven

Detta kapitel tar upp de centrala saker som lärs ut under kursen Mot reserven och som varje beväring bör veta om överföringen till och utbildningen i reserven. Därtill ges information om Försvarsmakten som arbetsgivare samt om krishanteringsuppgifter.

Efter kursen kommer du ihåg:

- **de grundläggande saker som ansluter sig till överföringen till reserven**
- **grunderna gällande utbildningen i reserven**
- **vilka uppgifter och karriärmöjligheter Försvarsmakten erbjuder**
- **hur man söker till krishanteringsuppgifter och var man får ytterligare information om dem.**

7.1 Militärpass och tjänstgöringsintyg

Varje beväring och kvinna som gjort frivillig militärtjänst får vid hemförlovningen ett militärpass samt tjänstgöringsintyg jämte personbedömning som ett tecken på slutförd militärtjänstgöring. Grunderna för tjänstgöringsintyget och personbedömningen finns i kapitel 2.3.

Militärpasset är ett personligt intyg över att **beväringstjänsten har slutförts** och fungerar som **hinderlöshetsintyg** vid ansökan om pass vid under 30 års ålder. Militärpasset ger inte tillträde till Försvarsmaktens objekt.

Om den värnpliktiges beväringstjänstgöring avbryts skrivs inget militärpass ut. Som hinderlöshetsintyg vid ansökan av pass som resedokument kan förutom militärpasset även fungera det uppbådsintyg som ges till en person som befriats från tjänstgöring under fredstid eller annat motsvarande beslut samt ett hinderlöshetsintyg som utfärdats av den militära myndigheten.

Militärpasset är ett plastkort av ett kreditkorts storlek, försett med fotografi och vissa säkerhetsegenskaper. Militärpasset innehåller följande uppgifter: passnummer, namnuppgifter, fotografi, hemförlovande truppförband, tjänstgöringstid, hemförlovningsdatum, returadress, streckkod, utbildningsnivå och personbeteckning.

Om militärpasset tappas bort eller går sönder kan den värnpliktige ta kontakt med sin regionalbyrå, som skriver ut ett intyg över att beväringstjänsten har slutförts eller annat hinderlöshetsintyg. Även om den värnpliktige blir befordrad eller om utbildningsnivån ändras i reserven skrivs inget nytt militärpass.

Om du flyttar, kom ihåg att göra flyttanmälan!

7.2 Övervakningen av värnpliktiga

Övervakningen av värnpliktiga och frågor som ansluter sig till värnplikten sköts av den regionalbyrå vid Försvarsmakten inom vars område den värnpliktige bor. En värnpliktig som tjänstgör övervakas av det truppförband där han tjänstgör. Din regionalbyrå finner du på webbsidan **puolustusvoimat.fi/sv/kommunforteckning**.

Enligt 95 § i värnpliktslagen (1438/2007) ska den värnpliktige se till att hans boningsort, adress och övriga kontaktinformation samt omständigheter som inverkar på hans tjänstduglighet samt uppgifterna om medborgarskap är kända för den militära myndigheten. I egenskap av värnpliktig ska du på förfrågan av Försvarsmakten lämna ovannämnda uppgifter samt besvara Försvarsmaktens skriftliga förfrågan inom 14 dagar räknat från den dag då du fick kännedom om förfrågan. Försvarsmakten får adressuppgifter också direkt från befolkningsdatasystemet utgående från flyttanmälan.

Försvarsmaktens regionalbyråer uppdaterar personalplaceringarna systematiskt. Den värnpliktiges ålder, yrkesmässiga kunnande och fysiska prestationsförmåga inverkar på de uppgifter, i vilka reservisterna placeras. Du kan påverka din egen uppgift genom att hålla dig i skick, utveckla ditt yrkeskunnande och delta i frivilligt försvarsarbete.

Håll din regionalbyrå underrättad om ditt kunnande och din tjänstduglighet så att din placering i sammansättningen för undantagsförhållanden på bästa sätt motsvarar både dina egna och Försvarsmaktens behov.

Försvarsmakten behandlar kvinnor som gjort frivillig militärtjänst enligt samma kriterier som män som gjort sin värnplikt i fråga om placering i krigstida uppgifter.

Den värnpliktiges uppgifter upprätthålls i värnpliktsregistret. Den värnpliktige har rätt att kontrollera sina egna registeruppgifter vid den egna regionalbyråns kundtjänst.

7.3 Utbildning i reserven

Den krigstida truppen eller en del av den bildas under beväringstjänsten i samband med valet till utbildning och samlas senast i början av trupputbildningsskedet. Därefter **sker utbildningen i krigstida sammansättning.** De som hör till samma trupp upplever således samma ansträngningar och framgångar och lär känna varandra. De gemensamma erfarenheterna ökar truppens sammanhållning, vilket enligt de erfarenheter man gjort är en viktig faktor med tanke på truppens krigstida psykiska uthållighet och prestationsförmåga.

Grunden för de värnpliktigas militära kunnande och funktionsförmåga skapas alltså genom beväringsutbildning av hög kvalitet. Med tanke på de krigstida truppernas verksamhet är det dock av avgörande betydelse, att dessa färdigheter utvecklas och upprätthålls även i reserven efter beväringstjänsten. Då beväringstjänsten upphör **överförs truppen till reserven i krigstida sammansättning, som övas genom utbildning som ordnas för reserven.** Personalen blir kvar i sammansättningen i ungefär 5–10 år, varefter en ny trupp i en ny kontingent utbildas för ifrågavarande uppgift. Man upplöser dock inte den gamla truppen utan strävar efter att hålla den samlad även i dess nya uppgift.

7.3.1 Reservens utbildningssystem

Inom reservens utbildningssystem förenas de behov som utbildningen av reserven och det frivilliga försvaret har till en helhet, som möjliggör flexibel, resultatinriktad utveckling av det individuella kunnandet samt stöder utvecklingen av truppens prestationsförmåga.

Repetitionsövningar som förpliktar reserven kan under värnpliktstiden (18-60 år) enligt nuvarande lagstiftning ordnas för reservister som hör till manskapet under maximalt 80 dagar eller för dem som har specialuppgifter inom manskapet under maximalt 150 dagar. I fråga om underofficerare och officerare är det maximala antalet dagar 200.

Den viktigaste delen av utbildningen av reserven utgör **repetitionsövningarna** för nyckelpersonal och trupper, som ordnas med 1-5 års intervaller. Vid sidan av dessa kan kunnandet och funktionsförmågan på individ- och truppnivå upprätthållas och utvecklas under **frivilliga övningar** som leds av Försvarsmakten (PVVEH), Försvarsutbildningsföreningens (MPK) **kurser som gagnar militära färdigheter,** krishanteringsuppgifter, annan frivillig försvarsutbildning samt reservisternas **utbildning på eget initiativ.** Till lärande på eget initiativ hör avläggande av kurser i den **öppna lärmiljön (PVMOODLE)** samt utförande av prestationer och test som hör till fältdugligheten.

Reservens utbildning bör alltså ses som en helhet som består av olika utbildningssätt och där Försvarsmakten, Försvarsutbildningsföreningen och de värnpliktiga själva alla har sin egen roll.

Reservistens aktivitet och utbildning och utveckling av funktionsförmågan på eget initiativ beaktas då personen senare placeras i en krigstida uppgift som motsvarar hans eller hennes kunnande. Dessutom ökar du genom frivillig utbildning antalet ersättande repetitionsövningsdygn som räknas till godo då befordran övervägs.

Genom att delta i frivillig utbildning har du goda möjligheter att bekanta dig med de personer, med vilka du skulle samarbeta även i under undantagsförhållanden. Det är lättare att samarbeta med personer man känner, och genom att du känner dem ökar tilliten till din egen trupps prestationsförmåga.

7.3.2 Försvarsutbildningsföreningen MPK

MKP ordnar frivillig militär- och säkerhetsutbildning för reservister och för alla som är intresserade av säkerhet. Under utbildning som främjar militära färdigheter (SOTVA) kan reservisten utveckla sitt vapenslags- och utbildningsgrenskunnande, sin skjutskicklighet och sin ledarskaps- och utbildningsförmåga. Genom att delta i SOTVA-utbildning kan man förbereda sig för repetitionsövningar och upprätthålla de färdigheter man fått under tjänstgöringstiden. Sin egen funktionsförmåga kan man upprätthålla med hjälp av den fysiska fostran som MPK ordnar, såsom under olika marschevenemang och military cross training-övningar. För SOTVA-utbildning kan man tjäna in jämförbara repetitionsövningsdygn, som räknas till godo då befordran övervägs.

Genom den utbildning som MPK ger kan man förutom sina militära färdigheter även utveckla sitt kunnande som utbildare och ledare, och man har även nytta av utbildningen i det civila. Det är möjligt att få MPK-kurser som man avlagt tillgodoräknade som en del av examina. MPK ger även utbildning i hur man kan förbereda sig för störningssituationer i vardagen.

MPK samarbetar operativt med Försvarsmakten i planeringen av SOTVA-utbildningen samt i utbildningen av lokala trupper såsom landskapskompanier. MPK är en offentligrättslig förening, vars verksamhet leds och övervakas av försvarsministeriet.

Det frivilliga försvaret stöder beredskapen!

Ytterligare information om Försvarsmakten och utbildning för reserven får du bland annat på adresserna puolustusvoimat.fi och mpk.fi

7.4 Studier och karriär

Den studie- och karriärhandledning som ges under tjänstgöringen kompletterar den handledning som ges av utbildningsorganisationerna inom den civila sektorn. Den centrala uppgiften i fråga om den studie- och karriärhandledning som ges inom Försvarsmakten är att ge dem som tjänstgör aktuell information om olika alternativ att söka sig till utbildning, yrkesval, planering av studierna och övergången till arbetslivet. Målet är att den tjänstgörande beväringen har möjlighet att upprätthålla sin egen process gällande yrkesval och sysselsättning så att han eller hon har en genomförbar studie- eller karriärplan då tjänstgöringen upphör.

Beväringarna har möjlighet att få personlig handledning vid socialkuratorns mottagning.

I frågor som gäller studie- och karriärhandledning samarbetar socialkuratorn vid behov med studiehandledarna och lärarna vid läroinrättningar samt yrkesvalspsykologerna vid arbets- och näringsbyråerna.

Socialkuratorn i samarbete med beväringskommittén svarar för att information som ansluter sig till studier och arbetsmarknaden ges inom kasernområdet.

Beväringskommitténs arbets-, studie- och socialombudsman och SOME-agenten har möjlighet att assistera i informationsverksamheten gällande studie- och arbetsmarknadsfrågor till exempel via beväringskommitténs webbsidor eller truppförbandets Facebook-grupper.

7.5 Försvarsmakten som arbetsgivare

Försvarsmakten är en uppskattad och trygg arbetsgivare som utvecklas snabbt och som erbjuder mångsidiga uppgifter och tjänstgöringsplatser på olika håll i Finland, inom både militära och civila uppgifter. Vid Försvarsmakten tjänstgör cirka 12 500 anställda. Försvarsmaktens verksamhet präglas av målmedvetenhet, resultatrikhet, flexibilitet och samarbete. Den som utnämns till en tjänst vid Försvarsmakten bör vara finsk medborgare och ha allmän behörighet för statstjänst.

Den som utnämns till en tjänst vid Försvarsmakten ska dessutom ha den tillförlitlighet som uppgifterna förutsätter. Av dem som utnämns till en militär tjänst krävs att de

har fullgjort värnplikt i vapentjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor vid Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet i Finland och att de till sin hälsa och fysiska kondition är lämpliga för tjänsten. Personalen förutsätts ha utbildning och arbetserfarenhet inom sin bransch.

Som arbetsgivare har Försvarsmakten flera goda sidor. Arbetsuppgifterna är självständiga och utmanande, utbildning och utveckling värdesätts och arbetsklimatet är enligt gjorda undersökningar bra. Man slår vakt om personalens välmående och Försvarsmakten erbjuder utmärkta möjligheter att ägna sig åt motion och hobbyer. Försvarsmaktens arbetsplatser är trygga och uppskattas av samhället. Intresserade arbetstagare har även goda möjligheter att tjänstgöra i internationella uppgifter. Försvarsmakten erbjuder ett utmanande och intressant arbete; ett arbete som har mening.

Till de militära uppgifterna hör officers- och specialofficersuppgifterna, uppgifterna för militärpräster samt uppgifterna som avtalsbunden soldat och underofficer, som alla är öppna för både män och kvinnor.

Officersuppgifterna, militärprästernas uppgifter och en del av specialofficersuppgifterna förutsätter högskoleexamen.

Till en specialofficersuppgift kan man söka sig även via yrkeshögskoleexamen. Specialofficersuppgifterna förutsätter att man gått underofficers- eller reservofficerskursen, förutom i fråga om militärpräst, fältprost och fältbiskop, där det räcker med militärtjänstgöring. Underofficersuppgifterna förutsätter att man gått underofficers- eller reservofficerskursen och har utbildning på andra stadiet. En uppgift som avtalsbunden soldat förutsätter beväringstjänst och grundskola.

Under beväringstjänsten ser du en del av de arbetsuppgifter som Försvarsmakten erbjuder och kan testa din egen lämplighet för militära yrken. Inom Försvarsmakten finns även många **civila uppgifter** som du kan söka till utgående från din civila utbildning.

Meddela till din plutonchef och din enhetschef i samband med intervjun om du är intresserad av militära yrken.

Om du överväger en militär karriär bör du tjänstgöra väl från första början och sträva efter att bli antagen till underofficers- eller reservofficersskolan!

Efter beväringstjänsten har du möjlighet att söka till en uppgift som **avtalsbunden soldat.** De avtalsbundna soldaterna arbetar vanligen som utbildare. De avtalsbundna soldater som fått manskapsutbildning arbetar i specialuppgifter, till exempel som chaufför. Du kan även söka lediga underofficerstjänster.

Av den som antas till studier som leder till en officerstjänst krävs förutom högskolebehörighet:

- finskt medborgarskap;
- reservofficersutbildning innan studierna inleds;
- lämplighet med avseende på sitt hälsotillstånd att sköta uppgifter inom Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet på ett ändamålsenligt sätt;
- sådan klanderfrihet och även i övrigt tillförlitlighet som krävs i Försvarsmaktens eller Gränsbevakningsväsendets uppgifter, och att personen inte har ett sådant medborgarskap i en annan stat eller andra utländska bindningar som avses i 3 § 1 mom. 9 a-punkten i säkerhetsutredningslagen (726/2014), vilka kan äventyra statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets försvar eller Finlands internationella relationer eller tjänstgöringssäkerheten vid Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet eller andra bindningar som äventyrar en ändamålsenlig och oavhängig skötsel av uppgifterna;
- högst 26 års ålder, i fråga om dem som utbildas till pilot dock högst 23 års ålder.

Ytterligare information om hur man söker till Försvarshögskolan och om ansökningskraven finns på följande adresser:

- mpkk.fi
- upseeriksi.fi
- opintopolku.fi
- doria.fi (Studiehandboken och urvalsguiden i elektronisk form).

Till kandidatstudier i militära vetenskaper söker man genom riksomfattande gemensam ansökan. Ansökningstiden till Försvarshögskolan infaller årligen i mars-april. Noggrannare information finns på adressen upseeriksi.fi och opintopolku.fi, där du också kan fylla i och skicka ansökan. Urvalsprovet ordnas i maj och kadettkurserna börjar i september. Anvisningar om hur man söker till Försvarshögskolan finns i den urvalsguide som ges ut av Försvarshögskolan och på internetsidan maanpuolustuskorkeakoulu.fi/opiskelijaksi. En studerande kan under samma läsår ta emot endast en studieplats som leder till akademisk examen.

Ytterligare information om de militära yrkena får du även av utbildarna i din grundenhet och du kan be de kadetter som gör arbetspraktik att berätta om studierna. De militära yrkena presenteras även i urvalsguiderna för högskolor och läroinrättningar. I Försvarsmaktens kanaler i sociala medier får du mera information om officersyrket.

Ledarutbildningen öppnar möjligheter till en militär karriär!

Vilka av följande yrken och uppgifter inom Försvarsmakten skulle passa dig?

7.5.1 Militärvetenskaplig utbildning och officersyrket

Man studerar till officer vid Försvarshögskolan (FHS), som är en militärvetenskaplig högskola. Enligt 2 § i lagen om Försvarshögskolan (1121/2008), sådan den lyder ändrad i lag (559/2016), har Försvarshögskolan till uppgift att främja militärvetenskaplig forskning och att meddela militärvetenskaplig undervisning som grundar sig på forskning och bästa praxis i branschen samt att fostra studerandena till att tjäna fosterlandet och mänskligheten. När Försvars-

högskolan fullgör sina uppgifter ska den främja livslångt lärande, samverka med det övriga samhället och främja forskningsresultatens genomslagskraft i samhället.

Egenskaper som krävs av officerare

Av officerare krävs initiativ-, ledarskaps-, organisations- och samarbetsförmåga samt mod att arbeta och fatta beslut självständigt. Man måste kunna komma överens med olika slags människor även i krävande förhållanden. Officeren ansvarar förutom för uppgifternas utförande och enhetens effektivitet även för den egna personalens välbefinnande och arbets- och tjänstgöringssäkerhet samt för sammanhållningen. Officerens uppgifter förutsätter både fysisk och psykisk uthållighet. Det är nödvändigt att upprätthålla sin egen funktionsförmåga. En obruten kedja av militära traditioner, de kunskaper och färdigheter som modern universitetsundervisning erbjuder samt förmågan att bereda sig för och svara mot framtida utmaningar skapar en känsla av samhörighet och yrkesstolthet som stärker den militära gemenskapen.

Officersyrket utvecklas kontinuerligt, och kompetenskraven i arbetet är många. I officerskarriären ingår resultatinriktad fortbildning och påbyggnadsutbildning som inverkar på avancemanget. Officerarna förutsätts förbinda sig till att kontinuerligt utveckla sin egen kompetens. Lönenivån inom officersyrket varierar beroende på uppgiften: officerarna får lön enligt Försvarsmaktens eller Gränsbevakningsväsendets lönesystem, som bygger på de krav uppgiften ställer och den personliga arbetsprestationen.

Förbindelsetid

Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet utbildar den militärpersonal de behöver. Genom olika examina och kurser utbildas det antal personer som behövs för att lösa de uppgifter som lagen fastställer. De kadetter som antagits till Försvarshögskolan och de studerande som har en tjänst inom Försvarsmakten, Gränsbevakningsväsendet eller försvarsministeriet ska avge en skriftlig förbindelse om att tjänstgöra en viss minimitid i tjänster som motsvarar utbildningen. En person som under förbindelsetiden säger upp sig eller blir uppsagd av annan orsak än sjukdom eller på grund av konstaterad avsaknad av sjötjänstduglighet eller flygaregenskaper ska ersätta de kostnader som hans eller hennes utbildning föranlett staten. En studerande kan på egen begäran avbryta sina studier vid Försvarshögskolan utan att tjänstgöringsförbindelsen träder i kraft. Tjänstgöringsförbindelsen i fråga om den som studerar till pilot träder i kraft då studierna inleds. Nivån på ersättningen beror även på den flyg- och övriga utbildning som personen fått.

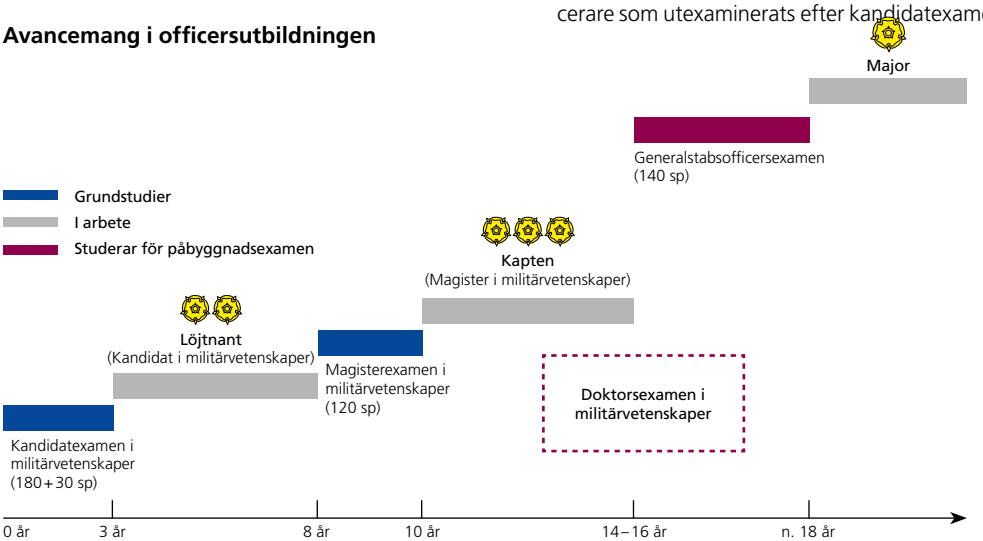
Officersutbildningen

Officersutbildningen består av vetenskapliga studier och yrkesstudier samt officersfostran. Målet är att studierna ger studerandena färdigheter för vetenskapligt tänkande, att tillämpa vetenskaplig kunskap och vetenskapliga metoder, förmåga att fungera som sakkunnig inom och utveckla sitt eget ansvarsområde samt att få den kompetens som krävs i officerens tjänsteuppgifter under freds- och krigstid. Officersutbildningen avancerar etappvis. Den omfattar militärvetenskapliga examina och arbetslivsperioder mellan dessa samt fortbildning i anslutning till arbetsuppgifterna.

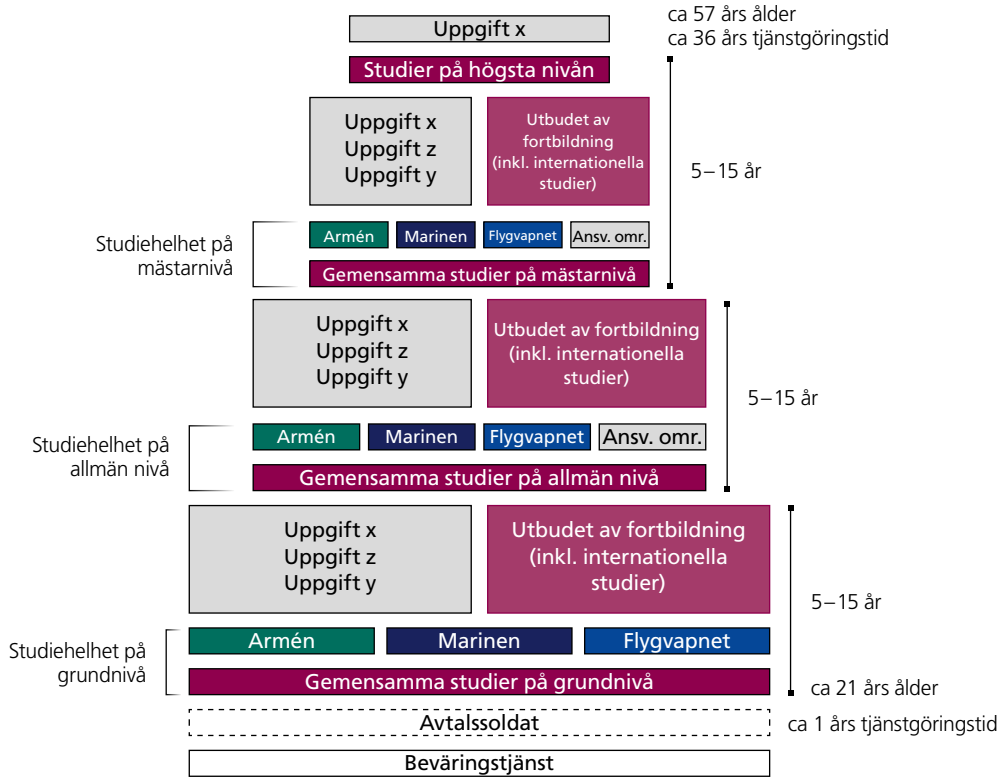
Avancemang i officersutbildningen (exempel)

Militärvetenskapliga grundexamina är kandidatexamen (MIK) och magisterexamen (MIM) i militärvetenskaper. De studerande som valts till kandidatexamen i militärvetenskaper får även villkorlig rätt att studera vidare till magister i militärvetenskaper. Studerande som avlägger kandidatexamen i militärvetenskaper tjänstgör i kadetts tjänstgöringsgrad. Under magisterskedet tjänstgör studerandena i sin egen militärgrad. Gränsbevakningsväsendet utbildar kandidater i militärvetenskaper till magistrar enligt sitt behov och studierna sker vid Försvarshögskolan. Officerare som utexaminerats efter kandidatexamen i militär-

Avancemang i officersutbildningen

Exempel på underofficersuppgifter

vetenskaper och militäryrkesstudier tjänstgör i tidsbundna uppgifter som yngre officer med löjtnants grad i huvudsak som utbildare för en pluton (motsv.).

MiK-examen och militäryrkesstudier
Det grundläggande syftet med studierna är att producera högskoleutbildade officerare för Försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets behov som klarar av att kombinera teori och praktik i stor omfattning. De officerare som utexamineras har beredskap för vetenskapligt tänkande och magisterstudier i militärvetenskaper samt förutsättningar att tillämpa kunskap i arbetslivet och inom internationellt samarbete. Studierna ger tillräcklig kommunikationsförmåga och tillräckliga språkkunskaper för uppgifter inom den egna branschen. Utbildningen producerar en yrkesmässigt kompetent och dynamisk officerskår, som har den specialkompetens som behövs i uppgifter vid försvarsgrenarna och inom ansvarsområdena. Målsättningarna för MiK-examen påverkas av gällande lagar och förordningar. De mest konkreta målsättningarna för kunnandet beskrivs i målsättningarna för de studieperioder och moduler som ingår i undervisningsplanen. Målsättningarna finns i studieguiden, som publiceras årligen (mpkk.fi).

MiK-examen är en lägre högskoleexamen som omfattar 180 studiepoäng (sp). Den och de militäryrkesstudier (30 sp) som avläggs därtill bildar en kunskapshelhet som motsvarar 210 studiepoäng och förenar vetenskaplig och yrkesmässig kompetens samt officersfostran. Studierna ordnas genom fyra multivetenskapliga utbildningsprogram enligt de uppgiftsområden som Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet förutsätter:
- Arméns utbildningsprogram
- Marinens utbildningsprogram
- Flygvapnets utbildningsprogram
- Utbildningsprogrammet för flygofficerare

Studierna indelas i tre delhelheter:
- Gemensamma studier (80 op)
- Studier enligt utbildningsprogram (minst 40 sp)
- Studier enligt studieriktning (högst 90 sp).

De gemensamma studierna i examen är gemensamma för alla som studerar med tanke på MiK-examen och utgör en gemensam kompetensgrund för alla officerare. För arrangemanget av de gemensamma studierna ansvarar Försvarshögskolan (FHS). Studierna enligt studieprogram motsvarar i synnerhet försvarsgrenarnas kompetensbehov och deras omfattning varierar enligt studieprogram. För studierna enligt studieprogram ansvarar förutom FHS, beroende på utbildningsprogram, även Markstridsskolan, Sjökrigsskolan och Luftkrigsskolan. Studierna enligt studieinriktning motsvarar kompetensbehoven i synnerhet inom vapenslagen och de försvarsgrenar som ansvarar för deras förverkligande.

Till huvudansökan vid Försvarshögskolan söker man via den riksomfattande gemensamma elektroniska ansökan till universitet. Man kan fylla i och sända ansökan på adressen opintopolku.fi.

Specialofficerarnas uppgifter och utbildning
Vid Försvarsmakten tjänstgör cirka 800 specialofficerare. De arbetar i utmanande sakkunniguppgifter vid olika enheter inom Försvarsmakten runt om i Finland. De flesta av dem är ingenjörer eller diplomingenjörer till sin utbildning, men till exempel också prästerna och kapellmästarna samt en del av läkarna är specialofficerare. De använder Försvarsmaktens tjänsteuniform och militära grader i sitt arbete.

Specialofficerarnas karriärutveckling liknar officerarnas. Tack vare systematisk personal- och efterträdarplanering är det möjligt att utveckla sin egen kompetens i olika uppgifter. Gediget kunnande och motivation möjliggör avancemang till allt mera krävande sakkunnig- och chefsuppgifter.

En specialofficer som tillträder en tjänst inom Försvarsmakten skaffar sig utbildning inom sin egen bransch utanför Försvarsmakten. Den utbildning som Försvarsmakten ger specialofficerare och militärpräster är i första hand fortbildning.

Till specialofficerarnas fortbildning hör bland andra försvarets studiehelheter vid Försvarshögskolan samt försvarsgrenarnas studiehelheter vid försvarsgrenarnas skolor. En del av specialofficerarna studerar på generalstabskursen, stabsofficerskursen, studiehelheten för ansvarsområdeschefer, kursen för högre befäl, samt på de regionala och riksomfattande försvarskurserna.

Om lediga uppgifter meddelas på sidan valtiolle.fi**.** Ytterligare information får du vid den inrättning eller stab, där de lediga uppgifterna finns.

Specialofficeren är sakkunnig inom sitt eget område.

7.5.2 Underofficersyrket och fortbildning för underofficerskåren

Inom Försvarsmakten tjänstgör cirka 3000 underofficerare. Rekryteringen av och urvalet bland underofficerare sker utgående från det kunnande som uppvisats under beväringstjänsten eller frivillig militärtjänst för kvinnor och den yrkesskicklighet som förvärvats i det civila. Den person som väljs till en underofficersuppgift bör uppfylla de allmänna kompetensvillkoren för en militär tjänst. Avvikande från de militärvetenskapliga examina utbildas underofficerare inte i första hand för tjänst vid Försvarsmakten, utan den som söker en underofficerstjänst måste ha avlagt examen på andra stadiet. Att man har utbildning som lämpar sig för den ifrågavarande uppgiften och har gått underofficers- eller reservofficerskursen eller någon annan för uppgiften lämplig specialutbildning räknas i allmänhet som merit vid rekryteringen. Därtill ordnar den förvaltningsenhet som personen söker till 12 minuters

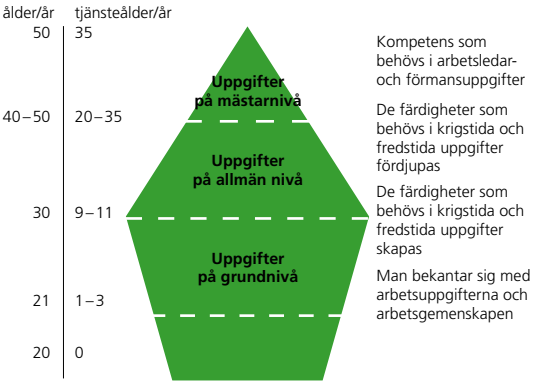

löptest för sökanden. I löptestet ska man uppnå den nivå för den fysiska förmågan som satts som mål för uppgiften.

En underofficer väljs direkt till sin tjänsteuppgift. Hans eller hennes kompetens utvecklas genom introduktion, utbildning på grundnivå, allmän nivå och mästarnivå samt annan fortbildning samt lärande i arbetet. Grundtanken i utvecklingen av underofficerskårens kompetens är att förvaltningsenheterna ansvarar för utvecklingen av den kompetens som behövs i underofficersuppgifter genom att utnyttja alla tillbudsstående metoder.

Försvarsmakten utbildar underofficerarna till experter inom sitt eget område. Utbildningen består av militäryrkesstudier (grundnivå, allmän nivå och mästarnivå) som ordnas av Försvarsmakten samt övrig fortbildning. Studierna sker vid försvarsgrens-, vapenslags- och ansvarsområdesskolorna. Studierna fördelas över hela karriären. I utvecklingen av underofficerarnas kompetens utnyttjas dessutom lärande i arbetet. Underofficerskårens kompetens utvecklas vid den egna arbetspunkten med en erfaren sakkunnig eller jämställd som handledare.

Uppgiftsnivåer för underofficerare

Särdrag i underofficersyrket

Uppgiften som chef under krigstid och fredstid förutsätter förmåga att leda, förmåga att uthärda press, god fysisk kondition och kontinuerlig utveckling av yrkesskicklighet-en. De högsta uppgifterna på mästarnivå förutsätter lång erfarenhet, gedigen yrkesskicklighet och vissa uppgifter tjänstgöring i internationella uppgifter. Underofficerarnas uppgiftsstruktur indelas i yrkesuppgifter, krävande yrkesuppgifter och uppgifter på mästarnivå. I och med att erfarenheten och kunnandet växer är det möjligt för en underofficer att avancera ända till mästarnivå.

Fördelar med underofficersyrket

Man deltar i lärande i arbetet och utbildning med normala löneförmåner. Även inkvarteringen och själva studierna är gratis. Studiehelheterna är som regel av flerformstyp, det vill säga de innehåller närstudieperioder och distansstudieperioder, varefter kompetensen verifieras genom yrkesprov. Efter att studiehelheterna har avlagts återvänder underofficerarna till sina uppgifter vid förvaltningsenheterna. Praktik i arbetsuppgifterna och avläggande av studiehelheterna utgör övning med tanke på högre uppgifter och möjliggör befordran.

7.5.3 Avtalsbunden soldat vid Försvarsmakten; utbildare och specialuppgifter

Är du intresserad av officers- eller underofficeryrket? Sök till specialuppgifter eller utbildaruppgifter som avtalsbunden soldat vid ett truppförband. Du får erfarenhet av yrket som soldat och utvecklar ditt eget kunnande. Som avtalsbundna soldater rekryteras personer som genomgått beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor. Systemet

med avtalsbunena soldater tillämpas i fråga om personer som gått reservofficers- eller underofficersutbildning eller specialutbildat manskap. Via systemet med avtalsbunden soldat kan du senare söka underofficersuppgifter eller söka in till studieprogrammet för kandidatexamen i militärvetenskaper.

De avtalsbundna soldaterna fungerar bland annat i följande uppgifter:

- utbildare (som utbildare för beväringar i truppförband)
- hjälputbildare i beredskapstrupp
- specialutbildare i internationell beredskapstrupp i uppgifter som förutsätter erfarenhet av fredsbevarande uppgifter (motsv.)
- hjälputbildare på strids-, lednings- och stödfartyg (fälttyg, maskin, signal)
- punktutbildare (användare av vapen- och ledningssystem)
- hjälpmekaniker vid flygflottilj, hjälpmekanikeruppgifter i flottiljtjänst
- militärmusiker (musiker vid en militärmusikkår)
- stridsledningspraktikant (grunduppgift som stridsledare, stridsledningslinjen vid Reservofficersskolan utgör grundutbildning).

De uppgifter i vilka en avtalsbunden soldat i specialuppgifter tjänstgör är i första hand uppgiften som specialutbildat manskap, som du fått utbildning för och som du placerats i enligt din krigstida placering, t.ex. förare för stridsfordon eller specialfordon.

De avtalsbundna soldaternas tjänstgöringsgrad bestäms enligt militärgraden i reserven. Mera information om uppgifterna som avtalsbunden soldat och anställningsvillkoren får du av utbildarna i grundenheten. Ansökningshandlingar får du av fältväbeln i grundenheten.

7.5.4 Civilpersonalens uppgifter och utbildning

Vid Försvarsmakten tjänstgör cirka 4000 civila i olika uppgifter inom förvaltning, logistik och specialområden vid Försvarsmaktens alla truppförband, inrättningar och staber. Det finns uppgifter för både yrkesutbildade och akademiskt utbildade personer.

Den civila personalen anställs utgående från lämplig utbildningsbakgrund och arbetserfarenhet. Försvarsmakten ordnar arbetsplatsrelaterad introduktionsutbildning samt fortbildning enligt ansvarsområde. Civilpersonalens kompetensutveckling stöds genom systematisk uppgifts- och efterträdarplanering. Personalen uppmuntras även att delta i arbetsrotation.

Uppgifter inom Försvarsmakten som är avsedda för personer som fått universitets- och högskoleutbildning är till exempel uppgiften som läkare, forskare, militärjurist, ingenjör, psykolog, ekonomiplanerare, språkexpert och dataförvaltningschef.

Om lediga uppgifter meddelas på sidan valtiolle.fi. Ytterligare information får du vid den förvaltningsenhet, inrättning eller stab, där den lediga uppgiften finns.

De civilanställda är specialister och sakkunniga inom sina egna områden.

7.6 Krishanteringsuppgifter

Genom att delta i operationer stöder fredsbevararna medborgarna inom operationsområdet genom att främja stabiliteten, förbättra säkerheten, lösa konflikter och påverka den kommande utvecklingen i samhället.

Finländska fredsbevarare tjänstgör i operationer som leds av FN, EU och Nato på olika håll i världen samt i en koalitionsoperation i Irak. I militära krishanteringsuppgifter tjänstgör man vanligen 6-12 månader i taget.

Att tjänstgöra i krishanteringsuppgifter är ett bra sätt att skaffa sig värdefull internationell erfarenhet av arbete i en mångkulturell omgivning, tillsammans med olika människor och organisationer. Som fredsbevarare tjänstgör vanliga finländska män och kvinnor.

En väl utförd beväringstjänst och yrkeskompetens för vissa uppgifter ger goda förutsättningar att tjänstgöra i krishanteringsuppgifter.

Beredskapstrupputbildning under beväringstjänsten är inte en förutsättning för att man ska bli vald till uppgiften – beväringsutbildningen ger, oberoende av inom vilket truppförband eller vapenslag man fått sin utbildning, förutsättningar att söka till krishanteringstjänst.

Allmänna behörighetskrav:

- Finskt medborgarskap
- Väl utförd beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor
- Oklanderliga levnadsvanor, inga anteckningar i brottsregistret
- God hälsa och fysisk kondition, ingen betydande övervikt (BMI får vara högst 30) eller stark överkänslighet för näringsämnen eller läkemedel eller för insektsbett
- Minst 2 300 meters resultat (stabs-, övervaknings- och stöduppgifter) eller 2 500 meters resultat (operativa uppgifter) i 12 minuters löptest
- Körrättighet som beviljats i stat som hör till EU eller EES, minst B-klass, inte tidsbunden, körrätt av C-klass ses som merit.

Rekrytering
De som önskar söka sig till krishanteringsuppgifter söker först till aktionsberedskap inom militär krishantering. Sökanden söker genom allmän ansökan. Man kan inte söka enbart till en viss rotation eller operation, men man kan framställa ett önskemål om uppgift och operation i ansökningshandlingarna.

Sökprocessen pågår året runt. Ansökningarna till aktionsberedskap behandlas vid Björneborgs brigad enligt fastställda ansökningsperioder. Antalet perioder per år är fyra. Alla ansökningar som kommit in under ifrågavarande period besvaras samtidigt, och man strävar efter att posta besluten till sökandena en månad efter att ansökningsperioden har gått ut.

Ytterligare information om ansökan, förmåner och uppgifter får du på sidan puolustusvoimat.fi/rauhanturvaajaksi.

Om eventuell rekrytering, utbildning och anställningsvillkor i anslutning till beredskapsuppgifter inom Nato bestäms separat. Närmare information finner du på puolustusvoimat.fi

7.7 Sociala frågor under undantagsförhållanden

De statliga myndigheterna och kommunerna måste säkerställa en så störningsfri skötsel som möjligt av sina uppgifter även under undantagsförhållanden. Beredskapen säkerställs bland annat genom beredskapsplaner och förberedelser för verksamheten under undantagsförhållanden.

Det är på social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområdes ansvar att säkerställa de social- och hälsovårdstjänster som är centrala för befolkningens hälsa och funktionsförmåga samt utkomst.

Tjänsterna och nivån på utkomsten anpassas till den rådande säkerhetssituationen och de resurser som står till buds. Under undantagsförhållanden kan nivån på vissa socialbidrag sänkas eller utbetalningen avbrytas för en viss tid. Utkomststödet fungerar också då som ett ekonomiskt sistahandsstöd.

Försvarsmaktens målsättning är att hela personalen ska få tillgång till dess egna och samhällets sociala tjänster och förmåner även under undantagsförhållanden.

Ju allvarligare undantagsförhållanden det är fråga om, i desto högre grad måste Försvarsmakten samarbeta med kommunerna (landskapen), FPA, Statskontoret och andra myndigheter. Under undantagsförhållanden sköter Försvarsmaktens socialkuratorer och de reservister inom socialbranschen som beordrats i tjänst hela personalens sociala ärenden och samarbetar med de civila myndigheterna.

7.8 Arrangemang vid uppställning av trupper

Försvarsmaktens huvuduppgift, det militära försvaret av Finland, bygger på allmän värnplikt och krigstida trupper, som producerats under normala förhållanden, och som vid behov uppställs flexibelt i den omfattning som situationen förutsätter.

Med uppställning avses att personalen, materielen och informationen enligt förteckningen över de trupper som ska uppställas sammanförs för att truppen ska kunna bildas.

Uppställningen verkställs av den trupp som har som uppgift att uppställa truppen, och som har bildats och utbildats för uppställande av trupper och som planerar och verkställer de beordrade uppställningsuppgifterna.

Krigstida trupper uppställs vid uppställningscentralerna. Uppställningscentralen har en anmälningsplats för de trupper som uppställs. Alla uppställningscentraler har anmälningsplatser för personal, materiel och transportmedel. Vissa uppställningscentraler har därtill en anmälningsplats för fartyg eller luftfarkoster. Personalen bör komma till den plats som meddelats på orderkortet omedelbart då orderkortet erhållits. Fordonen bör utan dröjsmål överlåtas till den anmälningsplats som beordrats i överlåtelseordern. Därifrån visas personalen och transportmedlen vidare eller transporteras till centralens verksamhetspunkter.

Uppställningscentralen har en eller flera uppställningsplatser. Uppställningsplatsen är ett område eller ett utrymme, där den personal som uppställs tas emot och utrustas. Uppställningsplatsen indelas i en mottagningsplats för personalen, en inlösningsnämnd, en utdelningslinje för personlig utrustning och uppställningspunkter för enheter. Om uppställningscentralen genomför utbildningen centraliserat finns det dessutom en utbildningsbana på uppställningsplatsen.

På uppställningsplatsen tas den personal som träder i tjänst emot, inlöses sådan utrustning av reservisterna som duger som krigsutrustning och utdelas personlig utrustning. I enhetens uppställningspunkt byter och packar personalen den personliga krigsutrustningen och överlåter den civila utrustning som sänds hem.

Väjningsområdet är ett område, där den trupp som inrättas grupperas. På väjningsområdet fortsätter man att utbilda truppen och dess eget underhåll inleds. Då truppen med avseende på sin personal och utrustning är klar för krig ordnas en krigsberedskapsgranskning, genom vilken truppen överlåts till dess chef.

Bilagor

Litteratur

De vanligaste reglementena finns även på internet på adressen puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-oppaat samt i PVMOODLE

Allmän militärutbildning
- Chefens handbok
- Utbildarens handbok
- Sotilasoikeudenhoitoa koskevia
- säännöksiä
- Sotilaspedagogiikan perusteet
- Sulkeisjärjestysopas
- Varusmiehen sosiaaliopas
- Yleinen palvelusohjesääntö
- Taskutietoa Maanpuolustuksesta
- Varusmies

Vapen-, skjut- och stridsskjutningsutbildning
- Ampumakoulutusopas
- Kevytasekirja
- Lähitaistelun käsikirja
- Maavoimien ampumaohjelmisto
- Panssarintorjuntaopas
- Rynnäkkökiväärin käsikirja
- Sinkoampujan käsikirja

Stridsutbildning
- Talvikoulutusopas
- Pimeäkoulutusopas
- Handledning för krigsmannen
- Ryhmänjohtajan opas
- Joukkueen opas
- Jääkärijoukkueen- ja jääkäriryhmän
- johtajan koulutusohje
- Linnoittamisopas I & II
- Taisteluasukokonaisuus
- Maastouttamisopas
- Kenttäpuhelinopas
- Kenttäviestivälineopas
- Sotilasmerkistö ja lyhenteet
- Viestiliikenneopas
- Suluttamisopas
- Suojeluopas
- Suojelumies
- Suojelujoukkojen koulutusopas
- Suojelun käsikirja

Fysisk förmåga
- Liikuntakoulutuksen käsikirja

Psykisk förmåga
- Mielenterveysopas

Krigets rättsregler
- Sodan oikeussäännöt, ulkoasiainministeriön julkaisuja 5/2015, *Parkkari Juhani, Sodan oikeussäännöt Tietosanoma Oy, 2018*
- Ajantasaistetut Euroopan unionin suuntaviivat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisen edistämiseksi (2009/C 303/06); FI C 303/12 Euroopan unionin virallinen lehti 2009 *(Suuntaviivat luonnonympäristön suojelemiseksi aseellisissa selkkauksissa, Kansainvälisen punaisen ristin komitea 2020, suomenkielinen käännös, Valtioneuvoston julkaisuarkisto 2021)*

Etisk förmåga
- Sodan oikeussäännöt. Kansainvälisiä ihmisoikeusasiakirjoja II
- Sodan lait. Käsikirja. *Gunnar Rosén. Suomen Punainen Risti. Painotalo Miktor. Helsinki 1988*
- Valonen Helena. Hyvä käytös huomataan *Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 1997*

Allmän underhållsutbildning
- Ensiapuopas
- Varusmiehen terveysopas
- Kenttähygienia käsikirja
- Kenttälääkintä, ensihoidon perusteet
- Terveys ja toimintakyky
- Sotilaan ympäristöopas
- Varusmiehen muonaopas

Internet
- Försvarsmakten: puolustusvoimat.fi
- Försvarshögskolan: maanpuolustuskorkeakoulu.fi
- Maanpuolustuskoulutusyhdistys: mpk.fi
- Arbetsministeriets utbildnings- och yrkesinformationstjänst: mol.fi

Officerare och institutofficerare

	General	Generallöjtnant	Generalmajor	Brigadgeneral	Överste	Överstelöjtnant
Kragspegel Armén						
Kragspegel Flygvapnet						
Festuniform						
Terrängdräkt						

	Major	Kapten	Premiärlöjtnant	Löjtnant	Fänrik
Kragspegel Armén					
Kragspegel Flygvapnet					
Festuniform					
Terrängdräkt					

Gradbeteckningar för institutofficerare är löjtnant, premiärlöjtnant och kapten.

Kadetter

	Kadettfältväbel III ÅRSKURSEN	Kadettöversergeant III ÅRSKURSEN	Kadettsergeant III ÅRSKURSEN	Kadettundersergeant II ÅRSKURSEN	Kadett I ÅRSKURSEN
Kragspegel Armén Flygvapnet					
Festuniform					
Terrängdräkt					

Underofficerare

	Militärmästare	Överfältväbel	Fältväbel	Översergeant	Sergeant *	Undersergeant **
Kragspegel Armén						
Kragspegel Flygvapnet						
Festuniform						
Terrängdräkt						

	Militärtjänsteman ***
Kragspegel Armén	
Kragspegel Flygvapnet	
Festuniform	
Terrängdräkt	

* Stampersonalen värja
** Grad i reserven
*** Gradbeteckning för stampersonal

Beväringar

Beväringschefer

	Officersaspirant	Sergeant	Officerselev	Undersergeant
Kragspegel Armén				
Kragspegel Flygvapnet				
Terrängdräkt				

Manskap

	Korpral	Underoffficerselev	Soldat
Kragspegel Armén			 *
Kragspegel Flygvapnet			 **
Terrängdräkt			

* Jägare
** Flygsoldat

Officerare och institutofficerare

	Amiral	Viceamiral	Konteramiral	Flottiljamiral	Kommodor	Kommendör
Axelpolett						
Festuniform och kavaj						
Terrängdräkt						

	Kommendörkapten	Kaptenlöjtnant	Premiärlöjtnant	Löjtnant	Underlöjtnant
Axelpolett					
Festuniform och kavaj					
Terrängdräkt					

Gradbeteckningar för institutofficerare är löjtnant, premiärlöjtnant och kaptenlöjtnant.

Kadetter

	Kadettbåtsman III ÅRSKURSEN	Kadettöversergeant III ÅRSKURSEN	Kadettsergeant III ÅRSKURSEN	Kadettundersergeant II ÅRSKURSEN	Kadett I ÅRSKURSEN
Axelpolett					
Festuniform och kavaj					
Terrängdräkt					

Underofficerare

	Militärmästare MASKIN	Överbåtsman MASKIN	Båtsman DÄCK	Översergeant DÄCK	Sergeant * MASKIN	Undersergeant ** MASKIN
Axelpolett						
Festuniform och kavaj						
Terrängdräkt						

	Militärtjänsteman *** DÄCK
Axelpolett	
Festuniform och kavaj	
Terrängdräkt	

* Stampersonalen värja
** Gradbetckning för reserven
*** Gradbeteckning för stampersonal

Beväringar

Beväringschefer

	Officersaspirant	Sergeant SJÖFART	Officerselev	Undersergeant SJÖFART
Axelpolett				
Ärmmärke				
Terrängdräkt				

Manskap

	Övermatros FÄLTTYG	Underofficerselev, övermatros	Underofficerselev	Matros FÄLTTYG
Axelpolett				
Ärmmärke				
Terrängdräkt				

Gradbeteckningar

Specialofficerare | Armén och Flygvapnet

	Ingenjör-generalmajor	Musiköverstelöjtnant	Ingenjörmajor	Medicinalkapten	Teknikerlöjtnant
Kragspegel Armén					
Kragspegel Flygvapnet					
Festuniform					
Terrängdräkt					

Specialofficerare | Marinen

	Ingenjör-konteramiral	Ingenjörkommendör	Medicinal-kaptenlöjtnant	Musikkaptenlöjtnant	Teknikerlöjtnant
Axelpolett					
Festuniform och kavaj					
Terrängdräkt					

Militärtjänstemän | Armén och Flygvapnet

	Militärtjänsteman III klassen INGENJÖR	Militärtjänsteman II klassen INGENJÖR	Militärtjänsteman I klassen INGENJÖR
Kragspegel Armén			
Kragspegel Flygvapnet			
Festuniform			
Terrängdräkt			

Marinen

Axelpolett			
Festuniform och kavaj			
Terrängdräkt			

Specialofficerstecken

Ingenjör

Medicinal

Veterinärmedicin

Musik

Tekniker

Ekonomi

Gradbeteckningar

Militärpräster | Armén och Flygvapnet

	Fältbiskop	Fältprost	Militärpastor	Militärpastor ORTODOX	Beväringspräst/ beväringsdiakon/ militärdiakon UNDERSERGEANT	Beväringspräst/ beväringsdiakon/ militärdiakon SOLDAT
Kragspegel						
Festuniform						
Terrängdräkt						
Vapenslags-tecken						

Militärpräster | Marinen

	Fältprost	Militärpastor
Axelpolett		
Festuniform och kavaj		
Terrängdräkt		

	Beväringspräst/ beväringsdiakon/ militärdiakon UNDERSERGEANT	Beväringspräst/ beväringsdiakon/ militärdiakon MATROS
Axelpolett		
Festuniform och kavaj		
Terrängdräkt		

Vapenslagsfärger

Generalstab	Fältartilleri	Luftvärn	Signaltrupper	Pionjärtrupper	Reservofficersskolan
					
Flygvapnet	**Kadettskolan**	**Arméns helikoptertrupper**	**Underhåll**	**Markstridsskolan**	**Militärmusik**
					
Infanteri	**Jägartrupper**	**Gardesjägar-regementet**	**Dragon**	**Medicinal- och veterinärtjänst**	**Pansartrupper**
					
Gränsbevaknings-väsendet	**Centret för elektronisk krigföring**				
					

Vapenslagstecken

Granatkastarman	Eldledare/ spaningseldledare	Pionjär	Militärmusiker	Skyddsman
				
Kanoniär	**Luftbevakningsman**	**Sjöövervakningsman**	**Signalman**	**Fälttygsman/ Vapensmed**
				
Ekonomieman	**Pansarvärnsman**	**Pansarvagnsman**	**Pansarjägare**	**Fallskärmsjägare**
				
Kustjägare	**Båtmanskap**	**Montör**	**Radarman**	**Lokaliserings-radarman**
				

Hundförare	Beväringspräst/ Militärdiakon	Väderman	Militärpolis	Partigängare/ Spanare
				
Luftvärnsrobotman	**Jägare**	**Sjukvårdsman**	**Motorfordonsförare**	**Hjälpmekaniker/ Luftstridsvapenman**
				
Pilotelev	**Veterinärman**	**Röjningspionjär**	**Luftvärnsman**	**Underhåll**
				
Stadsjägare	**Elektronisk krigföring**	**Fotograf Armén**	**Fotograf Flygvapnet**	**Fotograf Marinen**
				

Anvisningarna på kortet baserar sig på punkterna 192–193 i ALLMTJR (2017)

Cybersäkerhet = säkerheten i en digital och uppkopplad organisation, och dess inverkan på olika funktioner.

Om särskilda risker med smarta enheter:

Telefonen är alltid en identifierad enhet sett ur mobilnätets synvinkel. Nätet vet från och med första gången nätkontakt tagits vilken telefon som är din och var den finns. Den avger strålning och söker hela tiden aktivt mobilnätets basstation.

Äldre nätteknologier har i praktiken inget skydd, endast 5G är starkt skyddat.

Den information som dina smarta enheter innehåller är viktig för dig och kan vara känslig, även om den inte skulle vara säkerhetsklassificerad. Angriparen vet det, och det kan användas som utpressning eller påtryckning mot dig eller dina närstående.

Programmen samlar hela tiden information om användaren – var medveten om det! (rörelser, platsinformation, bandad röst, den information telefonen innehåller, samvaro med andra användare, betalningsinformation etc.)

De största programriskerna ansluter sig till okända sårbarheter i operativsystem, föråldrade program samt sabotage- eller skadliga program.

▸ Var beredd på att ha telefonen stängd eller vara utan telefon en längre tid. Under militära övningar ordnas möjlighet för dig att kontakta dina närstående (t.ex. samtal utåt via det taktiska nätet).

▸ I nödsituationer under normala förhållanden FÅR man använda mobiltelefon.

Smart enhet = vilken som helst enhet som kan bestämma positionen eller skapa nätkontakt, såsom mobiltelefon, dator och tablett samt smartklocka och andra smarta enheter som man kan ha på sig.

Nivåer i användningen av smarta enheter under övningar:

NIVÅ RÖD: Det är förbjudet att använda mobiltelefon och andra smarta enheter. Man kan ha mobiltelefonerna med sig under övningen, men de förvaras koncentrerat, eller på det sätt som utbildaren anvisat, och avstängda. Man får starta telefonen endast med tillstånd av utbildaren eller för att ringa nödnumret 112 i en nödsituation.

NIVÅ GUL: Användningen av mobiltelefon och andra smarta enheter begränsas. Man kan ha mobiltelefonen med sig under övningen, men den hålls stängd alltid då den inte får användas. Då man använder telefonen med tillstånd får dess platsinformation inte vara tillgänglig för applikationerna.

NIVÅ GRÖN: nvändningen av mobiltelefon och andra smarta enheter begränsas inte. Man kan ha med sig mobiltelefonen under övningen, men den får inte användas under utbildning, vakttjänstgöring eller köruppdrag.

Hur skyddar jag mig och min organisation?

1. Anordningar:
- Uppdatera programmen i din terminalutrustning.
- Använd virusskydd och brandmur i din terminalutrustning (både i personliga och dem som organisationen erbjuder).
- Använd om möjligt VPN-förbindelse.
- Kryptera din terminalutrustning och dina data.

2. Program och applikationer:
- Installera program endast via Google Play eller Apple Store och bara program som används av många och som producerats av en pålitlig part.
- Ta reda på vem som äger dina data innan du tar i bruk programmet.
- Kontrollera vilken användningsrätt du ger olika program, spärra dem som verkar onödiga.

3. Virtuellt beteende:
- Använd starka lösenord och lösenordshanterare.
- Använd stark identifikation som sker i två skeden.
- Var medveten om försök till nätfiske. Var misstänksam mot e-post-bilagor och textmeddelanden från okända avsändare och länkar i dem.
- Skydda dina person- och användaruppgifter.
- Säkerhetskopiera din information regelbundet.

4. Fysiskt beteende:
- Lämna inte din terminalutrustning på en oövervakad plats.
- Använd inte offentliga WIFI-nätverk.
- Koppla inte din egen utrustning till Försvarsmaktens anordningar.
- Ladda din egen utrustning endast på platser som är anvisade för det.
  > användning av reservströmkälla rekommenderas.

5. Anmälan om avvikelser:
- Rapportera om avvikelser till dina förmän och informationsförvaltningen.
- Varna andra användare för avvikelser som du observerat.

Kom ihåg att man måste använda mobiltelefonen på ett ansvarsfullt sätt även om man har tillstånd att använda den.

I användningen av sociala medier bör man iaktta Försvarsmaktens anvisningar:

X Avslöja inte din placering, dina uppgifter eller verksamhetsplatser under undantagsförhållanden.
X Dela inte plats- och materieluppgifter. Kom ihåg att inaktivera den automatiska platsdelningen i de applikationer du använder.
X Fotografera inte övningar eller militära områden utan att be din förman om tillstånd.

V Du kan dela stugbilder av dig själv och dina tjänstgöringskamrater, om du fått tillstånd till det. Respektera andras privatliv.
V Du kan dela dina erfarenheter om beväringstjänsten på allmän nivå.
V Ta reda på när du delar bilder om den tjänst du använder lämnar kvar metadata som avslöjar GPS-positionen.
V Om du är tveksam, fråga din förman.

GENOM ATT FÖLJA FÖRESKRIFTERNA SKYDDAR DU DIG SJÄLV OCH DIN TRUPP!

Grundskjutningar som genomförs under rekrytskedet:

STORMGEVÄRSSKJUTNING NR 0 (STG 0)

TEMA	MÅL
Funktion på skjutbanan inledande övning av skjutning och grov inskjutning	Den som utbildas kan (NIVÅ 2): - funktionen på skjutbanan - skjutkommandona - kraven på en bra skjutställning och ett bra skott vid skjutning i liggande ställning - fastställa träffmedelpunkten och - flytta siktena - skjuta en bra klunga - förstår (NIVÅ 2) skyttens ansvar samt de säkerhetsföre-skrifter som gäller grundskjutningar

STORMGEVÄRSSKJUTNING NR 1 (STG 1)

TEMA	MÅL
Inskjutning av vapnet	Den som utbildas kan (NIVÅ 2): - funktionen på skjutbanan - kraven på en bra skjutställning och ett bra skott vid skjutning i liggande ställning - fastställa träffmedelpunkten och flytta siktena - skjuta in sitt vapen

STORMGEVÄRSSKJUTNING NR 2 (STG 2)

TEMA	MÅL
Skjutning i liggande ställning	Den som utbildas kan (NIVÅ 2): - kraven på en bra skjutställning och ett bra skott vid skjutning i liggande ställning - andningsrytmen - hålla vapnet stadigt - sikta, avfyra och eftersikta - minimimålet ett gott resultat

	SKJUTAVSTÅND	SKJUTNINGENS GÅNG	RESULTATMÅL
	50 m eller 150 m **PATR** 3+3=6 **MÅLTAVLA** Måltavla 01, 03	- skjuts i två skeden - i liggande skjutställning - vapnets tillstånd kontrolleras efter laddning och säkring - man går fram till tavlan och markerar träffarna mellan skedena - siktena flyttas enligt träffmedelpunkten	Diametern på den andra serien ska vara under 10 cm (50 m) / 30 cm (150 m).

	SKJUTAVSTÅND	SKJUTNINGENS GÅNG	RESULTATMÅL
	50 m eller 150 m **PATR** 5+5=10 eller 3+3+4=10 **MÅLTAVLA** Måltavla 01, 03	- skjuts i två skeden - i liggande skjutställning - vapnets tillstånd kontrolleras efter laddning och säkring - vapnet säkras inte mellan skotten - man går fram till tavlan och markerar träffarna efter att skedet skjutits - siktena flyttas enligt träffmedelpunkten	Diametern på den andra serien ska vara under 10 cm (50 m) / 30 cm (150 m).

	SKJUTAVSTÅND	SKJUTNINGENS GÅNG	RESULTATMÅL
	150 m **PATR** 5 **MÅLTAVLA** Måltavla 03	- vapnets tillstånd kontrolleras efter laddning och säkring - 5 skott i liggande skjutställning utan tidsgräns	5 Utmärkt 46–50 poäng 4 Berömlig 41–45 poäng 3 God 36–40 poäng 2 Nöjaktig 31–35 poäng 1 Försvarlig 26–30 poäng 0 Svag - 0–25 poäng

STORMGEVÄRSSKJUTNING NR 3 (STG 3)

TEMA	MÅL	SKJUT-AVSTÅND
Skjutning i knästående ställning Skjutningen utförs i stridsutrustning så att kassetterna är i kassettfickorna	Den som utbildas kan (NIVÅ 2): - kraven på en bra skjutställning vid skjutning i knästående ställning - skjuta ett siktat skott - byta kassett i liggande ställning - kontrollera vapnets tillstånd	50 m
		PATR
		2+2+2=6
		MÅLTAVLA
		Måltavla 03

STORMGEVÄRSSKJUTNING NR 4 (STG 4)

TEMA	MÅL	SKJUT-AVSTÅND
Skjutning i stående ställning Skjutning utförs i stridsutrustning så att kassetterna är i kassettfickan	Den som utbildas kan (NIVÅ 2): - kraven på en bra skjutställning vid skjutning i stående ställning - skjuta ett siktat skott - byta kassett knästående - kontrollera vapnets tillstånd - granska närområdet	50 m
		PATR
		2+2+2=6
		MÅLTAVLA
		Måltavla 03

	SKJUTNINGENS GÅNG	RESULTATGRÄNSER
	Man skjuter mot ett stillastående mål: - man skjuter patronerna i en kassett mot ett stillastående mål Skjutningens gång mot vändande tavlor: - skytten i knästående skjutställning - vapnets tillstånd kontrolleras efter laddning och säkring - skjutningen börjar med kommandot ”tavlorna”, vapnet lyfts i beredskapsposition - tavlan dold i 15 sek. - tavlan synlig i 5 sek, varvid ett skott skjuts - efter två skott byts kassetten liggande (anmälan om kassettbyte), man reser sig i knästående skjutställning och anmäler (om beredskap att handla) - åtgärder efter skjutningen - kassetten läggs om situationen tillåter i fickan för tomma kassetter / motsv.	5 Utmärkt = 6 träffar (alla inom området 10 och 9) Berömlig = 6 träffar (alla inom områdena 10–8) 3 God = 6 träffar 2 Nöjaktig = 5–4 träffar 1 Försvarlig = 3–2 träffar 0 Svag = 1–0 träffar

	SKJUTNINGENS GÅNG	RESULTATGRÄNSER
	Man skjuter mot ett stillastående mål: - man skjuter patronerna i en kassett mot ett stillastående mål Skjutningen gång mot vändande tavlor: - skytten i stående ställning - vapnets tillstånd kontrolleras efter laddning och säkring - skjutningen inleds på kommandot ”tavlorna” och vapnet lyfts i beredskapsposition - tavlan dold i 15 sek. - tavlan synlig i 5 sek, varvid man skjuter ett skott - efter två skott byts kassetten knästående (anmälan om kassettbyte), stiger man upp i stående ställning och anmäler (om beredskap att handla) - åtgärder efter skjutningen - kassetten läggs om situationen tillåter i fickan för tomma kassetter / motsv.	5 Utmärkt = 6 träffar (alla inom området 10 och 9) 4 Berömlig = 6 träffar (alla inom områdena 10–8) 3 God = 6 träffar 2 Nöjaktig = 5–4 träffar 1 Försvarlig = 3–2 träffar 0 Svag = 1–0 träffar

STORMGEVÄRSSKJUTNING NR 7 (STG 7) SKJUTSKICKLIGHETSTEST

<table>
<tr><th>TEMA</th><th>MÅL</th><th>SKJUT-AVSTÅND</th></tr>
<tr><td rowspan="6">Skjutning i liggande, knästående och stående ställning

Skjutningen utförs i uppgiftsenlig stridsutrustning så att kassetterna är i kassettfickorna</td><td rowspan="6">Konstatera nivån på skjutskickligheten hos den som utbildas och att målet för skjututbildningen har uppnåtts</td><td>150 m och 50 m</td></tr>
<tr><td>PATR</td></tr>
<tr><td>150 m
2+2+2=6
50 m
2+2+2=6

totalt 12 patr</td></tr>
<tr><td>MÅLTAVLA</td></tr>
<tr><td>Måltavla SPOL</td></tr>
</table>

	SKJUTNINGENS GÅNG	RESULTATGRÄNSER
	SKEDE 1: (2+2+2) - skjutavståndet 150 meter - tre kassetter, två patroner i varje - skjuts i liggande ställning Första kassetten - tavlan synlig i 5 sek, varvid ett skott skjuts - tavlan dold i 15 sek - kassettbyte då två skott har skjutits Andra kassetten - tavlan synlig i 3 sek, varvid ett skott skjuts, - tavlan dold i 15 sek - kassettbyte då två skott har skjutits Tredje kassetten - tavlan synlig i 5 sek, varvid dubbla skott skjuts - efter det sista skottet vidtas åtgärderna efter skjutning. SKEDE 2: (2+2+2) - skjutavstånd 50 meter - tre kassetter, två patroner i varje - skjutningens skede inleds i stående ställning på kommandot ”tavlorna”, vapnet i beredskapsposition Första kassetten - tavlan synlig i 5 sekunder, varvid man skjuter ett dubbelskott i stående ställning - tavlan dold i 15 sek - byte av kassett i knästående ställning - vapnet i beredskapsposition Andra kassetten - tavlan synlig i 5 sek, varvid ett dubbelskott skjuts i knästående ställning - tavlan dold i 15 sek - byte av kassett i liggande ställning - vapnet i beredskapsposition Tredje kassetten - tavlan synlig i 5 sek, varvid ett dubbelskott skjuts i liggande ställning.	5 Utmärkt 12 träffar = I kl. 4 Berömlig 11 träffar = I kl. 3 God 9–10 träffar = II kl. 2 Nöjaktig 7–8 träffar = III kl. 1 Försvarlig 5–6 träffar = III kl. 0 Svag 0–4 träffar = Utan klass

Reservistförbundet (RES) och Finlands reservofficersförbund (RUL) har en särskilt viktig roll i att upprätthålla reservens fysiska förmåga och skjutskicklighet samt stärka försvarsviljan. Förbundens viktigaste verksamhetsformer är skytteverksamhet, motion samt utbildning som hänför sig till föreningsverksamhet. Förbunden är medlemmar av Försvarsutbildningsföreningen (MPK) och Reservisternas idrottsförbund (RESUL). Reservistförbundet är även medlem av Kvinnornas beredskapsförbund (NVL).

Tillsammans med Försvarsmakten samt andra försvarsorganisationer deltar RES och RUL i utvecklingen av den frivilliga försvarsutbildningen via Försvarsutbildningsföreningen MPK. Reservistförbundet utvecklar tillsammans med MPK den riksomfattande utbildarutbildningen och Finlands reservofficersförbund ledarskapsutbildningen. Förbunden deltar aktivt i rekryteringen av reservistutbildare till MPK:s utbildningsverksamhet.

Reservistförbundet
Reservistförbundet är Finlands största försvarsorganisation, vars 324 lokalavdelningar har cirka 47 000 medlemmar. Förbundet upprätthåller medborgarnas försvarsvilja och främjar reservisternas fältduglighet och skjutskicklighet. Inom skytteverksamheten har i synnerhet det tillämpade reservistskyttet (SRA) ökat i popularitet bland ungdomarna under de senaste åren. Utgångspunkten är att 18 år fyllda finska medborgare kan ansluta sig till reservistförbundet. Via förbundet kan man även delta i internationell verksamhet såsom till exempel internationella militära mångkamper och skyttetävlingar. Förbundet är medlem av den internationella organisationen för reservunderofficerare CISOR.

Finlands reservofficersförbund
Finlands reservofficersförbund är en försvarsorganisation som utvecklar reservofficerarnas färdigheter. Finlands reservofficersförbunds 295 medlemsföreningar har cirka 28 000 medlemmar. Förbundets uppgift är att upprätthålla reservofficerarnas militära kunskaper och färdigheter och deras förmåga att leda. Som medlemmar i RUL kan godkännas personer som erhållit reservofficersutbildning. Förbundet har fasta internationella relationer till de nordiska reservofficersförbunden och Natos reservofficersorganisation CIOR.

Övriga försvarsorganisationer
Frivilligt försvarsarbete utförs förutom av dessa av flera andra försvarsorganisationer, såsom Soldathemsförbundet, Finlands Fredsbevararförbund, Reservisternas idrottsförbund, Försvarsgillenas förbund, Kvinnornas beredskapsförbund, Maanpuolustusnaisten liitto, Kadettikunta, Marinreserven och Nylands Brigads Gille.

Gillenas och Soldathemsförbundets verksamhet syns även i beväringens vardag. Många stödåtgärder som ansluter sig till beväringarnas fritidsverksamhet eller tjänstgöring, såsom stipendier, stöds av det lokala soldathemmet eller truppförbandets gille.

MPK:s utbildningsutbud för reservister

MPK

Grundkurser

Lär dig och repetera de grundläggande kunskaperna och färdigheterna enligt vapenslag och utbildningsgren.

- **Ledningssystem**
- **Cybersäkerhet**
- **Flygteknik**
- **Sjöfart**
- **Sjöspaning**
- **Obemannad luftfart**
- **Pansarvärn**
- **Militärpolis**
- **Första hjälpen i strid**
- **Strid i bebyggelse**
- **Skarpskytte**

Fortsättningskurser

Fördjupa och lär dig att tillämpa ditt kunnande i krävande situationer och förhållanden. Komplettera ditt kunnande för en ny eller mera krävande placering i reserven.

- **Cybersäkerhet**
- **Militärpolis**
  - Skyddande av objekt
  - Skyddseskortverksamhet
  - Motverksamhet
- **Skarpskytte**
  - Jägarkompaniets strid
  - Strid i bebyggelse
  - Vinterverksamhet

Specialkurser

Obs! För en del av kurserna kan du få jämförbara repetitionsövningsdagar.

Fördjupa dina specialfärdigheter ur riksomfattande och om möjligt även ur internationell synvinkel.

- **Ledningssystem**
- **Cybersäkerhet**
- **Fördjupad utbildarutbildning enligt vapenslag**
- **Temaseminarier enligt vapenslag**

LÄS MERA mpk.fi/mukaan

Utbildning med uppgifter vid stridsutbildningsenheterna som mål

Utbilda andra reservister — **Kouluttajakurssi** 〉 **Kurssinjohtajan kurssi** 〉 **Harjoituksenjohtajan erikoiskurssi**
Reservistutbildarlicens godkänd av Försvarsmakten

Upprätthåll din skjutskicklighet — Skjutningar enligt Försvarsmaktens skjutprogram. Därtill funktionella skjutningar.

Utveckla funktionsförmågan — Marschevenemang, Military cross training och konditionstest.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

762 RK 62 KOHDISTUSKORTTI

Sivusuunnan kohdistus

1. Korjataan siirtämällä jyvää iskemän suuntaan. Ensin avataan iskemäpuolen ruuvia ¼ kierrosta yli siirtotarpeen. Suoritetaan siirto vastapuolen ruuvilla. Kiristetään iskemäpuolen ruuvi.
2. Siirtoruuvin yksi kierros vastaa 25 cm maalissa. Yksi napsaus vastaa 2 cm maalissa.
3. Kaasukammioon merkitty piirtoväli vastaa n. 32 cm maalissa.
4. Aseen tarkkuuttamisen jälkeen voidaan sivusuuntaa nopeasti korjata myös muuttamalla tähtäyspistettä.

Korkeusuunnan kohdistus

Ampumaetäisyys 150 m

1. Asetin 150 m:n kohdalle.
2. Korjataan avaamalla reikätähtäimen kiinnitysruuvi ja nostamalla (iskemä alhaalla) tai laskemalla (iskemä ylhäällä) reikätähtäintä. 1 piirtoväli (1 mm) vastaa n. 32 cm maalissa.
3. Aseen tarkkuuttamisen jälkeen voidaan korkeussuuntaa nopeasti korjata myös muuttamalla tähtäyspistettä tai asettimen siirrolla, joka siirtää iskemää maalissa seuraavasti:

1 - 1,5	n. 6 cm	3 - 4	n. 25 cm
1,5 - 2	n. 10 cm	4 - 5	n. 32 cm
2 - 3	n. 17 cm	5 - 6	n. 40 cm

Yötähtäimet

Kohdistus vastaa lähes päivätähtäimien kohdistusta. HUOM! ÄLÄ MUUTA SIVUSUUNNAN KOHDISTUSTA!

Korjataan löysäämällä kiristysruuvia ja nostamalla (iskemä alhaalla) tai laskemalla (iskemä ylhäällä) säätöruuvia. Kiristysruuvi kiristetään lopuksi. 1 kierros vastaa n.120 cm maalissa.

Ampumaetäisyydellä 300 m ovat muutokset maalissa kaksinkertaiset 150 m:in verrattuna

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

762 RK 95 KOHDISTUSKORTTI

Sivusuunnan kohdistus

1. Korjataan siirtämällä jyvää iskemän suuntaan.
2. Siirtoruuvin yksi kierros vastaa n. 24 cm 150 m:n etäisyydellä.

HUOM!
Ensin kierretään auki vastapuolen ruuvia n. 1/4 kierrosta yli siirtotarpeen. Suoritetaan siirto ja lopuksi kiristetään vastapuolen ruuvi.

Korkeusuunnan kohdistus

Ampumaetäisyys 150 m

1. Käännä tähtäinlevy eteenpäin niin, että takimmainen reikä on ampuma-asennossa. (=150m).
2. Korjataan kiertämällä jyvää tähtäinavaimella iskemän suuntaan (myötäpäivään, jos osuma on alhaalla). Yksi jyvänkierros vastaa 24cm 150 m:n ampumaetäisyydellä.

Yötähtäimen korkeuskohdistus suoritetaan kiertämällä tähtäinavaimella yöjyvä päiväjyvän korkeuteen niin, että jompi kumpi valoaukoista jää kohden ampujaa.

Soldatens handbok

Soldatens handbok delas ut till varje beväring och kvinna som gör frivillig militärtjänst under rekrytskedets första vecka. Boken följer beväringen under hela tjänstgöringen och med till reserven.

Soldatens handbok ger de allmänna grunderna för lärande av militära färdigheter inom alla försvarsgrenar. Boken är avsedd som lärobok i synnerhet under rekrytskedet, men den stöder utbildningen även under de övriga utbildningsskedena, ger information om sociala frågor och säkerhetsfrågor som ansluter sig till tjänstgöringen och ger information med tanke på tiden i reserven. Innehållsförteckningen följer i huvudsak kursstrukturen under rekrytskedet.

Det lönar sig att bekanta sig i förväg med utbildningstemana under beväringstjänsten. Det hjälper redan om man förbereder sig en aning. Information om det som behandlas får du förutom i Soldatens handbok även i PVMOODLE samt i de handböcker och det studiematerial som anges i käll- och litteraturförteckningen. De vanligaste reglementena finns även på internet, på adressen puolustusvoimat.fi/sv/reglementen samt i PVMOODLE.

Förvara boken som ett minne från din tid som beväring. Du kan repetera de viktigaste sakerna i Soldatens handbok då du som reservist förbereder dig för kommande repetitionsövningar.

Puolustusvoimat
Försvarsmakten
puolustusvoimat.fi